

B I B L I O T H E C A
TORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
T E V B N E R I A N A

M. TVLLIVS CICERO

12: IN VERREM ACT. SECVNDAE

LIBR. I—III

EDIDIT

A. KLOTZ

PA
6104
.C56
fasc. 12
1923

L I P S I A E
IN A E D I B V S B. G. T E V B N E R I

NUNC COGNOSCO EX PARTE

TRENT UNIVERSITY
LIBRARY

29/008
Cicero, Marcus Tullius.

M. TULLI CICERONIS

SCRIPTA QUÆ MANSERUNT OMNIA

FASC. 12

IN C. VERREM ACTIONIS SECUNDAE

LIBRI I—III

RECOGNOVIT

ALFREDUS KLOTZ

LIPSIAE ET BEROLINI IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI
MCMXXIII

PA 6104

. C 56

Class 12

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

M. TULLI CICERONIS IN C. VERREM ACTIONIS SECUNDAE

LIBER I

De siglis et notis cf. quae ante Div. p. 2 notata sunt.

ARGUMENTUM PSEUDASCONI

Deinceps haec omnia non dicta, sed scripta sunt contra eum, quod <ita> factum est: fingit Cicero adesse in iudicio Verrem comperendinatum, respondere citatum et defendi, in ceteris enim orationibus defensor futurus accusationis officium hic libris qui Verrinarum nomine nuncupantur, compensare decrevit, et quoniam accusare multos indecorum Tullio videbatur, in una causa vim huius artis et eloquentiae demonstrare. nam et bene intelligentes omnem virtutem oratoriam quaecumque in criminationibus constituta est, hic expressam vident, et contra ex hoc defensionum vim in ceteris orationibus et nervos eius ex hac virtute cognoscunt, quae in opprimendo expromitur reo. igitur rerum scaena sic ficta est ut dicit Tullius, non ut acta res est. 'adest' inquit 'Verres, respondet defenditur.' ergo cum prima actione accusatus sit ac defensus Verres, nunc velut defensus iterum — sic enim mos erat — in altera actione accusatur ad ultimum rursus oratione perpetua. crimina repetundarum et alia pleraque anteacta vita saepe firmantur. sumitur hinc etiam saepe defensio. omnis enim [et] confirmatio ab attributis <personae et ab attributis> negotio sumi solet. Ergo attributa personae [et] maxime in anteacta vita quaeri solent, negotio in ipso crimine. libros igitur pro qualitate criminum Tullius dividens anteactis unum dedit, hunc scilicet solum, crimini ipsi repetundarum III, unum de iure dicendo, alterum de <re> frumentaria, tertium de signis, quartum de suppliciis. Ad hanc enim similitudinem poeta Vergilius (*Aen.* 6, 432 sq.) Minoem iu-

dicem apud inferos, tamquam si praetor sit rerum capitulum, quaesitorem appellat; dat ibi sortitionem, ubi urnam nominat, dat electionem iudicum, cum dicit: consilium vocat, dat cognitionem facinorum, cum dicit: vietasque et crimina discit.

Ergo hic liber qui de anteacta vita est, statum necesse est coniecturalem habeat. capita autem quattuor ipse Tullius fecit, dividendo totam hanc accusationem <in ea quae admiserat Verres in quaestura> in legatione vicem<que> quaesturae, tertio in praetura urbana, <postremo in praetura Siciliensi>. nam cum omnes eius actus quaesturae nomine, legationis, praeturae urbanae, praeturae Siciliensis <deni>que quadripartita librorum divisione cognoscantur, anteacta enim omnia hoc libro comprehensa sunt ad eorum fidem quae post dicuntur. Prooemia sane huius libri in simulatione constituta sunt quasi verae accusationis in Verrem audentem adesse atque defensum, <in> exhortatione iudicum ad recte iudicandum, tum in minis contra adversarios et in exhibenda ratione officii sui cur ita maluerit accusare, ut prima actione tantum testibus uteretur; quae omnia eiusmodi sunt ut non tam nova dicere quam dicta libri superioris instaurare videatur. post haec omnia ipsius Ciceronis per honores Verris cum criminibus iunctos divisio per ordinem temporum currit.

ARGUMENTUM SCHOLIASTAE GRONOVIANI B

... quod Phi>lodami hospitis filiam per vim stuprare temptaverit, quod myoparonem Milesiorum vendiderit; quod Malleolo quaestore Dolobellae mortuo tutelam filii eius perfide tractaverit; quod damnato Dolobellae lis aestimata sit sestertiis tot, ex quo Verres plurimum abstulerit. Praetura eius urbana sic infamatur: quod empti sit, quod illa iuris dictio venalis fuit. hic obicit de Aselli bonis quod possessionem eorum contra filiam dedisset, de bonis Minucianis, de sartis tectis aedis Castoris contra Iunium pupillum, de iudicio publico contra Opimium et de falso codice ad subsortitionem Iunianam pertinente Oppianico reo.

Usque [in] eo multa in his observatione exactissima designata sunt, ut non tantum onerosum sit aestimare singula, sed etiam longum, quod huic opusculo contrarium est. de omnibus autem orationibus nec meam persuasionem subtraho nec tuam ignoro. convenit enim inter nos nullam esse oratoriam virtutem quae non sit perfectissima in singulis quoque narrandis, verum uberrima exempla per omnium generum figuras eminere. satis autem constat omnes in Verrem orationes ante aedilitatem editas esse.

Status coniecturalis. benivolos facit in principio auditores. benivolos autem auditores quattuor modis facimus: aut a persona iudicum, hoc est quando eos laudamus — quod brevi oratione faciendum est —, aut ex nostra persona, hoc est quando nosmet ipsos commendamus commemorando studium nostrum erga rem publicam, aut a persona adversariorum vituperando eorum vitam aut mores, aut a causa, quando aut nostram laudamus causam quasi innocentiae subnixam auxilio <aut *****>. in hoc ergo prohoemio a causa adversarii benivolos facit Tullius iudices, scilicet de quo talis rumor extitit qui reum se quoque condemnantem demonstrat.

Facta est autem comperendinatio. dixit enim accusator, deinde defensor. item modo accusator dicit ad ea quae defensor dixit. quaerunt multi quare appellatur Praetura cum quaesturae et legationis crimina continentur. et dicimus: ideo quia praeturae crimina graviora sunt.

Neminem vestrum ignorare arbitror iudices, hunc ¹ per hosce dies sermonem volgi atque hanc opinionem ¹ populi Romani fuisse, C. Verrem altera actione responsurum non esse neque ad iudicium adfuturum. quae fama non idcirco solum emanarat quod iste certe ⁵ statuerat ac deliberaverat non adesse, verum etiam quod nemo quemquam tam audacem, tam amentem, tam inpudentem fore arbitrabatur, qui tam nefariis criminibus, tam multis testibus convictus ora iudicum aspicere aut os suum populo Romano ostendere au- ¹⁰ deret. Est idem Verres qui fuit semper, ut ad auden- ² dum proiectus, sic paratus ad audiendum. praesto est

2 d>ie<s> sermonem ... 4 esset (p. 64, 21) adest ex parte II

De inscriptione orationis v. prae f. 1 Neminem ... fuisse *Quint. inst. 9, 4, 119* (propter hosce) Neminem ... iudices *Ps. Asc.* Neminem vestrum et hunc ... vulgi *Schol.* 3 responsurum et ad iudicium adfuturum *Schol.* 5 emanarat ... statuerat *Schol.* 7 quod ... audiendum (*v. 12*) *Prisc. GL III 263, 19* 9 testibus β *Prisc.* iudicibus α convictus ... aspiceret (*sic*) et populo ... auderet *Schol.* 11 est ... semper *Don. Ter. Hec. 233 et 234* est α *PH Don.* est enim *Q¹* 12 proiectus ... audiendum *Schol.* paratus β *Prisc. Schol. om.* α praesto ... defenditur *Arus. GL VII 499, 18* (propter praesto est)

respondet defenditur, ne hoc quidem sibi reliqui facit
 ut in rebus turpissimis cum manifesto teneatur, si
 reticeat et absit, tamen impudentiae suae pudentem
 exitum quaesisse videatur. Patior iudices et non mo-
 5 leste fero me laboris mei, vos virtutis vestrae fructum
 esse laturos. nam si iste id fecisset quod primo sta-
 tuerat, ut non adesset, minus aliquanto quam mihi
 opus esset, cognosceretur quid ego in hac accu-
 satione comparanda constituendaque elaborassem, ve-
 10 stra vero laus tenuis plane atque obscura iudices
 3 esset. neque enim hoc a vobis populus Romanus ex-
 pectat, neque eo potest esse contentus, si condemnatus
 sit is qui adesse noluerit, et si fortes fueritis in eo
 quem nemo sit ausus defendere. immo vero adsit, re-
 15 spondeat, summis opibus, summo studio potentissu-
 morum hominum defendatur, certet mea diligentia cum
 illorum omnium cupiditate, vestra integritas cum illius
 pecunia, testium constantia cum illius patronorum mi-
 nis atque potentia: tum demum illa omnia victa vide-
 20 buntur, cum in contentionem certamenque venerint;
 4 absens si esset iste damnatus, non tam sibi consuluisse

1 respondet *Ps. Asc.* defenditur *Schol.* 2 si ... absit *Schol.*

3 cf. *Schol. p. 343, 23* quod in<pudentiae> pudentem exitum
 quaesierit pudentem ... videatur *Prob. GL IV 42, 26 Sacerd.*
GL VI 495, 10 (propter clausulam) 4 patior ... iudices *Ps.*

Asc. patior ... fero et virtutis vestra f. e. l. patior ... laturos
Arus. GL VII 501, 5 (propter pati c. inf. fut.) et om. *Arus.*

6 nam ... quid ego elaborassem, vestra vero laus tenuis esset,
 si condemnatus ... defendere *Prisc. GL III 264, 2* iste ω om.
Prisc. primo β prius α om. *Prisc.* 7 minus ... esset *Schol.*

sta>tuerat ac deliberaverat (e p. 63, 6 repetitum) II 8 in
 ... comparanda et constituenda *Schol.* 10 tenuis ... esset

Schol. 11 enim β om. α; de II non liquet 13 si fortes
 defendere *Pomp. GL V 275, 24. Serv. Aen. 1, 176 (propter in eo);*
 si forte (-ēs s) in eo quaeritis pro in eum *Serv. GL IV 419, 34*

in eo ... defendere *Schol.* 15 potentissimorum hom. def.
Schol. 16 cum ... cupiditate *Schol.* 17 omnium α^PQH.

Schol. nominum P¹ hominum s cum ... pecunia *Schol.*
 illius αQH istius II P *Schol.* 18 patronorum minis et po-

tentia *Schol.* 20 in ... certamenque v. *Schol.* 21 <non>
 tam sibi consuluisse *Schol.*

quam invidisse vestrae laudi videretur. neque enim
 salus ulla rei publicae maior hoc tempore reperiri po-
 test quam populum Romanum intellegere diligenter
 reiectis ab accusatore iudicibus socios leges rem pu-
 blicam senatorio consilio maxime posse defendi, neque
 tanta fortunis omnium perniciēs ulla potest accidere,
 quam opinione populi Romani rationem veritatis in-
 tēgritatis fidei religionis ab hoc ordine abiudicari. Ita-
 que mihi videor iudices, magnam et maxime aegram
 et prope depositam rei publicae partem suscepisse ne-
 que in eo magis meae quam vestrae laudi existima-
 tionique servisse. accessi enim ad invidiam iudiciorum
 levandam vituperationemque tollendam, ut cum haec
 res pro voluntate populi Romani esset iudicata, ali-
 qua ex parte mea diligentia constituta auctoritas iu-
 diciorum videretur, * * * * * po-
 stremo † ut esset hoc iudicatum, ut finis aliquando
 iudiciariae controversiae constitueretur. etenim sine
 dubio iudices, in hac causa ea res in discrimen addu-
 citur. reus est enim nocentissimus. qui si condemnatur,
 desinent homines dicere his iudiciis pecuniam pluri-
 mum posse; sin absolvitur, desinemus nos de iudiciis
 transferendis recusare.

1 neque ... maior *Ps. Asc.*; neque ... rei p. *Schol.* 2 hoc
 ... reperiri *Schol.* 3 diligenter reiectis *Ps. Asc.* 6 perni-
 cies <p.> ulla *Schol.* falso coniungens perniciēs omnium ulla β
Schol. om. α accidere *Man.* accedere ω 7 veritatis ... abi-
 dicari *Schol.* 8 abiudicari β *Schol.* -re α itaque ... susce-
 pisse *Non. 279, 38* (propter deponere); itaque ... videor *Schol.*
 9 iudices *Non. om. ω* aegram ... partem *Serv. Aen. 12, 395*
 et (ac *Ps. Asc.*) 10 prope depositam *Ps. Asc. Schol.* partem
Schol. 16 *lac. stat. Jord.* eodem spectant verba *Ps. Asc.* po-
 stremo ut esset hoc iudicatum: subauditur accessi ἀπὸ κοινοῦ
 ad omnia quibus hoc verbum in hac sententia convenit po-
 stremo ut ω *Ps. Asc.* p. utut *Mur. p.* ubi *anon. ap. Jord.* (an
 p. ut <ubi>? de duplici ut cf. ad *Mil. 14 p. 20, 8*) contra eam
 cum *Koch 1868 p. 1* perperam si *Pet. (Class. Rev. XVII 1903*
p. 201) 20 homo est nocentissimus (sic) *Ps. Asc.* qui si ...
 transferendis dubitare (sic) *Prisc. GL III 245, 14* 21 iudiciis
codd. Prisc.

Tametsi de absolutione istius neque ipse iam sperat
 nec populus Romanus metuit, de inpudentia singulari,
 quod adest, quod respondet, sunt qui mirentur. mihi
 pro cetera eius audacia atque amentia ne hoc quidem
 5 mirandum videtur. multa enim et in deos et in ho-
 mines impie nefarieque commisit, quorum scelerum
 3 poenis agitur et a mente consilioque deducitur. agunt
 7 eum praecipitem poenae civium Romanorum, quos
 partim securi percussit, partim in vinculis necavit, par-
 10 tim implorantes iura libertatis et civitatis in crucem
 sustulit. rapiunt [eum] ad supplicium di patrii, quod
 iste inventus est qui et e complexu parentum abreptos
 filios ad necem duceret, et parentis pretium pro se-
 pultura liberum posceret. religiones vero caerimoniae-
 15 que omnium sacrorum fanorumque violatae simula-
 craque deorum quae non modo ex suis templis ablata
 sunt, sed etiam iacent in tenebris ab isto retrusa at-
 que abdita, consistere eius animum sine furore atque
 8 amentia non sinunt. Neque iste mihi videtur se ad
 20 damnationem solum offerre neque hoc avaritiae sup-
 plicio communi, qui se tot sceleribus obstrinxerit, con-
 tentus esse: singularem quandam poenam istius im-
 manis atque importuna natura desiderat. non id solum
 quaeritur ut isto damnato bona restituantur iis quibus
 25 erepta sunt, sed et religiones deorum immortalium ex-
 piandae et civium Romanorum cruciatus multorum-
 que innocentium sanguis istius supplicio luendus est.

2 de inpudentia singulari sunt qui mirentur *Prisc. GL III 264, 8* 6 impie ... commisit *Ps. Asc.* 7 agunt eum praeci-
 pitem *Ps. Asc.* agunt ... Romanorum *Non. 243, 48 (propter agere)*
 11 eum *om. PQ¹* 12 iste ... posceret *Prisc. GL II 306, 23.*
III 264, 9 iste ω iste unus *Prisc. utroque loco; cf. 3, 21* Verres
 tot annis atque adeo saeculis tot inventus est et e *Gar. e α*
 et β et a *Prisc. GL II 306, 23 ex Prisc. GL III 264, 9* 13 et ...
 posceret *Non. 365, 46 (propter pretium)* 14 liberum *Prisc.*
Non. ω nisi quod D¹ om. religiones vero caerimoniae<que>
Ps. Asc. 20 supplicio communi *Schol.* 23 non ... quaeri-
 tur *om. P¹* 24 iis α QH his P

non enim furem, sed ereptorem, non adulterum, sed 9
expugnatorem pudicitiae, non sacrilegum, sed hostem
sacrorum religionumque, non sicarium, sed crudelissi-
mum carnificem civium sociorumque in vestrum iu-
dicium adduximus, ut ego hunc unum eiusmodi reum 5
post hominum memoriam fuisse arbitrer cui damnari
expediret.

Nam quis hoc non intellegit, istum absolutum dis 4
hominibusque invitis tamen ex manibus populi Ro-
mani eripi nullo modo posse? quis hoc non perspicit, 10
praeclare nobiscum actum iri, si populus Romanus
istius unius supplicio contentus fuerit ac non sic sta-
tuerit, non istum maius in sese scelus concepis-
se, cum fana spoliavit, cum tot homines innocentes necavit, cum
cives Romanos morte cruciatu cruce affecerit, cum 15
praedonum duces accepta pecunia dimiserit, quam eos,
siqui istum tot tantis tam nefariis sceleribus cooper-
tum iurati sententia sua liberarint? non est, non est 10
in hoc homine cuiquam peccandi locus iudices; non is
est reus, non id tempus, non id consilium — metuo ne 20
quid arrogantius apud tales viros videar dicere —,
ne actor quidem est is cui reus tam nocens, tam per-
ditus, tam convictus aut occulte subripi aut inpune
eripi possit. his ego iudicibus non probabo C. Verrem
contra leges pecuniam cepisse? sustinebunt tales viri 25

1 non enim ... adduximus *Quint. inst.* 8, 4, 2 *Sever. RL* 369, 1
non furem ... pudicitiae et reliqua *id.* 365, 31 6 cui ... ex-
pediret *Ps. Asc.* 9 tamen *Naug.* eum ω ; nisi forte membrum
excidit 10 quis ... fuerit *Sever. RL* 366, 9 11 si populus ...
liberarint (*om.* cum fana ... dimiserit) *Prisc. GL III* 264, 12
13 non istum *Ps. Asc.* sese ω se *Prisc.* 15 cruce *del. Ba.*
1859 p. 208 cum praedonum ... dimiserit β *om.* α 18 sen-
tentia sua liberat (liberaverant *cod. Probi*) *Prob. GL IV* 41, 21 *Sacerd.*
GL VI 494, 2 (*propter clausulam*) non est in ... locus
Sever. RL 366, 11 non est in hac causa peccandi locus iudices
Don. Ter. Andr. 203 19 non is reus ... consilium *et* ne actor
quidem *Ps. Asc.* 20 metuo ... possit *Schem. dian. RL* 71, 10
21 viros α *P Schem. dian.* iudices *QH* 22 tam nocens *om.*
Schem. dian. 23 convictus *Schem. dian.* victus ω

se tot senatoribus, tot equitibus Romanis, tot civitatibus, tot hominibus honestissimis ex tam illustri provincia, tot populorum privatorumque litteris non credidisse, tantae populi Romani voluntati restitisse?
 11 sustineant; reperiemus, si istum vivum ad aliud iudicium perducere potuerimus, quibus probemus istum
 6 in quaestura pecuniam publicam Cn. Carboni consuli datam avertisse, quibus persuadeamus istum alieno nomine a quaestoribus urbanis, quod priore actione
 10 didicistis, pecuniam abstulisse; erunt qui [et] in eo quoque audaciam eius reprehendant, quod aliquot nominibus de capite, quantum commodum fuerit, frumenti decumani detraxerit; erunt etiam fortasse, iudices, qui illum eius peculatum vel acerrime vindicandum putent, quod iste M. Marcelli et P. Africani monumenta, quae nomine illorum, re vera populi Romani et erant et habebantur, ex fanis religiosissimis et ex
 5 urbibus sociorum atque amicorum non dubitarit auferre. Emerserit ex peculatus etiam iudicio; meditetur
 12 de ducibus hostium quos accepta pecunia liberavit, videat quid de illis respondeat, quos in eorum locum subditos domi suae reservavit, quaerat non solum quemadmodum nostro crimini, verum etiam quo pacto suae confessioni possit mederi, meminerit se priore
 25 actione clamore populi Romani infesto atque inimico excitatum confessum esse duces praedonum a se securi non esse percussos; se iam tum esse veritum ne sibi crimini daretur eos ab se pecunia liberatos; fateatur, id quod negari non potest, se privatum hominem praedonum duces vivos atque incolumes domi suae, posteaquam Romam redierit, usque dum per me

1 .r. β om. α 5 ad aliud iudicium *Ps. Asc.* 6 potuerimus β poterimus α 8 alieno nomine *Schol.* 10 *del. Wesenberg* 11 aliquot ... capite *Ps. Asc.* 15 M. ... monumenta *Ps. Asc.* 19 meditetur ... hostium *Ps. Asc.* 21 quos ... subditos *Schol.* 26 confessum ... veritum *om. P¹* 31 usque ... licuerit *Ps. Asc.*

licuerit, retinuisse. hoc in illo maiestatis iudicio si
 licuisse sibi ostenderit, ego oportuisse concedam. Ex
 hoc quoque evaserit; proficiscar eo quo me iam pridem
 vocat populus Romanus. de iure enim libertatis et 13
 civitatis suum putat esse iudicium, et recte putat. con- 5
 fringat iste sane vi sua consilia senatoria, quaestiones
 omnium perrumpat, evolet ex vestra severitate; mihi
 credite, artioribus apud populum Romanum laqueis
 tenebitur. credet his equitibus Romanis populus Ro-
 manus, qui ad vos ante producti testes ipsis inspec- 10
 tantibus ab isto civem Romanum qui cognitores ho-
 mines honestos daret, sublatum esse in crucem dixe-
 runt; credent omnes quinque et triginta tribus homini 14
 gravissimo atque ornatissimo M. Annio, qui se prae-
 sente civem Romanum securi percussum esse dixit; 15
 audietur a populo Romano vir primarius eques Ro-
 manus L. Flavius, qui suum familiarem Herennium
 negotiatorem ex Africa, cum eum Syracusis amplius
 centum cives Romani cognoscerent lacrimantesque de-
 fenderent, pro testimonio dixit securi esse percussum; 20
 probabit fidem et auctoritatem et religionem suam L.
 Suettius, homo omnibus ornamentis praeditus, qui iu-
 ratus apud vos dixit multos cives Romanos in lautu-
 miis istius imperio crudelissime per vim morte esse
 multatos. hanc ego causam cum agam beneficio populi 25
 Romani de loco superiore, non vereor ne aut istum vis
 ulla ex populi Romani suffragiis eripere aut a me ul-
 lum munus aedilitatis amplius aut gratius populo Ro-
 mano esse possit.

Quapropter omnes in hoc iudicio conentur omnia; 6
 15

3 quo ... p. R. Ps. Asc. 10 ante αQH antea P 13 quin-
 que ... tribus Ps. Asc. 15 securi esse percussum *tamquam*
clausulam Prob. GL IV 42, 27 Sacerd. GL VI 495, 11 18 cum
 eum β cum α quem Ba. 1852 p. 187 21 religionem Ps. Asc.
 22 Suettius Pet. (cl. CIL IV 1190) suectius ω; cf. 2, 31. 5, 147
 23 *formam lautumiae adhibet Schol.* 26 de loco superiore
Schol. istum ... eripere poterit Agroec. GL VII 119, 20 (propter
 suffragia) 30 omnes ... omnia Don. Ter. Ad. 299 in hoc α
 Don. hoc β (per se non deterius)

nihil est iam quod in hac causa peccare iudices quisquam nisi vestro periculo possit. mea quidem ratio cum in praeteritis rebus est cognita, tum in reliquis explorata atque provisa est. ego meum studium in
 5 rem publicam iam illo tempore ostendi, cum longo intervallo veterem consuetudinem rettuli et rogatu sociorum atque amicorum populi Romani, meorum autem necessariorum, nomen hominis audacissimi detuli. quod meum factum lectissimi viri atque ornatissimi, quo in numero e vobis complures fuerunt, ita probaverunt ut ei qui istius quaestor fuisset et ab isto laesus inimicitias iustas persequeretur, non modo deferendi nominis, sed ne subscribendi quidem cum id
 10 postularet, facerent potestatem. in Siciliam sum in-
 15 quirendi causa profectus. quo in negotio industriam meam celeritas reditionis, diligentiam multitudo literarum et testium declaravit, pudorem vero ac religionem, quod cum venissem senator ad socios populi Romani, qui in ea provincia quaestor fuisset, ad
 20 hospites meos ac necessarios causae communis defensor deverti potius quam ad eos qui a me auxilium petivissent. nemini meus adventus labori aut sumptui neque publice neque privatim fuit. vim in inquirendo tantam habui quantam mihi lex dabat, non quantam
 17 habere poteram illorum studio quos iste vexarat. Ro-
 26 mam ut ex Sicilia redii, cum iste atque istius amici, homines lauti et urbani, sermones eiusmodi dissipas-

1 iam α P enim QH iudices quisquam β qu. i. α 3 tum ... provisa *Non. 294, 10 (propter explorare)* 10 quo ... fuerunt *Ps. Asc.* in β *Ps. Asc.* e α 11 comprobaverunt Q probaverunt ε 12 inimicitias iustas *Ps. Asc.* iniurias suas *Ba. 1859 p. 208* 13 sed ... potestatem *Ps. Asc. div. Caec. 50 p. 201, 13* cum id postularet *Schol.* 23 vim <in> inquirendo ... habui *Ps. Asc.* 24 non quantam ... vexarat *om. P¹* 25 illorum *Zu. istorum ω ipsorum Mue.* suus (*om. Sacerd.*) iste vexarat *Prob. GL IV 42, 28 Sacerd. GL VI 495, 11 (propter clausulam)* Romam ... urbani *Non. 337, 28 (propter lautus)* 26 iste atque istius ω comites istius atque *Non.*

sent, quo animos testium retardarent, me magna pecunia a vera accusatione esse deductum, tametsi probabatur nemini, quod et ex Sicilia testes erant ii qui quaestorem me in provincia cognoverant, et hinc homines maxime illustres, qui ut ipsi noti sunt, sic nostrum unumquemque optime norunt, tamen usque eo timui nequis de mea fide atque integritate dubitaret, donec ad reiciundos iudices venimus.

Sciebam in reiciundis iudicibus nonnullos memoria nostra pactionis suspicionem non vitasse, cum in ipsa accusatione eorum industria ac diligentia probaretur. ita reieci iudices ut hoc constet, post hunc statum rei publicae quo nunc utimur, simili splendore et dignitate consilium nullum fuisse. quam iste laudem communem sibi ait esse mecum; qui cum P. Galbam iudicem reiecisset, M. Lucretium retinuit, et cum eius patronus ex eo quaereret, cur suos familiarissimos Sex. Peducaeu Q. Considium Q. Iunium reici passus esset, respondit, quod eos in iudicando nimium sui iuris sententiaeque cognosset. itaque iudicibus reiectis sperabam iam onus meum vobiscum esse commune. putabam non solum notis, sed etiam ignotis probatam meam fidem esse et diligentiam. quod me non fefellit. nam comitiis meis, cum iste infinita largitione contra me uteretur, populus Romanus iudicavit istius pecuniam quae apud me contra fidem meam nihil potuisset, apud se contra honorem meum nihil posse debere. quo quidem die primum iudices citati in hunc reum consedistis, quis tam iniquus huic ordini fuit, quis tam novarum rerum iudiciorum iudicumque cupidus, qui

1 quo β quos α 2 probabantur *vel* probabant *malit* Mue.
 7 nequis ... fide Ps. Asc. 9 sciebam ... iudicibus Ps. Asc.
 reiciendis Ps. Asc. 10 ipsa in Q 12 post ... utimur Ps. Asc.
 13 r. p. α Ps. Asc. \bar{p} . \bar{r} . β 14 quam iste laudem *et* qui cum
 ... retinuit Ps. Asc. 18 reici passus esset Ps. Asc. 20 co-
 gnosset β cognosceret α 23 esse meam fidem⁴ Zie. p. 193
 24 contra ... potuisset Ps. Asc. 27 quo quidem ω quoque
 Ba. 1859 p. 209 29 inicus P

20 non aspectu consessuque vestro commoveretur? cum
 in eo vestra dignitas mihi fructum diligentiae referret,
 id sum assecutus ut una hora qua coepi dicere, reo
 audaci pecunioso profuso perduto spem iudicii corrup-
 5 pendii praeciderem, ut primo die testium tanto numero
 citato populus Romanus iudicaret isto absoluto rem
 publicam stare non posse, ut alter dies amicis istius
 ac defensoribus non modo spem victoriae, sed etiam
 voluntatem defensionis auferret, ut tertius dies sic ho-
 10 minem prosterneret, ut morbo simulato, non quid re-
 sponderet, sed quemadmodum non responderet de-
 liberaret. deinde reliquis diebus his criminibus, his
 testibus et urbanis et provincialibus sic obrutus atque
 oppressus est ut his ludorum diebus interpositis nemo
 15 istum comperendinatum, sed condemnatum iudicaret.
 8 Quapropter ego, quod ad me attinet iudices, vici;
 21 non enim spolia Gai Verris, sed existimationem po-
 puli Romani concupivi. meum fuit cum causa accedere
 ad accusandum: quae causa fuit honestior quam a tam
 20 inlustri provincia defensorem constitui et deligi? rei
 publicae consulere: quid tam e re publica quam in
 tanta invidia iudiciorum adducere hominem cuius
 damnatione totus ordo cum populo Romano et in
 laude et in gratia posset esse? ostendere ac persuadere
 25 hominem nocentem adductum esse: quis est in populo
 Romano qui hoc non ex priore actione abstulerit, om-
 nium ante damnatorum scelera furta flagitia si unum
 in locum conferantur, vix cum huius parva parte

1 conspectu ς (*sicut Cic. dixit Planc. 2 p. 473, 13 vester . . .*
 conspectus et consessus) consessuque D^c consensuque ω
 6 isto Zu. ipso ω 7 stare non posse *Prob. GL IV 42, 28 Sa-*
cerd. GL VI 495, 11 (propter clausulam) 12 deinde . . . diebus
Ps. Asc. 17 non . . . Verris concupivi *Victor. RL 289, 30 non*
 . . . existimationem et cum causa *Ps. Asc.* 21 tam e re pu-
 blica *Jord. (praeunte Mdv. qui tam . . . fuit coni.)* tamen re (tam
 rei Q) .p. honestius ω tandem re p. honestius Zu. honestius
qualibet ratione repetitum videtur e v. 19 26 abstulerit *Ps.*
Asc.

aequari conferrique posse? Vos quod ad vestram fa- 22
 mam existimationem salutemque communem pertinet
 iudices, prospicite atque consulite. splendor vester fa-
 cit ut peccare sine summo rei publicae detrimento
 ac periculo non possitis. non enim potest sperare po- 5
 pulus Romanus esse alios in senatu qui recte possint
 iudicare, vos si non potueritis; necesse est, cum de
 toto ordine desperarit, aliud genus hominum atque
 aliam rationem iudiciorum requirat. hoc si vobis ideo
 levius videtur quod putatis onus esse grave et incom- 10
 modum iudicare, intellegere debetis primum interesse
 utrum id onus vosmet ipsi reieceritis, an quod probare
 populo Romano fidem vestram et religionem non po-
 tueritis, eo vobis iudicandi potestas erepta sit; deinde
 etiam illud cogitare, quanto periculo venturi simus 15
 ad eos iudices quos propter odium nostri populus
 Romanus de nobis voluerit iudicare. Verum vobis di- 23
 cam id quod intellexi iudices. homines scitote esse
 quosdam quos tantum odium nostri ordinis teneat, ut
 hoc palam iam dictitent, se istum quem sciant esse 20
 hominem improbissimum, hoc uno nomine absolvi
 velle, ut ab senatu iudicia per ignominiam turpitudi-
 nemque auferantur. haec me [res] pluribus verbis iu-
 dices vobiscum agere coegit non timor meus de vestra
 fide, sed spes illorum nova, quae cum Verrem a porta 25
 subito ad iudicium retraxisset, nonnulli suspicati sunt
 non sine causa illius consilium tam repente esse mu-
 tatum.

Nunc ne novo querimoniae genere uti possit Hor- 9
 24

1 vos ... famam senatusque consulta pertinet ... consulite
Rufin. RL 47, 3 5 possitis ς possetis ω sperare potest *QH*
 12 reiceretis β relegeritis α 15 quanto ... eos iud. *Ps. Asc.*
 (om. simus) 16 populus Romanus voluerit vindicare (*sic*)
Prob. GL IV 42, 29 Sacerd. GL VI 495, 11 (propter clausulam)
 17 verum vobis α v. evobis *P* v. et vobis *QH* v. ut vobis *Kay.*
 an vere vobis? 23 *del. Naug.* 25 a porta subito retraxis-
 set *Ps. Asc.* 27 non sine causa *Ps. Asc.* 29 nunc ... Hor-
 tensius, morem illi geram *Ps. Asc.*

tensius et ea dicere: opprimi reum de quo nihil dicat
 accusator; nihil esse tam periculosum fortunis inno-
 centium quam tacere adversarios; et ne aliter quam
 ego velim, meum laudet ingenium, cum dicat me si
 5 multa dixissem, sublevaturum fuisse eum quem contra
 dicerem; quia non dixerim, perdidisse: morem illi
 geram, utar oratione perpetua, non quo iam hoc sit
 necesse, verum ut experiar utrum ille ferat molestius
 25 me tunc tacuisse an nunc dicere. hic tu fortasse eris
 10 diligens, nequam ego horam de meis legitimis horis
 remittam; nisi omni tempore quod mihi lege conces-
 sum est, abusus ero, querere, deum atque hominum
 fidem implorabis circumveniri C. Verrem, quod accu-
 sator nolit tam diu quam diu liceat dicere. quod mihi
 15 lex mea causa det, eo mihi non uti non licebit? nam
 accusandi mihi tempus mea causa datum est, ut pos-
 sem oratione mea crimina causamque explicare. hoc
 si non utor, non tibi iniuriam facio, sed de meo iure
 aliquid et commodo detraho. 'causam enim' inquit
 20 'cognosci oportet.' ea re quidem quod aliter condem-
 nari reus, quamvis sit nocens, non potest. id igitur tu
 moleste tulisti, a me aliquid factum esse, quo minus
 iste condemnari posset? nam causa cognita possunt
 multi absolvi, incognita quidem condemnari nemo po-
 26 test. adimo enim comperendinatum. quod habet lex
 26 in se molestissimum, bis ut causa dicatur, id aut mea
 causa potius est constitutum quam tua aut nihilo tua
 potius quam mea. nam si bis dicere est commodum,
 certe utriusque commune est; si eum qui posterius
 30 dixit, opus est redargui, accusatoris causa, ut bis agere-
 tur constitutum est. Verum ut opinor Glaucia primus

7 quo iam *Mdv.* quoniam ω 9 hic ... diligens *Ps. Asc.*
 14 quod ... dedit *Ps. Asc.* 15 det ω dedit *Ps. Asc.* quod ex
 det dicit *natum esse coni. Stangl* uti non β uti α 20 ea re
 quidem *Ps. Asc.* 25 adimo ... comperendinatum *Ps. Asc.*
 26 in se ω nisi *Ba. 1852 p. 188* id *Ern.* quod ω id quidem
Pet. an quod del.? 30 dixit α *PH* dixerit *Q quod prob.*
Ha. 31 Glaucia primus tulit *Schol.*

tulit ut comperendinaretur reus. antea vel iudicari primo poterat vel amplius pronuntiari. utram igitur putas legem molliorem? opinor illam veterem, qua vel cito absolvi vel tarde condemnari licebat. ego tibi illam Aciliam legem restituo, qua lege multi semel accusati, semel dicta causa, semel auditis testibus condemnati sunt nequaquam tam manifestis neque tantis criminibus, quantis tu convinceris. puta te non hac tam atroci, sed illa lege mitissima causam dicere. accusabo, respondebis; testibus editis ita mittam in consilium, 10 ut etiamsi lex ampliandi faciat potestatem, tamen isti turpe sibi existiment non primo iudicare.

Verum si causam cognosci opus est, parumne cognita est? dissimulamus Hortensi quod saepe experti in dicendo sumus. quis nos magnopere attendit umquam in hoc quidem genere causarum, ubi aliquid ereptum aut ablatum a quopiam dicitur? nonne aut in tabulis aut in testibus omnis expectatio iudicium est? dixi prima actione me planum esse facturum C. Verrem sestertium quadringentiens contra leges absolutuisse. quid? hoc planius egissem, si ita narrassem?: 'Dio quidam fuit Halaesinus, qui cum eius filio praetore C. Sacerdote hereditas a propinquo permagna venisset, nihil habuit tum neque negotii neque controversiae. Verres simulac tetigit provinciam, statim Messana litteras dedit, Dionem evocavit, calumniatores ex sinu suo apposuit qui illam hereditatem Veneri Eryci-

1 iudicari *Ps. Asc.* 3 molliorem αQ molliorem PH cito absolvi et tarde condemnari *Ps. Asc.* 4 ego ω ergo *conl. Pet.*

5 Aciliam legem *Ps. Asc.* 10 ita m<ittam in> consilium *Ps. Asc.* 14 Hortensi . . . sumus *om. P¹* 16 in . . . causarum *Ps. Asc.* 20 sestertium quadringentes *Ps. Asc.* leges β legem ex -ge D^c 22 Dio . . . Halesinus. P. Asellus mortuus est C. Sacerdote praetore *Victor. RL. 201, 38 (confusus locus cum 104)* 25 Verres . . . provinciam *Non. 409, 2 (propter tangere)* statim . . . dedit, ut Alesinus ad se Dio continuo veniret *Non. 393, 5 (propter statim; confuso loco 2, 19 ubi v.)* messana ε *Non.* -am ω 26 calumniatores . . . dicerent *Non. 248, 28 (propter committere)* 27 obposuit *Non.*

nae commissam esse dicerent; hac de re ostendit se
 28 ipsum cogniturum.' Possum deinceps totam rem explicare,
 deinde ad extremum id quod accidit dicere. Dionem HS
 deciens centena milia numerasse, ut causam certissimam
 5 obtineret, praeterea greges equarum eius istum abigendos
 curasse, argenti, vestis stragulae quod fuerit, curasse
 auferendum. haec neque cum ego dicerem neque cum tu
 negares, magni momenti nostra esset oratio. quo tempore
 10 igitur aures iudex erigeret animumque attenderet? cum
 Dio ipse prodiret, cum ceteri qui tum in Sicilia negotiis
 Dionis interfuissent, cum per eos ipsos dies per quos causam
 Dio diceret, reperiretur pecunias sumpsisse mutuas, nomina
 sua exegisse, praedia vendidisse, cum tabulae virorum bonorum
 15 proferrentur, cum qui pecuniam Dioni dederunt, dicerent
 se iam tum audisse eo nummos sumi ut Verri darentur,
 cum amici hospites patroni Dionis, homines honestissimi,
 haec eadem se audisse dicerent: opinor, 29 cum haec fierent,
 tum vos audiretis sicut audistis, 20 tum causa agi vere
 videretur. Sic a me sunt acta omnia priore actione ut
 in criminibus omnibus nullum esset in quo quisquam
 vestrum perpetuam accusationem requireret. nego esse
 quicquam a testibus dictum, quod aut vestrum cuiquam
 11 esset obscurum aut cuiquam oratoris eloquentiam quaereret.
 etenim sic me 26 ipsum egisse memoria tenetis ut in
 testibus interrogandis omnia crimina proponerem et
 explicarem, ut cum rem totam in medio posuissem, tum
 denique testem interrogarem. itaque non modo vos quibus
 30 est iudicandum, nostra crimina tenetis, sed etiam populus
 Romanus totam accusationem causamque cognovit.

5 equarum greges istum abigendos curasse *Don. Ter. Ad. 401*

6 vestis ω vestisque (-trisque P² mg.) P²ς, *sicut scripsit*
 2, 20 13 nomina sua exegisse *Ps. Asc.* 18 haec ... dicerent
Ps. Asc. 21 omnibus β om. α 24 cuiquam ω cuiquam
Heindorf 26 ut ... interrogandis *Ps. Asc.* 27 et explicarem
add. D² mg. 30 sed etiam populus *R. Ps. Asc.*

Tametsi ita de meo facto loquor, quasi ego illud mea voluntate potius quam vestra iniuria adductus fecerim. interposuistis accusatorem, qui cum ego mihi 30 centum et decem dies solos in Siciliam postulassem, centum et octo sibi in Achaïam postulare. menses mihi 5 tres cum eripuissetis ad agendum maxime appositos, reliquum omne tempus huius anni me vobis remissurum putastis, ut cum horis nostris nos essemus usi, tu binis ludis interpositis quadragesimo post die responderes, deinde ita tempus duceretur ut a M'. Glabrione 10 praetore et a magna parte horum iudicum ad praetorem alium iudicesque alios veniremus. Hoc si ego 31 non vidissem, si me non omnes noti ignotique monuissent, id agi, id cogitari, in eo elaborari, ut res in illud tempus reiceretur, credo si meis horis in accusando 15 uti voluissem, vererer ne mihi crimina non suppetarent, ne oratio deesset, ne vox viresque deficerent, ne quem nemo prima actione defendere ausus esset, eum ego bis accusare non possem. ego meum consilium cum iudicibus, tum populo Romano probavi. 20 nemo est qui alia ratione istorum iniuriae atque impudentiae potuisse obsisti arbitretur. etenim qua stultitia fuissem, si quam diem qui istum eripiendum redemerunt, in cautione viderunt, cum ita caverent: 'si post Kalendas Ianuarias in consilium iretur', in eam 25 diem ego cum potuissem vitare, incidissem? nunc mihi 32 temporis eius quod mihi ad dicendum datur, quoniam in animo est causam omnem exponere, habenda ratio est diligenter.

Itaque primum illum actum istius vitae turpissimum et flagitiosissimum praetermittam. nihil a me de 31

3 interposuistis accusatorem *Ps. Asc.* 5 menses . . . eripuissetis *Ps. Asc.* 8 ut . . . usi (*om. essemus*) *Ps. Asc.* tu β
tum α 11 a D^cP *om. D¹QH* 14 in eo α P id QH
18 quem . . . defendere a. e. *Ps. Asc.* 23 si quam diem [isti]
qui . . . redemerunt *Ps. Asc.* 24 viderunt ω scripserunt *H.E.P.*
Platt indixerunt *Pet. (deteriore clausula)* 26 nunc . . . datur
Ps. Asc.

pueritiae suae flagitiis peccatisque audiet, nihil ex illa
 impura adulescentia sua. quae qualis fuerit, aut memi-
 nistis aut ex eo quem sui simillimum produxit, re-
 cognoscere potestis. omnia praeteribo quae mihi turpia
 5 dictu videbuntur, neque solum quid istum audire,
 verum etiam quid me deceat dicere considerabo. vos
 quaeso date hoc et concedite pudori meo, ut aliquam
 33 partem de istius impudentia reticere possim. omne
 illud tempus quod fuit antequam iste ad magistratus
 10 remque publicam accessit, habeat per me solutum ac
 liberum; sileatur de nocturnis eius bacchationibus ac
 vigiliis, lenonum aleatorum perductorum nulla mentio
 fiat, damna dedecora, quae res patris eius, aetas ipsius
 pertulit, praetereantur, lucretur indicia veteris infamiae:
 15 patiatur eius vita reliqua me hanc tantam iactu-
 34 ram criminum facere. Quaestor Cn. Papirio consuli
 fuisti abhinc annos quattuordecim. ex ea die ad hanc
 diem quae fecisti, in iudicium voco: hora nulla vacua
 a furto scelere crudelitate flagitio reperietur. hi sunt
 20 anni consumpti in quaestura et legatione Asiatica et
 praetura urbana et praetura Siciliensi. quare haec
 eadem erit quadripertita distributio totius accusationis
 meae.
 13 Quaestor ex senatus consulto provinciam sortitus
 25 es. obtigit tibi consularis, ut cum consule Cn. Carbone
 esses eamque provinciam obtineres. erat tum dissensio
 civium. de qua nihil sum dicturus quid sentire debueris,
 unum hoc dico, in eiusmodi tempore ac sorte
 statuere te debuisse utrum malles sentire atque defendere.
 30 Carbo graviter ferebat sibi quaestorem obtigisse

1 peccatisque β om. α 3 aut ex eo ... produxit *Ps. Asc.*
 4 cognoscere *Ba. 1859 p. 209* turpia dictu α P d. t. QH 12 lenonum ... perductorum *Ps. Asc.* 15 patiatur ω patitur *Or. non male* 16 quaestor ... fuisti *Ps. Asc.* consuli ς *Ps. Asc.* cos. ω consule *Ps. Asc. adfert ut variam lectionem* 21 quare ... meae (om. eadem) *Victor. RL 209, 18* 25 obtigit ... consularis *Ps. Asc.* 26 dissensio civium et quid sentire debueris et ac sorte *Ps. Asc.* 29 <non> debuisse *Ba. 1859 p. 189*

hominem singulari luxuria atque inertia. verum tamen ornabat eum beneficiis officiisque omnibus. Ne diutius teneam, pecunia attributa numerata est, profectus est quaestor in provinciam. venit expectatus in Galliam ad exercitum consularem cum pecunia. simulac pri- 5
mum ei occasio visa est — cognoscite hominis principium magistratuum gerendorum et rei publicae administrandae — aversa pecunia publica quaestor consulem exercitum sortem provinciamque deseruit. Vi- 35
deo quid egerim; erigit se, sperat sibi auram posse 10
aliquam afflare in hoc crimine voluntatis adsensionisque eorum quibus Cn. Carbonis mortui nomen odio sit. quibus illam relictionem proditionemque consulis sui gratam sperat fore. quasi vero id cupiditate defendendae nobilitatis aut studio partium fecerit ac non 15
apertissime consulem exercitum provinciamque compilarit et propter impudentissimum furtum aufugerit; est enim obscurum et eiusmodi factum eius ut possit aliquis suspicari C. Verrem, quod ferre novos homines non potuerit, ad nobilitatem, hoc est ad suos, transisse. 20
nihil fecisse propter pecuniam. Videamus rationes 36
quemadmodum rettulerit; iam ipse ostendet quamobrem Cn. Carbonem reliquerit, iam se ipse indicabit. Primum brevitatem cognoscite: accepi, inquit, vi- 14
ciens ducenta triginta quinque milia qua- 25
dringentos decem et septem nummos. dedi stipendio frumento legatis pro quaestore cohorti praetoriae HS mille sescenta tri-

2 ornabat β honorabat α; cf. si tanti est Mur. 86 pop. grat. 16 Sest. 135 Planc. 102 Phil. 13, 24 3 pecunia attributa Ps. Asc.

11 afflare Zu. -ri ω voluntatis illorum Ps. Asc. adsensionisque ε dissensionisque α P defens- QH 13 relictionem Naug. relectionem ω 16 compilarit Ps. Asc. 20 ad . . . suos Ps. Asc. 24 accepi . . . praetoriae Ps. Asc. viciens ω bis Ps. Asc. codd. triginta Ps. Asc. Q om. α PH 26 et septem QR Ps. Asc. sex α P 27 quaestore Ps. Asc. quaestoribus ω 28 mille sescenta triginta quinque α mille quingenta quadraginta quinque β (i. DXXXX pro DCXXX)

ginta quinque milia quadringentos decem et septem nummos. reliqui Arimini HS sescenta milia. hoc est rationes referre? hoc modo aut ego aut tu Hortensi aut quisquam omnium rettulit? quid hoc
 5 est? quae impudentia, quae audacia? quod exemplum ex tot hominum rationibus relatis huiuscemodi est? Illa tamen HS sescenta milia, quae ne falso quidem potuit quibus data essent describere, quae se Arimini scribit reliquisse, quae ipsa HS sescenta milia reliqua
 10 facta sunt, neque Carbo attigit neque Sulla vidit neque in aerarium relata sunt. oppidum sibi elegit Ariminum, quod tum cum iste rationes referebat, oppressum direptumque erat. non suspicabatur, id quod nunc sentiet, satis multos ex illa calamitate Arimi-
 37 nensium testes nobis in hanc rem reliquos esse. recita denuo. P. LENTULO L. TRIARIO QUAESTORIBUS URBANIS RES RATIONUM RELATARUM . . . recita. EX SENATUS CONSULTO. ut hoc pacto rationem referre liceret, eo Sullanus repente factus est, non ut honos et
 20 dignitas nobilitati restitueretur.

Quodsi illinc inanis profugisses, tamen ista tua fuga nefaria proditio consulis tui conscelerata iudicaretur. 'malus civis, improbus consul, seditiosus homo Cn. Carbo fuit.' fuerit aliis, tibi quando esse coepit? posteaquam tibi pecuniam rem frumentariam rationes
 25 omnes suas exercitumque commisit. nam si tibi antea

2 reliqui . . . milia Ps. Asc. HS om. Ps. Asc. fort. recte, ita est etiam p. 79, 28 HS delendum sit 3 hoc modo aut tu Hortensi aut ego Ps. Asc. non deterius 6 relatis β redditus α huiuscemodi α QH huiusmodi P quod probat Zie. p. 193, sed in interrogationibus ubi vox non demittitur, clausularum ratio non anxie servatur 7 ne ε neque ω 8 describere ω discr- Kay. 10 si (sic) neque . . . relatam est, restat igitur ut tu Verres pecuniam sustuleris Victor. RL 233, 25 11 oppidum . . . Ariminum Ps. Asc. 13 direptumque α directumque β 15 recita . . . quaestoribus Ps. Asc. 16 L. ε Ps. Asc. (om. cod. S) G. ω 17 res rationum α restaurationum β 19 non . . . dignitas Ps. Asc. 24 tibi quando PD¹ (altero tibi s. v. ad-dito) quando tibi QH tibi tibi quando ε

displicuisset, idem fecisses quod anno post M. Piso.
 quaestor cum L. Scipioni consuli obtigisset, non atti-
 git pecuniam, non ad exercitum profectus est. quod
 de re publica sensit, ita sensit ut nec fidem suam nec
 morem maiorum nec necessitudinem sortis laederet. 5
 Etenim si haec perturbare omnia ac permiscere vo- 15
 lumus, totam vitam periculosam invidiosam infestam- 38
 que reddemus, si nullam religionem sors habebit, nul-
 lam societatem coniunctio secundae dubiaeque fortu-
 nae, nullam auctoritatem mores atque instituta ma- 10
 iorum. omnium est communis inimicus, qui fuit hostis
 suorum. nemo umquam sapiens proditori credendum
 putavit. ipse Sulla cui adventus istius gratissimus esse
 debuit, ab se hominem atque ab exercitu suo removit.
 Beneventi esse iussit apud eos quos suis partibus ami- 15
 cissimos esse intellegebat, ubi iste summae rei causae-
 que nocere nil posset. ei postea praemia tamen libera-
 liter tribuit, bona quaedam proscriptorum in agro Be-
 neventano diripienda concessit, habuit honorem ut
 proditori, non ut amico fidem. Nunc quamvis sint 39
 homines qui mortuum Cn. Carbonem oderint, tamen 21
 hi debent, non quid illi accidere voluerint, sed quid
 ipsis in tali re metuendum sit cogitare. commune est
 hoc malum, communis metus, commune periculum.
 nullae sunt occultiores insidiae quam eae quae latent 25
 in simulatione officii aut in aliquo necessitudinis no-
 mine. nam eum qui palam est adversarius, facile ca-
 vendo vitare possis, hoc vero occultum intestinum ac
 domesticum malum non modo non existit, verum etiam

1 idem ... Piso *Ps. Asc.* fecisses β *Ps. Asc.* legisse α
 2 <qui> quaestor *Ba. 1852 p. 189* 7 invidiosam ω insid- *Lb.*
 10 atque instituta α PH institutaque Q 12 nemo ... pu-
 tavit *Serv. Aen. 2, 157* 15 Beneventi esse iussit *Ps. Asc.*
 17 nil *Zie. p. 178* nihil ω 22 accidere ς accedere ω 25 nul-
 lae ... officii *Schol. Iuv. 4, 75*; nullae ... potueris *Aug. civ. 19, 5*
 hae *Aug. om. Schol. Iuv.* 29 non modo existit *Ps. Asc.* non
 modo non ω non modo *Ps. Asc. quod probat Mdv. (sed explicat*
Ps. Asc. emergit exoritur exurgit; unde apparet eum ab initio

opprimit, antequam prospicere atque explorare po-
 40 tueris. itane vero? tu cum quaestor ad exercitum mis-
 sus sis, custos non solum pecuniae, sed etiam consulis,
 particeps omnium rerum consiliorumque fueris, habi-
 5 tus sis in liberum loco, sicut mos maiorum ferebat,
 repente relinquas deseras ad adversarios transeas? o
 scelus, o portentum in ultimas terras exportandum!
 non enim potest ea natura quae tantum facinus com-
 miserit, hoc uno scelere esse contenta. necesse est
 10 semper aliquid eius modi moliatur, necesse est in si-
 mili audacia perfidiaque versetur.

41 Itaque idem iste quem Cn. Dolabella postea C. Mal-
 leolo occiso pro quaestore habuit — haud scio an
 maior etiam haec necessitudo fuerit quam illa Car-
 15 bonis, ac plus iudicium voluntatis valere quam sortis.
 debeat —, idem in Cn. Dolabellam qui in Cn. Carbo-
 nem fuit. nam quae in ipsum valebant crimina, con-
 tulit in illum causamque illius omnem ad inimicos
 accusatoresque detulit. ipse in eum cui legatus, cui
 20 pro quaestore fuerat, inimicissimum atque improbissi-
 mum testimonium dixit. ille miser cum esset [Cn. Do-
 labella] cum proditione istius nefaria, tum improbo
 ac falso eiusdem testimonio, tum multo ex maxima
 16 parte istius furtorum ac flagitiorum invidia conflagra-
 42 vit. Quid hoc homine faciat aut ad quam spem tam
 perfidiosum, tam importunum animal reservetis? qui

duplicem negationem habuisse) non solum Aug. cf. Pet. Class.
 Rev. XX 1906 p. 256

2 tu β tum α 3 sis del. Ba. 1852 p. 189; sed terna cola
 ternis respondent 6 o scelus . . . exportandum Rufin. RL 42, 32
 Aug. CSEV LII p. 414, 10 Cassian. c. Nest. CSEV XVII p. 110, 5
 7 asportandum Cassian. 12 Malleolo occiso Ps. Asc. 17 quae
 . . . crimina Ps. Asc. ipsum ω ipso Ps. Asc.; cf. 3, 194 hoc cri-
 men in istum reum valere oportere non arbitror 18 inimicos
 accusatoresque Ps. Asc. 21 ille del. RKL. miser cum esset
 Ps. Asc. Cn. Dolabella del. Naug. conflictatus coni. Pet. (contra
 Ps. Asc. explicationem) 22 tum improbo ε cum i. ω 25 hoc
 αP de hoc QR

in Cn. Carbone sortem, in Cn. Dolabella voluntatem
neglexerit ac violarit eosque ambo non modo deserue-
rit, sed etiam prodiderit atque oppugnarit. nolite quae-
so iudices, brevitae orationis meae potius quam rerum
ipsarum magnitudine crimina ponderare. mihi enim 5
properandum necessario est, ut omnia vobis quae mihi
constituta sunt possim exponere. quamobrem quae- 43
stura istius demonstrata primique magistratus et furto
et scelere perspecto reliqua attendite. in quibus illud
tempus Sullanarum proscriptionum ac rapinarum 10
praetermittam. neque ego istum sibi ex communi cala-
mitate defensionem ullam sinam sumere, suis eum
certis propriisque criminibus accusabo. quamobrem
hoc omni tempore Sullano ex accusatione circumscrip-
to legationem eius praeclaram cognoscite. 15

Posteaquam Cn. Dolabellae provincia Cilicia con- 17
stituta est, o di immortales, quanta iste cupiditate, 44
quibus allegationibus illam sibi legationem expugna-
vit! id quod Cn. Dolabellae principium maximae cala-
mitatis fuit. nam ut est profectus, quacumque iter 20
fecit, eiusmodi fuit non ut legatus populi Romani, sed
ut quaedam calamitas pervadere videretur. in Achaia
— praetermittam minora omnia quorum simile forsi-
tan alius quoque aliquid aliquando fecerit; nihil dicam
nisi singulare, nisi id quod si in alium reum diceretur 25
incredibile videretur — magistratum Sicyonium num-
mos poposcit. ne sit hoc crimen in Verrem: fecerunt
alii. Cum ille non daret, animadvertit. improbum, sed 45
non inauditum. Genus animadversionis videte. quae-
retis ex quo genere hominum istum iudicetis. ignem ex 30

20 quacum)que . . . C. Verrem (p. 84, 10) aderat T fragmentum
satis mutilum

1 Carbone . . . Dolabella *Man.* carbonem . . . dolabellam ω
11 ex communi calamitate *Ps. Asc.* 14 circumscripta *Ps. Asc.*
16 postquam (*sic*) Cn. Dolabellae *Ps. Asc.* 20 est ω iste ς
unde est iste *Kay.* 22 pervadere ω persuadere T ς achaia ω
-am T 25 nisi singulare *om.* P¹ id T *om.* ω 27 poposcit
 β poscit α 30 hominum *Hot.* hominem ω ignem ex lignis

lignis viridibus atque umidis in loco angusto fieri iussit. ibi hominem ingenuum, domi nobilem, populi Romani socium atque amicum, fumo excruciatum semivivum reliquit. iam quae iste signa, quas tabulas
 5 pictas ex Achaia sustulerit, non dicam hoc loco; est mihi alius locus ad hanc eius cupiditatem demonstrandam separatus. Athenis audistis ex aede Minervae grande auri pondus ablatum; dictum est hoc in Cn. Dolabellae iudicio. dictum? etiam aestimatum. huius
 10 consilii non participem C. Verrem, sed principem fuisse reperietis.

46 Delum venit. ibi ex fano Apollinis religiosissimo noctu clam sustulit signa pulcherrima atque antiquissima eaque in onerariam navem suam conicienda curavit. postridie cum fanum spoliatum viderent ii qui
 15 Delum incolebant, graviter ferebant; est enim tanta apud eos eius fani religio atque antiquitas ut in eo loco ipsum Apollinem natum esse arbitrentur. verbum tamen facere non audebant, ne forte ea res ad Dola-
 18 bellam ipsum pertineret. Tum subito tempestates
 21 coortae sunt maximae, iudices, ut non modo proficisci cum cuperet, Dolabella non posset, sed vix in oppido consisteret. 'ita magni fluctus eiciebantur.' hic navis illa praedonis istius onusta signis religiosis expulsa
 25 atque eiecta fluctu frangitur. in litore signa Apollinis

viridibus et umidis et in loco angusto, deinde hominem ... reliquit *Schol.* cf. *Macr. sat.* 4, 4, 17 dum queritur Cicero flammam ex lignis viridibus factam atque ibi inclusum fumo necatum

3 socium p. R. atque amicum fumo excruciatum [unde] reliquit semivivum *Arus. GL VII 471, 12 (propter excruciare)* 4 iste ω ista T 5 est ... locus *Ps. Asc.* 6 mihi alius T *Ps. Acc.* alius mihi ω 7 separatus T α P¹ Q servatus P^e H 8 dictum est ... aestimatum T β om. α est hoc T hoc est β Cn. β om. T 9 aestimatum *Ps. Asc.* 10 non T non modo ω 14 eaque ... curavit *Schol.* 20 tum ... coortae sunt *Schol.* 23 ita ... eiciebantur *Ps. Asc. Schol. hic adnotat Enniano emistichio usus est ex ea tragoedia quae Achilles inscribitur exciebantur coni. Ba. 1859 p. 211* 25 signa ... reperiantur *Schol.* signa P Q *Schol.* signa illa α H

reperiuntur, iussu Dolabellae reponuntur; tempestas sedatur, Dolabella Delo proficiscitur.

Non dubito quin tametsi nullus in te sensus humani- 47
tatis, nulla ratio umquam fuit religionis, nunc tamen
in metu periculoque tuo tuorum tibi scelerum veniat 5
in mentem. potestne tibi ulla spes salutis commoda
ostendi, cum recordaris in deos immortales quam impius,
quam sceleratus, quam nefarius fueris? Apollinemne tu Delium spoliare ausus es? illine tu templo
tam antiquo, tam sancto, tam religioso manus impias 10
ac sacrilegas afferre conatus es? si in pueritia non iis
artibus ac disciplinis institutus eras, ut ea quae litteris
mandata sunt disceres atque cognosceres, ne postea
quidem cum in ea ipsa loca venisti, potuisti accipere
id quod est proditum memoria ac litteris? Latonam 48
ex longo errore et fuga gravidam et iam ad pariendum 16
temporibus exactis confugisse Delum atque ibi Apollinem
Dianamque peperisse. qua ex opinione hominum
illa insula eorum deorum sacra putatur, tantaque eius
auctoritas religionis et est et semper fuit, ut ne Persae 20
quidem cum bellum toti Graeciae dis hominibusque
indixissent et mille numero navium classem ad Delum
appulissent, quicquam conarentur aut violare aut attingere.
hoc tu fanum depopulari homo improbissime
atque amentissime audebas? fuit ulla cupiditas tanta 25
quae tantam exstingueret religionem? et si tum haec
non cogitabas, ne nunc quidem recordaris nullum esse

5 veniat α PQ^o venerit Q¹H 8 Apollinemne tu Delium *Schol.*

11 iis *edd.* his ω 17 temporibus exactis *Ps. Asc.* ibi *om.*
in lac. P Apollinem ... peperisse *Schol.* 19 sacra putatur
Ps. Asc. 19 tantaque vis huius religionis est et semper ...
attingere *Serv. auct. Aen. 3, 84. cf. Schol. Lucan. 3, 399* ut Cicero
in Verrinis: neges vel Persas hostes ausos fuisse Apollinem De-
lium tangere quem violaverit Verres 20 ut ... quidem *Ps.*
Asc. Schol. 21 diis hominibusque *Ps. Asc.* hominibusque β
Ps. Asc. -ibus α 22 numero *et ad om. Serv. auct.* 24 de-
populari ε -re ω depeculari *Lb. (cf. ad Verr. pr. 11 p. 39, 11*
et 20) 25 ulla ε illa ω; <quae> f. ista *Ba. 1859 p. 211*

tantum malum, quod non tibi pro sceleribus tuis iam diu debeatur?

- 19 In Asiam vero postquam venit, quid ego adventus
49 istius, prandia cenas equos muneraque commemorem?
5 nihil cum Verre de cotidianis criminibus acturus sum.
Chio per vim signa pulcherrima dico abstulisse, item
Erythris et Halicarnasso. Tenedo — praetereo pecuniam quam eripuit — Tenem ipsum qui apud Tenedios sanctissimus deus habetur, qui urbem illam dicitur
10 condidisse, cuius ex nomine Tenedus nominatur, hunc ipsum inquam Tenem pulcherrime factum, quem quondam in comitio vidistis, abstulit magno cum gemitu
50 civitatis. Illa vero expugnatio fani antiquissimi et nobilissimi Iunonis Samiae quam luctuosa Samiis fuit,
15 quam acerba toti Asiae, quam clara apud omnes, quam nemini vestrum inaudita! de qua expugnatione cum legati ad C. Neronem in Asiam Samo venissent, responsum tulerunt, eiusmodi querimonias quae ad legatos populi Romani pertinerent, non ad praetorem,
20 sed Romam deferri oportere. quas iste tabulas illinc, quae signa sustulit! quae cognovi egomet apud istum in aedibus nuper, cum obsignandi gratia venissem.
51 quae signa nunc Verres ubi sunt? illa quaero quae apud te nuper ad omnes columnas, omnibus etiam in-
25 tercolumniis, in silva denique disposita sub divo vidi-

1 iam β tam α 4 equos munera (*sic*) *Ps. Asc.* equos ω aquas *Kra. 1883 p. 114* commemorem $D^e QH$ -rarem $D^1 P$
8 Tenem ipsum *Schol.* Tenem ipsum cuius ex nomine Tenedos nominatur *Serv. Aen. 2, 21 Isid. orig. 14, 6, 23* (*hic -natum*) Tenem *del. Ba. 1859 p. 211* 11 quem . . . vidistis *Ps. Asc.*
13 illa . . . antiquissimi *Diom. GL I 468, 12* (*tamquam 'senarium', itaque non legit vero*) vero *om. P* expugnatio ω *Diom.* expilatio *Koch 1868 p. 2* (*cf. Verr. 3, 23 in fanorum expilationibus*)
14 Iunonis Samiae *Ps. Asc.* 16 expugnatione ω expilatione *Koch l. l.* 18 legatos αPQ -tum H non . . . oportere *Ps. Asc. Schol.* 22 cum . . . venissem *Ps. Asc.* 24 ad omnes columnas *Ps. Asc.* $\langle in \rangle$ omnibus *RKL.* 25 in silva *et sub dio* (*die codd.*) *Ps. Asc.*; in silva . . . vidimus *Schol. Hor. epist. 1, 10, 22*

mus. Cur ea quam diu alium praetorem cum iis iudicibus quos in horum locum subsortitus esses, de te in consilium iturum putasti, tam diu domi fuerunt; posteaquam nostris testibus nos quam horis [tuis] uti malle vidisti, nullum signum domi reliquisti, praeter 5
duo quae in mediis aedibus sunt, quae ipsa Samo sublata sunt? non putasti me tuis familiarissimis in hanc rem testimonia denuntiaturum, qui tuae domi semper fuissent, ex quibus quaererem, signa scirentne fuisse quae non essent? quid tum hos de te iudicatu- 20
ros arbitratu es, cum viderent te iam non contra accusatorem tuum, sed contra quaesitorem sectoremque pugnare? 52
12 qua de re Charidemum Chium testimonium priore actione dicere audistis, sese cum esset trierarchus et Verrem ex Asia decedentem prosequeretur iussu Dola- 15
bellae, fuisse una cum isto Sami, seseque tum scire spoliatum esse fanum Iunonis et oppidum Samum; posteaque se causam apud Chios cives suos Samiis accusantibus publice dixisse, eoque se esse absolutum quod planum fecisset ea quae legati Samiorum di- 20
cerent, ad Verrem, non ad se pertinere.

Aspendum vetus oppidum et nobile in Pamphylia 53
scitis esse, plenissimum signorum optimorum. non dicam illinc hoc signum ablatum esse et illud, hoc dico, nullum te Aspendi signum Verres reliquisse, omnia 25
ex fanis, ex locis publicis palam spectantibus omnibus plostris evecta exportataque esse. atque etiam illum Aspendium citharistam, de quo saepe audistis id quod

1 quam diu alium praetorem *Ps. Asc.* 2 subsortitus β (*cf. Verr. pr. 30 p. 48, 25*) sortitus α esses *Zu.* es ω 4 nostris ... horis *Ps. Asc.* tuis ω *om. Ps. Asc.* 8 semper α saepe β 9 <ibi> fuisse quae <nunc> non essent *Ba. 1859 p. 211* 12 contra sectorem quaestoremque pugnare *Schol.* quaesitorem *Ps. Asc.* quaestorem ω *Schol. var. ap. Ps. Asc.* 13 Charidemum ... audistis *Macr. GL V 625, 2 = 648, 6* chium α *Macr.* cophium β 14 trierarchus *Ps. Asc.* 19 eoque se absolutum *Schol.* 26 inspectantibus *Pluyg. 1862 p. 151* 27 plostris ... exportataque esse *Schol.* 28 Aspendium citharistam *Schol.*

est Graecis hominibus in proverbio, quem omnia intus
canere dicebant, sustulit et in intimis suis aedibus po-
suit, ut etiam illum ipsum suo artificio superasse vi-
54 deatur. Pergae fanum antiquissimum et sanctissimum
5 Dianae scimus esse. id quoque a te nudatum ac spolia-
tum esse, ex ipsa Diana quod habebat auri detractum
atque ablatum esse dico.

Quae, malum, est ista tanta audacia atque amentia!
quas enim sociorum atque amicorum urbes adisti le-
10 gationis iure et nomine, si in eas vi cum exercitu im-
perioque invasisses, tamen opinor quae signa atque
ornamenta ex his urbibus sustulisses, haec non in tuam
domum neque in suburbana amicorum, sed Romam
21 in publicum deportasses. quid ego de M. Marcello
55 loquar qui Syracusas urbem ornatissimam cepit? quid
16 de L. Scipione qui bellum in Asia gessit Antiochum-
que regem potentissimum vicit? quid de Flaminio
qui regem Philippum et Macedoniam subegit? quid
de L. Paulo qui regem Persen vi ac virtute superavit?
20 quid de L. Mummio qui urbem pulcherrimam atque
ornatissimam Corinthum plenissimam rerum omnium
sustulit, urbesque Achaiae Boeotiaeque multas sub im-
perium populi Romani dicionemque subiunxit? quo-
rum domus cum honore ac virtute florerent, signis et
25 tabulis pictis erant vacuae. at vero urbem totam tem-
plaque deorum omnesque Italiae partes illorum donis

1 graecis αQH gregis P quem ... dicebant Ps. Asc. Serv.
Aen. 5, 203 intus om. PQ¹ 3 ut ... videatur Schol. artificio
superasse Ps. Asc. suo artificio α a. suo β artificio Ps. Asc.
Schol. 4 Pergae fanum antiquissimum Ps. Asc. 6 Diana del.
Ba. 1852 p. 189 8 quae ... amentia Schol. 10 si in eas β D^c
quin ea D¹ quin eas ε cum in eas RKL. 11 atque β et quae α
12 his ω iis Zu. haec ... deportavit (sic) Arus. GL VII 467, 21
(propter deportavit in illud) in tuam domum ω domum suam
Arus. 13 neque in suburbana amicorum Schol. 15 quid de
L. Scipione Ps. Asc. 20 quid de L. Mummio Ps. Asc. 22 sub
... subiunxit Arus. GL VII 511, 20 tamquam de imperio Pompei.
(propter sub iteratum)

ac monumentis exornatas videmus. Vereor ne haec 56
 forte cuipiam nimis antiqua et iam obsoleta videantur;
 ita enim tum aequabiliter omnes erant eiusmodi ut
 haec laus eximiae virtutis et innocentiae non solum
 hominum, verum etiam temporum illorum esse vi- 5
 deatur. P. Servilius vir clarissimus maximis rebus
 gestis adest de te sententiam laturus. Olympum vi co-
 piis consilio virtute cepit, urbem antiquam et omnibus
 rebus auctam et ornatam. recens exemplum fortissimi
 viri profero; nam postea Servilius imperator populi 10
 Romani Olympum urbem hostium cepit, quam tu in
 isdem illis locis legatus quaestorius oppida pacata
 sociorum atque amicorum diripienda ac vexanda cu-
 rasti. Tu quae ex fanis religiosissimis per scelus et 57
 latrocinium abstulisti, ea nos videre nisi in tuis ami- 15
 corumque tuorum tectis non possumus; P. Servilius
 quae signa atque ornamenta ex urbe hostium vi et vir-
 tute capta belli lege atque imperatorio iure sustulit, ea
 populo Romano apportavit, per triumphum vexit, in
 tabula publica ad aerarium perscribenda curavit. co- 20
 gnoscite ex litteris publicis hominis amplissimi diligen-
 tiam. recita. RATIONES RELATAE P. SERVILI. non solum
 numerum signorum, sed etiam uniuscuiusque magni-
 tudinem figuram statum litteris definiri vides. certe
 maior est virtutis victoriaeque iucunditas quam ista 25
 voluptas quae percipitur ex libidine et cupiditate.
 multo diligentius habere dico Servilium praedam po-

1 vereor ... videantur *Schol. Prisc. GL II 490, 7 (propter ob-*
soletus; ex Capro ut vid.) 3 omnes erant eiusmodi *Ps. Asc.*
 eiusmodi α *Ps. Asc.* huiusmodi β ut illa laus temporum, non ho-
 minum fuisse videntur *Serv. Aen. 6, 649* 6 P. Servilius *Ps. Asc.*
Schol. 7 laturus α Q l. est PH olumpum *Schol. olinphum P*
 olinthium D olynthum *reliqui codd.* 11 olinthum DP
 17 vi s. v. H om. ω 19 per triumphum vexit *Ps. Asc.* in ta-
 bula publica PQ in tabulas publicas α H del. *Mue. sed verbum*
perscribere notionem tabula quodammodo efflagitare videtur
 20 ad aerarium perscribenda *Ps. Asc.* 22 recita ... SERVILI β
 om. α 24 figuram statum et certe [non] maior est *Ps. Asc.*
 certe ... cupiditate del. *Ba. 1859 p. 212*

puli Romani quam te tua furta notata atque per-
scripta.

22 Dices tua quoque signa et tabulas pictas ornamento
58 urbi foroque populi Romani fuisse. memini; vidi simul
5 cum populo Romano forum comitiumque adornatum
ad speciem magnifico ornatu, ad sensum cogitationem-
que acerbo et lugubri; vidi conlucere omnia furtis tuis,
praeda provinciarum, spoliis sociorum atque amico-
rum. quo quidem tempore iudices, iste spem maximam
40 reliquorum quoque peccatorum nactus est. vidit enim
eos qui se iudiciorum dominos dici volebant, harum
59 cupiditatum esse servos. socii vero nationesque exterae
spem omnem tum primum abiecerunt rerum ac for-
tunarum suarum, propterea quod casu legati ex Asia
15 atque Achaia plurimi Romae tunc fuerunt, qui deorum
simulacra ex suis fanis sublata in foro venerabantur,
itemque cetera signa et ornamenta cum cognoscerent,
alia alio in loco lacrimantes intuebantur. quorum om-
nium hunc sermonem tum esse audiebamus, nihil esse
20 quod quisquam dubitaret de exitio sociorum atque
amicorum, cum quidem viderent in foro populi Ro-
mani, quo in loco antea qui sociis iniurias fecerant
accusari et condemnari solebant, ibi esse palam posita
ea quae ab sociis per scelus ablata ereptaque essent.

60 Hic ego non arbitror illum negaturum signa se plu-
26 rima, tabulas pictas innumerabiles habere, sed ut opi-
nor solet haec quae rapuit et furatus est, non numquam
dicere se emissee, quoniam quidem in Achaïam Asiam
Pamphyliam sumptu publico et legationis nomine mer-
30 cator signorum tabularumque pictarum missus est.

3 dices ... signa *Ps. Asc.* 5 comitium *Ps. Asc.* 7 vidi
... tuis *Schol.* 11 qui ... dominos *Ps. Asc.* qui ... servos
Schol. se iudiciorum *Ps. Asc. Schol.* iud. se *ω qua collocatione*
vox iudiciorum nimis effertur 13 omnem *ς Jord.* omnium *ω*

14 ex Asia atque Achaia *Ps. Asc.* 16 ex suis ... venera-
bantur *Schol.* suis fanis *α P f. s. QH* suis templis *Schol.*
17 itemque *β* item qui *α* 21 in foro p. R. *Ps. Asc.* 28 asiam
α H om. PQ 29 mercator ... missus est *Schol.*

habeo et ipsius et patris eius accepti tabulas omnes, ²³
 quas diligentissime legi atque digessi, patris, quoad
 vixit, tuas, quoad ais te confecisse. nam in isto iu-
 dices, hoc novum reperietis. audimus aliquem tabulas
 numquam confecisse; quae est opinio hominum de ⁵
 M. Antonio falsa, nam fecit diligentissime. verum sit
 hoc genus aliquod, minime probandum. audimus alium
 non ab initio fecisse, sed ex tempore aliquo coepisse.
 est aliqua etiam huiusce rei ratio. hoc vero et novum
 et ridiculum est quod hic nobis respondit, cum ab eo ¹⁰
 tabulas postularem, usque ad M. Terentium et C.
 Cassium consules confecisse, postea destitisse. alio lo- ⁶¹
 co hoc cuiusmodi sit considerabimus, nunc nihil ad me
 attinet. horum enim temporum in quibus nunc versor,
 habeo tabulas et tuas et patris, plurima signa pulcher- ¹⁵
 rima, plurimas tabulas optimas deportasse te negare
 non potes; atque utinam neges! unum ostende in ta-
 bulis aut tuis aut patris tui emptum esse: vicisti. ne
 haec quidem duo signa pulcherrima quae nunc ad
 impluvium tuum stant, quae multos annos ante valvas ²⁰
 Iunonis Samiae steterunt, habes quomodo emeris, haec
 inquam duo quae in aedibus tuis sola iam sunt, quae
 sectorem expectant, relicta ac destituta a ceteris signis. ²⁴

At credo in hisce solis rebus indomitas cupiditates ⁶²
 atque effrenatas habebat, ceterae libidines eius ratione ²⁵

8 coepisse . . . emptum esse vi- (v. 18) II ex parte adest

1 habeo . . . tabulas Ps. Asc. habeo ω Ps. Asc. ab eo 5; Ps.
 Asc. legitur et ab eo et om. Ps. Asc. ipsius Ps. Asc. istius ω
 accepti Ps. Asc. accepi ω Ps. Asc. var. del. Jord. 4 tabulas
 numquam α P n. t. QH 5 de M. Antonio Ps. Asc. 6 M. Ps.
 Asc. om. ω fecit β legit α 8 coepisse II (ac sic fortasse legit
 Ps. Asc.) confecisse α β 9 est . . . ratio Ps. Asc. et novum II no-
 vum α β huiusce β Ps. Asc. eiusce α (II non adest) 10 ab
 II 5 om. ω 11 usque . . . coss. Ps. Asc. et ω om. Ps. Asc.
 fort. etiam II; locus 5, 34 L. Lucullo et M. Cotta consulibus (et
 om. β) paulo aliter comparatus 12 alio . . . considerabimus
 Ps. Asc. 17 atque . . . neges Ps. Asc. 18 tui om. II
 20 inpluvium P impluvium QH Ps. Asc. pluivum (vel pluvium) α
 21 habes <dicere> Lb. 24 at credo Ps. Asc.

aliqua aut modo continebantur. quam multis istum ingenuis, quam multis matribus familias in illa taetra atque impura legatione vim attulisse existimatis? ecquo in oppido pedem posuit, ubi non plura stu-
 5 prorum flagitiorumque suorum quam adventus sui vestigia reliquerit? Sed ego omnia quae negari poterunt praetermittam, etiam haec quae certissima sunt et clarissima, relinquam, unum aliquod de nefariis istius factis eligam, quo facilius ad Siciliam possim aliquan-
 10 do, quae mihi hoc oneris negotiique imposuit, per-
 63 venire. Oppidum est in Hellesponto Lampsacum iudices, in primis Asiae provinciae clarum et nobile. homines autem ipsi Lampsaceni cum summe in omnes cives Romanos officiosi, tum praeterea maxime sedati
 15 et quieti, prope praeter ceteros ad summum Graecorum otium potius quam ad ullam vim aut tumultum accommodati. accidit, cum iste a Cn. Dolabella efflagitasset, ut se ad regem Nicomeden regemque Sadalam mitteret, cumque iter hoc sibi magis ad quaestum suum
 20 quam ad rei publicae tempus accommodatum deposcisset, ut illo itinere veniret Lampsacum cum ma-

9 -m quo facili[us ... nicomeden re- (v. 18) adest II ex parte

1 quam multis istum ... existimatis Non. 329, 10 (propter impurus) 413, 12 (propter taeter) illum Non. priore loco 2 quam multis istum matribus familiarum <vim> attulisse existimatis Arus. GL VII 475, 1 familias ω Non. bis sicut Cicero, semper scripsisse videtur. nam Phil. 3, 31 ex D familias recipiendum erat familiarum Arus. diserte 5 quam s om. ω 6 ego relinquam QH 9 quo ... possim Schol. 10 cum in II ante imposuit littera -s exstare videatur, negotii atque oneris scriptum fuisse coniecit Theresa Lodi, quod refutat Ramorino cl. de orat. 1, 116

11 oppidum ... Lampsacum Schol. oppidum ... iudices Quint. inst. 4, 2, 2 oppidum ... nobile Non. 352, 1 (propter nobilis)

13 autem α (cui lectioni favet spatium in II) om. β Lampsaceni del. Ba. 1852 p. 190, habet II 14 tunc (sic) praeterea ... accommodati Non. 244, 28 (propter accommodatus) 15 ad ... otium Ps. Asc. graecorum α Q^c H Ps. Asc. Non. (habuit II) om. PQ¹ 17 accidit ... efflagitasset Consent. GL V 371, 20 cum ... efflagitasset Ps. Asc. iste om. Ps. Asc. habet II 18 nicomeden II Q -dem α PH

gna calamitate et prope perniciē civitatis. deducitur iste
 ad Ianitorem quendam hospitem, comitesque eius item
 apud ceteros hospites collocantur. ut mos erat istius,
 atque ut eum suae libidines flagitiosae facere admone-
 bant, statim negotium dat illis suis comitibus, nequis- 5
 simis turpissimisque hominibus, uti videant et investi-
 gent ecquae virgo sit aut mulier digna quam obrem ipse 25
 Lampsaci diutius commoraretur. erat comes eius Ru- 64
 brius quidam, homo factus ad istius libidines, qui miro
 artificio quocumque venerat haec investigare omnia 10
 solebat. is ad eum rem ita defert: Philodamum esse
 quendam genere honore copiis existimatione facile
 principem Lampsacenorum, eius esse filiam quae cum
 patre habitaret, propterea quod virum non haberet,
 mulierem eximia pulchritudine, sed eam summa in- 15
 tegritate pudicitiaque existimari. homo ut haec audivit,
 sic exarsit ad id quod non modo ipse numquam vi-
 derat, sed ne audierat quidem ab eo qui ipse vidisset,
 ut statim ad Philodamum migrare se diceret velle.
 hospes [Ianitor] qui nihil suspicaretur, veritus nequid 20
 in ipso se offenderetur, hominem summa vi retinere
 coepit. iste qui hospitis relinquendi causam reperire
 non posset, alia sibi ratione viam munire ad stuprum
 coepit, Rubrium delicias suas in omnibus eiusmodi
 rebus adiutorem suum et conscium, parum laute de- 25
 versari dicit, ad Philodamum deduci iubet. quod ubi 65
 est Philodamo nuntiatum, tametsi erat ignarus quan-
 tum sibi ac liberis suis iam tum mali constitueretur,

2 ad Ianitorem quendam *Ps. Asc.* 4 flagitiose *del. Ba. 1859*
p. 212 admonebat α PH mon- Q 6 uti α ut β videant et
 investigent *Ps. Asc.* 7 hecquae β qua α ipse Lampsaci ω
 istic *Ba. 1852 p. 190 falso pronomine* 8 commoretur *Ern. sed*
cf. 75 p. 99, 20. 2, 38 postulant ut... dentur ex iis civitatibus quae
 in id forum convenirent *al.* comes eius *del. Ba. 1859 p. 212*
 9 homo... libidinem *Ps. Asc.* 11 ita *Pluyg. 1862 p. 152* istam
 ω rem istam *del. Schuetz* 20 *del. Ba. 1859 p. 212* 26 quod...
 constitueretur *Non. 273, 15 (propter constituere)* 27 est ω erat
Non. erat ε *Non.* non erat ω 28 mali β *Non. om. α*
 constitueretur ω strueretur *Ba. 1859 p. 213*

tamen ad istum venit, ostendit munus illud suum non esse, se cum suae partes essent hospitum recipiendorum, tum ipsos tamen praetores et consules, non legatorum adseculas recipere solere. iste qui una cupiditate raperetur, totum illius postulatum causamque neglexit, per vim ad eum qui recipere non debebat, 26 Rubrium deduci imperavit. hic Philodamus posteaquam ius suum obtinere non potuit, ut humanitatem consuetudinemque suam retineret laborabat. homo qui 10 semper hospitalissimus amicissimusque nostrorum hominum existimatus esset, noluit videri ipsum illum Rubrium invitus domum suam recepisse. magnifice et ornate, ut erat in primis inter suos copiosus, convivium comparat. rogat Rubrium ut quos ei commodum sit 15 invitet, locum sibi soli si videatur relinquat. etiam filium suum lectissimum adolescentem foras ad propinquum suum quendam mittit ad cenam. Rubrius istius comites invitat. eos omnes Verres certiores facit quid opus esset. mature veniunt, discumbitur. fit sermo 20 inter eos et invitatio ut Graeco more biberetur. hortatur hospes, poscunt maioribus poculis, celebratur omnium sermone laetitiaque convivium. posteaquam satis calere res Rubrio visa est: 'quaeso' inquit 'Philodame cur ad nos filiam tuam non intro vocari iubes?' homo 25 qui et summa gravitate et iam id aetatis et parens esset, opstipuit hominis improbi dicto. instare Rubrius. tum ille ut aliquid responderet, negavit moris esse Graecorum, ut in convivio virorum accumberent mulieres. hic tum alius ex alia parte: 'enim vero ferendum

2 cum . . . essent *Ps. Asc.* 4 una cupiditate *Ps. Asc.* 8 ius suum *Ps. Asc.* 9 laborabat *Ps. Asc.* 13 ut . . . comparat *Non. 256, 38 (propter comparare)* in primis *om. Non.* 14 comparat α P Q H *Non.* apparat Q¹ rogat . . . invitet *Non. 321, 2 (propter invitare)* siet *Non.* 19 mature . . . discumbitur *Don. Ter. Phorm. 342* 20 ut . . . biberetur *Ps. Asc.* 21 poscunt . . . poculis *Ps. Asc. Non. 374, 17 (propter poscere)* *Serv. Aen. 8, 614* 26 obstipuit (*ops-* P) P Q obstupuit α H 27 ille β *om. α* 29 hic est. v. m. *Don. Ter. Andr. 206 (om. hoc quidem)* hic . . . vero hoc ferendum *id. Phorm. 937*

hoc quidem non est; vocetur mulier! et simul servis suis Rubrius ut ianuam clauderent et ipsi ad fores assisterent imperat. quod ubi ille intellexit, id agi at- 67 que id parari ut filiae suae vis afferretur, servos suos ad se vocat. his imperat ut se ipsum neglegant, filiam 5 defendant; excurrat aliquis qui hoc tantum domestici mali filio nuntiet. clamor interea fit tota domo, * * * inter servos Rubri atque hospitis, iactatur domi suae vir primarius et homo honestissimus, pro se quisque manus affert. aqua denique ferventi a Rubrio ipso 10 Philodamus perfunditur. haec ubi filio nuntiata sunt, statim exanimatus ad aedis contendit, ut et vitae patris et pudicitiae sororis succurreret. omnes eodem animo Lampsaceni simul ut hoc audierunt, quod eos cum Philodami dignitas, tum iniuriae magnitudo mo- 15 vebat, ad aedes noctu convenerunt. hic lictor istius Cornelius qui cum eius servis erat a Rubrio quasi in praesidio ad auferendam mulierem collocatus occiditur, servi nonnulli vulnerantur, ipse Rubrius in turba sauciatur. iste qui sua cupiditate tantos tumultus con- 20 citatos videret, cupere aliqua evolare si posset. postri- 27 die mane homines in contionem conveniunt; quaerunt 68 quid optimum factu sit; pro se quisque ut in quoque erat auctoritatis plurimum, ad populum loquebatur; inventus est nemo, cuius non haec et sententia esset 25

7 clamor ... hospitis et cetera *Rufin. RL 47, 11 post domo add. pugna Rufin. ac sane desideratur aliquid. nec enim recte dicitur: hospitem* 'inter servos Rubri atque hospitis' *iactari* 8 iactatur ... adfert *Non. 327, 31 (propter iactare)* 9 primarius *Non. primus ω homo β Non. om. α* 10 aqua ... perfunditur *Ps. Serg. GL IV 513, 17 (propter abl. ferventi)* ipse (*pro ipso Philodamus*) *Ps. Serg.* 11 haec ... succurreret *Non. 258, 23 (propter contendere)* 16 convenerunt *ω concurrunt Ba. 1859 p. 213* 22 mane homines *PH homines mane α Q; cf. postridie mane 2, 41, 92; 4, 147 Mil. 49. hodierno die mane Cat. 3, 21. ludis circensibus mane Verr. 4, 33. mane postridie Phil. 9, 9. nusquam apud Ciceronem inter has significationes temporis alia notio interposita est* quaerunt ... factu sit *Ps. Asc. 23 factu α P Ps. Asc. factum QH*

et oratio, non esse metuendum, si istius nefarium scelus Lampsaceni ulți vi manuque essent, ne senatus populusque Romanus in eam civitatem animadvertendum putaret. quodsi hoc iure legati populi Romani
 5 in socios nationesque exteras uterentur, ut pudicitiam liberorum servare ab eorum libidine tutam non liceret, quidvis esse perpeti satius, quam in tanta vi atque
 69 acerbitate versari. haec cum omnes sentirent, et cum in eam rationem pro suo quisque sensu ac dolore lo-
 10 queretur, omnes ad eam domum in qua iste deversabatur profecti sunt. caedere ianuam saxis, instare ferro, ligna et sarmenta circumdare ignemque subicere coeperunt. tunc cives Romani qui Lampsaci negotiabantur concurrunt. orant Lampsacenos ut gravius apud
 15 eos nomen legationis quam iniuria legati putaretur; sese intellegere hominem illum esse impurum ac nefarium, sed quoniam nec perfecisset quod conatus esset, neque futurus esset Lampsaci postea, levius eorum peccatum fore, si homini scelerato pepercissent,
 20 quam si legato non pepercissent.
 70 Sic iste multo sceleratior et nequior quam ille Hadrianus aliquanto etiam felicior fuit. ille quod eius avaritiam cives Romani ferre non potuerunt, Uticae domi suae vivus exustus est, idque ita illi merito acci-
 25 disse existimatum est ut laetarentur omnes neque ulla animadversio constitueretur: hic sociorum ambustus incendio, tamen ex illa flamma periculoque evolavit, neque adhuc causam ullam excogitare potuit quamobrem commiserit, aut quid evenerit ut in tantum peri-

1 oratio P ratio α H 11 caedere . . . ferro Non. 272, 14 (propter caedere) caedere . . . coeperunt Rufin. RL 47, 13 13 tunc α tum β 18 leve (sic) eorum peccatum Ps. Asc. 21 sic . . . Hadrianus Ps. Asc. sic . . . fuit Victor. RL 201, 40 iste . . . felicior fuit et cetera Rufin. RL 47, 24 cf. Val. Max. 9, 10, 2 cum enim Hadrianus civis Romanos qui Uticae consistebant, sordido imperlo vexasset idcircoque ab his vivus esset exustus, nec quaestio ulla in urbe hac de re habita nec querella versata est
 24 ita β om. α 29 ob del. Kra. 1883 p. 114

culum veniret. non enim potest dicere: 'cum seditionem sedare vellem, cum frumentum imperarem, cum stipendium cogerem, cum aliquid denique rei publicae causa gererem, quod acrius imperavi, quod animadverti, quod minatus sum.' quae si diceret, tamen ignosci non 5
oporteret, si nimis atrociter imperando sociis in tantum adductus periculum videretur. nunc cum ipse cau- 28
sam illius tumultus neque veram dicere neque falsam 71
con fingere audeat, homo autem ordinis sui frugalissimus qui tum accensus C. Neroni fuit P. Tettius, haec 10
eadem se Lampsaci cognosse dixerit, vir omnibus rebus ornatissimus C. Varro, qui tum in Asia tribunus militum fuit, haec eadem ipse se ex Philodamo audisse dicat, potestis dubitare quin istum fortuna non tam
ex illo periculo eripere voluerit quam ad vestrum iudicium reservare? nisi vero illud dicet, quod et in
Tetti testimonio priore actione interpellavit Hortensius — quo tempore <ipse> quidem signi satis dedit, si-
quid esset quod posset dicere, se tacere non posse, ut
quamdiu tacuit in ceteris testibus, scire omnes posse- 20
mus nihil habuisse quod diceret — hoc tum dixit, Philodamum et filium eius a C. Nerone esse damnatos.
de quo ne multa disseram, tantum dico secutum id esse 72
Neronem et eius consilium: quod Cornelium lictorem occisum esse constaret, putasse non oportere esse cui- 25
quam ne in ulciscenda quidem iniuria hominis occidendi potestatem. in quo video Neronis iudicio non te

10 accensus Neronis (sic) Ps. Asc. cf. *Lyd. mag.* 1, 13 p. 18, 15
Wuensch Κιέρων γὰρ ὁ πολὺς ἐν τοῖς κατὰ Βέρρον μέμνηται
τουτουῖ τοῦ ὀνόματος (sc. ἀττηνσίω), ἀττήνσους τοὺς οἰκιακοὺς
ὑπηρέτας τῶν ξηγῶν ὀνομάζων ἀπὸ τοῦ προσανέχειν καὶ πειθ-
αρχεῖν tettius ε pettius ω; cf. v. 17 12 tribunus militum β
militum tribunus α 13 ipse Benecke ipsa ω (falso ad eadem
relata voce) ipso Haase; an ipsum? 16 ante quod corrup-
telae notam posuit Mue. qui anacoluthon non ferret 17 inter-
pellare explicat Ps. Asc. 18 add. ε; quo quidem tempore
Siesbye non apte voce tempore elata 23 multa β multum α
25 putasse non oportere Ps. Asc. 27 Neronis iudicio del.
Ba. ad Cic. leg. p. 621

absolutum esse improbitatis, sed illos damnatos esse caedis.

Verum ista damnatio tamen cuiusmodi fuit? audite quaeso iudices et aliquando miseremini sociorum et
 5 ostendite aliquid his in vestra fide praesidii esse oportere. quod toti Asiae iure occisus videbatur istius ille
 29 verbo lictor, re vera minister improbissimae cupiditatis, pertimuit iste ne Philodamus Neronis iudicio liberaretur. rogat et orat Dolabellam ut de sua provincia
 10 decedat, ad Neronem proficiscatur; se demonstrat incolumem esse non posse, si Philodamo vivere atque
 73 aliquando Romam venire licuisset. commotus est Dolabella: fecit id quod multi reprehenderunt, ut exercitum provinciam bellum relinqueret et in Asiam hominis
 15 nequissimi causa in alienam provinciam proficisceretur. Posteaquam ad Neronem venit, contendit ab eo ut Philodami causam cognosceret. venerat ipse qui esset in consilio et primus sententiam diceret, adduxerat etiam praefectos et tribunos militares suos quos
 20 Nero omnes in consilium vocavit. erat in consilio etiam aequissimus iudex ipse Verres, erant nonnulli togati creditores Graecorum, quibus ad exigendas pecunias improbissimi cuiusque legati plurimum prodest gratia.
 74 ille miser defensorem reperire neminem poterat. quis enim esset aut togatus qui Dolabellae gratia, aut Graecus qui eiusdem vi et imperio non moveretur? accusator autem apponitur civis Romanus de creditoribus Lampsacenorum. qui si dixisset quod iste iussisset, per eiusdem istius lictores a populo pecuniam posset
 30 exigere. cum haec omnia tanta contentione, tantis copiis agerentur, cum illum miserum multi accusarent, nemo defenderet, cumque Dolabella cum suis prae-

3 fuit α P fuerit QH 5 iis Ha. 8 pertimuit iste Ps. Asc.

14 in Asiam del. Jord. 16 contendit ab eo Ps. Asc.

21 togati creditores Graecorum Ps. Asc. 24 reperire neminem

β n. r. α 26 accusator apponitur Ps. Asc. 27 ex (sic) creditoribus Lampsacenorum Ps. Asc. 28 quod iste iussisset om. P¹.

fectis pugnaret in consilio, Verres fortunas agi suas diceret, idem testimonium diceret, idem esset in consilio, idem accusatorem parasset, haec cum omnia fierent, et cum hominem constaret occisum, tamen tanta vis istius iniuriae, tanta in isto improbitas putabatur, 5 ut de Philodamo 'amplius' pronuntiaretur. Quid ego 30 nunc in altera actione Gnaei Dolabellae spiritus, quid 75 huius lacrimas et concursationes proferam, quid C. Neronis viri optimi atque innocentissimi nonnullis in rebus animum nimium timidum atque demissum? qui 10 in illa re quid facere potuerit non habebat, nisi forte, id quod omnes tum desiderabant, ut ageret eam rem sine Verre et sine Dolabella. quicquid esset sine his actum, omnes probarent. tum vero quod pronuntiatum est, non per Neronem iudicatum, sed per Dolabellam 15 ereptum existimabatur. condemnatur enim perpauca sententiis Philodamus et eius filius. adest instat urget Dolabella, ut quam primum securi feriantur, quo quam minime multi ex illis de istius nefario scelere audire possent. constituitur in foro Laodiciae spectaculum 76 acerbum et miserum et grave toti Asiae provinciae, 21 grandis natu parens adductus ad supplicium, ex altera parte filius, ille quod pudicitiam liberorum, hic quod vitam patris famamque sororis defenderat. flebat uterque non de suo supplicio, sed pater de filii morte, de 25 patris filius. quid lacrimarum ipsum Neronem putatis profudisse? quem fletum totius Asiae fuisse, quem luctum et gemitum Lampsacenorū? securi esse per-

6 ut . . . pronuntiaretur *Ps. Asc.* quid . . . spiritus *Ps. Asc.*

11 potuerit ω statueret *Kay.* oporteret *Pet.* 16 perpauca sententiis *Ps. Asc.* 18 quo quam ς quod quam β quod quoniam α 20 constituitur . . . provinciae *Quint. inst. 9, 3, 161* (*om. et grave*) laodiceae *var. Quint.* 22 grandis . . . supplicium *Don. Ter. Ad. 673* 24 *cf. Quint. inst. 4, 2, 114* quid? Philodami casum nonne cum per totam expositionem invidia tum in supplicio ipso lacrimis inplevit, cum flentis non tam narraret quam ostenderet patrem de morte filii, filium de patris? *cf. 6, 1, 54*

cussos homines innocentes nobiles, socios populi Romani atque amicos, propter hominis flagitiosissimi singularem nequitiam atque improbissimam cupiditatem.

77 Iam iam Dolabella neque me tui neque tuorum
 5 liberum quos tu miseros in egestate atque in solitudine reliquisti, misereri potest. Verresne tibi tanti fuit ut eius libidinem hominum innocentium sanguine lui velles? idcircone exercitum atque hostem relinquebas, ut tua vi et crudelitate istius hominis improbissimi
 10 pericula sublevares? quod enim eum tibi quaestoris in loco constitueras, idcirco tibi amicum in perpetuum fore putasti? nesciebas ab eo Cn. Carbonem consulem cuius re vera quaestor fuerat, non modo relictum, sed etiam spoliatum auxiliis pecunia, nefarie oppugnatum
 15 et proditum? expertus igitur es istius perfidiam tum cum ipse se ad inimicos tuos contulit, cum in te homo ipse nocens acerrimum testimonium dixit, cum rationes ad aerarium nisi damnato te referre noluit.

31 Tantaene tuae Verres libidines erunt ut eas capere
 78 ac sustinere non provinciae populi Romani, non nationes exterae possint? tune quod videris, quod audieris, quod concupieris, quod cogitaris, nisi id ad nutum tuum praesto fuerit, nisi libidini tuae cupiditati-
 21 que paruerit, immittentur homines, expugnabuntur domus, civitates non modo pacatae, verum etiam sociorum atque amicorum ad vim atque ad arma confugient, ut ab se atque a liberis suis legati populi Romani scelus ac libidinem propulsare possint? nam
 25 quaero abs te, circumsessusne sis Lampsaci, coeperitne

4 iam iam ... liberum *Quint. inst. 9, 1, 16 (propter figuras)* iam iam ... potest *Ps. Asc. div. Caec. 24 p. 194, 4 St.* 5 liberum *Quint. Ps. Asc. (quae forma usque ad Cluentianam praevallet)* liberorum ω; liberum 3, 91. 5, 23. 109. 118. *Clu. 171. 195. 200; postea liberorum, quae forma praeter Verr. 1, 68. 76 etiam 4, 78 traditur.* liberum *Tusc. 3, 58 propter clausulam* 7 sanguines P lui ω elui *Ba. 1859 p. 213* 8 idcircone ... relinquebas *Ps. Asc.*

13 sed ... auxiliis *Ps. Asc.* 16 ad inimicos tuos et nisi damnato *Ps. Asc.* 27 a liberis *om. PQ*¹

domum in qua deversabare illa multitudo incendere, voluerintne legatum populi Romani comburere vivum Lampsaceni. negare non potes; habeo enim testimonium tuum, quod apud Neronem dixisti, habeo quas ad eundem litteras misisti. recita hunc ipsum locum de 79 testimonio. TESTIMONIUM C. VERRIS IN ARTEMIDORUM. 6 NON MULTO POST IN DOMUM —. Bellumne populo Romano Lampsacena civitas facere conabatur? deficere ab imperio ac nomine nostro volebat? video enim et ex iis quae legi et audivi intellego, in qua civitate 10 non modo legatus populi Romani circumsessus, non modo igni ferro manu copiis oppugnatus, sed aliqua ex parte violatus sit, nisi publice satis factum sit, ei civitati bellum indici atque inferri solere. quae fuit 80 igitur causa cur cuncta civitas Lampsacenorum de con- 15 tione, quemadmodum tute scribis, domum tuam concurreret? tu enim neque in litteris quas Neroni mittis, neque in testimonio causam tanti tumultus ostendis ullam. obsessum te dicis, ignem allatum, sarmenta circumdata, lictorem tuum occisum esse dicis, prodeundi 20 tibi in publicum potestatem factam negas, causam huius tanti terroris occultas. nam siquam Rubrius iniuriam suo nomine ac non impulsu tuo et tua cupiditate fecisset, de tui comitis iniuria questum ad te potius quam te oppugnatum venirent. cum igitur quae causa 25 illius tumultus fuerit, testes a nobis producti dixerint, ipse celarit, nonne causam hanc quam nos proposui-

3 testimonium ... dixisti *Ps. Asc.* 4 tuum ω publicum tuum *Ps. Asc. ferrem tuum publicum vel publicum* 5 recita ... domum *Q idem mg. PH om. α* 7 bellumne populo *R. Ps. Asc.*

8 Lampsacena civitas deficere ab imperio ac nomine non valebat (*sic*) *Arus. GL VII 466, 18 (propter deficere ab)* lampsacena civitas ... conabatur α *QH lampsaceni civitas ... conabatur P* 11 legatus p. R. non modo *Mdv. 1884 p. 113* 13 nisi ... indici *Ps. Asc.* 16 tuam β *om. α* concurreret ς -rit ω ; *sicut loquitur Pomp. Cic. Att. 8, 12 B, 1* miror quid causae fuerit quare consilium mutaris *ubi proclive est mutares corrigere* 20 lictorem tuum *Ps. Asc.*

mus, cum illorum testimonia, tum istius taciturnitas perpetua confirmat?

32 81 Huic homini parceris igitur iudices, cuius tanta peccata sunt, ut ii quibus iniurias fecerit, neque legitimum
5 tempus expectare ad ulciscendum neque vim tantam doloris in posterum differre potuerint? Circumsessus es. a quibus? a Lampsacenis. barbaris hominibus credo aut iis qui populi Romani nomen contemnerent. immo vero ab hominibus et natura et consuetudine
10 et disciplina lenissimis, porro autem populi Romani condicione sociis, fortuna servis, voluntate supplicibus, ut perspicuum sit omnibus, nisi tanta acerbitas iniuriae, tanta vis sceleris fuisset, ut Lampsaceni moriendum sibi potius quam perpetiendum putarent, num-
15 quam illos in eum locum progressuros fuisse, ut vehementius odio libidinis tuae quam legationis metu moverentur. Nolite per deos immortales cogere socios atque exteras nationes hoc uti perfugio, quo nisi vos vindicatis, utentur necessario! Lampsacenos in istum
20 numquam ulla res mitigasset, nisi eum poenas Romae daturum credidissent. etsi talem acceperant iniuriam quam nulla lege satis digne persequi possent, tamen incommoda sua nostris committere legibus et iudiciis quam dolori suo permittere maluerunt. Tu mihi cum
25 circumsessus a tam illustri civitate sis propter tuum scelus atque flagitium, cum coegeris homines miseros et calamitosos quasi desperatis nostris legibus et iudiciis ad vim, ad manus, ad arma confugere, cum te in oppidis et civitatibus amicorum non legatum populi
30 Romani, sed tyrannum libidinosum crudelemque prae-bueris, cum apud exteras nationes imperii nominisque nostri famam tuis probris flagitiisque violaris, cum te ex ferro amicorum populi Romani eripueris atque ex flamma sociorum evolaris, hic tibi perfugium speras
35 futurum? erras. ut huc incideres, non ut hic conquiesceres, illi te vivum exire passi sunt.

Et ais iudicium esse factum te iniuria circumsessum³³
 esse Lampsaci, quod Philodamus cum filio condem-⁸³
 natus sit. quid si doceo, si planum facio teste homine
 nequam, verum ad hanc rem tamen idoneo — te ipso
 inquam teste docebo te huius circumsessionis tuae cau- 5
 sam et culpam in alios transtulisse, neque in eos quos
 tu insimularas esse animadversum. iam nihil te iudi-
 cium Neronis adiuvat. recita quas ad Neronem litteras
 misit. EPISTULA C. VERRIS AD NERONEM. THEMISTAGO-
 RAS ET THESSALUS —. Themistagoram et Thessalum 10
 scribis populum concitasse. quem populum? qui te
 circumscedit, qui te vivum conburere conatus est. ubi
 hos persequeris, ubi accusas, ubi defendis ius nomen-
 que legati? in Philodami iudicio dices id actum? cedo 84
 mihi ipsius Verris testimonium; videamus quid idem 15
 iste iuratus dixerit. recita. AB ACCUSATORE INTERRO-
 GATUS RESPONDIT IN HOC IUDICIO NON PERSEQUI SIBI
 IN ANIMO ESSE, ALIO TEMPORE PERSEQUI. quid igitur
 te iuvat Neronis iudicium, quid Philodami damnatio?
 legatus cum esses circumsessus, cumque quemadmo- 20
 dum tute ad Neronem scripsisti, populo Romano com-
 munique causae legatorum facta esset insignis iniuria,
 non es persecutus. dicis tibi in animo esse alio tem-
 pore persequi. quod fuit id tempus? quando es per-
 secutus? cur imminuisti ius legationis, cur causam po- 25
 puli Romani deseruisti ac prodidisti, cur iniurias tuas
 coniunctas cum publicis reliquisti? non te ad senatum

1 et ais . . . factum *Ps. Asc.* et *ω Ps. Asc.* at *Mue.* 4 te
 ipso teste nequam atque improbo, verum ad hanc s. (*i. satis*)
 i. te inquam t. d. *Don. Ter. Hec. 475* 5 docebo *del. Pluyg.*
1880 p. 378 6 in alios contulisse (*sic*) *Ps. Asc.; cf. Font. 18*
 non ut culpam in alios transferamus neque . . . insimularis *Ps.*
Asc. 7 insimularas *ω -ris Ps. Asc. (etiam in interpretatione)*
 8 recita . . . Thessalus *β om. α* 12 ubi hos persequeris
Ps. Asc. 16 recita *β om. α* ab accusatore interrogatus *Ps.*
Asc. interrogatus Ps. Asc. (etiam in interpretatione; quae vox
sollemnis esse videtur) rogatus *ω* 17 ibi *β* in hoc sibi *α*
 25 cur . . . legationis *Ps. Asc.*

causam deferre, non de tam atrocibus iniuriis con-
 queri, non eos homines qui populum concitarant, con-
 85 sulum litteris evocandos curare oportuit? Nuper M.
 Aurelio Scauro postulante quod is Ephesi se quae-
 5 storem vi prohibitum esse dicebat, quominus e fano
 Dianae servum suum qui in illud asylum confugisset
 abduceret, Pericles Ephesius homo nobilissimus Ro-
 mam evocatus est, quod auctor illius iniuriae fuisse
 arguebatur. tu si te legatum ita Lampsaci tractatum
 10 esse senatum docuisses ut tui comites vulnerarentur,
 lictor occideretur, ipse circumsessus paene incenderere,
 eius autem rei duces et auctores <et> principes fuisse
 quos scribis, Themistagoram et Thessalum, quis non
 commoveretur, quis non ex iniuria quae tibi esset facta,
 15 sibi provideret, quis non in ea re causam tuam, peri-
 culum commune agi arbitraretur? etenim nomen le-
 gati eiusmodi esse debet quod non modo inter socio-
 rum iura, sed etiam inter hostium tela incolume ver-
 34 setur.

86 Magnum hoc Lampsacenum crimen est libidinis at-
 21 que improbissimae cupiditatis. accipite nunc avaritiae
 propemodum in suo genere non levius. Milesios na-
 vem poposcit quae eum praesidii causa Myndum pro-
 sequeretur. illi statim myoparonem egregium de sua
 25 classe ornatum atque armatum dederunt. hoc prae-
 sidio Myndum profectus est. nam quid a Milesiis la-
 nae publice abstulerit, item de sumptu in adventum,
 de contumeliis et iniuriis in magistratum Milesium tam-

4 quod is Ephesi *Ps. Asc.* 7 Ephesius *del. Ba. 1859 p. 213*

12 auctores α actores β *add. Lb.; poterat dicere de illis*
viris principes cives vel principes civitatis, non poterat nude
principes 18 *cf. Schol. Stat. Theb. 2, 373 sacrosancta enim*
sunt legationis officia ut inquit Cicero ut etiam inter hostium
tela incolumis versaretur sed ... tela Ps. Asc. 24 de sua
classe Ps. Asc. 26 nam quid ... abstulerit *Serv. Georg. 4, 334;*
quid ... sustulerit id. ib. 3, 306 a β *Serv. om. α; recte Mue.*
p. XXXV adnotat in abstracto obiecto dativum apponi verbo,
praepositionem a ubi propria notio exstat milesios P

etsi dici cum vere, tum graviter et vehementer potest, tamen dicere praetermittam eaque omnia testibus integra reservabo. illud quod neque taceri ullo modo neque dici pro dignitate potest cognoscite. milites remigesque Miletum Myndo pedibus reverti iubet, ipse myoparonem pulcherrimum de decem Milesiorum navibus electum L. Magio et L. Fannio qui Myndi habitabant vendidit. hi sunt homines quos nuper senatus in hostium numero habendos censuit. hoc illi navigio ad omnes populi Romani hostes usque ab Dianio[quod in Hispania est] ad Sinopam [quae in Ponto est] navigaverunt.

O di immortales incredibilem avaritiam singularemque audaciam! navem tu de classe populi Romani quam tibi Milesia civitas ut te prosequeretur dedisset, ausus es vendere? si te magnitudo maleficii, si hominum existimatio non movebat, ne illud quidem cogitabas, huius improbissimi furti sive adeo nefariae praeda tam illustrem ac tam nobilem civitatem testem futuram? an quia tum Cn. Dolabella in eum qui ei myoparoni praefuerat Milesiisque rem gestam renuntiarat, animadvertere tuo rogatu conatus est renuntiationemque eius quae erat in publicas litteras relata illorum legibus tolli iusserat, idcirco te ex hoc crimine elapsum esse arbitrabare? multum te ista fefellit opinio, et quidem multis in locis. semper enim existimasti, et maxime in Sicilia, satis cautum tibi ad defensionem fore, si aut referri aliquid in litteras publicas vetuisses aut quod relatum esset tolli coegisses. Hoc quam nihil sit, tametsi ex multis Siciliae civitatibus priore actione didicisti, tamen etiam in hac ipsa civitate cognosce. sunt illi quidem dicto audientes quam diu adsunt ii

3 taceri *om.* PQ¹ 7 L. Magio et L. Fannio *Ps. Asc.* magio β mario α fannio *Ps. Asc.* fabio ω 10 usque a Dianio ad Sinopen (*sic*) *Ps. Asc.* ab β a *Ps. Asc.* (*sscr.* ad) α -nio . . . ad si- *om.* P quod in Hispania est *et* quae in Ponto est *nec exhibet nec legit Ps. Asc.* 22 renuntiationemque eius *Ps. Asc.*

qui imperant. simulac discesserunt, non solum illud perscribunt quod tum prohibiti sunt, sed etiam causam adscribunt cur non tum in litteras relatum sit. manent
 89 istae litterae Mileti, manent et dum erit illa civitas
 5 manebunt. decem enim naves iussu L. Murenæ populus Milesius ex pecunia vectigali populo Romano fecerat, sicut pro sua quaeque parte Asiae ceterae civitates. quamobrem unam ex decem non praedonum repentino adventu, sed legati latrocinio, non vi tempestatibus, sed hac horribili tempestate sociorum amissam in
 10 litteras publicas rettulerunt. Sunt Romae legati Milesii homines nobilissimi ac principes civitatis. qui tametsi mensem Februarium et consulum designatorum nomen expectant, tamen hoc tantum facinus non modo
 15 negare interrogati, sed ne producti quidem reticere poterunt; dicent, inquam, et religione adducti et domesticarum legum metu, quid illo myoparone factum sit, ostendent C. Verrem in ea classe quae contra piratas aedificata sit, piratam ipsum consceleratum fuisse.
 36 C. Malleolo quaestore Cn. Dolabellae occiso duas
 21 sibi hereditates venisse arbitratus est, unam quaestoriae procurationis — nam a Dolabella statim pro quaestore iussus est esse —, alteram tutelae —, nam cum pupilli Malleoli tutor esset, in bona eius impetum fecit. nam Malleolus in provinciam sic copiose profectus erat ut domi prorsus nihil relinqueret. praeterea pecunias occuparat apud populos et syngraphas fe-

1 non solum ... adscribunt *Ps. Asc.* 2 causam α *P² om. P¹ causas QH* 9 tempestate ω peste *Ba. 1859 p. 214* 12 qui ... expectant *Ps. Asc.* 14 nomen ω initium *Kra. 1883 p. 114* expectant ω *Ps. Asc.* extimescunt *variā lectionem adfert Ps. Asc.*

16 dicent ... factum sit *Prisc. GL III 260, 3* religione adducti et domesticarum ... metu *Ps. Asc.* 17 quid ... factum est (*sic*) *Prisc. GL III 189, 7 (propter ablativum)* 20 inde a verbis dolabellae occiso usque ad 111 p. 116, 6 istius singulorum adest S (*itaque hic α = S*) occiso *Ps. Asc.* 23 alteram tutelae *Ps. Asc.*

25 copiose *del. Ern.* 26 praeterea ... fecerat *Non. 356, 11 (propter occupare)* 27 syngraphas fecerat *Ps. Asc.*

cerat, argenti optimi caelati grande pondus secum tulerat. nam ille quoque sodalis istius erat in hoc morbo et cupiditate. grande pondus argenti, familiam magnam, multos artifices, multos formosos homines reliquit. iste quod argenti placuit invasit, quae mancipia 5 voluit abduxit, vina ceteraque quae in Asia facillime comparantur, quae ille reliquerat, asportavit, reliqua vendidit, pecuniam exegit. cum ad sestertium vicicens 92 quinquens redegissem constaret, ut Romam rediit, nullam litteram pupillo, nullam matri eius, nullam tutoribus reddidit. servos artifices pupilli cum haberet domi, circum pedes autem homines formosos et litteratos, suos esse dicebat, se emissem. cum saepius mater et avia pueri postularent, uti si non redderet pecuniam nec rationem daret, diceret saltem quantum pecuniae 15 Malleoli deportasset, a multis efflagitatus aliquando dixit sestertium deciens; deinde in codicis extrema cera nomen infimum in flagitiosa litura fecit. expensa Chrysogono servo HS sescenta milia accepta pupillo Malleolo rettulit. quomodo ex deciens HS sescenta 20 sint facta, quomodo DC eodem modo quadrarint ut illa de Cn. Carbonis pecunia reliqua HS sescenta facta sint, quomodo Chrysogono expensa lata sint, cur id nomen infimum in lituraque sit, vos existimabitis. tamen HS sescenta milia cum accepta rettulisset, HS 93 quinquaginta milia soluta non sunt, homines, postea- 26 quam reus factus est, reddit, alii etiam nunc retinen-

2 sodalis istius β sodalicus α 6 vina ... comparantur *Cledon*. GL V 42, 31. *Serv. ecl.* 5, 36 (propter vina) vina vinalisque Asiatica (sic) *Pomp.* GL V 177, 32 (propter vina) vina *Aug.* GL V 498, 31. 506, 25 vina graeca *Cledon*. facillime αP *Cledon*. facile QH *Serv.* 7 quae ... reliquerat *del. Ba.* 1859 p. 214; tuetur clausula 8 cum ad sestertium quingenta milia rem esse (sic) constaret *Prisc.* GL II 307, 1 (propter genitivum sestertium) HS XX D quinquies β HS XX·D α 17 extrema ... infimum et expensa ... servo *Ps. Asc.* 21 DC eodem QH de eodem α in eodem P quadrarint ... pecunia *Ps. Asc.* 23 sint ω sunt ε 'fort. recte' *Mue.* 27 reddit alii ω reddit alii <alii>, alii *Pet.* r <sunt alii> alii *Rkl.*

37 tur, peculia omnium vicariique retinentur. Haec est
 istius praeclara tutela. en cui tuos liberos committas,
 en memoriam mortui sodalis, en metum vivorum existi-
 mationis! cum tibi se tota Asia spoliandam ac ve-
 5 xandam praeberisset, cum tibi exposita esset omnis ad
 praedandum Pamphylia, contentus his tam opimis re-
 bus non fuisti, manus a tutela, manus a pupillo, manus
 a sodalis filio abstinere non potuisti? iam te non Si-
 culi, non aratores ut dictitas, circumveniunt, non hi
 10 qui decretis edictisque tuis in te concitati infestique
 sunt: Malleolus a me productus est et mater eius atque
 avia quae miserae flentes eversum a te puerum patriis
 94 bonis esse dixerunt. quid expectas? an dum ab inferis
 ipse Malleolus existat atque abs te officia tutelae,
 15 sodalitatis familiaritatisque flagitet? ipsum putato
 adesse. homo avarissime et spurcissime, redde bona
 sodalis filio, si non quae abstulisti, at quae confessus
 es! cur cogis sodalis filium hanc primam in foro vo-
 cem cum dolore et querimonia emittere? cur sodalis
 20 uxorem, sodalis socrum, domum denique totam sodalis
 mortui contra te testimonium dicere? cur pudentissimas
 lectissimasque feminas in tantum virorum con-
 ventum insolitas invitasque prodire cogis? recita om-
 nium testimonia. TESTIMONIUM MATRIS ET AVIAE.
 38 Pro quaestore vero quomodo iste commune Milya-
 95 dum vexarit, quomodo Lyciam Pamphyliam Pisidiam
 27 Phrygiamque totam frumento imperando aestimando,

1 omnium α omnia β vicariique in mg. add. P¹ 2 em ...
 committas Agroec. GL VII 114, 14 (em testatus) en ... committas
 Don. Ter. Hec. 212 (propter liberi) en ω; em Agroec. cf. 5, 124
 Sest. 59 Scaur. 13 Dei. 17 Phil. 3, 22. 5, 15 (em causam codd.)
 videtur em ante gutturalem en scriptum esse, hinc ante voca-
 lem em Phil. 5, 33. Clu. 184 em scribendum (item vel en codd.)

5 cum ... Pamphylia Non. 299, 13 (propter exponere) 6 opi-
 mis 5 optimis ω 11 malleolus ω pupillus Ba. 1859 p. 214
 14 Malleolus del. Ba. 1852 p. 190 deleta clausula abs te β om.
 α 17 at β om. α 19 emittere 5 amittere ω 25 commune
 Milyadum Ps. Asc. 26 vexarit D² -ret ω 27 frumento aesti-
 mando Ps. Asc.

hac sua quam tum primum excogitavit Siciliensi aestimatione afflixerit, non est necesse demonstrare verbis: hoc scitote, [his nominibus quae res per hunc gestae sunt] cum iste civitatibus frumentum coria cilicia saccos imperaret neque ea sumeret proque his 5 rebus pecuniam exigeret, his nominibus solis Cn. Dolabellae HS ad triciens litem esse aestimatam. quae omnia etiamsi voluntate Dolabellae fiebant, per istum tamen omnia gerebantur. consistam in uno nomine; 96 multa enim sunt ex eodem genere. recita. DE LITIBUS AESTIMATIS CN. DOLABELLAE PR. PECUNIAE REDACTAE. QUOD A COMMUNI MILYADUM —. Te haec coegisse, te aestimasse, tibi pecuniam numeratam esse dico, eademque vi et iniuria cum pecunias maximas cogeres, per omnes partes provinciae te tamquam aliquam calamitosam tempestatem pestemque pervasisse demonstro. Itaque M. Scaurus qui Cn. Dolabellam 97 accusavit, istum in sua potestate ac ditione tenuit. homo adulescens cum istius in inquirendo multa furta ac flagitia cognosset, fecit perite et callide. volumen eius rerum gestarum maximum isti ostendit; ab homine quae voluit in Dolabellam abstulit; istum testem produxit; dixit iste quae velle accusatorem putavit. quo ex genere mihi testium qui cum isto furati sunt, si uti voluissem, magna copia fuisset. qui ut se periculo litium, coniunctione criminum liberarent, quo ego vellem descensuros pollicebantur. eorum ego volentiam omnium repudiavi; non modo proditori, sed ne perfugae quidem locus in meis castris cuiquam fuit. forsitan meliores illi accusatores habendi sint qui haec 30 omnia fecerunt. ita est. sed ego defensorem in mea per-

3 *del. Ba. 1852 p. 191* 4 coria cilicia saccos *Ps. Asc.*
 5 his ω iis *Mue.* 6 Dolabellae aestimatam *Ps. Asc.* 9 consistam in uno nomine *et ex eodem genere Ps. Asc.* 16 tempestatemque *P^c* pestem tempestatemque *QH* 18 in ... adulescens *Ps. Asc.* 27 descensuros β discessuros α eorum ... repudiavi *Ps. Asc.* 31 ita est *om. § del. Mue.*

sona, non accusatorem maxime laudari volo. rationes ad aerarium, antequam Dolabella condemnatus est, non audet referre; impetrat a senatu ut dies sibi prorogaretur, quod tabulas suas ab accusatoribus Dolabellae obsignatas diceret; proinde quasi exscribendi potestatem non haberet. solus est hic qui numquam rationes ad aerarium referat. Audistis quaestoriam rationem tribus versiculis relata, legationis non nisi condemnato et eiecto eo qui posset reprehendere, nunc denique praeturae. quam ex senatus consulto statim referre debuit, usque ad hoc tempus non rettulit. quaestores se in senatu expectare dixit, proinde quasi non, ut quaestor sine praetore possit rationem referre — ut tu Hortensi, ut omnes —, eodem modo sine quaestore praetor. dixit idem Dolabellam impetrasse. omen magis patribus conscriptis quam causa placuit: probaverunt. Verum quaestores quoque iam pridem venerunt: cur non rettulisti? illarum rationum ex ea faece legationis quaestoriaeque tuae procurationis illa sunt nomina quae Dolabellae necessario sunt aestimata. EX LITIBUS AESTIMATIS DOLABELLAE PR. ET PRO PR.

100 Quod minus Dolabella Verri acceptum rettulit quam Verres illi expensum tulerit, HS quingenta triginta quinque milia, et quod plus fecit Dolabella Verrem accepisse quam iste in suis tabulis habuit, HS ducenta triginta duo milia, et quod plus frumenti fecit accepisse istum, HS deciens et octingenta milia, quod tu homo castissimus aliud in tabulis habebas. Hinc illae extraordinariae pecuniae quas nullo duce tamen ali-

1 non ... aerarium *Ps. Asc.* 3 prorogaretur ς -rentur ω

5 proinde quasi exscribendi *Ps. Asc.* 6 qui ... referat *Ps. Asc.* 8 tribus versiculis *Ps. Asc.* 10 praeturae *cf. Mue. p. XXXVI*

11 quaestores ... expectare *Ps. Asc.* quaestores se ς -rem se ω -r esse se *Ps. Asc. codd., unde quaestores sese vulgo ante Pet.* 12 proinde ς deinde ω 13 ut ς et ω 15 omen ... causa *Ps. Asc.* 18 faece *et* nomina *Ps. Asc.* 22 quod minus Dolabella *Ps. Asc.* 28 aliud ω aliis *Wytttenbach* hinc ... pecuniae *Ps. Asc.*

qua ex particula investigamus, redundarunt, hinc ratio cum Q. Cn. Postumis Curtiis multis nominibus quorum in tabulis iste habet nullum, hinc sestertium quater deciens P. Tadio numeratum Athenis testibus planum faciam, hinc empta apertissime praetura, nisi forte id etiam dubium est, quomodo iste praetor factus sit. homo scilicet aut industria aut opera probata aut frugalitatis existimatione praeclara aut denique, id quod levissimum est, assiduitate, qui ante quaesturam cum meretricibus lenonibusque vixisset, quaesturam ita gessisset quemadmodum cognovistis, Romae post quaesturam illam nefariam vix triduum constitisset, absens non in oblivione iacuisset, sed in assidua commemoratione omnibus omnium flagitiorum fuisset, is repente ut Romam venit, gratis praetor factus est. Alia porro pecunia ne accusaretur data. cui sit data, nihil ad me, nihil ad rem pertinere arbitror; datam quidem esse tum inter omnes recenti negotio facile constabat. homo stultissime et amentissime, tabulas cum conficeres et cum extraordinariae pecuniae crimen subterfugere velles, satis te elapsurum omni suspicione arbitrabare, si quibus pecuniam credebas, his expensum non ferres neque in tuas tabulas ullum nomen referres, cum tot tibi nominibus acceptum Curtii referrent? quid proderat tibi te expensum illis non tulisse? an tuis solis tabulis te causam dicturum existimasti?

Verum ad illam iam veniamus praeclaram praeturae criminaque ea quae notiora sunt his qui adsum, quam nobis qui meditati ad dicendum paratique

1 hinc . . . Curtiis *Ps. Asc.* 2 cum *Ps. Asc.* 5 Q. ω Q. Cn. *AKl.* Q. ω Q. et Cn. *Ps. Asc.* postumis curtiis 5 -miis -tiis (*vel* -tis) *Ps. Asc.* -mus curtus ω 3 hinc sestertium XIII P. Tadio *Ps. Asc.* 4 numeratum *Gron.* -ta ω; cf. 2, 20. 142 16 cui . . . nil ad me *Ps. Asc.* 19 tabulas cum conficeres *Ps. Asc.* 20 cum conficeres β *Ps. Asc.* conficeres α 22 arbitrabare αQH -trare P his . . . ferres *Ps. Asc.* 23 ullum nomen αP n. u. QH 24 nominibus β nominis α acceptum . . . referrent *Ps. Asc.*

venimus. in quibus non dubito quin offensionem negligentiae vitare atque effugere non possim. multi enim ita dicent: 'de illo nihil dixit in quo ego interfui, illam iniuriam non attigit quae mihi aut quae amico meo
 5 facta est, quibus ego in rebus interfui.' his omnibus qui istius iniurias norunt, hoc est populo Romano universo, me vehementer excusatum volo non negligentia mea fore ut multa praeteream, sed quod alia
 10 testibus integra reservari velim, multa autem propter rationem brevitatis ac temporis praetermittenda existimen. fatebor etiam illud invitus, me prorsus, cum iste punctum temporis nullum vacuum peccato praeterire passus sit, omnia quae ab isto commissa sint, non potuisse cognoscere. quapropter ita me de prae-
 15 turae criminibus auditote, ut ex utroque genere, et iuris dicundi et sartorum tectorum exigendorum, ea postuletis quae maxime digna sint eo reo cui parvum ac
 104 mediocre obici nihil oporteat. nam ut praetor factus est qui auspicato a Chelidone surrexisset, sortem nactus est urbanae provinciae magis ex sua Chelidonisque quam ex populi Romani voluntate. qui principio qualis in edicto constituendo fuerit cognoscite.

41 P. Annius Asellus mortuus est C. Sacerdote praetore. is cum haberet unicam filiam neque census esset.
 25 quod eum natura hortabatur, lex nulla prohibebat, fecit ut filiam bonis suis heredem institueret. heres erat filia. faciebant omnia cum pupilla, leges, aequitas, voluntas patris, edicta praetorum, consuetudo iuris eius

1 in quibus . . . possim *Prisc. GL III 260, 6* quin β *Prisc.* quid in α 5 his β iis α 10 ac temporis *del. Ba. 1859 p. 215*

14 quapropter . . . oporteat *Prisc. GL III 260, 8* 15 ut . . . genere *Ps. Asc.* ex β *Prisc. Ps. Asc. om. α* 17 ac β aut *Prisc.*

18 nihil oporteat *Prisc. β S^c nihilo poterat S¹* nam . . . provinciae *Prisc. GL III 260, 11* 19 qui . . . Chelidone *Ps. Asc.*

23 P. Asellus . . . praetore *Victor. RL 201, 38* P. Victor C. ω ; *cf. 107 p. 114, 11; 2, 21* Anniae P. Anni senatoris filiae \overline{pR} D^c $\cdot p \cdot R \cdot \omega$

24 neque census esset *Ps. Asc.* 26 heres . . . praetorum *Prisc. GL III 326, 9 (propter facere cum)* 27 leges *Prisc. legis ω*

quod erat tum cum Asellus est mortuus. iste praetor 105
designatus — utrum admonitus an temptatus an qua
est ipse sagacitate in his rebus sine duce ullo, sine
indice pervenerit ad hanc improbitatem nescio; vos
tantum hominis audaciam amentiamque cognoscite — 5
appellat heredem L. Annium qui erat institutus secun-
dum filiam — non enim mihi persuadetur istum ab illo
prius appellatum —, dicit se posse ei condonare edicto
hereditatem, docet hominem quid possit fieri. illi bona
res, huic vendibilis videbatur. iste tametsi singulari 10
est audacia, tamen ad pupillae matrem summittebat;
malebat pecuniam accipere, nequid novi ediceret, quam
ut hoc edictum tam improbum et tam inhumanum in-
terponeret. tutores pecuniam praetori si pupillae no- 106
mine dedissent, grandem praesertim, quemadmodum 15
in rationem inducerent, quemadmodum sine periculo
suo dare possent, non videbant; simul et istum fore
tam inprobum non arbitrabantur; saepe appellati per-
negaverunt. iste ad arbitrium eius cui condonabat here-
ditatem ereptam a liberis, quam aecum edictum con- 20
scripserit quaeso cognoscite. CUM INTELLEGAM LEGEM
VOCONIAM —. quis umquam crederet mulierum ad-
versarium Verrem futurum? an ideo aliquid contra
mulieres fecit ne totum edictum ad Chelidonis arbi-
trium scriptum videretur? cupiditati hominum ait se 25

9 docet hominem ... usitata satis (114 p. 117, 23) adest V

2 an temptatus β (ac sic legit Ps. Asc.) atemptatus (vel
atte-) α 5 āmentiam āudaciamque S 6 appellat heredem
Ps. Asc. 9 docet ... fieri Prisc. GL III 260, 13 possit ω
posset V Prisc. 10 singulari β S^o -aris VS¹, unde singularis
... audaciae coni. Pet. sed cf. 2, 74 est incredibili importunitate et
audacia 3, 52 es singulari crudelitate et audacia. Clu. 23. 64.
dom. 133 12 ediceret ω diceret V 13 tam V om. ω 14 tutores ...
videbant (om. pupillae nomine) Prisc. GL III 260, 14 15 quem-
modum et ducerent V 17 et ω om. V 19 iste ... cognoscite
Prisc. GL III 260, 17 20 a ω om. V Prisc. ne hoc quidem
sine exemplis 21 cum ... Voconiam Ps. Asc. ω om. V
24 fecit ω scripsit V

obviam ire. quis potius non modo his temporibus, sed etiam apud maiores nostros? quis tam remotus fuit a cupiditate? dic quaeso cetera; delectat enim me hominis gravitas scientia iuris, praetoris auctoritas. recita.

- 5 QUI AB A. POSTUMIO Q. FULVIO CENSORIBUS POSTVE EA TESTA-
 107 MENTUM FECIT FECERIT. 'fecit fecerit' quis umquam edixit
 isto modo? quis umquam eius rei fraudem aut peri-
 culum proposuit edicto, quae neque post edictum re-
 42 prehendi neque ante edictum provideri potuit? iure
 10 legibus auctoritate omnium qui consulebantur testa-
 mentum P. Annius fecerat non inprobum, non inoffi-
 ciosum, non inhumanum. quodsi ita fecisset, tamen
 post illius mortem nihil de testamento illius novi iuris
 constitui oporteret. Voconia lex te videlicet delectabat.
 15 imitatus esses ipsum illum C. Voconium, qui lege sua
 hereditatem ademit nulli neque virgini neque mulieri,
 sanxit in posterum, qui post eos censores census esset,
 108 nequis heredem virginem neve mulierem faceret. in
 lege Voconia non est FECIT FECERIT neque in ulla prae-
 20 teritum tempus reprehenditur nisi eius rei quae sua
 sponte [tam] scelerata et nefaria est ut etiamsi lex non
 esset, magnopere vitanda fuerit. Atque in his ipsis
 rebus multa videmus ita sancta esse legibus, ut ante-
 facta in iudicium non vocentur; Cornelia testamentaria
 25 nummaria ceterae conplures, in quibus non ius aliquod
 novum populo constituitur, sed sancitur ut quod sem-
 per malum facinus fuerit, eius quaestio ad populum
 109 pertineat ex certo tempore. de iure vero civili siquis

2 etiam ω om. V 4 praetoris *RKl.* p. R V om. ω prae-
 torii *Koch* 1868 p. 2 recita V om. ω ab ω om. V 5 qui
 testamentum fecit fecerit *Prisc. GL III 260*, 20 testamentum om.
 V β 7 eius ω ei V 8 reprehendi V om. ω 11 non im-
 probum ... inhumanum *Ps. Asc.* 14 Voconia ... nulli *Prisc.*
GL III 256, 24 15 ipsum illum V ω illum ipsum ς *Prisc.* c.
 ω om. V *Prisc.* 20 sua ... est *Ps. Asc.* 21 tam V om. ω
Ps. Asc. 22 his V is β om. α 24 Cornelia ... nummaria
Ps. Asc. 28 a certo tempore *Ps. Asc.* ex V β om. α a *Ps.*
Asc. de iure ... patiat *Prisc. GL III 261*, 2

novi quid instituit, is non omnia quae ante acta sunt
 rata esse patietur? cedo mihi leges Atinias Furias Fu-
 sias, ipsam ut dixi Voconiam, omnis praeterea de iure
 civili: hoc reperies in omnibus statui ius quo post eam
 legem populus utatur. qui plurimum tribuunt edicto 5
 praetoris, edictum legem annuam dicunt esse; tu edicto
 plus amplecteris quam lege. si finem edicto praetoris
 adferunt Kalendae Ianuriae, cur non initium quoque
 edicti nascitur a Kalendis Ianuariis an in eum annum
 progredi nemo poterit edicto, quo praetor alius futu- 10
 rus est, in illum quo alius praetor fuit regredietur?
 Ac si hoc iuris, non unius hominis causa edixisses, 110
 cautius conposuisses. scribis: QUI HEREDEM FECIT 43
 FECERIT. quid si plus legarit quam ad heredem de-
 redesve perveniat? quod per legem Voconiam ei qui 15
 census non sit licet; cur hoc cum in eodem genere sit
 non caves? quia non generis, sed hominis causam ver-
 bis amplecteris, ut facile appareat te pretio, non iure
 esse commotum. Atque hoc si in posterum edixisses,
 minus esset nefarium, tamen esset improbum. sed tum 20
 vituperari posset, in discrimen venire non posset; nemo
 enim committeret. nunc est eiusmodi edictum, ut qui-
 vis intellegat non populo esse scriptum, sed P. Anni
 secundis heredibus. Itaque cum aps te caput illud tam 111
 multis verbis mercennarioque prooemio esset ornatum, 25
 ecquis est inventus postea praetor qui idem illud edi-

1 instituit V ω -tuerit *Prisc. diserte* non V *Prisc. non S*
om. (in lac. P) β 2 rata esse patietur *Ps. Asc. patietur V*
Ps. Asc. patitur V patiatur *Prisc. diserte* cedo ... *Fusias Ps. Asc.*
fusias ω Ps. Asc. nufias V 5 qui ... esse *Mar. Vict. ed. Stangl*
1888 p. 44 (28), 7 6 edictum ... esse *Cassiod. de art. ac disc.*
litt. Migne LXX p. 1175 C 7 si ... Ianuariis *Quint. inst. 5,*
10, 76 Mart. Cap. RL 468, 7 9 edicti *om. Mart. Cap. nasca-*
tur Quint. 12 ac si ... conposuisses *Prisc. GL III 261, 5*
 13 qui V *siquis ω cf. 114, 5* 14 quid ... perveniat *Prisc. GL*
III 261, 8 17 generis ω *iuris V (e v. 12)* 18 amplecteris V (?)
 5 compl- ω; *cf. v. 7* iure V *om. ω* 19 edixisses ω *dixisse*
V <etsi> minus Jord. tametsi (pro tamen) Mue. 21 discrim-
 en V *dubium ω* 24 aps V a ω *illud ω id V* 25 mer-
 cenarioque V ω 26 est inventus ω *inv. est V*

ceret? non modo nemo edixit, sed ne metuit quidem quisquam nequis ediceret. nam post te praetorem multi in eadem causa fuerunt. in his nuper Annaea de multorum propinquorum sententia, pecuniosa mulier, quod
 5 censa non erat, testamento fecit heredem filiam. iam hoc magnum iudicium hominum de istius singulari improbitate, quod C. Verres sua sponte instituisset, id neminem metuisse nequis reperiretur qui istius institutum sequi vellet. solus enim tu inventus es cui non
 10 satis fuerit corrigere testamenta vivorum, nisi etiam
 112 rescinderes mortuorum. tu ipse ex Siciliensi edicto hoc sustulisti; voluisti, ex improviso siquae res nata esset, ex urbano edicto decernere. quam postea tu tibi defensionem relinquebas, in ea maxime offendisti, cum
 15 tuam auctoritatem tute ipse edicto provinciali repudiabas.

4 Atque ego non dubito quin, ut mihi cui mea filia maxime cordi est, res haec acerba videtur atque indigna, sic unicuique vestrum qui simili sensu atque
 20 indulgentia filiarum commovemini. quid enim natura nobis iucundius, quid carius esse voluit? quid est dignius in quo omnis nostra diligentia indulgentiaque
 113 consumatur? homo inportunissime cur tantam iniuriam
 P. Annio mortuo fecisti? cur hunc dolorem cineri eius
 25 atque ossibus inussisti, ut liberis eius bona patria voluntate patris iure legibus tradita eriperes, et cui tibi esset commodum condonares? quibuscum vivi bona nostra partimur, iis praetor adimere nobis mortuis

6 inde a singu- deest α

3 in eadem causam fuerunt AKL. (cf. 5, 53. 111. Caecin. 97. Sest. 57 Marc. 2 Lig. 16 Phil. 12, 10) in isdem causam sis fuerunt V (sc. eadem causa correctum erat in isdem causis) testamenta eodem modo fecerunt ω manifesta interpolatione in is P 5 iam ... vellet Prisc. GL III 261, 8 iam del. Ba. 1859 p. 215 7 C. β Prisc. om. V 8 istius institutum del. Ern. 9 non satis β satis non V 11 tu ... sustulisti Prisc. GL III 203, 20 12 nata esset V natae essent β 13 tu tibi V tibi tu β

bona fortunasque poterit? NEC PETITIONEM inquit
 NEC POSSESSIONEM DABO. eripies igitur pupillae togam
 praetextam, detrahes ornamenta non solum fortu-
 nae, sed etiam ingenuitatis? miramur ad arma contra
 istum hominem Lampsacenos isse, miramur istum de 5
 provincia decedentem clam Syracusis profugisse? nos
 si alienam vicem pro nostra iniuria doleremus, vesti-
 gium istius in foro nullum esset relictum. pater dat 114
 filiae, prohibes. leges sinunt, tamen te interponis! de
 suis bonis ita dat ut ab iure non abeat: quid habes 10
 quod reprehendas? nihil opinor. at ego concedo: pro-
 hibe, si potes, si habes qui te audiat, si potest tibi dicto
 audiens esse quisquam. eripias tu voluntatem mortuis,
 bona vivis, ius omnibus? hoc populus Romanus non
 manu vindicasset, nisi te huic tempori atque huic iu- 15
 dicio reservasset?

Posteaquam ius praetorium constitutum est, semper
 hoc iure usi sumus: si tabulae testamenti non pro-
 ferrentur, tum uti quemque potissimum heredem esse.
 oporteret, si is intestatus mortuus esset, ita secundum 20
 eum possessio daretur. quare hoc sit aequissimum fa-
 cile est dicere, sed in re tam usitata satis est osten-
 dere omnes antea ius ita dixisse, et hoc vetus edictum 45
 translaticiumque esse. cognoscite hominis aliud in re 115

22 post satis deficit V

1 bona fortunasque *Ps. Asc.* 2 eripis (*sic*) puellae . . .
 praetextam *Ps. Asc.* 5 lamsacenos V 6 decedentem *ex*
defendentem V 8 nullum V non β ; *cf. 2, 160* vestigium sta-
 tuarum istius in tota Sicilia nullum esset relictum 11 pro-
 hibe . . . reservasset *Prisc. GL III 261, 12* 13 quisquam β *om.*
 V *Prisc.*; poterat qui possit . . . audiens esse 14 bonam V
 hoc . . . vindicasset *Ps. Asc.* 17 posteaquam <ius> praeto-
 rium constituit (*sic*) *Ps. Asc.* (*sed in interpretatione stabilitum*
est) constitutum est *ex* constituit V 19 tum . . . daretur *Ps.*
Asc. 20 intestatus V *Ps. Asc.* -to β *cf. Clu. 165 Flacc. 84. inv.*
2, 148 intestato *ex fonte sumptum atque etiam de orat. 1, 183*
fontis elocutio subluet; praeterea cf. de orat. 1, 177 21 eum
om. codd. Ps. Asc. 23 et . . . translaticiumque e. c. *Ps. Asc.*
 24 hominis aliud β a. h. ς

vetere edictum novum, et simul dum est unde ius civile discatur, adulescentes in disciplinam ei tradite. mirum est hominis ingenium, mira prudentia. Minucius quidam mortuus est ante istum praetorem; eius testamentum erat nullum; lege hereditas ad gentem Minuciam veniebat. si habuisset iste edictum quod ante istum et postea omnes habuerunt, possessio Minuciae genti esset data: siquis testamento se heredem esse arbitraretur, quod tum non extaret, lege ageret in hereditatem aut pro praede litis [fide iussores fructuum] vindictiarum cum satis accepisset, sponsionem faceret et ita de hereditate certaret. hoc opinor iure et maiores nostri et nos semper usi sumus. Videte ut hoc iste correxerit. componit edictum iis verbis ut quivis intellegere possit unius hominis causa conscriptum esse, tantum quod hominem non nominat; causam quidem totam perscribit, ius consuetudinem aequitatem edicta omnium neglegit. EX EDICTO URBANO. SI DE HEREDITATE AMBIGITUR — — SI POSSESSOR SPONSIONEM NON FACIET. iam quid id ad praetorem uter possessor sit? nonne id quaeri oportet utrum possessorem esse oporteat? ergo quia possessor est, non moves possessione; si possessor non esset, non dares? nusquam enim scribis, neque tu aliud quicquam edicto amplecteris nisi eam causam pro qua pecuniam acceperas. iam hoc ridiculum est: SI DE HEREDITATE AMBIGETUR ET TABULAE TESTAMENTI OBSIGNATAE NON MINUS MULTIS SIGNIS

1 et simul ... tradite *Prisc. GL III 261, 16* dum est ... discatur *Prisc. GL III 267, 27* 6 si ... edictum *Ps. Asc.* 8 siquis ... certaret *Prisc. GL III 261, 18* esse heredem *Prisc.* 9 lege ... certaret *Ps. Asc.* 10 pro ... vindictiarum *Prob. GL IV 18, 24* (propter praes) om. *Prob. Prisc. Ps. Asc.* 11 et *Ps. Asc. om. β Prisc. fort. recte* 13 videte ... correxerit *Prisc. GL III 262, 1* 14 iis ε his P possit P ε -et QH 19 si ... praetorem *Ps. Asc.* 20 quid ... oporteat *Prisc. GL III 262, 2* quid id ad *Ps. Asc.* H ε quid ad id PQ quid ad *Prisc.* qui id ad *Pet.* 21 ergo ... dares *Ps. Asc.* 26 si ... ambigitur *Ps. Asc.* ambiget *β -gitur Ps. Asc.*

QUAM E LEGE OPORTET AD ME PROFERENTUR, SECUN-
DUM TABULAS TESTAMENTI POTISSIMUM POSSESSIONEM
DABO. hoc translaticium est; sequi illud oportet:
SI TABULAE TESTAMENTI NON PROFERENTUR — quid
ait? se ei daturum qui se dicat heredem esse. quid ergo 5
interest proferantur necne? si protulerit, uno signo ut
sit minus quam ex lege oportet, non des possessionem;
si omnino tabulas non proferet, dabis? Quid nunc di-
cam neminem umquam hoc postea alium edixisse?
valdest mirum neminem fuisse qui istius se similem 10
dici vellet. ipse in Siciliensi edicto hoc non habet; exe-
gerat enim iam mercedem; item ut illo edicto de quo
ante dixi in Sicilia de hereditatum possessionibus dan-
dis edixit idem quod omnes Romae praeter istum.
EX EDICTO SICILIENSI. SI DE HEREDITATE AMBIGITUR —. 15

Ac per deos immortales! quid est quod de hoc dici 46
possit? iterum enim iam quaero abs te, sicut modo in 118
illo capite Anniano de mulierum hereditatibus, nunc
in hoc de hereditatum possessionibus, cur ea capita
in edictum provinciale transferre nolueris. utrum di- 20
gniores homines existimasti eos qui habitant in pro-
vincia quam nos, qui aequo iure uteremur, an aliud
Romae aequum est, aliud in Sicilia? non enim hoc
potest hoc loco dici, multa esse in provinciis aliter
edicenda; non de hereditatum quidem possessionibus, 25
non de mulierum hereditatibus. nam utroque genere
video non modo ceteros, sed te ipsum totidem verbis

3 hoc . . . est *Ps. Asc.* est *Ps. Asc. om.* β 4 non Q^c H
om. PQ¹ 5 qui . . . esse *Ps. Asc.* quid . . . necne *Prisc. GL*
III 262, 3 9 umquam β usquam *Ba. 1859 p. 216* 10 valde
. . . vellet *Prisc. GL III 262, 4* valdest *AKI.* valde sit β v. hoc
est *Prisc. (fort. recte)* v. scilicet *Ba. 1852 p. 191. sed sequente*
acc. c. inf. non solet omittere copulam Cicero; postea Ba. 1859
p. 215 del. valde . . . mirum 11 ipse . . . edicto *Ps. Asc.*
edicto *Ps. Asc. β capite Ba. 1852 p. 191* 18 capite Anniano
Ps. Asc. 20 utrum . . . uterentur *Prisc. GL III 262, 6* 21 esse
existimasti *Prisc.* 22 nos ex eos P uterentur *Prisc.* 26 <in>
utroque *Lb.*

edixisse quot verbis edici Romae solet. quae Romae magna cum infamia pretio accepto edixeras, ea sola te, ne gratis in provincia male audires, ex edicto Sici-
liensi sustulisse video.

- 119 Et cum edictum totum eorum arbitrato quamdiu
6 fuit designatus componeret, qui ab isto ius ad utili-
tatem suam nundinarentur, tum vero in magistratu
contra illud ipsum edictum suum sine ulla religione
decernebat. itaque L. Piso multos codices implevit
10 earum rerum in quibus ita intercessit, quod iste aliter
atque ut edixerat decrevisset. quod vos oblitos esse
non arbitror, quae multitudo, qui ordo ad Pisonis sel-
lam isto praetore [esse] solitus sit convenire. quem iste
collegam nisi habuisset, lapidibus coopertus esset in
15 foro. Sed eo leviores istius iniuriae videbantur, quod
erat in aequitate prudentiaque Pisonis paratissimum
perfugium, quo sine labore, sine molestia, sine inpen-
120 sa, etiam sine patrono homines uterentur. nam quaeso
redite in memoriam iudices, quae libido istius in iure
20 dicundo fuerit, quae varietas decretorum, quae nundi-
natio, quam inanes domus eorum omnium qui de iure
civili consuli solent, quam plena ac referta Chelidonis.
a qua muliere cum erat ad eum ventum et in aurem
eius insusurratum, alias revocabat eos inter quos iam
25 decreverat decretumque mutabat, alias inter aliquos
contrarium sine ulla religione decernebat ac proxu-
121 mis paulo ante decreverat. hinc illi homines erant
qui etiam ridiculi inveniebantur ex dolore. quorum alii,
id quod saepe audistis, negabant mirandum esse.

15 videbantur ... locavissent (130 p. 125, 25) *adest V*

1 quod P edici *om.* QH 5 et ... decernebat *Prisc. GL III 262, 9*
quamdiu ... designatus *om.* P¹H 8 ipsum *om.* *Prisc.* 10 in
quibus ita intercessit *Ps. Asc.* 13 *del. ε* 18 nam ... fuerit
Prisc. GL III 262, 13 20 dicundo V dicendo β *Prisc.*
22 quam ... Chelidonis *Ps. Asc.* 24 eos VQH vos P 25 ali-
quos V alios β 29 negabant mirum ius ... verrinum *Rufin.*
RL 39, 21

ius tam nequam esse verrinum; alii etiam frigidiores erant, sed quia stomachabantur, ridiculi videbantur esse, cum Sacerdotem execrabantur qui verrem tam nequam reliquisset. quae ego non commemorarem — neque enim perfacete dicta neque porro hac severitate 5 digna sunt —, nisi vos illud vellem recordari, istius nequitiam et iniquitatem tum in ore vulgi atque in communibus proverbiiis esse versatam.

In plebem vero Romanam utrum superbiam prius 47
commemorem an crudelitatem? sine dubio crudelitas 122
gravior est atque atrocior. oblitosne igitur hos pu- 11
tatis esse quemadmodum sit iste solitus virgis plebem
Romanam concidere? quam rem etiam tribunus plebis
[Quintius] in contione egit, cum eum quem iste virgis
ceciderat in conspectum populi Romani produxit. cuius 15
rei recognoscendae faciam vobis suo tempore potesta-
tem. Superbia vero quae fuerit quis ignorat? quemad- 123
modum iste tenuissimum quemque contempserit de-
spexerit, liberum esse numquam duxerit? P. Trebo-
nius viros bonos et honestos conplures fecit heredes. 20
in his fecit suum libertum. is Aulum Trebonium fra-
trem habuerat proscriptum. ei cum cautum vellet,

1 ius ... verrinum *Pomp. GL V 312, 6* cf. *Tac. dial. 23, 1* nolo
inridere rotam Fortunae (*Cic. Pis. 22 p. 418, 11*) et ius Verrinum
frigores V 2 stomachabantur V¹ 3 Sacerdotem ... com-
memorarem, nisi ... recordari *Prisc. GL III 262, 14*; malum Sacer-
dotem qui ... reliquisset *Quint. inst. 4, 3, 55*; alii (l. malum)
Sacerdotem ... reliquisset *Rufin. RL 39, 22* tam nequam verrem
Quint. Rufin. 5 perfacete V⁵ perfacile β 7 et ... tum
om. V (uno versu om.) 11 oblitosne ... concidere *Prisc. GL*
III 262, 18 12 cf. *Fortun. RL 123, 20* multos cives Romanos
virgis cecidit 13 tribunus plebis *Ps. Asc.* 14 quintius V
om. β, non novit *Ps. Asc.* 15 produxit β -isset V cuius
rei et suo tempore *Ps. Asc.* 17 superbia ... duxerit *Prisc.*
GL III 262, 20 quae Vβ qua ε *Prisc.* quemadmodum ...
duxerit *Non. 288, 12* (propter despiciere) 18 iste V *Prisc.* is β
om. *Non.* quemque ... duxerit *Non. 436, 26* (propter differen-
tiam quae est inter despiciere et contemnere) 20 viros ...
honestos *Ps. Asc.* conplures VH plures PQ 21 his β iis V
fecit *del. Pluyg. 1880 p. 378*

- scripsit ut heredes iurarent se curaturos ut ex sua cuiusque parte ne minus dimidium ad A. Trebonium illum proscriptum perveniret. libertus iurat. ceteri heredes adeunt ad Verrem, docent non oportere se id
 5 iurare facturos esse quod contra legem Corneliam esset, quae proscriptum iuvare vetaret. impetrant ut ne iurent, dat his possessionem. id ego non reprehendo: etenim erat inicum homini proscripto egenti de fraternis bonis quicquam dari. et ille libertus nisi ex testa-
 10 mento patroni iurasset, scelus se facturum arbitraba-
 124 tur. itaque ei Verres possessionem hereditatis negat se daturum, ne posset patronum suum proscriptum iuvare, simul ut esset poena quod alterius patroni testamento optemperasset. Das possessionem ei qui non
 15 iuravit. concedo, praetorium est. adimis tu ei qui iuravit. quo exemplo? proscriptum iuvat, lex est, poena est. quid ad eum qui ius dicit? utrum reprehendis quod patronum iuvabat eum qui tum in miseris erat, an quod alterius patroni mortui voluntatem conservabat,
 20 <a> quo summum beneficium acceperat? utrum horum reprehendis? et hoc tum de sella vir optimus dixit: 'equiti Romano tam locupleti libertinus homo sit heres?' o modestum ordinem, quod illinc vivus surrexit!
- 125 Possum sescenta decreta proferre in quibus, ut ego
 26 non dicam, pecuniam intercessisse ipsa decretorum novitas iniquitasque declarat. verum ut ex uno de ce-
-
- 2 A. PH *om.* VQ 3 illum V fratrem illum β 4 doce-
 rent (*fort. -re- del.*) V id iurare P i. id QH adiu- V iurare s
 5 facturos β act- V 6 vetaret *Ern. vel hoc vel veta*///t V
 vetat β impetrant ... iurent *Prisc. GL III 262, 23* 7 dat his
 possessionem *Ps. Asc.* 9 quicquam V et (at H) ille β *om.*
 V; *an* [libertus]? 15 adimas (*sic*) ... exemplo *Prisc. GL III*
 262, 23 16 lex est poema est *Ps. Asc.* lex est *Ps. Asc.* β
 lex V 18 tum β *om.* V 20 a quo H quo VPQ 22 homo
 sit V sit homo β 23 o ... ordinem *Ps. Asc.* surrexit β -xit V
 25 possum sescenta decreta proferre *Don. Ter. Phorm. 668*
 (propter sexcenta) sescenta V *Don.*: LX (*sic* P) vel sexaginta β
 26 non dicam pecuniam V p. n. d. β

teris coniecturam facere possitis, id quod priore ac-
 tione cognostis audite. C. Sulpicius Olympus fuit. is 48
 mortuus est C. Sacerdote praetore, nescio an antequam
 Verres praetoram petere coepit, fecit heredem M. Oc-
 tavium Ligurem. Ligus hereditatem adiit, possedit Sa- 5
 cerdote praetore sine ulla controversia. posteaquam
 Verres magistratum iniit, ex edicto istius, quod edic-
 tum Sacerdos non habuerat, Sulpici patroni filia sex-
 tam partem hereditatis ab Ligure petere coepit. Ligus
 non aderat. L. frater eius causam agebat. aderant amici 10
 propinqui. dicebat iste, nisi cum muliere decideretur,
 in possessionem se ire iussurum. L. Gellius causam
 Liguris defendebat. docebat edictum eius non oportere
 in eas hereditates valere quae ante eum praetorem ve-
 nissent; si hoc tum fuisset edictum, fortasse Ligurem 15
 hereditatem aditurum non fuisse. aequa postulatio,
 summa hominum auctoritas pretio superabatur. venit 126
 Romam Ligus; non dubitabat quin si ipse Verrem con-
 venisset, aequitate causae, auctoritate sua commovere
 hominem posset. domum ad eum venit, rem demon- 20
 strat, quam pridem sibi hereditas venisset docet, quod
 facile homini ingenioso fuit in causa aequissima, multa
 quae quemvis commovere possent dixit. ad extremum
 petere coepit ne usque eo suam auctoritatem despi-
 ceret gratiamque contemneret, ut se tanta iniuria ad- 25
 ficeret. homo Ligurem accusare coepit, qui in re adven-
 ticia atque hereditaria tam diligens, tam attentus esset.

2 cognostis β didicistis V; paulo aliter 2, 69 id quod ex plu-
 rimis testibus priore actione didicistis C. ... fuit Ps. Asc. is ...
 coeperit Prisc. GL III 262, 24 4 coepit V coeperit β Prisc. 7 ex
 edicto ... habuerat Ps. Asc. istius om. Ps. Asc. 8 non Ps.
 Asc. QH s. v. et del. P² om. V 12 L. Gellius Ps. Asc.
 13 docebat ... venissent Prisc. GL III 263, 2 14 ad eas here-
 des P venissent β Prisc. fuissent V 18 non ... posset Non.
 271, 18 si om. codd. Non. 19 causa V Non. causae et β
 20 rem ... docet Prisc. GL III 263, 4 22 fuit in causa aequis-
 sima β in causam aequissimam f. V 25 gratiamque β -am V
 26 adventicia Ps. Asc.

- debere eum aiebat suam quoque rationem ducere. multa sibi opus esse, multa canibus suis quos circa se haberet. non possum illa planius commemorare quam ipsum Ligurem pro testimonio dicere audistis.
- 127 Quid est, Verres? utrum ne his quidem testibus crede-
 6 tur an haec ad rem non pertinent? non credemus M. Octavio, non L. Liguri? quis nobis credet, cui nos? quid est [Verres] quod planum fieri testibus possit, si hoc non fit? An id quod dicunt leve est? nihil le-
 10 vius quam praetorem urbanum hoc iuris in suo magi-
 stratu constituere, omnibus quibus hereditas venerit, coheredem praetorem esse oportere. an vero dubita-
 mus quo ore iste ceteros homines inferiores loco auc-
 toritate ordine, quo ore homines rusticanos ex muni-
 15 cipiis, quo denique ore quos numquam liberos putavit, libertinos homines solitus sit appellare qui ob ius di-
 cundum M. Octavium Ligurem hominem ornatissimum loco ordine nomine virtute ingenio copiis poscere pec-
 uniam non dubitavit?
- 49 In sartis tectis vero quemadmodum se gesserit quid
 128 ego dicam? Dixerunt qui senserunt, sunt alii qui di-
 22 cant. notae res ac manifestae prolatae sunt et proferen-
 tur. dixit Cn. Fannius eques Romanus, frater germanus
 Q. Titini iudicis tui, tibi se pecuniam dedisse. recita.
- 25 TESTIMONIUM CN. FANNI. nolite Cn. Fannio dicenti cre-

1 abiebat V (*an ex aliebat?*) 2 multa sibi ... suis *Arus. GL VII 496*, 2 (*propter opus est illa res*) 3 habere V 5 cre-
 detur VQH -deretur P 6 credemus V -dimus β 8 *om. V*

10 urbanus^m V ūrb. P urbis ε 12 an ... dubitamus quo deni-
 que ore ... appellare *Prisc. GL III 263*, 5. *cf. Mart. Cap. 495 RL 469*, 1 quis dubitet a Siculis petisse pecuniam Verrem, cum a
 Marco Octavio Liguri postularit? 14 quo're V 18 ordine
om. PQ 19 dubitavit VPQ¹ -arlt Q²H 20 se VQH sese P
 22 ac P atque QH *om. V* 23 Cn. V C. β fannius β
 phaenius V 24 iudicis tui QH iudicis (*ex -ciis*) tuis V -ci is
 tuis P 24 se pecuniam Vβ p. se *ed. Ven. Zie. p. 193* recita β
 R· V 25 testimonium Cn. faeni (*sic*) β Cn. faeni testimonium
 V; *an*: recita Cn. Fanni testimonium. CN. FANNI TESTIMONIUM?
 Cn. *om. V* faenio Vβ dicenti β *om. V*

dere, noli inquam tu Q. Titini Cn. Fannio fratri tuo credere. dicit enim rem incredibilem: C. Verrem in- simulat avaritiae et audaciae, quae vitia videntur in quemvis potius quam in istum convenire. dixit Q. Tadius homo familiarissimus patris istius, non alienus a 5 matris eius genere et nomine, tabulas protulit quibus pecuniam se dedisse ostendit. recita. NOMINA Q. TADI TESTIMONIUM Q. TADI. ne Tadi quidem tabulis nec testimonio credemus? Quid igitur in iudiciis seque- mur? quid est aliud omnibus omnia peccata et male- 10 ficia concedere nisi hoc, hominum honestorum testi- moniis et virorum bonorum tabulis non credere? nam 129 quid ego de cotidiano sermone querimoniaque populi Romani loquar, de istius inpudentissimo furto seu potius novo ac singulari latrocinio? ausum esse in aede 15 Castoris celeberrimo clarissimoque monumento, quod templum in oculis cotidianoque aspectu populi Romani positum est, quo saepe numero senatus convocatur, quo maximarum rerum frequentissimae cotidie advo- cationes fiunt, in eo loco in sermone hominum auda- 20 ciae suae monumentum aeternum relinquere.

Aedem Castoris iudices P. Iunius habuit tuendam de 50 L. Sulla Q. Metello consulibus. is mortuus est, reliquit 130 pupillum parvum filium. cum L. Octavius C. Aurelius consules aedis sacras locavissent neque potuissent om- 25 nia sarta tecta exigere neque ii praetores quibus erat negotium datum C. Sacerdos et M. Caesius, factum est senatus consultum, quibus de sartis tectis cognitum

25 *post locavissent deficit V*

2 verrem s. v. P² 4 histum P 5 non . . . nomine Ps.
 Asc. 6 tabulas protulit Ps. Asc. 8 *ut supra V* ne tabulis
 quidem quinti tadii β 9 credemus V (*sicut dixit 127 p. 124, 6*)
 credetur β 11 honestorum V honestissimorum β (*errat W. A.*
Baehrens, Glotta V 1914 p. 93) 15 ausum . . . positum est (*om.*
quod . . . Romani) Non. 462, 17 (*propter monumentum*) 18 quo
 . . . fiunt Ps. Asc. 25 aedis V -es P 26 hi P 28 qui-
 bus . . . tectis Ps. Asc.

et iudicatum non esset, uti C. Verres P. Caelius praetores cognoscerent et iudicarent. qua potestate iste permissa sic abusus est ut ex Cn. Fannio et ex Q. Tadio cognovistis, verum tamen cum esset omnibus in rebus
 5 apertissime impudentissimeque praedatus, hoc voluit
 131 clarissimum relinquere indicium latrociniorum suorum, de quo non audire aliquando, sed videre cotidie possemus. quaesivit quis aedem Castoris sartam tectam deberet tradere. Iunium ipsum mortuum esse sciebat,
 10 scire volebat ad quem illa res pertineret. audit pupillum esse filium. homo qui semper ita palam dictitasset, pupillos et pupillas certissimam praedam esse praetoribus, optatum negotium sibi in sinum delatum esse dicebat. monumentum illa amplitudine, illo opere
 15 quamvis sartum tectum integrumque esset, tamen aliquid se inventurum in quo moliri praedarique posset
 132 arbitrabatur. L. Habonio aedem Castoris tradi oportebat. is casu pupilli Iuni tutor erat testamento patris. cum eo sine ullo intertrimento convenerat iam quem-
 20 admodum traderetur. iste ad se Habonium vocat, quaerit ecquid sit quod a pupillo traditum non sit, quod exigi debeat. cum ille, id quod erat, diceret facilem pupillo traditionem esse, signa et dona comparere omnia, ipsum templum omni opere esse integrum, indi-
 25 gnus isti videri coepit ex tanta aede tantoque opere se non opimum praeda praesertim a pupillo discedere.
 51 venit ipse in aedem Castoris, considerat templum. vi-
 133 det undique tectum pulcherrime laqueatum, praeterea cetera nova atque integra. versat se, quaerit quid agat.
 30 dicit quidam ex illis canibus quos iste Liguri dixerat esse circa se multos: 'tu Verres hic quod moliare nihil habes, nisi forte vis ad perpendiculum columnas exigere.' homo omnium rerum imperitus quaerit quid

13 optatum ... posset *Prisc. GL III 263, 7* 19 sine ... intertrimento *Ps. Asc.* 22 id *om. PQ* 23 comparare *P*
 25 isti ex *ē P* 27 videt *QH* vidit *P* 30 dicit *PQ*¹ dicit et *Q^cH* illis *ε* ipsis *β* 31 nihil *P* non *QH*

sit 'ad perpendicularum'. dicunt ei fere nullam esse columnam quae ad perpendicularum esse possit. 'nam mehercule' inquit 'sic agamus; columnae ad perpendicularum exigantur.' Habonius qui legem nosset, qua in 134 lege numerus tantum columnarum traditur, perpendiculari mentio fit nulla, et qui non putaret sibi expedire ita accipere, ne eodem modo tradendum esset, negat id sibi deberi, negat oportere exigi. iste Habonium quiescere iubet et simul ei nonnullam spem societatis ostendit. hominem modestum et minime pertinacem 10 facile coercet, columnas ita se exacturum esse confirmat. nova res atque improvisa pupilli calamitas nuntiatur statim C. Mustio vitrico pupilli qui nuper est mortuus, M. Iunio patruo, P. Titio tutori homini frugalissimo. hi rem ad virum primarium summo officio 15 ac virtute praeditum M. Marcellum qui erat pupilli tutor deferunt. venit ad Verrem M. Marcellus, petit ab eo pro sua fide ac diligentia pluribus verbis, ne per summam iniuriam pupillum Junium fortunis patriis conetur evertere. iste qui iam spe atque opinione praedam illam devorasset, neque ulla aequitate orationis neque auctoritate M. Marcelli commotus est, itaque quemadmodum ostendisset se id exacturum esse respondit. cum sibi omnes ad istum adlegationes difficiles, omnes aditus arduos ac potius interclusos viderent, apud quem non ius, non aequitas, non misericordia, non propinqui oratio, non amici voluntas, non cuiusquam auctoritas [pro pretio], non gratia valeret, statuunt id sibi esse optimum factu, quod cuivis venisset in mentem, petere auxilium a Chelidone, quae 30 isto praetore non modo in iure civili privatorumque omnium controversiis populo Romano praefuit, verum

1 nullam . . . possit Ps. Asc. 4 Habonius . . . tradendum esset Prisc. GL III 263, 11 5 traditur β -deretur Prisc. diserte tradi iubetur Mdv. 1884 p. 114 8 deberi ex -re P -re QH 14 p. titio vulgo p. tettio (tertio H) β ex 71 p. 97, 10) potitio s cf. 137. 139 25 viderent QH vident P 28 del. Gar.; prae pretio Lb.

- 52 etiam in his sartis tectisque dominata est. venit ad Che-
 137 lidonem C. Mustius eques Romanus publicanus homo
 cum primis honestus, venit M. Iunius patruus pueri
 frugalissimus homo et castissimus, venit homo summo
 5 pudore, summo officio, spectatissimus ordinis sui P.
 Titius tutor. o multis acerbam, o miseram atque in-
 dignam praeturam tuam! ut omittam cetera, quo tan-
 dem pudore talis viros, quo dolore meretricis domum
 venisse arbitramini? qui numquam ulla condicione
 10 istam turpitudinem subissent, nisi officii necessitudi-
 nisque ratio coegisset. veniunt ut dico ad Chelido-
 nem. domus erat plena; nova iura, nova decreta, nova
 iudicia petebantur. 'mihi det possessionem, mihi ne
 adimat, in me iudicium ne det, mihi bona addicat.' alii
 15 nummos numerabant, ab aliis tabellae obsignabantur;
 domus erat non meretrício conventu, sed praetoria tur-
 138 ba referta. simulac potestas primum data est, adeunt
 hi quos dixi. Loquitur C. Mustius, rem demonstrat,
 petit auxilium, pecuniam pollicetur. respondit illa ut
 20 meretrix non inhumaniter; libenter ait se facturam, et
 se cum isto diligenter sermocinaturam; reverti iubet.
 tum discedunt; postridie revertuntur. negat illa posse
 hominem exorari; permagnam eum dicere ex illa re
 pecuniam confici posse.
- 53 Vereor nequis forte de populo qui priore actione

1 venit . . . esse deferre (129, 11) adest V

1 sartis . . . dominata est Ps. Asc. venit V om. β 2 eques
 . . . publicanus Ps. Asc. 5 pudore V pudore et β 7 omit-
 tam V mittam β 8 talis viros quo dolore s. v. P² 9 num-
 quam ulla β n. nulla V (*vulgaris usus quem erunt qui defen-*
dant in Cicerone sine exemplo esse videtur) nulla s 13 ne
 om. PQ¹ 15 ut supra V alii tabellas obsignabant β
 19 respondit . . . inhumaniter Prisc. GL III 70, 9 Pomp. GL V 245, 4
 (*adverbium testati*) 20 inhumaniter Cledon. GL V 66, 4 inhumane β libenter . . . facturam
 (*var. -rum*) Don. Ter. Eun. 796 facturam V Don. esse f. β
 21 se cum isto VP cum isto se QH 23 permagnam . . . posse :
 Non. 269, 4 (*propter conficere*)

non adfuit, haec quia propter insignem turpitudinem
sunt incredibilia, fingi a me arbitretur. ea vos antea
iudices cognovistis. dixit iuratus P. Titius tutor pupilli 139
Iuni, dixit M. Iunius tutor et patruus; Mustius dixisset
si viveret, sed recenti re de Mustio auditum est; dixit 5
L. Domitius qui cum sciret me ex Mustio vivo audisse,
quod eo sum usus plurimum — etenim iudicium quod
prope omnium fortunarum suarum C. Mustius habuit,
me uno defendente vicit —, cum hoc ut dico sciret
L. Domitius, me scire ad eum res omnes Mustium soli- 10
tum esse deferre, tamen de Chelidone reticuit quoad
potuit, alio responsionem suam derivavit. tantus in
adulescente clarissimo ac principe iuventutis pudor
fuit, ut aliquamdiu cum a me premeretur, omnia potius
responderet quam Chelidonem nominaret. primo ne- 15
cessarios istius ad eum adlegatos esse dicebat, deinde
aliquando coactus Chelidonem nominavit. non te pu- 140
det Verres eius mulieris arbitrato gessisse praeturam,
quam L. Domitius ab se nominari vix sibi honestum
esse arbitrabatur? 20

Reiecti a Chelidone capiunt consilium necessarium, 54
ut suscipiant ipsi negotium. cum Habonio tutore quod
erat vix HS quadraginta milium transigunt HS du-
centis milibus. defert ad istum rem Habonius: ut sibi
videatur, satis grandem pecuniam et satis impudentem 25
esse. iste qui aliquanto plus cogitasset, male accipit
verbis Habonium, negat eum sibi illa decisione satis
facere posse. ne multa, locaturum se esse confirmat.
tutores haec nesciunt. quod actum erat cum Habonio, 141

11 post deferre deficit V

4 M. ... viveret *Prisc. GL III 257, 2* 5 ut supra V sed pro
mustio. recenti re de mustio auditum β (*ubi pro Mustio addi-
tum esse videtur quasi titulus orationis Ciceronianae*)
7 etenim ... fortunarum *Ps. Asc.* 10 l. V titus β 17 coactus
V actus β 21 reiecti ... necessarium *Non. 254, 20* (*propter*
capere) 25 videatur *Ern.* videbatur β 26 male ... Habo-
nium *Non. 239, 21* (*propter accipere*) accepit P 29 hec P
hoc QH

putant id esse certissimum, nullam maiorem pupillo metuunt calamitatem. iste vero non procrastinat, locare incipit non proscripta neque edicta die alienissimo tempore, ludis ipsis Romanis, foro ornato. itaque
 5 renuntiat Habonius illam decisionem tutoribus. accurrunt tamen ad tempus tutores; digitum tollit Iunius patruus; isti color immutatus est, vultus oratio mens denique excidit. quid ageret coepit cogitare; si opus pupillo redimeretur, si res abiret ab eo mancipe quem
 10 ipse apposuisset, sibi nullam praedam esse. itaque excogitat — quid? nihil ingeniose, nihil ut quisquam posset dicere: 'improbe, verum callide', nihil ab isto vafrum, nihil veteratorium expectaveritis: omnia aperta, omnia perspicua reperientur, impudentia amentia
 142 audacia. 'si pupillo opus redimitur, mihi praeda de
 16 manibus eripitur. quod est igitur remedium? quod? ne liceat pupillo redimere.' ubi illa consuetudo in bonis praedibus praediisque vendundis omnium consulum censorum praetorum quaestorum denique, ut optuma
 20 condicione sit is cuius res sit, cuius periculum? excludit eum solum cui prope dicam soli potestatem factam oportebat. quid enim? quisquam ad meam pecuniam me invito aspirat, quisquam accedit? locatur opus id quod ex mea pecunia reficiatur; ego me refec-

17 bonis praedibus . . . existimationem con- (148 p. 133, 14)
 adest V

4 foro ornato et renuntiat Habonius Ps. Asc. 8 quid . . . redimeretur Prisc. GL III 257, 18 <nesciit> quid ageret Koch 1868 p. 2 contra Prisc.: debebat saltem <nesciebat> 9 ab eo . . . apposuisset Ps. Asc. 13 vafrum Mdv. 1873 p. 78 verum β fabrum Ps. Asc. codd. 15 si . . . remedium? quod? Rufin. RL 44, 6 opus om. Rufin. 16 quod . . . quod Ps. Asc. 17 in bonis . . . vendundis Ps. Asc. 18 praedibus praediisque Ps. Asc. β praediis praedibusque V vendundis V Ps. Asc. -endis β 19 ut . . . sit Ps. Asc. 20 cuius . . . periculum Prisc. GL III 179, 19 res sit β res V res est Prisc. 22 factam V factam esse β quisquam V quid β 24 refecturum V r. esse β

turum dico; probatio futura est tua qui locas; et praedibus et praediis populo cautum est; et si non putas cautum — scilicet tu praetor in mea bona quos voles inmittes, me ad meas fortunas defendendas accedere non sines. Operae pretium est legem ipsam cognoscere. dicetis eundem conscripsisse qui illud edictum de hereditate. recita. LEX OPERE FACIUNDO. QUAE PUPILLI IUNI —, dic, dic quaeso clarius. C. VERRES PRAETOR URBANUS ADDIDIT. corriguntur leges censoriae! quid enim? video in multis veteribus legibus: CN. DOMITIUS L. METELLUS CENSORES ADDIDERUNT, L. CASSIUS CN. SERVILIUS CENSORES ADDIDERUNT. vult aliquid eiusmodi C. Verres. dic: quid addidit: recita. QUI DE L. MARCIO M. PERPERNA CENSORIBUS — — SOCIUM NE ADMITTITO NEVE PARTEM DATO NEVE REDIMITO. quid ita? ne vitiosum opus fieret? At erat probatio tua. Ne parum locuples esset? at erat et esset amplius si velles populo cautum praedibus et praediis. hic te si res ipsa, si indignitas iniuriae tuae non commovebat, si pupilli calamitas, si propinquorum lacrimae, si D. Bruti cuius praedia suberant periculum, si M. Marcelli tutoris auctoritas apud te ponderis nihil habebat, ne illud quidem animadvertebas, eiusmodi fore hoc peccatum tuum quod tu neque negare

1 et ... praediis *Ps. Asc.* 2 et praedibus *Ps. Asc.* pr. V β populo cautum est *Ps. Asc.* et *del. Kay.* 3 post cautum (cauta P) *add.* <amplius cavebitur> *Mdv. Op.² p. 284* caveas licet (*pro* cautum scilicet) *Ha. e vestigiis codicis V, ubi c. | as llicet tu vidit Brunn* 7 R (*i. recita*) V *om.* β lex V ex β opere β operi V, *cf. Fechner, Philol. XVI (1860) p. 242 adn. 1* 9 corriguntur ... quid enim? *Ps. Asc.* quid enim (*hoc etiam diserte Ps. Asc.*) video (*ex* video P) in β quid eni V quod esse in *Mue.* (*non quadrante collocatione verborum* vult aliquid eiusmodi) quid est in ...? *Ha* quid enim? (*vel* quid?) est in *Pet. 1905 p. 415* 14 perperna V perpenna β socium ... redemito (*sic, fort. recte*) *Ps. Asc.* 15 admitto P 18 populo β pupillo V 20 si (*ante propinquorum*) V *om.* β 21 si V *om.* β cuius praedia suberant *Ps. Asc.* suberant VQH *Ps. Asc.* subierant P 22 si V *om.* β 24 tu *om.* PQ¹

posses — in tabulas enim legem rettulisti — neque cum
 defensione aliqua confiteri? Addicitur opus HS DLX
 milibus, cum tutores HS CCIOO CCIOO CCIOO CCIOO
 id opus ad illius iniquissimi hominis arbitrium se
 145 effecturos esse clamarent. etenim quid erat operis?
 6 id quod vos vidistis: omnes illae columnae quas deal-
 batas videtis machina apposita nulla inpena deiectae
 eisdemque lapidibus repositae sunt. hoc tu HS DLX
 milibus locavisti. atque in illis columnis dico esse quae
 10 a tuo redemptore commotae non sint, dico esse ex qua
 tantum tectorium vetus deiectum sit et novum induc-
 tum. quodsi tanta pecunia columnas dealbari putas-
 sem, certe numquam aedilitatem petivissem.

56 At ut videatur tamen res agi et non eripi pupillo:
 146 SIQV ID OPERIS CAUSA RESCIDERIS REFCITO. quid erat
 16 quod rescinderet, cum suo quemque loco lapidem
 reponeret? QUI REDEMERIT, SATIS DET DAMNI INFECTI
 EI QUI A VETERE REDEMPTORE ACCEPIT. deridet, cum
 sibi ipsum iubet satis dare Habonium. PECUNIA
 20 PRAESENS SOLVETUR. quibus de bonis? eius qui,
 quod tu HS DLX milibus locasti, se HS CCIOO CCIOO
 CCIOO CCIOO effecturum esse clamavit. quibus de
 bonis? pupilli cuius aetatem et solitudinem, etiãmsi
 tutores non essent, defendere praetor debuit, tutoribus
 25 defendentibus non modo patrias eius fortunas, sed
 etiam bona tutorum ademisti. HOC OPUS BONUM SUO

1 neque V nec β 2 opus V id o. β 3 ut supra V cum
 totores HS LXXX milibus id opus β 4 iniquissimi hominis V
 h. i. β 8 eisdemque β eisdem V 9 atque ... petissem
Prisc. GL III 258, 4 10 tuo β tuorum V 11 deiectum β
Prisc. de. ectum V delitum Kay. 13 petivissem VPH petis-
 sem Q *Prisc.* 15 siquid ... rescideris *Ps. Asc.* quid ... repo-
 neret *Prisc. GL III 263, 15* 17 qui ... redemit (*sic*) *Ps. Asc.*
 18 qui ... accepit *Ps. Asc.* accepit V *Ps. Asc.* acciperet β
 acceperit 5 *fort. recte* 20 solvetur V solvitur β quibus V β
 cuius *Ba. 1852 p. 293; cf. Mil. 22. 59* 21 milibus β *om. V*
 se V *om. β non male* 24 <tu> tutoribus *Plugg. 1880 p. 378* 26 tui-
 torum V una (*post tutorum*) *add. Q* hoc opus bonum suum
 (*sic*) cuique *Ps. Asc.*

CUIQUE FACITO. quid est 'suo cuique'? lapis aliqui cae- 147
dendus et apportandus fuit machina sua. nam illo non
saxum, non materies ulla advecta est; tantum operis
in ista locatione fuit quantum paucae operae fabrorum
mercedis tulerunt et manuspretii machinae. utrum 5
existimatis minus operis esse unam columnam efficere
ab integro novam nullo lapide redivivo an quattuor
illas reponere? nemo dubitat quin multo maius sit
novam facere. ostendam in aedibus privatis longa dif-
ficilique vectura columnas singulas ad impluvium HS 10
CCIOO CCIOO non minus magnas locatas. Sed inep- 148
tum est de tam perspicua eius impudentia pluribus
verbis disputare, praesertim cum iste aperte tota lege
omnium sermonem atque existimationem contempserit,
qui etiam ad extremum adscripserit: REDIVIVA SIBI HA- 15
BETO. quasi quicquam redivivi ex opere illo tolleretur
ac non totum opus ex redivivis constitueretur. at enim
si pupillo redimi non licebat, non necesse erat rem
ad ipsum pervenire; poterat aliquis ad id negotium
de populo accedere. omnes exclusi sunt non minus 20
aperte quam pupillus. diem praestituit operi faciundo
Kalendas Decembres, locat circiter Idus Septembres:
angustiis temporis excluduntur omnes. Quid ergo? Ha- 57
bonius istam diem quo modo assequitur? nemo Ha- 149
bonio molestus est neque Kalendis Decembribus ne- 25
que Nonis neque Idibus. denique aliquanto ante in

14 post existimationem con- deficit V

1 facito ... cuique V om. β 3 ulla V om. β Mue. 4 in V
et in β; an et <laboris> in vel sim.? fabrorum del. Ba. 1859
p. 216 5 et om. V manus pretium (manispraetium V) machi-
nae V β manupretii (-praedii codd.) machina Ps. Asc. Mdv. Op.²
p. 267 utrum ... redivivo Fest. 273 a 5 (propter redivivus)
8 nemo ... facere Prisc. GL III 258, 12 11 CCIOO CCIOO VQH
quadragenis milibus P 12 eius V istius β 15 qui ... con-
stitueretur Prisc. GL III 258, 1 opus totum Prisc. 20 de populo
accedere Ps. Asc. at enim ... accedere interrogative pronuntian-
dum ratus, responsive omnes relecti (sic) sunt 24 istam ... asse-
quitur Ps. Asc. 25 neque Kalendis neque ... Idibus Ps. Asc.

provinciam iste proficiscitur quam opus effectum est. posteaquam reus factus est, primo negabat se opus in acceptum referre posse. cum instaret Habonius, in me causam conferebat quod eum codicem obsignassem. petit a me Habonius et amicos allegat, facile impetrat. iste quid ageret nesciebat. si in acceptum non rettulisset, putabat se aliquid defensionis habiturum. Habonium porro intellegebat rem totam esse patefacturum. — Tametsi quid poterat esse apertius quam nunc est? — ut uno minus teste haberet, Habonio opus in acceptum rettulit quadriennio post quam diem operi dixerat. hac condicione: siquis de populo redemptor accessisset, non esset usus. cum die ceteros redemptores exclusisset, tum in eius arbitrium ac potestatem venire nolebant, qui sibi ereptam praedam arbitrarentur. Nunc ne argumentemur quo ista pecunia pervernerit, facit ipse indicium. primum cum vehementius cum eo D. Brutus contenderet, qui de sua pecunia HS DLX milia numeravit, quod iam iste ferre non poterat, opere addicto, praedibus acceptis de HS DLX milibus remisit D. Bruto HS CX milia. hoc si aliena res esset, certe facere non potuisset. deinde nummi numerati sunt Cornificio, quem scribam suum fuisse negare non potest. postremo ipsius Haboni tabulae praedam illam istius fuisse clamant. recita. NOMINA HABONI.

58 Hic etiam priore actione Q. Hortensius pupillum

151

24 tabulae praedam ... ut illorum (153 p. 136, 1) adest V

3 cum ... obsignassem *Prisc. GL III 258, 12* 7 putabat ... habiturum *Ps. Asc.* 10 ut ... haberet *Ps. Asc. Arus. GL VII 494, 12* haberet β *Ps. Asc. Arus. (diserte)* haberem *Lb. ageret Pet.* 12 hac ... usus *Prisc. GL III 258, 15* 13 cum ... volebat (*sic*) *Ps. Asc.* 14 arbitrium ac *om. Ps. Asc.* 15 qui ... arbitraretur *Ps. Asc.* nunc β nos *Mue. incommoda collocatione pronominis nec temporis notione inepta* 19 quod ... poterat *Ps. Asc.* referre *codd. Ps. Asc.* 20 DLX *ed. Ven. CCLXXX P* 24 Haboni tabulae *Ps. Asc.* 25 istius β huius V quod spectaret ad subiectum enuntiati quem ... potest, ne id quidem inepte

Iunium praetextatum venisse in vestrum conspectum
et stetisse cum patruo testimonium dicente questus
est et me populariter agere atque invidiam commovere
quod puerum producerem clamitavit. quid erat Horten-
si, tandem in illo puero popolare, quid invidiosum? 5
Gracchi credo aut Saturnini aut alicuius hominis eius-
modi produxeram filium, ut nomine ipso et memoria
patris animos inperitae multitudinis commoverem. P.
luni erat hominis de plebe Romana filius, quem pater
moriens cum tutoribus et propinquis, tum legibus, tum 10
aequitati magistratum, tum iudiciis vestris commen-
datum putavit. hic istius scelerato nefarioque latro- 152
cinio bonis patriis fortunisque omnibus spoliatus venit
in iudicium, si nihil aliud, saltem ut eum cuius opera
ipse multos annos esset in sordibus, paulo tamen ob- 15
soletius vestitum videret. itaque tibi Hortensi non illius
aetas, sed causa, non vestitus, sed fortuna popularis
videbatur, neque te tam commovebat quod ille cum
toga praetexta quam quod sine bulla venerat. vestitus
enim neminem commovebat is quem illi mos et ius in- 20
genuitatis dabat. quod ornamentum pueritiae pater
dederat, indicium atque insigne fortunae, hoc ab isto
praedone ereptum esse graviter tum et acerbe homines
ferebant. Neque erant illae lacrimae populares magis 153
quam nostrae, quam tuae Q. Hortensi, quam horum 25
qui sententiam laturi sunt, ideo quod communis est
causa, commune periculum. communi praesidio talis
improbitas tamquam aliquod incendium restinguen-
dumst. habemus enim liberos parvos. incertum est
quam longa cuiusque nostrum vita futura sit. consulere 30

1 praetextatum venisse V (*ut vid.*) v. pr. β 2 stetisse V
tet esse ex stet esse P² ter esse QH 6 Gracchi . . . Saturnini
Ps. Asc. eiusmodi β huiusmodi V 12 putavit β fuisse p.
V 14 eum om. PQ¹ 15 esset V est β paulo Vβ ali-
quando Ba. 1852 p. 193 18 tam commovebat β tamen mone-
bat V 19 sine bulla Ps. Asc. 20 commovebat β -vet V
24 illae V eae β vix deterius 28 restingendum sit V -da
est β 29 habemus enim liberos omnes Don. Ter. Hec. 212

vivi ac prospicere debemus, ut illorum solitudo et pueritia quam firmissimo praesidio munita sit. quis est enim qui tueri possit liberum nostrorum pueritiam contra improbitatem magistratum? mater credo. sci-

5 licet magno praesidio fuit Anniae pupillae mater femina primaria, minus illa deos hominesque implorante iste infanti pupillae fortunas patrias ademit. tutoresne defendent? perfacile vero apud istiusmodi praetorem, a quo M. Marcelli tutoris in causa pupilli Iuni et oratio

10 et voluntas et auctoritas repudiata est!

59 Quaerimus etiam quid iste in ultima Phrygia, quid
 154 in extremis Pamphylicae partibus fecerit, qualis in bello praedonum praedo ipse fuerit, qui in foro populi Romani pirata nefarius reperiatur? dubitamus quid iste
 15 in hostium praeda molitus sit, qui manubias sibi tantas ex L. Metelli manubiis fecerit, qui maiore pecunia quattuor columnas dealbandas quam ille omnis aedificandas locaverit? expectemus quid dicant ex Sicilia testes? quis umquam templum illud adspexit, quin
 20 avaritiae tuae, quin iniuriae, quin audaciae testis esset? quis a signo Vortumni in circum maximum venit, quin in unoquoque gradu de avaritia tua commoneretur? quam tu viam tensarum atque pompae eiusmodi exegisti ut [tu] ipse illa ire non audeas. te putet quisquam,
 25 cum ab Italia freto diiunctus esses, sociis temperasse, qui aedem Castoris testem tuorum furtorum esse vo-

1 post illorum deficit V

2 qui . . . magistratum *Prisc. GL II 307, 2* 3 est enim P
Prisc. enim est QH 8 defendent P -deret QH 11 quae-
 rimus . . . reperiatur *Prisc. GL III 263, 16 (om. etiam . . . Phry-*
 gia) quaerimus *Prisc. -remus β* 14 dubitamus . . . moli-
 tus sit et ex . . . manubiis *Ps. Asc.* quid . . . locarit *Prisc.*
GL III 258, 18 18 locaverit β locarit *Prisc. fort. recte, clau-*
 sula certe meliore expectamus *Ba. 1852 p. 294* 21 quis
 . . . audeas *Prisc. GL III 258, 22* a . . . maximum *Ps. Asc.* vor-
 tumni *Ps. Asc. vert- Prisc. β* 22 in Ha. is β *Prisc. com-*
 moveretur s *Prisc.* 23 quam . . . exegisti *Ps. Asc.* 24 tu
om. Prisc. 26 qui . . . viderent *Prisc. GL 259, 4* tuorum
 furtorum β f. t. *Prisc.*

lueris? quam populus Romanus cotidie, iudices etiam
tum cum de te sententiam ferent videbunt.

Atque etiam iudicium in praetura publicum exercuit. 60
non enim praetereundum est ne id quidem. petita multa 155
est apud istum praetorem a Q. Opimio. qui adductus 5
est in iudicium, verbo quod cum esset tribunus plebis
intercessisset contra legem Corneliam, re vera quod
in tribunatu dixisset contra alicuius hominis nobilis
voluntatem. de quo iudicio si velim dicere omnia, multi
appellandi laedendique sunt, id quod mihi non est 10
necesse: tantum dicam, paucos homines, ut levissime
appellem, arrogantes hoc adiutore Q. Opimium per
ludum et iocum fortunis omnibus evertisse.

Is mihi etiam queritur quod ab nobis novem solis 156
diebus prima actio sui iudicii transacta sit, cum apud 15
ipsum tribus horis Quintus Opimius senator populi
Romani bona fortunas ornamenta omnia amiserit? cu-
ius propter indignitatem iudicii saepissime est actum
in senatu, ut genus hoc totum multarum atque eius-
modi iudiciorum tolleretur. iam vero in bonis Q. Opimi 20
vendendis quas iste praedas quam aperte, quam im-
probe fecerit longum est dicere, hoc dico: nisi vobis
id hominum honestissimorum tabulis planum fecero,
fingi a me hoc totum temporis causa putatote. iam 157
qui ex calamitate senatoris populi Romani, cum prae- 25
tor iudicio eius praefuisset, spolia domum suam referre
et manubias detrahare conatus sit, is ullam ab sese ca-
lamitatem poterit deprecari?

2 sententias *Prisc.* ferent videbunt *QH* ferrent viderunt *P*
Prisc. quod haud scio an defendi possit ita ut ex sententia
Verris dictum sit 5 qui . . . voluntatem *Prisc.* *GL III 259, 7*

6 plebis *om. Prisc.* 7 intercessisset . . . Corneliam *et contra*
. . . voluntatem *Ps. Asc.* revera *Prisc. om. β* 8 hominis *om.*
Ps. Asc. 10 sunt *β* sint *Ern.* 11 paucos . . . arrogantes
Ps. Asc. 12 appellem *β* dicam *Ps. Asc. (e v. 11)* 14 hic
(*sic*) etiam . . . amiserit *Prisc. GL III 259, 11* 16 ipsum *β*
istum ipsum *Prisc.* 17 cuius . . . tolleretur *Prisc. GL III 259, 15*

24 iam . . . deprecari *Prisc. GL III 259, 19* 27 manubias . . .
sit *Ps. Asc.* a *Prisc.*

61 Nam de subsortitione illa Iuniana iudicum nihil dico.
 quid enim? contra tabulas quas tu protulisti audeam
 dicere? difficile est, non enim me tua solum et iudicum
 auctoritas, sed etiam anulus aureus scribae tui deterret.
 5 non dicam id quod probare difficile est; hoc dicam
 quod ostendam multos ex te viros primarios audisse
 cum diceres, ignosci tibi oportere quod falsum codicem
 protuleris. nam qua invidia C. Iunius conflagravit, ea
 158 nisi providisses, tibi ipsi tum pereundum fuisset. hoc
 10 modo iste sibi et saluti suae prospicere didicit re-
 ferendo in tabulas et privatas et publicas quod gestum
 non esset, tollendo quod esset, et semper aliquid de-
 mendo mutando interpolando. eo enim usque progredi-
 tur ut ne defensionem quidem maleficiorum suorum
 15 sine aliis maleficiis reperire possit. eiusmodi sub-
 sortitionem homo amentissimus suorum quoque iudicum
 fore putavit per sodalem suum Q. Curtium iudicem
 quaestionis. cui ego nisi vi populi atque hominum cla-
 more atque convicio restitsem, ex hac decuria vestra
 20 cuius mihi copiam quam largissime factam oportebat,
 [erepta esset facultas eorum] quos iste adnuerat, in
 suum consilium sine causa subsortiebatur.

17 Q. Curtium V adest usque ad finem libri

1 nam ... dico *Ps. Asc.* sortitione *codd. Ps. Asc.* 5 hoc
 dico [quod ostendam] *Ba. 1859 p. 216* 6 multos ... fuisset
Prisc. GL III 259, 23 ex β a *Prisc.* 8 conflagravit β -arit
Prisc. 12 aliquid ... interpolando (*hoc interpretatus*) *Non.*
 34, 3 curando ne litura appareat *P¹ mg. (explicatio verbi inter-*
polando) in textu post mutando *Q₅* 15 eiusmodi ... putavit
Ps. Asc. subsortitionem *Ps. Asc.* sort- β 17 Q. ... quaestio-
 nis *Ps. Asc.* 18 quaestionis β et ut vid. *Ps. Asc.* quaestionis
 suae V; cf. *Wilmanns, Rhein. Mus. XX 1865 p. 319* ego nisi V
 nisi ego β 19 ex ... vestra (*hoc vel nostra codd., sed ex-*
plicat vestra) *Ps. Asc.* 20 cuius ... annuerat *Ps. Asc.* co-
 piam β potestatem *Ps. Asc.* largissime V β -mam *Ps. Asc.*
 factam V β fieri *Ps. Asc.* 21 erepta ... eorum β om. V
 sine causa *Ps. Asc.*

M. TULLI CICERONIS
IN C. VERREM ACTIONIS
SECUNDAE

LIBER II

SIGLA

ad Actionis secundae libros II et III pertinentia

V = Palimpsestus Vaticanus (Reginensis 2077) saec. IV. continet libri II: 1 p. 141, 1 *multa mihi necessario* ... 2 p. 141, 17 *so-ciorum pro-*. 23 p. 151, 1 *omnium Siculorum*... 24 p. 151, 19 *Venerius ho-*. 32 p. 156, 11 *Romano datur* ... 34 p. 157, 4 *haec copia*. 42 p. 160, 25 *coeperunt*... 43 p. 161, 16 *heredi-tas*. 53 p. 166, 25 *demonstravi* ... 56 p. 168, 7 *velle de*. 59 p. 169, 17 *maximum*... 68 p. 173, 22 *innocens*. 83 p. 180, 15 *dixi comparat* ... 87 p. 181, 25 *ut putant*. 100 p. 187, 14 *ipsum apud* ... 102 p. 188, 18 *Romae cum haec ac-*. 113 p. 193, 10 *de publico* ... 116 p. 194, 17 *Veneri non de Sthe*. 120 p. 196, 9 *testimonia legati* ... 121 p. 196, 26 *dand-arum*. 124 p. 198, 5 *ut is amplior* ... 127 p. 199, 10 *scriptum erat ut*. 138 p. 204, 2 *adepti sunt* ... 140 p. 205, 7 *quid hi iudicent*. 142 p. 206, 12 *nomine accersat* ... 143 p. 206, 29 *magistratibus nostris*. 152 p. 210, 29 *voles eorum* ... 156 p. 213, 16 *apertissime votis*. 166 p. 218, 9 *causa multa* ... 169 p. 219, 20 *prodesse potest*. 188 p. 228, 1 *pecuarius* ... 191 p. 229, 9 *dilucide quod*.

C = Cluniacensis 498, nunc Holkhamicus 387, saec. IX. continet II: 1 p. 141, 1 *multa mihi* ... 30 p. 154, 24 *cum sua cohorte*. 112 p. 192, 18 *ac magnificentissime* ... 117 p. 194, 28 *cupidissimumque*. 157 p. 214, 2 *iam dudum enim* ... 183 p. 225, 16 *certe manifestum*.

c = eiusdem codicis ex partibus deperditis testimonia (cf. praef.)

O = codex Florentinus Bad. 2618 saec. XV (Lagomarsinianus N. 42)

β = **PQH**

P = codex Parisinus 7775 saec. XI.

Q = codex Laurentianus plut. XLVIII saec. XV cod. 29 (Lagomarsinianus N. 29)

H = codex Harleianus 2687 saec. XV.

E = Excerpta Harleiani 2682 (olim Coloniensis) ex § 1—10.

ς = codices recentiores aut aliquot aut singuli

ω = omnes codices.

NOTAE

Ba. = Bake. 1852 =
Scholica hypomnema-
ta IV 1852 p. 196 sq.
1859 = Mnem. VIII 1859
p. 212 sq.

Bai. = Baiter

Cob. = Cobet, Mnem.
III 1854 p. 230

Ern. = Ernesti

Fri. = Fritzsche, Lec-
tiones Tullianae. Ind.
Rost. 1847/8

Gar. = Garatoni

Grae. = Graevius

Gru. = Gruter

Ha. = Halm

Hot. = Hotomannus

Jord. = CA Jordan

Kay. = Kayser

AKl. = AKlotz

RKl. = RKlotz

Koch = HAKoch, Con-
iectanea Tulliana.
Pforta 1868

Kra. = Kræffert, Progr.
Aurich 1883

Lb. = Lambinus

Lohsee = ELohsee,
Progr. Berlin 1890

Mdv. = Madvig. 1828 =
Ad J. C. Orellium epi-
stola critica 1828. Op.²
= Opuscula academi-
ca² 1887. 1884 = Ad-
vers. crit. III 1884

Mue. = CFW Müller

Naug. = Naugerus

Or. = Orelli

Pet. = Peterson. 1905
= Am. Journ. of Phil.
XXVI 1905 p. 409 sq.

Pluyg. = Pluygers. 1856
= Mnem. V 1856
p. 315 sq. 365 sq. 1857
= Mnem. VI 1857 p. 71
sq. 266 sq. 1880 = Mnem.
N. S. VIII 1880 p. 380
sq.

Weid. = AWeidner,
Adversaria Tulliana,
Dortmund 1885

Zie. = ThZielinski.
1894 = Philol. LII (N.
F. VII) 1894 p. 248 sq.
1904 = Das Clausel-
gesetz in Ciceros Re-
den. Philol. Suppl. IX
4. 1904

Zu. = Zumpt

ARGUMENTUM PSEUDASCONI

Haec sine dubio ad accusationem propositi criminis spectat oratio. nam superiore anteaetae res sunt expositae, quae quia magis adiuvant accusationem quam ipsae sunt principales, in unum librum coactae sunt iudicio Ciceronis cursim enumerantis quae Verres quaestor, quae pro quaestore, quae legatus, quae denique praetor urbanus admisit. ubi ventum est ad causam ipsam et Siciliensia crimina, quattuor libros edidit, unum de iuris dictione, alterum de frumento, tertium de signis, quartum de suppliciis. in qua distributione non ordo temporis, sed facinorum genera et momenta servata sunt. incipit autem a laude Siciliae et egreditur ad crimen Dionis, deinde Sosippi et Philocratis. sic de iure Siculorum universo. in quo frustra quidam Ciceronem reprehendunt quod non inde coeperit, cum superiora crimina non egeant eiusmodi tractatu qui ad sequentia pertinet, oratoris consilio a magnis iisdemque clarioribus sumendum esset exordium. Itaque post hoc de Heraclio, expressis honoribus ab invitis, de Epicrate Bidino deque rebus capitalibus, de Sopatro, de Stenio, de iure dicundo. alterum de senatoribus, de sacerdotibus, de censoribus pretio a Verre factis, de collatione in statuas, de publicanorum cum Verre convenientia in furtis, de tabulis

Carpinatii pecunias Verris extraordinarias continentibus. Genus causae in omnibus Verrinarum libris admirabile, status principaliter coniectura.

Multa mihi necessario iudices praetermittenda sunt, ¹
 ut possim aliquo modo aliquando de his rebus quae ¹
 meae fidei commissae sunt dicere. recepi enim causam
 Siciliae. ea me ad hoc negotium provincia attraxit.
 ego tamen hoc onere suscepto et recepta causa Si- ⁵
 ciliensi amplexus animo sum aliquanto amplius. sus-
 cepti enim causam totius ordinis, suscepi causam rei
 publicae, quod putabam tum denique recte iudicari
 posse, si non modo reus improbus adduceretur, sed
 etiam diligens ac firmus accusator ad iudicium veniret. ¹⁰
 quo mihi maturius ad Siciliae causam veniundum est ²
 relictis ceteris eius furtis atque flagitiis, ut et viribus
 quam integerrumis agere et ad dicendum temporis sa-
 tis habere possim.

Atque antequam de incommodis Siciliae dico, pauca ¹⁵
 mihi videntur esse de provinciae dignitate vetustate
 utilitate dicenda. nam cum omnium sociorum provin-
 ciarumque rationem diligenter habere debetis, tum
 praecipue Siciliae iudices plurimis iustissimisque de
 causis, primum quod omnium nationum exterarum ²⁰
 princeps Sicilia se ad amicitiam fidemque populi Ro-

1 multa ... sociorum pro- (v. 17) adest V; 1—30 cum sua
 cohorte p. 154, 24 adest C

De inscriptione v. praef. 1 iudices Vβ om. C 2 aliquo
 modo del. Pluyg. 1880 p. 379 4 adtraxit Ps. Asc. et ... Sici-
 liensi del. Pluyg. 1856 p. 315 7 suscepi causam rei p. Ps. Asc.
 post alterum suscepi V enim iterat 9 posses V 10 ac
 CQ¹ et PQ H; de V dubia res veniret ex -erit C 12 at-
 que VC ac β 14 possē (eras. i) C 15 atque (ad- V)
 VCH atque adeo PQ 17 nam ... iudices Mart. Cap. 485
 RL 467, 1 (hinc Cassiod. de art. ac disc. lib. litt. Mi. LXX 1191 B)
 provinciarum sociorumque Mart. Cap. Cassiod. 18 debeat
 tis Mart. Cap. Cassiod. 21 princeps Sicilia Ps. Asc. se ...
 applicavit Arus. GL VII 453, 7 (propter se applicare ad) p. R.
 fidemque Arus.

mani adplicavit. prima omnium, id quod ornamentum imperii est, provincia est appellata, prima docuit maiores nostros quam praeclarum esset exteris gentibus imperare, sola fuit ea fide benivolentiaque erga populum Romanum ut civitates eius insulae, quae semel in amicitiam nostram venissent, numquam postea deficerent, pleraeque autem et maxime illustres in amicitia perpetuo manerent. itaque maioribus nostris in Africam ex hac provincia gradus imperii factus est. neque enim tam facile opes Carthaginis tantae concidissent, nisi illud et rei frumentariae subsidium et receptaculum classibus nostris pateret. quare P. Africanus Carthagine deleta Siculorum urbes signis monumentisque pulcherrimis exornavit, ut quos victoria populi Romani maxime laetari arbitrabatur, apud eos monumenta victoriae plurima conlocaret. denique ille ipse Marcus Marcellus cuius in Sicilia virtutem hostes, misericordiam victi, fidem ceteri Siculi perspexerunt, non solum sociis in eo bello consuluit, verum etiam superatis hostibus temperavit. urbem pulcherrimam Syracusas, quae cum manu munitissima esset, tum loci natura terra ac mari clauderetur, cum vi consilioque cepisset, non solum incolumem passus est esse, sed ita reliquit ornatam, ut esset idem monumentum victoriae mansuetudinis continentiae, cum homines viderent et quid expugnasset et quibus pepercisset et quae reliquisset. tantum ille honorem habendum Siciliae putavit ut ne hostium quidem urbem ex sociorum insula tollendam arbitraretur. Itaque ad omnis res sic illa provincia semper usi sumus, ut quicquid ex sese posset efferre,

6 nostram ... amicitia *om.* C numquam ... deficerent *et in*
amicitia ... manerent *Ps. Asc.* 13 signis ... pulcherrimis *Ps.*
Asc. 16 denique ... Marcellus *Ps. Asc.* 18 Siculi *del. Kiehl,*
Mnem. V 1856 p. 446 21 quae ... esset *Ps. Asc.* 21 muni-
tissimas C natura *ex -am C* 22 cum ... cepisset *Ps. Asc.*
26 et quibus β quibus C 28 hostium urbem *Ps. Asc.* 29 sic
illa *Cob. 1854 p. 230* sicilia ω

id non apud eos nasci, sed domi nostrae conditum iam
putaremus. quando illa frumentum quod deberet non
ad diem dedit? quando id quod opus esse putaret
non ultro pollicita est? quando id quod imperaretur
recusavit? itaque ille M. Cato Sapiens cellam penariam 5
rei publicae nostrae, nutricem plebis Romanae Sici-
liam nominabat. nos vero experti sumus Italico ma-
ximo difficillimoque bello Siciliam nobis non pro pe-
naria cella, sed pro aerario illo maiorum vetere ac re-
ferto fuisse. nam sine ullo sumptu nostro coriis tunicis 10
frumentoque suppeditato maximos exercitus nostros
vestivit aluit armavit. quid? illa quae forsitan ne sen- 3
tiamus quidem iudices quanta sunt! quod multis locu- 6
pletioribus civibus utimur, quod habent propinquam
fidelem fructuosamque provinciam, quo facile excur- 15
rant, ubi libenter negotium gerant. quos illa partim
mercibus suppeditandis cum quaestu compendioque
dimittit, partim retinet, ut arare, ut pascere, ut nego-
tiari libeat, ut denique sedes ac domicilium conlocare.
quod commodum non mediocre rei publicae est, tan- 20
tum civium numerum tam prope a domo, tam bonis
fructuosisque rebus detineri. et quoniam quasi quae- 7
dam praedia populi Romani sunt vectigalia nostra at-
que provinciae, quemadmodum vos propinquis vestris
praediis maxime delectamini, sic populo Romano iu- 25
cunda suburbanitas est huiusce provinciae. Iam vero

1 eos β nos C; quod probarem si sequeretur conditum iam
domi nostrae iam C om. β 2 quando . . . frumentum Ps. Asc.

5 ille ω illam (deleta voce Sicillam) Ba. 1852 p. 195 Cato
p. 110, 1 Jord. paenuriam C¹ 6 nostrae nutre nutricem C¹
plebeis C unde fort. plebei scribendum 7 Italico bello Ps.
Asc. Italico del. Ba. 1852 p. 196 10 nam . . . armavit Serv.
Aen. 1, 1 p. 6, 6 coriis . . . subpeditat Arus. GL VII 509, 16 (propter
suppeditare aliqua re) 11 suppeditato β Serv. subpedito C¹
(aliquid sscr. et eras. quod non cernitur) suppeditando O¹ sub-
peditat Arus. exercituus C 12 quae . . . iud. Ps. Asc. sen-
tiamus C Ps. Asc. sentimus β 18 negotiari β -are C quod
fort. non spernendum est 21 a C. ab β 22 detineri s -ere ω
24 vos propinquis C pr. vos β 26 est β om. C fort. recte

hominum ipsorum iudices ea patientia virtus frugalitasque est ut proxime ad nostram disciplinam illam veterem, non ad hanc quae nunc increbruit videantur accedere. nihil ceterorum simile Graecorum, nulla desidia, nulla luxuries, contra summus labor in publicis privatisque rebus, summa parsimonia, summa diligentia. sic porro nostros homines diligunt ut iis solis neque publicanus neque negotiator odio sit. magistratum autem nostrorum iniurias ita multorum tulerunt ut numquam ante hoc tempus ad aram legum praesidiumque vestrum publico consilio confugerint, tametsi et illum annum pertulerant qui sic eos adflixerat ut salvi esse non possent, nisi C. Marcellus quasi aliquo fato venisset, ut bis ex eadem familia salus Siciliae constitueretur, et post M. Antoni infinitum illud imperium senserant. sic a maioribus suis acceperant, tanta populi Romani in Siculos esse beneficia ut etiam iniurias nostrorum hominum perferendas putarent. In neminem civitates ante hunc testimonium publice dixerunt. hunc denique ipsum pertulissent, si humano modo, si usitato more, si denique uno aliquo in genere peccasset. sed cum perferre non possent luxuriam crudelitatem avaritiam superbiam, cum omnia sua commoda iura beneficia senatus populi que Romani unius scelere ac libidine perdidissent, hoc statuerunt aut istius iniurias per vos ulcisci ac persequi, aut si vobis indigni essent visi quibus opem auxiliumque ferretis, urbes ac sedes suas relinquere, quandoquidem agros

2 illam veterem *Ps. Asc.* 3 ad C *om. β vix deterius*
hanc quae nunc inc. *Ps. Asc.* videantur *β videatur C* 5 luxuries C -ria *β* 6 summa parsimonia *β om. C* 7 iis C is
P his QH neque ... negotiator *Ps. Asc.* 10 aram legum et
publico consilio *Ps. Asc.* 12 etsi (*sic*) illum annum *Ps. Asc.* et post
... senserant *Ps. Asc. Verr. 1, 60 p. 239, 6; post ... senserant id. div.*
Caec. 55 p. 202, 15 adfixerat C 14 ut ... familia *Ps. Asc.* 15 et ...
Antonii *Ps. Asc.* post *ω Ps. Asc. div. Caec. 55 Verr. 1, 60* postea *Ps.*
Asc. hoc loco. cf. Lact. inst. 1, 11, 32 (Neptuni) regnum tale fuisse
dicimus, quale Marci Antoni fuit infinitum illud imperium *eqs.*
18 in ... hunc *Ps. Asc.* 28 relinquere *Man. -rent (ex -rentur C) ω*

iam ante illius iniuriis exagitati reliquissent. Hoc con-⁴
silio ab L. Metello legationes universae petiverunt, ut¹⁰
quam primum isti succederet, hoc animo totiens apud
patronos de suis miseriis deplorarunt, hoc commoti
dolore postulata consulibus quae non postulata, sed⁵
in istum crimina viderentur esse ediderunt. fecerunt
etiam ut me cuius fidem continentiamque cognorant,
prope de vitae meae statu dolore ac lacrimis suis de-
ducerent, ut ego istum accusarem, a quo mea longis-
sime ratio voluntasque abhorrebat. quamquam in hac¹⁰
causa multo plures partes mihi defensionis quam accu-
sationis suscepisse videor. postremo ex tota provincia
homines nobilissimi primique publice privatimque ve-
nerunt, gravissima atque amplissima quaeque civitas
vehementissime suas iniurias persecuta est.¹⁵

At quemadmodum iudices venerunt? videor enim¹¹
mihi iam liberius apud vos pro Siculis loqui debere,
quam forsitan ipsi velint. saluti enim potius eorum
consulam quam voluntati. ecquem existimatis umquam
ulla in provincia reum absentem contra inquisitionem²⁰
accusatoris tantis opibus, tanta cupiditate esse defen-
sum? quaestores utriusque provinciae qui isto praetore
fuerant, cum fascibus mihi praesto fuerunt. his porro¹²
qui successerunt, vehementer istius cupidi, liberaliter
ex istius cibariis tractati non minus acres contra me²⁵
fuerunt. videte quid potuerit qui quattuor in una pro-
vincia quaestores studiosissimos defensores propugna-
toresque habuerit, praetorem vero cohortemque totam

1 illius C istius β 2 ab C a β 5 postulata ... postu-
lata Ps. Asc. 6 quae post crimina add. C° 7 cognorant C
cognoverant β 9 a quo ... ratio Ps. Asc. 13 ut supra C
homines ex tota provincia β publice privatimque Ps. Asc.
14 amplissima C honestissima β 16 at ... venerint (sic) Ps.
Asc. at P β ad C¹ del. C 17 iam ut supra C, post vos β
18 saluti ... voluntati Ps. Asc. enim β Ps. Asc. om. C 19 hec-
quem C 21 tantis opibus om. C 22 quaestores ... provin-
ciae et praesto fuerunt Ps. Asc. utriusque del. C° 23 mihi β
om. C 25 non ... fuerunt Ps. Asc. 28 praetorem vero Ps. Asc.

- sic studiosam ut facile appareret non tam illis Siciliam quam inanem offenderant, quam Verrem ipsum qui plenus decesserat provinciam fuisse. minari Siculis, si decressent legationes quae contra istum dicerent, minari, si qui essent profecti, aliis, si laudarent, benignissime promittere, gravissimos privatarum rerum testis quibus nos praesentibus denuntiavimus, eos vi custodiisque retinere.
- 5 Quae cum omnia facta sint, tamen unam solam scitote esse civitatem Mamertinam quae publice legatos
13 qui istum laudarent miserit. eius autem legationis principem civitatis nobilissimum civem C. Heium iuratum dicere audistis isti navem onerariam maximam Messanae esse publice coactis operis aedificatam. idemque
15 Mamertinorum legatus istius laudator non solum istum bona sua, verum etiam sacra deosque penatis a maioribus traditos ex aedibus suis eripuisse dixit. praeclara laudatio, cum duabus in rebus legatorum una opera consumitur, in laudando atque repetendo! Atque
20 ea ipsa civitas qua ratione isti amica sit, dicetur certo loco. reperietis enim quae causae benivolentiae Mamertinis erga istum sint, eas ipsas causas satis iustas esse damnationis. alia civitas nulla iudices publico consilio laudat. vis illa summi imperi tantum potuit apud perpaucos homines, non civitates, ut aut
25 levissimi quidam ex miserrimis desertissimisque oppidis invenirentur, qui iniussu populi ac senatus proficiscerentur, aut ii qui contra istum legati decreti erant

3 fuisse provinciam *coni. Zie. 1904 p. 193* 4 decressent β decrevissent C legationes . . . diceret̄ (*eras. n*) C -em . . . -et β
9 sint C sunt β 12 civem C *om. \beta* 13 navem tibi aedificatam esse Messanae *Serv. Aen. 2, 16 (propter aedificare)*
18 una opera *Ps. Asc.* 19 in . . . repetendo *Ps. Asc.* atque C *Ps. Asc.* atque in β *mala clausula* 20 qua . . . sit *Ps. Asc.*
22 *ut supra* C; sint mam. erga istum β satis C *om. \beta* 23 alia . . . publico <c> *Ps. Asc.* 24 vis . . . imperii *Ps. Asc.* <id> tantum *Pluyg. 1880 p. 379* 27 iniussu . . . senatus *Ps. Asc.*
28 ii β hii C

et testimonium publicum mandataque acceperant, vi ac metu retinerentur. quod ego in paucis tamen usu venisse non moleste tuli, quo reliquae tot et tantae et tam graves civitates, tota denique Sicilia plus auctoritatis apud vos haberet, cum videretis nulla vi retineri, nullo periculo prohiberi potuisse quominus experirentur, ecquid apud vos querimoniae valerent antiquissimorum fidelissimorumque sociorum. nam quod fortasse non nemo vestrum audierit, istum a Syracusanis publice laudari, id tametsi priore actione ex Heracli Syracusani testimonio cuiusmodi esset cognovistis, tamen vobis alio loco, ut se tota res habeat, quod ad eam civitatem attineat demonstrabitur. intellegetis enim nullis hominibus quemquam tanto odio quanto istum Syracusanis et esse et fuisse.

At enim istum Siculi soli persecuntur, cives Romani qui negotiantur in Sicilia, defendunt diligunt salvom esse cupiunt. primum si ita esset, tamen vos in hac quaestione de pecuniis repetundis quae sociorum causa constituta est lege iudicioque sociali, sociorum querimonias audire oporteret. sed intellegere potuistis priore actione cives Romanos honestissimos ex Sicilia plurimos maximis de rebus, et quas ipsi acceperant iniurias, et quas scirent esse aliis factas, pro testimonio dicere. ego hoc quod intellego iudices sic confirmo: videor mihi gratum fecisse Siculis, quod eorum iniurias meo labore inimicitiis periculo sim persecutus. non minus hoc gratum me nostris civibus intellego fecisse qui hoc existimant, iuris libertatis rerum for-

1 et β om. C testimonium ... acceperant Ps. Asc. 2 ego β ego id C ego idem O, unde equidem Ha. usu venisse Ps. Asc. 3 tuli C fero β 6 haecquid C 8 non β om. C 13 attineat C -net β 15 et esse C esse β 17 negotiantur in sicilia C in s. n. β 20 lege ... sociali del. Pluyg. 1856 p. 316, cf. Zie. 1894 p. 266 22 plurimos maximis β plurimōs (eras. i) maximisque C plurimis maximisque Pet. qua coniectura malus ordo verborum evadit; scribendum enim tunc fuit ex Sicilia honestissimos 24 esse aliis C a. e. β

tunarumque suarum salutem in istius damnatione con-
 17 sistere. Quapropter de istius praetura Siciliensi non
 recuso quin ita me audiatis, ut si cuiquam generi homi-
 num sive Sicularum sive nostrorum civium, si cuiquam
 5 ordini sive aratorum sive pecuariorum sive merca-
 torum probatus sit, si non horum omnium communis
 hostis praedoque fuerit, si cuiquam denique ulla in re
 umquam temperarit, ut vos quoque ei temperetis.

Qui simulatque ei sorte provincia Sicilia obvenit,
 10 statim Romae et ad urbem antequam proficisceretur
 quaerere ipse secum et agitare cum suis coepit, qui-
 busnam rebus in ea provincia maximam uno anno pec-
 uniam facere posset. nolebat in agendo discere, tam-
 etsi non provinciae rudis erat et tiro, sed [Siciliae]
 18 paratus ad praedam meditatusque venire cupiebat. O
 16 praeclare coniectum a volgo in illam provinciam omen
 communis famae atque sermonis, cum ex nomine isti-
 us quid iste in provincia facturus esset perridicule
 homines augurabantur! etenim quis dubitare posset,
 20 cum istius in quaestura fugam et furtum recogno-
 sceret, cum in legatione oppidorum fanorumque spo-
 liationes cogitaret, cum videret in foro latrocinia prae-
 turae, qualis iste in quarto actu improbitatis futurus
 7 esset? atque ut intellegatis eum Romae quaesisse non

3 hominum β om. C 4 si edd. sive ω 5 sive pecuariorum β om. C 7 ulla in re umquam β in re umquam ulla C 8 temperarit Ha. -avit ω -averit edd. 9 Cui simulatque [ei] Ba. 1852 p. 196 10 statim . . . urbem Ps. Asc. statim . . . coepit Arus. GL VII 452, 1 (propter ad) et ad urbem Ps. Asc. (diserte) Arus. et ab urbe β ab urbe C antequam proficisceretur om. Arus. 12 maximam . . . pecuniam f. p. Ps. Asc. 14 non C om. β siciliae C in siciliam β (quod ante venire collocandum erat) del. Gul. (etiam sed del. Pet.) 15 paratus β p. erat C 17 ex . . . augurabantur Prisc. GL II 380, 7 (propter augurari); cf. Quint. inst. 6, 3, 55 18 perridicule C Prisc. -li β 22 cum . . . latrocinia Ps. Asc. cf. Victor RL 397, 25 ut Marcus Tullius: qualis in urbana praetura fuit C. Verres, talem in provinciali esse 23 in . . . improbitatis Ps. Asc. 24 non . . . nomina Ps. Asc.

modo genera furandi, sed etiam nomina, certissimum accipite argumentum, quo facilius de singulari eius inprudencia existumare possitis.

Quo die Siciliam tetigit — videte satisne paratus¹⁹ ex illo omine urbano ad everrendam provinciam ve-⁵ nerit —, statim Messana litteras Halaesam mittit — quas ego istum in Italia conscripsisse arbitror; nam simulatque e navi egressus est dedit —, ut Halaesinus ad se Dio continuo veniret; se de hereditate velle cognoscere, quae eius filio a propinquo homine Apollo-¹⁰ doro Lapirone venisset. ea erat iudices pergrandis pe-²⁰ cunia. hic est Dio iudices nunc beneficio Q. Metelli civis Romanus factus. de quo multis viris primariis testibus multorumque tabulis vobis priore actione satis factum est, HS deciens numeratum esse ut eam cau-¹⁵ sam in qua ne tenuissima quidem dubitatio posset esse, isto cognoscente obtineret; praeterea greges nobilissimarum equarum abactos, argenti vestisque stragulae domi quod fuerit esse direptum; ita HS deciens Q. Dionem quod hereditas ei venisset, nullam aliam ob cau-²⁰ sam perdidisse. Quid? haec hereditas quo praetore²¹ Dionis filio venerat? eodem quo Anniae P. Anni sena-

1 certissimum β -ma C (*quod falso cum voce nomina coniunxit Pet.*) 4 tetigit β attigit C; cf. 1, 27 simulac tetigit provinciam, statim Messana litteras dedit eqs. paratus C
5 omine ex homine C^o everrendam CQH evertendam P; cf. Cassiod. de art. ac disc. lib. litt. Migne LXX 1191 A Cicero Verrem dicit everrisse provinciam. cf. etiam Isid. orig. 2, 30, 5
6 statim . . . litteras dedit . . . veniret Non. 393, 6 (*propter statim*) 7 quas . . . arbitror Ps. Asc. conscripsisse C scripsisse β Ps. Asc. 8 dedit ut Non. dedit C dedit operam ut β
11 Lapirone Gualtherus (*cl. IG XIV 353 Halaesae Διογόνην Διογένους Δαπίρωνα*) laphirone (*vel -phy-*) β L.A. ualerone C
venisset β even- C 14 priore actione cf. 1, 27 p. 75, 25
15 HS decies s HS D C undecies β numeratum β numerata C (*cf. 142. 1, 100 p. 111, 4*) 16 posset β -it C 17 nobilissimarum equarum C -orum -orum β; cf. 1, 28 p. 76, 5 19 direptum β de- C deciens s C undecies β Q. β om. C
20 venisset (*ex -ent*) C obven- β 22 p. annii senatoris C c. senatoris annii ut vid. β; cf. ad 1, 107 p. 114, 11

toris filiae, eodem quo M. Liguri senatori, C. Sacerdote.
 quid? tum nemo molestus Dioni fuerat? non plus
 quam Liguri Sacerdote praetore. quid? ad Verrem quis
 detulit? nemo; nisi forte existumatis ei quadruplatores
 5 ad fretum praesto fuisse. Ad urbem cum esset, audi-
 vit Dioni cuidam Siculo permagnam venisse heredi-
 tatem; heredem statuas iussum esse in foro ponere;
 nisi posuisset, Veneri Erycinae esse multatum. Tamet-
 si positae essent ex testamento, tamen putabat quo-
 10 niam Veneris nomen esset, causam calumniae se reper-
 22 turum. itaque apponit qui petat Veneri Erycinae illam
 hereditatem. non enim quaestor petit, ut est consuetu-
 do, is qui Erycum montem obtinebat, petit Naevius
 Turpio quidam, istius excursor et emissarius, homo
 15 omnium ex illo conventu quadruplatorum deterrimus,
 C. Sacerdote praetore condemnatus iniuriarum. etenim
 erat eiusmodi causa, ut ipse praetor cum quaereret
 calumniatorem, paulo tamen considerationem reperire
 non posset. <per> hunc hominem Veneri absolvit, sibi
 20 condemnat. maluit videlicet homines peccare quam
 deos, se potius a Dione quod non licebat, quam Ve-
 nerem quod non debebatur auferre.

23 Quid ego hic nunc Sexti Pompei Chlorig testis
 recitem? qui causam Dionis egit qui omnibus rebus
 25 interfuit, hominis honestissimi, tametsi civis Romanus

1 [filiae] et senatori <C. Sulpicii> (cf. 1, 125) *Pluyg.* 1856 p. 318
 sacerdote β s. praetore C 2 tum C om. β 3 <non plus
 quam Anniae,> non plus *eqs. Pluyg. l. l.* sacerdote praetore
Ps. Asc. 4 quadruplatores et ad urbem *Ps. Asc.* 7 heredem
 C om. β 8 multatum ω multam *coni. Mue. deleta clausula*
 9 tamen putabat C p. t. β 10 calumniae C pecuniae β
 reperiturum C 13 is . . . obtinebat *Ps. Asc.* 14 excursor et
 emissarius *Ps. Asc.* 16 C. β a C 18 paulo tamen conside-
 rationem *Ps. Asc.* 19 hunc ω hic *Hot. add. Ba. 1852 p. 197*
 (hunc sc. *Naevium*, hominem sc. *Dionem*) hunc hominem <cum
 apposuisset, *Dionem*> *Mdv. 1884 p. 114* Veneri . . . condemnat
Ps. Asc. 21 a dione β adioneo C licebat venerem quod
suppl. C mg. 22 quod non debebatur *Ps. Asc.* 23 chlorig
 β chlorig C 25 civis <R. virtutis> causa est iam diu ** *Ps. Asc.*

virtutis causa iam diu est, tamen omnium Siculorum
 primi ac nobilissimi; quid ipsius Q. Caecili Dionis
 hominis probatissimi ac pudentissimi? quid L. Caecili
 Luci Liguris T. Manili L. Caleni? quorum omnium
 testimoniis de hac Dionis pecunia confirmatum est. 5
 dixit hoc idem M. Lucullus, se de his Dionis incommo-
 dis pro hospitio quod sibi cum eo esset, iam ante co-
 gnosse. quid? Lucullus qui tum in Macedonia fuit, 24
 melius haec cognovit quam tu Hortensi qui Romae
 fuisti, ad quem Dio confugit, qui de Dionis iniuriis gra- 10
 vissime per litteras cum Verre questus es? nova tibi
 haec sunt, inopinata? nunc primum hoc aures tuae cri-
 men accipiunt? nihil ex Dione, nihil ex socru tua fe-
 mina primaria Servilia vetere Dionis hospita audisti?
 nonne multa mei testes quae tu scis nesciunt? nonne 15
 te mihi testem in hoc crimine eripuit non istius inno-
 centia, sed legis exceptio? recita. TESTIMONIA LUCULLI 9
 CHLORI DIONIS. Satisne vobis magnam pecuniam Ve-
 nerius homo qui e Chelidonis sinu in provinciam pro-
 fectus esset, Veneris nomine quaesisse videtur? 20

Accipite aliam in minore pecunia non minus in- 25
 pudentem calumniam. Sosippus et Philocrates fratres
 sunt Agyrinenses. horum pater abhinc duo et viginti
 annos est mortuus. in cuius testamento quodam loco
 si commissum quid esset, multa erat Veneri. ipso vi- 25
 censimo anno cum tot interea praetores, tot quaestores,

1 omnium ... Venerius ho- (v. 19) adest V

2 quid ... Dionis Ps. Asc. 3 ac pudentissimi β ac prud- V
 om. C caecili β uecili C 4 luci C β L. C. V manili C β
 manlii V 6 dixit ... cognosse om. C spatio relicto hoc idem
 del. Pluyg. 1856 p. 319 8 qui ... fuit Ps. Asc. 12 inopinata
 VC et i. β hoc aures tuae V β aures hoc tuae C 13 ex ...
 ex VC de ... de β 14 hospitja V 17 sed legis exceptio
 Ps. Asc. recita (i. R) VC om. β testimonia V β -nium C
 iuculli chiori (ex-re) C 18 satisne ... profectus esset om. C
 spatio relicto 19 e Chelidonis sinu Ps. Asc. 22 philocrates
 C epicrates β 25 si ... esset Ps. Asc. vicensimo C vigesimo β
 Ps. Asc. 26 interea β om. C

tot calumniatores in provincia fuissent, hereditas ab his Veneris nomine petita [non] est. causam Verres cognoscit, pecuniam per Volcacium accipit, fere ad HS cccc milia, a duobus fratribus. multorum testimonia
 5 audistis antea. vicerunt Agyrinenses fratres ita ut egentes inanesque discederent.
 10 At enim ad Verrem pecunia ista non pervenit quae ista defensio est? utrum adseveratur in hoc an temptatur? mihi enim res nova est. Verres calumniatores
 26 adponebat, Verres adesse iubebat, Verres cognoscebat, Verres iudicabat; pecuniae maximae dabantur, qui dabant, causas obtinebant. tu mihi ita defendas: 'non est ista Verri numerata pecunia?' adiuvo te; mei quoque testes idem dicunt; Volcacio dicunt sese dedisse.
 15 quae vis erat in Volcacio tanta ut HS cccc milia duobus hominibus auferret? ecquis Volcacio si sua sponte venisset, unam libellam dedisset? veniat nunc, experietur: tecto recipiet nemo. At ego amplius dico: HS quadringentiens cepisse te arguo contra leges, nego
 20 tibi ipsi ullum nummum esse numeratum; sed cum ob tua decreta, ob edicta, ob imperia, ob iudicia pecuniae dabantur, non erat quaerendum cuius manu numerarentur, sed cuius iniuria cogerentur. comites illi tui

2 *del.* ς causam β *om.* C 3 cognoscit *Ps. Asc.* ad β *om.* C 4 CCCC milia β XX C a duobus fratribus *Ps. Asc.* a C *Ps. Asc.* ab β testimonia C -nium β 6 discederent *ex* discederent C^o 7 at ... venit (*sic*) *Ps. Asc.* 8 tentatur *et* Verres ... apponebat *Ps. Asc.* 9 Verres ... apponebat, Verres de causa cognoscebat, Verres pronuntiabat *Aquila RL 32, 28 (ex eodem fonte Mart. Cap. 534 RL 481, 27)* calumniatores β *Ps. Asc. Mart. Cap. -rem C Aquila* 12 causas obtinebant β o. c. C 14 Volcacio ... dedisse *Ps. Asc.* 15 HS CCCC milia β *om.* C 16 hominibus C^o ς nom- C¹ β ecquis ... dedisset *Don. Ter. Phorm.* 43 ecquis ex equis C etquis Volcacio *Ps. Asc.* 17 veniat nunc *Ps. Asc.* 19 non ego > nego *Plugg. 1856 p. 321* 20 sed ... decreta *Ps. Asc.* sed ... cogerentur *Mart. Cap. 493 RL 468, 19* 21 ob edicta C *om.* β *Mart. Cap.* ob iudicia ob imperia *Mart. Cap.* pecuniae *om.* *Mart. Cap.* 22 erat ω est ita *Mart. Cap.* 23 comites ... putabatur *Aquila RL 28, 10*; comites ...

delecti manus erant tuae, praefecti scribae accensi medici haruspices praecones manus erant tuae. ut quisque te maxime cognatione affinitate necessitudine aliqua attingebat, ita maxime manus tua putabatur. cohors tota illa quae plus mali Siciliae dedit, quam si 5 centum cohortes fugitivorum fuissent, tua manus sine controversia fuit. quicquid ab horum quopiam captum est, id non modo tibi datum, sed tua manu numeratum iudicari necesse est. nam si hanc defensionem probabitis: 'non accepit ipse', licet omnia de pecuniis re- 10 petundis iudicia tollatis. nemo umquam reus tam nocens adducetur qui ista defensione non possit uti. etenim cum Verres utatur, quis erit umquam posthac reus tam perditus qui non ad Q. Muci innocentiam referatur, si cum isto conferatur? neque nunc tam isti mihi 15 Verrem defendere videntur quam in Verre defensionis temptare rationem.

Qua de re iudices magnopere vobis providendum 28 est. pertinet hoc ad summam rem publicam et ad extinctionem ordinis nostri salutemque sociorum. si 20 enim innocentes existumari volumus, non solum nos abstinentes, sed etiam nostros comites praestare debemus. primum omnium opera danda est ut eos nobis- 11

scribae manus erant tuae *Mart. Cap. 528 RL 479, 27* comites illi tui manus erant tuae *Max. Victor. p. 4, 23 ed. Stangl 1888* tui *om. Aquila Mart. Cap.*

1 praefecti . . . manus erant tuae *om. Aquila* praefecti scribae *om. Mart. Cap.* scribae (*pro praecones*) *Mart. Cap.* accensi medici C *Mart. Cap. m. a. β* 2 ut C *Aquila* quo β 3 maxime . . . attingebat ω familiaritate attigerat *Aquila* 5 illa C tua illa β 6 centum . . . fuissent *Ps. Asc.* 8 sed . . . numeratum *Ps. Asc.* 9 iudicari β sit C nam . . . licet tollatis *Ps. Asc.* 10 accepit C accipit β 11 tam nocens ω tam convictus tam nocens ε 14 ad . . . referatur *Ps. Asc.* 15 isti mihi C mihi isti β 20 nostri C *om. β* 22 abstinentes β *om. C* quod tuetur *Ha. cl. ad Q. fr. 1, 1, 10* loco paulo aliter comparato nostros comites ω c. n. 5; efferuntur notiones etiam, comites, debemus; hinc sine accentu voces interpositae nostros et praestare 23 omnium β *om. C*

cum educamus qui nostrae famae capitique consulant, deinde si in hominibus eligendis nos spes amicitiae fefellerit, ut vindicemus, missos faciamus, semper ita vivamus ut rationem reddendam nobis arbitremur.

5 Africani est hoc, hominis liberalissimi — verum tamen ea liberalitas est probanda, quae sine periculo existimationis est, ut in illo fuit — cum ab eo quidam vetus adsectator et ex numero amicorum non impetraret, uti se praefectum in Africam duceret, et id ferret moleste: ‘noli’ inquit ‘mirari, si tu hoc a me non impetras. ego iam pridem ab eo cui meam existimationem caram fore arbitror, peto ut mecum praefectus proficiscatur, et adhuc impetrare non possum.’ etenim re vera multo magis est petendum ab hominibus, si salvi et honesti

15 esse volumus, ut eant nobiscum in provinciam quam hoc illis in benefici loco deferendum. sed tu cum et tuos amicos in provinciam quasi in praedam invitabas et cum iis ac per eos praedabare et eos in contione anulis aureis donabas, non statuebas tibi non solum de tuis, sed etiam de illorum factis rationem esse reddendam?

30 Cum hos sibi quaestus constituisset magnos atque uberes ex his causis quas ipse instituerat cum consilio, hoc est cum sua cohorte, cognoscere, tum illud infinitum genus invenerat ad innumerabilem pecuniam

12 corripiendam. dubium nemini est quin omnes omnium pecuniae positae sint in eorum potestate qui iudicia

24 *post vocem cohorte deest C usque ad 112 ac magnificentissime gessit (p. 192, 18)*

1 educamus C duc- β 3 vindicemus C iud- PQ ind- H missos faciamus Ps. Asc. *post faciamus aliquid excidisse putat Pluyg. 1856 p. 321* semper . . . arbitremur Lact. inst. 6, 24, 20; rationem . . . arbitremur Ps. Asc. 6 liberalitas ω *sed* -berali-add. C^e 8 et ex C ex β 9 uti CP ut QH 10 hoc a me C a me hoc β 14 et honesti C om. β 15 quam hoc illis β quam C fort. recte 18 iis s iis C illis β et eos in contione Ps. Asc. 20 tuis C te β 23 his ω iis edd. praeter Pet. 26 dubium <enim> Pluyg. 1856 p. 321 27 eorum <qui> iudicia dant Ps. Asc.

dant, et eorum qui iudicant, quin nemo vestrum possit aedes suas, nemo fundum, nemo bona patria obtinere, si cum haec a quopiam vestrum petita sint, praetor improbus, cui nemo intercedere possit, det quem velit iudicem, iudex nequam et levis quod praetor iusserit 5 iudicet. si vero illud quoque accedit ut praetor in ea 31 verba iudicium det, ut vel L. Octavius Balbus iudex, homo et iuris et officii peritissimus, non possit aliter iudicare, si iudicium sit eiusmodi: L. OCTAVIUS IUDEX ESTO. SI PARET FUNDUM CAPENATEM QUO DE AGITUR 10 EX IURE QUIRITIIUM P. SERVILI ESSE, NEQUE IS FUNDUS Q. CATULO RESTITUETUR: non necesse erit L. Octavio iudici cogere P. Servilium Q. Catulo fundum restituere aut condemnare eum quem non oporteat? eiusmodi totum ius praetorium, omnis res iudiciaria fuit in Si- 15 cilia per triennium Verre praetore, eiusmodi decreta: SI NON ACCIPIT QUOD TE DEBERE DICIS, ACCUSES; SI PETIT, DUCAS. C. Fuficium duci iussit petitorem, L. Suetium L. Racilium. iudicia eiusmodi: qui cives Romani erant, si Siculi essent, cum Siculos eorum legibus dari oportet; qui Siculi, si cives Romani essent. verum ut to- 32

3 si ... petita sint *Ps. Asc.* 4 cui ... possit *Ps. Asc.*
 6 accedit C accidet $O^2\beta$ accedet ς ut ... det *Ps. Asc.* 7 L. Octavius *Ps. Asc.* L. O^1 *Ps. Asc. om.* β 8 iuris et officii *Ps. Asc.* 9 eiusmodi O eiusdemmodi β L. ... esto *Ps. Asc.*
 14 aut ... oporteat *Ps. Asc.* 15 omnis O eiusdemmodi omnis β 16 elusmodi decreta O d. e. β accepit *conl. Mo.* 17 si ... ducas *Ps. Asc.* petit *Man.* patitur ω *Ps. Asc.* 18 duci iussit *Ps. Asc.* 19 racilium β ac- cO^1 eiusmodi O huiusmodi β qui ... erant *Ps. Asc.* qui: subauditur: addebantur; cf. *Don. Ter. Phorm.* 267 'qui ... Romani essent' nam subauditur ad 'qui cives Romani erant' 'iudices dabantur', ad '<si> Siculi essent' subauditur '<r>ei' erant <iudicabant> *Pet.*; quae notio haud scio an ex voce iudicia repetenda sit 20 si ... essent *Ps. Asc.* (subauditur 'rei') cum Siculos eorum *Lb.* cum siculi eorum c tum si eorum β *Ps. Asc. Don.* dari *Ps. Asc. Don.* dare $O^1\beta$ oportet *codd. Don.* 21 'qui Siculi' subauditur 'erant iudices'. 'si cives Romani essent' subauditur 'rei' *Ps. Asc.* verum ... Siculorum *Ps. Asc.*

tum genus amplectamini iudiciorum, prius iura Siculorum, deinde istius instituta cognoscite.

- 13 Siculi hoc iure sunt ut quod civis cum cive agat, domi certet suis legibus, quod Siculo cum Siculo non
 5 eiusdem civitatis, ut de eo praetor iudices ex P. Rupili decreto, quod is de decem legatorum sententia statuit, quam illi legem Rupiliam vocant, sortiatur; quod privatus a populo petit aut populus a privato, senatus ex aliqua civitate qui iudicet datur, cum alternae civitates
 10 reiectae sunt; quod civis Romanus a Siculo petit, Siculus iudex, quod Siculo a civi Romano, civis Romanus datur; ceterarum rerum selecti iudices ex civium Romanorum conventu proponi solent. inter aratores et decumanos lege frumentaria quam Hieronicam
 33 appellant iudicia fiunt. Haec omnia isto praetore non
 16 modo perturbata, sed plane et Siculis et civibus Romanis erepta sunt. primum suae leges. quod civis cum civi ageret, aut eum iudicem quem commodum erat, praeconem haruspitem medicum suum dabat, aut si
 20 legibus erat iudicium constitutum et ad civem suum iudicem venerant, libere civi iudicare non licebat. edictum enim hominis cognoscite, quo edicto omnia iudicia redegerat in suam potestatem: SIQUI PERPERAM IUDICASSET, SE COGNITURUM; CUM COGNOSSET, ANIMAD-
 25 VERSURUM. idque cum faciebat, nemo dubitabat quin cum iudex alium de suo iudicio putaret iudicaturum

11 Romanus datur . . . haec copia (34 p. 157, 4) adest V

4 domi . . . legibus Ps. Asc. 5 ex . . . decreto Ps. Asc.

6 sententia β (idem Ps. Asc. in interpretatione) -tiis O¹ cf. 39 p. 159, 21 7 illi cO siculi β 9 cum . . . quod civis Romanus Ps. Asc. 10 iudex O i. datur β quod . . . datur et primum . . . ageret (v. 18) Prisc. GL II 344, 21 (propter abl. civi); sic enim veteres codices habent quos imperitia quorundam corrumpit mutantium scripturam 12 rerum β om. VO¹ ex . . . conventu Ps. Asc. civium romanorum conventu β Ps. Asc. conv. civ. r. VO

18 civi Prisc. VcO¹ cive β aut . . . commodum erat Ps. Asc.

20 civem suum Oβ s. c. V 24 cognosset β cognovisset V cognosceret O¹ 26 iudicaturus V

seque in eo capitis periculum aditurum, voluntatem spectaret eius quem statim de capite suo putaret iudicaturum. selecti ex conventu aut propositi ex negotiatoribus iudices nulli; haec copia quam dico iudicum, cohors non Q. Scaevolae qui tamen de cohorte sua dare non solebat, sed C. Verris. cuiusmodi cohortem putatis hoc principe fuisse? sicubi videtis edictum: SIQV̄ID PERPERAM IUDICARIT SENATUS, eum quoque ostendam, siquando sit datus, coactu istius quod non senserit iudicasse. ex lege Rupilia sortitio nulla, nisi cum nihil intererat istius; lege Hieronica iudicia plurimarum controversiarum sublata uno nomine omnia; de conventu ac negotiatoribus nulli iudices. quantum potestatem habuerit videtis, quas res gesserit cognoscite.

15

Heraclius est Hieronis filius Syracusanus, homo in primis domi suae nobilis et ante hunc praetorem vel pecuniosissimus Syracusanorum, nunc nulla alia calamitate nisi istius avaritia atque iniuria pauperrimus. huic hereditas ad sestertium facile triciens venit testamento propinqui sui Heraclii, plena domus caelati argenti optimi multaeque stragulae vestis pretiosorumque mancipiorum. quibus in rebus istius cupiditates et insanias quis ignorat? erat in sermone res, magnam pecuniam Heraclio relictam; non solum Heraclium divitem, sed etiam ornatum supellectile argento veste

14
35
20
25

4 *inde ab haec copia deficit V*

2 spectaret c exp- O spectet Vβ putaret Vc putet Oβ
 3 ex O e β propositi ex negotiatoribus β ex n. pr. O
 6 non solebat β nolebat O 7 sicubi *Pet.* sicuti ω; si uti
 . . . edictum <est> . . . senatum quoque *Mo.* Siculis videtur edictum *Ba.* 1852 p. 197 8 siquid . . . senatus *Ps. Asc.* siquid β
Ps. Asc. siqui O¹ 9 sit ω est *Ha.* 11 nisi . . . istius *Ps. Asc.*
 21 domus β *om.* O caelatia optimi argenti O 22 multa
 cum stragula veste, <plena> pretiosorum[que] m. *Pluyg.* 1856
 p. 322 stragulae vestis *Ps. Asc.* pretiosorumque cO pretiosissimorumque β
 24 insanias cO¹ *Ps. Asc.* -iam β 25 pecuniam heraclio O h. p. β Heraclium *abesse malit Mue.*

- 36 *mancipiis futurum. audit haec etiam Verres et primo illo suo leniore artificio Heraclium aggredi conatur, ut eum roget inspiciunda quae non reddat. deinde a quibusdam Syracusanis admonetur — hi autem erant*
 5 *quidam adfines istius, quorum iste uxores numquam alienas existimavit, Cleomenes et Aeschrio, qui quantum apud istum et quam turpi de causa potuerint, ex reliquis criminibus intellegitis — hi ut dico hominem admonent rem esse praeclaram, <domum> refertam*
 10 *omnibus rebus, ipsum autem Heraclium hominem esse maiorem natu, non promptissimum; eum praeter Marcellos patronum quem suo iure adire aut appellare posset habere neminem; esse in eo testamento quo ille heres esset scriptus, ut statuas in palaestra deberet*
 15 *ponere. 'faciemus ut palaestritae negent ex testamento esse positas, petant hereditatem quod eam palaestrae commissam esse dicant.'* placuit ratio Verri. nam hoc animo providebat, cum tanta hereditas in controversiam venisset iudicioque peteretur, fieri non posse ut
 20 *sine praeda ipse discederet. approbat consilium, auctor est ut quam primum agere incipiant hominemque id aetatis minime litigiosum quam tumultuosissime*
 15 *adoriantur. Scribitur Heraclio dica. primo mirantur omnes improbitatem calumniae. deinde qui istum nos-*
 25 *sent, partim suspicabantur, partim plane videbant adiectum esse oculum hereditati. interea dies advenit quo die sese ex instituto ac lege Rupilia dicas sortiturum Syracusis iste edixerat. paratus ad hanc dicam sortiendam venerat. tum eum docet Heraclius non poss*
 30 *se eo die sortiri, quod lex Rupilia vetaret diebus xxx sortiri dicam quibus scripta esset. dies xxx nondum fuerant. sperabat Heraclius, si illum diem effugisset*

1 primo β primum O; cf. 55 p. 167, 14 2 leniore O¹ leniore β 3 non ω mox coni. Pet. 4 erant quidam OQH q. e. P 7 et . . . causa abesse malit Pluyg. 1856 p. 322
 9 add. Lb. 15 negent ex testamento β ex t. n. O 17 commissam esse cO commisisse β 23 scribitur . . . dica Don. Terr. Phorm. 127 et 329

ante alteram sortitionem Q. Arrium quem provincia
 tum maxime expectabat successurum. iste omnibus di- 38
 cis diem distulit et eam diem constituit ut hanc Hera-
 clii dicam sortiri post dies triginta ex lege posset.
 posteaquam ea dies venit, iste incipit simulare se velle 5
 sortiri. Heraclius cum advocatis adit et postulat ut sibi
 cum palaestritis, hoc est cum populo Syracusano, ae-
 quo iure disceptare liceat. adversarii postulant ut in
 eam rem iudices dentur ex iis civitatibus quae in id
 forum convenirent, electi qui Verri viderentur, Hera- 10
 clius contra ut iudices ex lege Rupilia dentur, ut ab
 institutis superiorum, ab auctoritate senatus, ab iure
 omnium Siculorum ne recedatur. Quid ego istius in 16
 iure dicundo libidinem et scelera demonstrem? quis 39
 vestrum non in urbana iuris dictione cognovit? quis 15
 umquam isto praetore Chelidone invita lege agere po-
 tuit? non istum, ut non neminem, provincia corrumpit,
 idem fuit qui Romae. cum id quod omnes intellege-
 bant, diceret Heraclius, certum ius esse Siculis, inter
 se quo iure certarent, legem esse Rupiliam, quam P. 20
 Rupilius consul de decem legatorum sententia dedis-
 set; hanc omnes semper in Sicilia consules praetores-
 que servasse: negavit se iudices e lege Rupilia sorti-
 turum, quinque iudices quos commodum ipsi fuit dedit.
 quid hoc homine facias? quod supplicium dignum libi- 40
 dine eius invenias? praescriptum tibi cum esset, homo 28
 deterrime et impudentissime, quemadmodum iudices
 inter Siculos dares, cum imperatoris populi Romani
 auctoritas, legatorum decem summorum hominum di-

2 dicis cO¹ iudiciis β 5 posteaquam β postquam O
 9 iis Lb. his ω 10 convenirent β -nerant cO¹ 11 ex β e O
 ut β ne O ab institutis superiorum om. O¹ 13 ne β om. O
 14 dicundo cO¹ dicendo β et scelera c scelera O om. β
 15 in O ex β 19 certum ius esse O ius esse certum β
 20 p. rupilius consul cO praetor rupilius ex S. C. β 22 hanc
 cO¹ hoc β 23 iudices e β om. cO¹ 24 commodum ipsi
 β i. c. O 25 hoc homine cO huic homini β 27 deterrime
 et β om. cO

gnitas, senatus consultum intercederet, quo ex senatus consulto P. Rupilius de decem legatorum sententia leges in Sicilia constituerat, cum omnes ante te praetorem Rupilias leges et in ceteris rebus et in iudiciis
 5 maxime observassent, tu ausus es pro nihilo prae tua praeda tot res sanctissimas ducere? tibi nulla lex fuit, nulla religio, nullus existimationis pudor, nullus iudicii metus? nullius apud te gravis auctoritas, nullum exem-
 41 plum quod sequi velles? Verum ut institui dicere, 10 quinque iudicibus nulla lege, nullo instituto, nulla reiectione, nulla sorte ex libidine istius datis, non qui causam cognoscerent, sed qui quod imperatum esset iudicarent, eo die nihil actum est; adesse iubentur po-
 17 stridie. Heraclius interea cum omnes insidias fortunis 15 suis a praetore fieri videret, capit consilium de amicorum et propinquorum sententia non adesse ad iudicium itaque illa nocte Syracusis profugit. iste postridie mane cum multo maturius quam umquam antea surrexisset, iudices citari iubet. ubi comperit Hera-
 20 clium non adesse, cogere incipit eos ut absentem Heraclium condemnent. illi eum commonefaciunt ut si sibi videatur utatur instituto suo, ne cogat ante horam decimam de absente secundum praesentem iudicare; im-
 42 petrant. Interea sane perturbatus et ipse et eius amici 25 et consiliarii moleste ferre coeperunt Heraclium profugisse; putabant absentis damnationem praesertim tantae pecuniae multo invidiosiore fore, quam si praesens damnatus esset. eo accedebat quod iudices

25 coeperunt ... hereditas (43 p. 161, 16) adest V

1 quo ex senatus *Mue.* cuius ω quo senatus *Pet.* 2 de decem β ·X· O¹ ex c 4 et in iudiciis maxime ob- *om.* c O¹ (uno versu *om.*) 10 reiectione c O¹ religione β 17 postridie O¹ postero die β 21 commonere faciunt O sibi c O ei β videatur utatur instituto β videretur niti tuo O; ac videretur etiam c 22 ne cogat c O negogat P nec cogat ς *vulgo* 23 de absente β absentem O in absentem *Ha.* 24 interea ... coeperunt *Char. GL I 218, 8 (propter sane)* 28 accedebat O β -dere V

ex lege Rupilia dati non erant; multo etiam rem turpiorem et iniquiorem visum iri intellegebant. itaque hoc dum corrigere volt, apertior eius cupiditas improbitasque facta est. nam illis quinque iudicibus uti se negat; iubet, id quod initio lege Rupilia fieri oportuerat, citari Heraclium et eos qui dicam scripserant; ait se iudices ex lege velle sortiri. quod ab eo pridie cum multis lacrimis cum oraret atque obsecraret, Heraclius impetrare non potuerat, id ei postridie venit in mentem, ex lege Rupilia sortiri dicas oportere. educit ex urna tris; his ut absentem Heraclium condemnent imperat, itaque condemnant.

Quae, malum, ista fuit amentia! ecquando te rationem factorum tuorum redditurum putasti? ecquando his de rebus tales viros audituros existimasti? pe- tatur hereditas ea quae nulla debetur, in praedam praetoris? interponatur nomen civitatis? imponatur honestae civitati turpissima persona calumniae? neque hoc solum, sed ita res agatur ut ne simulatio quidem aequitatis ulla adhibeatur? nam per deos immortales! quid interest utrum praetor imperet vique cogat aliquem de suis bonis omnibus decedere an huiusmodi iudicium det quo iudicio indicta causa fortunis omnibus everti necesse sit? profecto enim negare non potes te ex lege Rupilia sortiri iudices debuisse, cum praesertim Heraclius id postularet. sin illud dices, te Heraclii voluntate ab lege recessisse, ipse te impedies, ipse tua defensione implicabere. quare enim primum ille adesse noluit, cum ex eo numero iudices haberet quos postularat? deinde tu cur post illius fugam iudices

1 ex V e O β turpiorem β turpiorem fore cO 7 ait V cO
aitque β ex β · c ex cO om. V 8 cum oraret V β oraret
cO¹ atque obsecraret V β om. cO¹ 9 postridie V cO postero
die β 10 dicas V ω iudices Pluyg. 1856 p. 322 11 tris O β
om. V his O iis β 16 ea β om. O¹ 19 agatur cO agi-
tur β 24 sit β est O negare non potes β negari non po-
test O 26 dices β dicis O 28 ille O¹ ille ipse β 30 postu-
larat β -ret O¹ deinde ω denique <cur> Pluyg. 1856 p. 323

alios sortitus es, si eos qui erant antea dati, utriusque dederas voluntate? deinde ceteras dicas omnes illo foro M. Postumius quaestor sortitus est, hanc solam tu illo conventu reperiere sortitus.

- 45 Ergo, inquiet aliquis, donavit populo Syracusanò
6 illam hereditatem. primum, si id confiteri velim, tamen istum condemnetis necesse est; neque enim permissum est ut impune nobis liceat, quod alicui eripuerimus, id alteri tradere. verum ex ista reperietis hereditate
10 ita istum praedatum ut perpauca occulte fecerit, populum quidem Syracusanum in maximam invidiam sua infamia, alieno praemio pervenisse, paucos Syracusanos eos qui nunc se publice laudationis causa venisse dicunt — et tunc participes praedae fuisse et
15 nunc non ad istius laudationem, sed ad communem litium aestimationem venisse. Posteaquam damnatus est absens, non solum illius hereditatis de qua ambigebatur, quae erat *h*s triciens, sed omnium bonorum paternorum ipsius Heraclii, quae non minor erat
20 pecunia, palaestrae Syracusanorum, hoc est Syracusanis, possessio traditur. Quae est ista praetura? eripis hereditatem quae venerat a propinquo, venerat
46 testamento, venerat legibus; quae bona is qui testamentum fecerat, huic Heraclio, aliquanto ante quam
25 est mortuus, omnia utendā ac possidenda tradiderat, cuius hereditatis, cum ille aliquanto ante te praetorem esset mortuus, controversia fuerat nulla, mentionem
19 fecerat nemo. verum esto, eripe hereditatem propinquis, da palaestritis, praedare in bonis alienis nomine
30 civitatis, evertit leges testamenta voluntates mortuorum, iura vivorum: num etiam patriis Heraclium bonis exturbare oportuit? qui simulac profugit, quam im-

5 inquiet β inquiet O^1 9 ista ω illa *Pluyg. 1856 p. 324 prob.*

10 ita istum β istum ita O 11 quidem β *om.* O 14 tunc β dum O 15 sed . . . venisse *om.* cO 23 quae . . . tradiderat *Arus. GL VII 514, 7 (propter uti)* 24 fecerat c *Arus.* fecerant O^1 fecit β huic Heraclio *post mortuus Arus.* 26 aliquanto ante β *Arus.* ante aliquanto ante O

pudenter, quam palam, quam acerbe, di immortales,
 illa bona direpta sunt! quam illa res calamitosa Hera-
 clio, quaestuosa Verri, turpis Syracusanis, miseranda
 omnibus videbatur! nam illud quidem statim curatur,
 ut quicquid caelati argenti fuit in illis bonis, ad istum 5
 deferatur, quicquid Corinthiorum vasorum, stragulae
 vestis; haec nemo dubitabat quin non modo ex illa do-
 mo capta et oppressa, verum ex tota provincia ad
 istum conportari necesse esset. mancipia quae voluit
 abduxit, alia divisit; auctio facta est, in qua cohors 10
 istius invicta dominata est. Verum illud est praecla-
 rum. Syracusani qui praefuerant his Heraclii bonis
 verbo redigendis, re dispertiendis, reddebant eorum
 negotiorum rationem in senatu; dicebant scyphorum
 paria complura, hydrias argenteas pretiosas, vestem 15
 stragulam multam, mancipia pretiosa data esse Verri;
 dicebant quantum cuique eius iussu nummorum esset
 datum. gemebant Syracusani, sed tamen patiebantur..
 repente recitatur uno nomine HS CCC iussu praetoris
 data esse. fit maximus clamor omnium, non modo op- 20
 timi cuiusque neque eorum quibus indignum semper
 visum erat privata bona populi nomine per summam
 iniuriam erepta, verum etiam illi ipsi auctores iniuriae
 et ex aliqua particula socii praedae ac rapinarum cla-
 mare coeperunt, sibi ut haberet hereditatem. tantus 20
 in curia clamor factus est ut populus concurreret. res 48
 ab omni conventu cognita celeriter isti domum nun-
 tiatur. homo inimicus iis qui recitassent, hostis omni- 28

4 nam β iam O 8 verum β verum etiam O 9 mancu-
 pia O voluit β voluerat O¹ 12 praefuerant β praeferunt O
 14 diceba(n)t . . . complura *Agroec. GL VII 116, 17* 15 pre-
 tiosas cO pretiosam β 16 multam c om. O multa β data
 esse verri cO v. d. e. β 19 CCC cO CCC quinquaginta millia
 β; cf. 50 p. 164, 27 20 esse O om. β 22 privata bona O
 bona privati β privati bona *RKL*. 23 illi ipsi O ipsi illi β
quae collocatio pronominum illorum in orationibus nisi raris-
sime non extat 27 isti β iste mutet cO (*quod non expedit*)
 isti Mucio *Herelius*

bus qui acclamassent, exarsit iracundia ac stomacho; verum tamen fuit tum sui dissimilis. nostis os hominis, nostis audaciam; tamen tum rumore et clamore populi et manifesto furto grandis pecuniae perturbatus est. ubi se collegit, vocat ad se Syracusanos. qui non posset negare ab illis pecuniam datam, non quae-sivit procul alicunde — neque enim probaret —, sed proximum, paene alterum filium, quem illam pecuniam diceret abstulisse; ostendit se reddere coacturum. qui posteaquam id audivit, habuit et dignitatis et aetatis et nobilitatis suae rationem; verba apud senatum fecit, docuit ad se nihil pertinere; de isto, id quod omnes videbant, ne ille quidem obscure locutus est. itaque illi Syracusani statuam postea statuerunt, et is ut primum potuit, istum reliquit de provinciaque decessit. et tamen aiunt eum queri solere non inique se miserum, quod non suis, sed suorum peccatis et criminibus prematur. Triennium provinciam obtinuisti; gener, lectus adulescens, unum annum tecum fuit, sodales, viri fortes, legati tui primo anno te reliquerunt, unus legatus P. Tadius, qui erat reliquus, non ita multum tecum fuit; qui si semper una fuisset, tamen summa cura cum tuae, tum multo etiam magis suae famae peper-cisset. quid est quod tu alios accuses? quid est quam-obrem putes te tuam culpam non modo derivare in aliquem, sed communicare cum altero posse? numerantur illa HS CCC Syracusanis. ea quemadmodum ad istum postea per pseudothyrum revertantur, tabulis vobis et testibus iudices planum faciam.

3 rumore et clamore populi O¹ r. p. et cl. β 4 sed manifesto . . . perturbatus ubi se collegit Non. 273, 24 (propter colligere) manifesto furto (forte O) O Non. f. m. β 5 qui non posset cO¹ quia non possunt β 10 et cO¹ om. β 13 ne O¹ neque β 14 ut cO¹ ubi β 16 inique O numquam β 17 suorum cO¹ comitum β et criminibus β criminibusque O 18 lectus vulgo electus ω 21 multum tecum O t. m. β 22 una β una tecum ex tecum una O¹ summa cura β om. O 29 et testibus β testibusque O

Ex hac iniquitate istius et improbitate iudices, quod 21
 praeda ex illis bonis ad multos Syracusanos invito
 populo senatuque Syracusano venerat, et illa scelera,
 quae per Theomnastum et Aeschrionem et Dionysodorum et Cleomenem invitissima civitate illa facta 5
 sunt: primum ut urbs tota spoliaretur, qua de re alius
 mihi locus ad dicendum est constitutus, ut omnia signa
 iste per eos homines quos nominavi, omne ebur
 ex aedibus sacris, omnes undique tabulas pictas, deorum
 denique simulacra quae vellet auferret; deinde ut 10
 in curia Syracusis, quem locum illi buleuterion nomine
 appellant, honestissimo loco et apud illos clarissimo,
 ubi illius ipsius M. Marcelli, qui eum Syracusanis locum
 quem eripere belli ac victoriae lege posset, conservavit
 ac reddidit, statua ex aere facta est, ibi inaurata 15
 tam istius et alteram filio statuam ponerent, ut dum
 istius hominis memoria maneret, senatus Syracusanus
 sine lacrimis et gemitu in curia esse non posset. per 51
 eosdem istius furtorum iniuriarum uxorumque socios
 istius imperio Syracusis Marcellia tolluntur maximo 20
 gemitu luctuque civitatis, quem illi diem festum cum
 recentibus beneficiis C. Marcelli debitum reddebant,
 tum generi nomini familiae Marcellorum maxima voluntate
 tribuebant. Mithridates in Asia cum eam provinciam
 totam occupasset, Mucia non sustulit. hostis 25
 et hostis in ceteris rebus nimis ferus et immanis, tamen
 honorem hominis deorum religione consecratum

2 syracusanos β *om.* O; *dubito* 3 et illa scelera quae β
 illa scelera O etiam illa scelera sunt quae *Lb. et Gru. (fort. c?)*
 5 illa O *om.* β 11 buleuterion O -rium β βουλευτηρίου
Bai. (cf. Caec. 57 procuratoris nomine appelletur) nomine ap-
 pellant O nominant β 13 [eum] et [locum] et quae (*pro*
quem) *Ba. 1852 p. 198* 15 ac O¹ et β ex aere facta β *om.*
cO; necessaria videntur propter oppositam statuam inauratam
 16 istius ω isti *Or.* filio ω filii *coni. Mue.* ponerent O¹ po-
 suerint (*vel -unt*) β 21 *cf. Symm. epist. 9, 115, 1* an ego istud
 feram moleste qui noverim Marcellorum monumenta sublata
 Verre praetore? luctuque β et luctu O 22 C. O M. β

violare noluit: tu Syracusanos unum diem festum Marcellis impertire votuisti, per quos illi adepti sunt ut
 52 ceteros dies festos agitare possent? At vero praeclarum diem illis reposuisti, Verria ut agerent, et ut ad
 5 eum diem quae sacris epulisque opus essent, in compluris annos locarentur! iam in tanta istius impudentia remittendum aliquid videtur, ne omnia contendamus, ne omnia cum dolore agere videamur. nam me dies
 10 vox latera deficiant, si hoc nunc vociferari velim, quam miserum indignumque sit istius nomine apud eos diem festum esse qui se istius opera funditus extinctos esse arbitrentur. o Verria praeclara! quo quaeso accessisti, quo non attuleris tecum istum diem? etenim quam tu domum, quam urbem adisti, quod fanum denique quod
 15 non eversum atque extersum reliqueris? quare appellantur sane ista Verria, quae non ex nomine, sed ex manibus naturaque tua constituta esse videantur.
 22 Quam facile serpat iniuria et peccandi consuetudo,
 53 quam non facile reprimatur, videte iudices. Bidis oppidum est tenue sane, non longe a Syracusis. hic longe
 20 primus civitatis est quidam Epicrates. huic hereditas HS quingentorum milium venerat a muliere quadam propinqua, atque ita propinqua ut ea etiamsi intestata esset mortua, Epicratem Bidinorum legibus heredem
 25 esse oporteret. recens erat illa res quam ante demonstravi, de Heraclio Syracusano qui bona non perdidis-

25 demonstravi . . . velle de (56 p. 168, 7) adest V

2 votuisti AKL. vetuisti β noluisti O 3 agitare cO¹ agere
 β possent O¹ possint β 4 illis cO¹ om. β 9 vociferari
 cO (meliore clausula) -re β 12 arbitrentur β -trantur O
 12 quo quaeso accessisti Lb. quo accessisti quasi c acc. quo
 quasi O quasi acc. β quo acc. quaeso Pet. 13 tecum istum
 β istum tecum O 14 quod fanum . . . reliqueris Prisc. GL II
 487, 13 (propter extersum) 17 manibus ω moribus Man. prob.
 18 quam . . . quam non f. r. v. Don. Ter. Andr. 625 consue-
 tudo ω locus Don. 20 hic . . . est Epicrates Non. 339, 11
 (propter longe) hic O Non. huius β 21 quidam epicrates O
 e. q. β 25 recens O recens syracusana β

set, nisi ei venisset hereditas. huic quoque Epicrati
 venerat ut dixi hereditas. cogitare coeperunt eius ini- 54
 mici nihilominus eodem praetore everti hunc bonis
 posse, quo Heraclius esset eversus. rem occulte insti-
 tuunt, ad Verrem per eius interpretes deferunt. ita cau- 5
 sa componitur ut item palaestritae Bidini peterunt ab
 Epicrate hereditatem, quemadmodum palaestritae Sy-
 racusani ab Heraclio petivissent. numquam vos prae-
 torem tam palaesticum vidistis. verum ita palaestri-
 tas defendebat ut ab illis ipse unctior abiret. qui statim 10
 quod praesens esset, iubet cuidam amicorum suorum
 numerari HS LXXX. res occultari satis non potuit: per 55
 quendam eorum qui interfuerant, fit Epicrates certior.
 primo neglegere et contemnere coepit, quod causa
 prorsus quod disputari posset nihil habebat. deinde 15
 cum de Heraclio cogitaret et istius libidinem nosset,
 commodissimum putavit esse de provincia clam abire.
 itaque fecit: profectus est Regium. quod ubi auditum 23
 est, aestuare illi qui pecuniam dederant, putare nihil
 agi posse absente Epicrate; nam Heraclius tamen ad- 20.
 fuerat, cum primo sunt dati iudices; de hoc qui, ante-
 quam aditum in ius esset, antequam mentio denique
 controversiae facta esset ulla, discessisset, putabant
 nihil agi posse. homines Regium proficiscuntur, Epi-
 cratem conveniunt et demonstrant, id quod ille sciebat, 25
 se HS LXXX dedisse; rogant eum ut sibi id quod ab
 ipsis abisset pecuniae curet, ab sese caveat quemad-

1 nisi ei venisset *om.* O 3 everti hunc O h. e. β 4 quo
 Oβ quam (quemadmodum s. v. V³) V quod probat *Ha.* 6 bi-
 dini (bi- s. v. V) VcO¹ bidenses β 7 hereditatem Vβ *om.*
 cO 10 abiret VcO¹ discederet β statim quod βO statim quod
 statim V st. quo quid *Pet.* 11 praesens esset βO praesen-
 sisset V; cum rem sensisset *Cob. 1854 p. 230* suorum Vβ *om.*
 cO 14 primo β primum O neglegere et contemnere coepit
 β cont. et n. coepit V n. coepit et cont. O; coepit *del. Ha.*
 15 disputare O 21 primo VO¹ primum β 22 aditum βO
 aditum postulat V (*sec. Jord.*) antequam ... discessisset *om.*
 O 25 et O¹ *om.* β 26 sibi VcO *om.* β 27 ab sese ex
 adesse V abesse O¹

modum velit, de illa hereditate cum Epicrate neminem
 56 esse acturum. Epicrates homines multis verbis male
 acceptos ab se dimittit. redeunt illi Regio Syracusas,
 queri cum multis ut fit incipiunt, se HS LXXX num-
 5 mum frustra dedisse. res percerebruit et in ore atque
 sermone omnium coepit esse. Verres refert illam suam
 **** Syracusanam, ait se velle de illis HS LXXX cogno-
 scere, advocat multos. dicunt Bidini Volcacio se de-
 disse, illud non addunt: iussu istius. Volcacium vocat,
 10 pecuniam referri imperat. Volcaci animo aequissimo
 nummos affert, qui nihil amitteret, reddit inspectanti-
 57 bus multis; Bidini nummos auferunt. Dicit aliquis:
 'quid ergo in hoc Verrem reprehendis qui non modo
 ipse fur non est, sed ne alium quidem passus est
 15 esse?' attendite; iam intellegetis hanc pecuniam quae
 via modo visa est exire ab isto, eam semita revertisse.
 quid enim debuit praetor facere, cum consilio cognita
 causa cum comperisset suum comitem iuris decreti
 iudicii corrumpendi causa, qua in re ipsius praetoris
 20 caput existimatioque ageretur, pecuniam accepisse, Bi-
 dinos autem pecuniam contra praetoris famam ac for-
 tunas dedisse? non et in eum qui accepisset animad-
 vertisset et in eos qui dedissent? tu qui institueras in
 eos animadvertere qui perperam iudicassent, quod
 25 saepe per imprudentiam fit, hos pateris impune dis-
 cedere, qui [ob tuum decretum,] ob tuum iudicium pe-

7 post velle de deest V

1 epicrate ω ipso *Pluyg.* 1856 p. 324 2 acturum β aucto-
 rem O male acceptos ab se V ab se m. a β O; ab se *del. Pluyg.*
 1856 p. 325 3 dimittit VO¹ dimisit β 6 <rem> refert *Kahntius*
 illam <fabulam> suam *Mue. praeunte Mdv.* (malo verbo-
 rum ordine); quid exciderit nescio; fort. <artem> 10 impe-
 rat β iubet O 11 qui β que O 15 quae O qua β
 16 eam O¹ eadem β eandem *Hot. eodem Pet.; cf. Phil.* 3, 7 ea
 quae ... haec. *Liv.* 1, 26, 10 huncine ... quem ... eum. *Sen.*
nat. qu. 7, 16, 2 hunc cometen qui ... illum 17 cognita causa
 O¹ re cognita β (*incommodo ordine verborum*) 22 animad-
 vertisset cO¹ animum advertisse β 26 ob tuum decretum β
 om. O

cuniam aut dandam aut accipiendam putabant? Vol-²⁴
 cacious idem apud te postea fuit, eques Romanus, tanta⁵⁸
 accepta ignominia. nam quid est turpius ingenuo, quid
 minus libero dignum quam in conventu maximo cogi
 a magistratu furtum reddere? qui si eo animo esset ⁵
 quo non modo eques Romanus, sed quivis liber debet
 esse, aspicere te postea non potuisset, inimicus hostis
 esset tanta contumelia accepta, nisi tecum tum con-
 clusisset et tuae potius existimationi servisset quam
 suae. qui quam tibi amicus non modo tum fuerit quam-¹⁰
 diu tecum in provincia fuit, verum etiam nunc sit
 cum iam a ceteris amicis relictus es, et tu intellegis, et
 nos existimare possumus. An hoc solum argumentum
 est nihil isto imprudente factum, quod Volcacious ei
 non succensuit, quod iste neque in Volcacious neque in ¹⁵
 Bidinos animadvertit? est magnum argumentum,⁵⁹
 verum illud maximum quod illis ipsis Bidinis, quibus
 ipse iratus esse debuit, a quibus comperit, quod iure
 agere cum Epicrate nihil possent, etiamsi adesset, id-
 circo suum decretum pecunia esse temptatum: his in-²⁰
 quam ipsis non modo illam hereditatem quae Epi-
 crati venerat, sed ut in Heraclio Syracusano, item in
 hoc paulo etiam atrocius quod Epicrates adpellatus
 omnino non erat, bona patria fortunasque eius Bidinis
 tradidit. ostendit enim novo modo, siquis quid de ab-²⁵
 sente peteret, se auditurum. adeunt Bidini, petunt here-
 ditatem. procuratores postulant ut se ad leges suas
 reiciat aut ex lege Rupilia dicam scribi iubeat. adver-
 sarii non audebant contra dicere; exitus nullus reperie-

17 maximum . . . innocens (68 p. 173, 22) adest V

1 putabant O putarant β 8 tecum . . . conclusisset Arus.
 GL VII 462, 12 (propter concludere) tum β Arus. tamen O (sec.
 Reifferscheidium) del. Ha. 10 tum ω tam diu Mue. 13 an
 β ad O, unde at coni. Zu. 15 neque . . . neque OQ nec . . .
 neque PH 16 animum advertit P 18 ipse cO om. Vβ iste
 Mue. quod ferrem in enuntiato primario 20 his β O is V
 iis Ha. 24 Bidinis del. Plug. 1856 p. 365 25 de V om. β O
 26 se β O om. V 28 dicam Vβ litem O¹

batur. insimulant hominem fraudandi causa discessis-
 60 se, postulant ut bona possidere iubeat. debebat Epicra-
 tes nummum nullum nemini; amici, siquis quid peteret,
 iudicio se passuros, iudicatum solvi satis daturos esse
 25 dicebant. cum omnia consilia frigerent, admonitu istius
 6 insimulare coeperunt Epicratem litteras publicas cor-
 ruptisse, a qua suspicione ille aberat plurimum. actio-
 nem eius rei postulant. amici recusare nequod iudi-
 cium neve ipsius cognitio illo absente de existimatione
 10 eius constitueretur, et simul idem illud postulare non
 61 desistebant ut se ad leges suas reiceret. iste amplam
 nactus, ubi videt esse aliquid quod amici absente Epi-
 crate nollent defendere, adseverat se eius rei in primis
 actionem daturum. cum omnes perspicerent ad istum
 15 non modo illos nummos qui per simulationem ab isto
 exierant, revertisse, sed multo etiam plures eum postea
 nummos abstulisse, amici Epicratem defendere desti-
 terunt, iste Epicratis bona Bidinos omnia possidere
 et sibi habere iussit. Ad illa HS $\bar{\text{D}}$ hereditaria accessit
 20 ipsius antiqua HS quindeciens pecunia. utrum res ab
 initio ita ducta est an ad extremum ita perducta, an
 ita parva est pecunia an is homo Verres, ut haec quae
 dixi gratiis facta videantur esse?
 62 Hic nunc de miseria Siculorum iudices audite. et
 25 Heraclius ille Syracusanus et hic Bidinus Epicrates
 expulsi bonis omnibus Romam venerunt; sordidati ma-
 xima barba et capillo Romae biennium prope fuerunt,
 quoad L. Metellus in provinciam profectus est. tum
 isti bene commendati cum Metello una proficiscuntur.

2 iubeat VcO¹ liceat β 3 nullum β O om. V 6 epicraten
 V 8 iudicium VO¹ novum i. β 9 existimatione eius β eius
 ex. O 10 idem illud β illud idem O illud item V 11 am-
 plam VOP¹ (occasionem sscr. P¹) amplam occasionem QH; praeter
 ea quae adfert Mue. p. XLIX cf. RSchoell, Arch. I 1884 p. 534 sq.
 20 anni|qua V 22 homo V β om. O 23 videantur esse
 O e. v. β 27 biennium β O -io V 28 quoad Mai. quod
 ad V cum β O¹ L. VO Q. β in provinciam V β hinc O hinc
 in provinciam Pet.

Metellus simulac²⁶ venit Syracusas, utrumque rescidit,
 et de Epicrate et de Heraclio. in utriusque bonis nihil
 erat quod restitui posset, nisi siquid moveri loco non
 potuerat. fecerat hoc egregie primo adventu Metellus,
 ut omnes istius iniurias quas modo posset rescinderet
 et inritas faceret. quod Heraclium restitui iusserat
 ac non restituebatur, quisquis erat eductus sena-
 tor Syracusanus ab Heraclio, duci iubebat. itaque per-
 multi ducti sunt. Epicrates quidem continuo est resti-
 tutus. alia iudicia Lilybaei, alia Agrigenti, alia Pan-
 hormi restituta sunt. census qui isto praetore sunt ha-
 biti non servaturum se Metellus ostenderat, decumas
 quas iste contra legem Hieronicam vendiderat, sese
 venditurum Hieronica lege edixerat. omnia erant Me-
 telli eiusmodi ut non tam suam praeturam gerere quam
 istius praeturam retexere videretur. Simulatque ego
 in Siciliam veni, mutatus est. venerat ad eum illo biduo
 Laetilius quidam, homo non alienus a litteris; itaque
 eo iste tabellario semper usus est. is epistulas com-
 plures attulerat, in his unam domo quae totum mu-
 tarat hominem. repente coepit dicere se omnia Verris
 causa velle; sibi cum eo amicitiam cognationemque
 esse. mirabantur omnes hoc ei tum denique in mentem
 venisse, posteaquam tam multis eum factis decretisque
 iugulasset. erant qui putarent Laetilium legatum a
 Verre venisse, qui gratiam amicitiam cognationemque
 commemoraret. ex illo tempore a civitatibus lauda-
 tiones petere, testes non solum deterrere verbis, sed

1 simulac venit Vβ simul advenit cO¹ rescidit cO rescin-
 dit Vβ utriusque β utrisque VO¹ 3 siquid cO siquod β
 quod V 4 potuerat cO¹ poterat (ex -ret V) Vβ hoc O haec
 Vβ vix deterius 6 quod cO om. Vβ 7 ac cO om. β
 10 alia panhormi β om. VO¹ 14 edixerat β O dix- V 16 re-
 texere videretur Vβ retexeretur O 18 laetius V 19 semper
 usus est VP usus est semper QH usus est O¹ 20 domo β
 domito O¹ at domum V ab domo conī. Mue. domu Pet. haud
 male mutarat V immu- β O 23 esse Vβ esse atten . . . O
 unde esse maternam conī. Mue. 27 laudationes V cO -nem β

etiam vi retinere coepit. quod nisi ego meo adventu illius conatus aliquantum repressissem et apud Siculos non Metelli, sed Glabrionis litteris ac lege pugnassem, 27 tam multos testes huc evocare non potuissem. verum 65 quod institui dicere, miserias cognoscite sociorum. 6 Heraclius ille et Epicrates longe mihi obviam cum suis omnibus processerunt, venienti Syracusas egerunt gratias flentes, Romam mecum decedere cupiverunt. quod erant oppida mihi complura etiam reliqua quae adire 10 vellem, constitui cum hominibus quo die mihi Messanae praesto essent. eo mihi nuntium miserunt se a praetore retineri. quibus ego testimonium denuntiavi, quorum edidi nomina Metello, cupidissimi veniundi, maximis iniuriis adfecti, adhuc non venerunt. hoc iure 15 sunt socii, ut iis ne deplorare quidem de suis incommodis liceat.

66 Iam Heraclii Centuripini, optumi nobilissimique adolescentis, testimonium audistis; a quo HS CCCIOOO per calumniam malitiamque petita sunt. iste poenis 20 compromissisque interpositis HS CCCC extorquenda curavit, quodque iudicium secundum Heraclium de compromisso factum erat, cum civis Centuripinus inter duos civis diiudicasset, id irritum iussit esse eumque iudicem falsum iudicasse iudicavit; in senatu esse, locis 25 commodisque publicis uti vetuit; si quis eum pulsasset, edixit sese iudicium iniuriarum non daturum; quicquid ab eo peteretur, iudicem de sua cohorte daturum, ipsi autem nullius actionem rei se daturum. 67 quae istius auctoritas tantum valuit ut neque illum 30 pulsaret quisquam, cum praetor in provincia sua verbo

4 testes V om. β O 5 sociorum V c O sicularum β
 8 mecum decedere VO d. m. β 9 oppida mihi VO m. o. β
 11 essent β O adessent V 13 edidi nomina VO n. e. β
 18 CCCIOOO V .C. vel .C. β O 19 iste β O iste ad praesens
 V 21 quoque V 22 cum VO quod β 23 duos V c β duo
 O 23 diiudicasset c O iudicasset V -avisset β esse c O¹ ne
 esse V ne esset β 28 actione V se V sese β O 30 provincia sua β O -ciam V ut vid.

permitteret, re hortaretur, neque quisquam ab eo quicquam peteret, cum iste calumniae licentiam sua auctoritate ostendisset. ignominia autem illa gravis tam diu in illo homine fuit quam diu iste in provincia mansit. hoc iniecto metu iudicibus novo more, nullo 5 exemplo, ecquam rem putatis esse in Sicilia nisi ad nutum istius iudicatum? utrum id solum videtur esse actum, quod est tamen actum, ut haec Heraclio pecunia eriperetur, an etiam illud in quo praeda erat maxima, ut nomine iudiciorum omnium bona atque 10 fortunae in istius unius essent potestatem?

Iam vero in rerum capitalium quaestionibus quid 28 ego unam quamque rem colligam et causam? ex multis similibus ea sumam, quae maxime improbitate excellere videbantur. Sopater quidam fuit Halicyensis, 15 homo domi suae cum primis locuples atque honestus. is ab inimicis suis apud C. Sacerdotem praetorem rei capitalis cum accusatus esset, facile eo iudicio est liberatus. huic eidem Sopatro idem inimici ad C. Verrem, cum is Sacerdoti successisset, eiusdem rei nomen 20 detulerunt. res Sopatro facilis videbatur, et quod erat innocens et quod Sacerdotis iudicium improbare istum ausurum non arbitrabatur. citatur reus; causa agitur Syracusis; crimina tractantur ab accusatore ea quae erant antea non solum defensione, verum etiam iudicio 25 dissoluta. causam Sopatri defendebat Q. Minucius 69 eques Romanus in primis splendidus atque honestus vobisque iudices non ignotus. nihil erat in causa quod metuendum aut omnino quod dubitandum videretur. Interea istius libertus et accensus Timarchides qui est, 30 id quod ex plurimis testibus priore actione didicistis,

22 post innocens deest V

3 ostendisset VcO¹ possedisset β 4 fuit Vβ om. O
 5 mansit P fuit mansit OQ more βO iure V 6 putastis V
 11 potestatem cO -te Vβ 15 halicyensis VPQ 21 facilis
 βO -lius V 24 ea ω eadem Pluyg. 1856 p. 366 30 accensus
 O¹ a. idem β

rerum huiuscemodi omnium transactor et administer,
ad Sopatrum venit, monet hominem ne nimis iudicio
Sacerdotis et causae suae confidat; accusatores inimi-
cosque eius habere in animo pecuniam praetori dare;
5 praetorem tamen ob salutem malle accipere, et simul
malle, si fieri posset, rem iudicatam non rescindere.
Sopater cum hoc illi improvisum atque inopinatum ac-
cidisset, commotus est sane, neque in praesentia Ti-
marchidi quid responderet habuit, nisi se considera-
10 turum quid sibi de ea re esset faciendum, et simul
ostendit se in summa difficultate esse nummaria. post
ad amicos rettulit. qui cum ei fuissent auctores redi-
mendae salutis, ad Timarchidem venit. expositis suis
difficultatibus hominem ad HS LXXX perducit eamque
25 ei pecuniam numerat. Posteaquam ad causam dicen-
dam ventum est, tum vero sine metu, sine cura omnes
17 erant qui Sopatrum defendebant. crimen nullum erat,
res erat iudicata, Verres nummos acceperat: quis pos-
set dubitare quidnam esset futurum? res illo die non
20 peroratur, iudicium dimittitur. iterum ad Sopatrum
Timarchides venit, ait accusatores eius multo maiorem
pecuniam praetori polliceri quam quantam hic de-
disset; proinde si saperet, videret quid sibi esset fa-
ciendum. homo, quamquam erat et Sículus et reus, hoc
25 est et iure iniquo et tempore adverso, ferre tamen at-
que audire diutius Timarchidem non potuit. 'facite'
inquit 'quod vobis libet; daturus non sum amplius.'
idemque hoc amicis eius et defensoribus videbatur,
atque eo etiam magis quod iste quoquo modo se in ea
30 quaestione praebebat, tamen in consilio habebat homi-
nes honestos e conventu Syracusano, qui Sacerdoti
quoque in consilio fuerant tum cum est idem hic So-

5 ob salutem β a salute cO¹ ab absoluto *Kra. 1883 p. 114*
8 neque ... habuit *Prisc. GL II 247, 15 (propter dat. Timarchidi)*
10 de ea re β om. cO 16 sine metu β om. O 18 res
erat O¹ res β 23 si β om. cO¹ quid sibi esset faciendum
β om. cO 27 vobis β om. cO 30 tamen in consilio β in
c. t. O¹ 32 est cO¹ esset β

pater absolutus. hoc rationis habebant, facere eos nullo modo posse, ut eodem crimine eisdem testibus Sopatrum condemnarent idem homines qui antea absolvis-
 71
 sent. Itaque hac una spe ad iudicium venit. quo posteaquam est ventum, cum in consilium frequentes
 5
 convenissent idem qui solebant, et hac una spe tota defensio Sopatri niteretur, consilii frequentia et dignitate, et quod erant ut dixi idem qui antea Sopatrum
 eodem illo crimine liberarant, cognoscite hominis apertam ac non modo non ratione, sed ne dissimulatione
 10
 quidem tectam improbitatem et audaciam. M. Petilium equitem Romanum quem habebat in consilio, iubet operam dare, quod rei privatae iudex esset. Petilius recusabat, quod suos amicos quos sibi in consilio esse
 vellet, ipse Verres retineret in consilio. iste homo li-
 15
 beralis negat se quemquam retinere eorum qui Petilio vellent adesse. itaque discedunt omnes; nam ceteri quoque impetrant ne retineantur. qui se velle dicebant alterutri eorum qui tum illud iudicium habebant adesse. itaque iste solus cum sua cohorte nequissima relin-
 20
 quitur. non dubitabat Minucius qui Sopatrum defendebat, quin iste quoniam consilium dimisisset, illo die rem illam quaesiturus non esset, cum repente iubetur dicere. respondet: 'ad quos?' 'ad me' inquit 'si tibi idoneus videor qui de homine Siculo ac Graeculo iu-
 25
 dicem.' 'idoneus es' inquit, 'sed pervellem adessent ii qui antea adfuerant causamque cognorant.' 'dic' inquit; 'illi adesse non possunt.' 'nam hercule' inquit Minucius 'me quoque Petilius ut sibi in consilio essem
 73
 rogavit' et simul a subselliis abire coepit. iste iratus
 30
 hominem verbis vehementioribus prosequitur atque ei

3 idem homines *del. Pluyg.; Specimen emend. 1855 idem con-*
eundem hominem quem 4 una β *om. O*¹ 10 alterum non
del. Mue. 13 quod ω *quoi J.S. Speijer, Mnem. N. S. XIX 1891*
p. 199 15 in consilio O ¹ *om. β* 24 respondet β *om. O*¹
 26 es β *om. O*¹ 27 antea affuerant O *adf-* antea β 29 essem
 O ¹ *adessem β*

gravius etiam minari coepit quod in se tantum crimen
 30 invidiamque conflaret. Minucius qui Syracusis sic ne-
 gotiaretur ut sui iuris dignitatisque meminisset, et qui
 sciret se ita in provincia rem augere oportere ut ne-
 5 quid de libertate deperderet, homini quae visa sunt
 et quae tempus illud tulit et causa respondit, causam
 sese dimisso atque ablegato consilio defensurum nega-
 vit. itaque a subselliis discessit, idemque hoc praeter
 74 Siculos ceteri Sopatri amici advocatique fecerunt. Iste
 10 quamquam est incredibili importunitate et audacia,
 tamen subito solus destitutus pertimuit et conturbatus
 est; quid ageret, quo se verteret nesciebat. si dimisis-
 set eo tempore quaestionem, post illis adhibitis in con-
 silium quos ablegarat, absolutum iri Sopatrum vide-
 15 bat; sin autem hominem miserum atque innocentem ita
 condemnasset, cum ipse praetor sine consilio, reus
 autem sine patrono atque advocatis fuisset, iudicium-
 que C. Sacerdotis rescidisset, invidiam se sustinere
 tantam non posse arbitrabatur. itaque aestuabat dubi-
 20 tatione, versabat se utramque in partem non solum
 mente, verum etiam corpore, ut omnes qui aderant
 intellegere possent in animo eius metum cum cupidi-
 tate pugnare. erat hominum conventus maximus, sum-
 mum silentium, summa expectatio, quonam esset eius
 25 cupiditas eruptura. crebro se accensus demittebat ad
 75 aurem Timarchides. tum iste aliquando: 'age dic!' in-
 quit. Sopatrus implorare deum fidem atque hominum,
 obsecrare ut cum consilio cognosceret. tum repente
 iste testes citari iubet; dicit unus et alter breviter;

2 conflaret cO¹ -rit β 4 se ita O Lb. (ex c?) ita se β
 augere Naug. agere ω 5 cf. Quint. inst. 4, 2, 67 neque in-
 fitias eo in narratione . . . aliqua etiam tacenda: sed tacenda,
 quae tacere oportebit et liberum erit. quod fit nonnumquam
 brevitatis quoque gratia, quale illud est: 'respondit quae ei vi-
 sum est.' causam . . . negavit Eutyech. GL V 475, 9 (propter able-
 gare) 16 ipse β iste O¹ 19 non posse β n. p. O 26 Ti-
 marchides del. Pluyg. 1856 p. 366. qua re fit clausula heroica
 27 ut supra β reus orare atque obsecrare cO

nihil interrogatur; praeco dixisse pronuntiat. iste quasi metueret ne Petilius privato illo iudicio transacto aut prolato cum ceteris in consilium reverteretur, ita properans de sella exilit, hominem innocentem a C. Sacerdote absolutum indicta causa de sententia scribae medici haruspisque condemnat.

Retinete, retinete hominem in civitate iudices, parcite et conservate, ut sit qui vobiscum res iudicet, qui in senatu sine ulla cupiditate de bello et pace sententiam ferat. tametsi minus id quidem nobis, minus populo Romano laborandum est qualis istius in senatu sententia futura sit. quae enim eius auctoritas erit? quando iste sententiam dicere audebit aut poterit? quando autem homo tanta luxuria atque desidia nisi Februario mense aspirabit in curiam? Verum veniat sane, decernat bellum Cretensibus, liberet Byzantios, regem appellet Ptolomaeum, quae vult Hortensius, omnia dicat et sentiat; minus haec ad nos, minus ad vitae nostrae discrimen, minus ad fortunarum nostrarum periculum pertinent. illud, illud est capitale, illud formidolosum, illud optimo cuique metuendum, quod iste ex hoc iudicio si aliqua vi sese eripuerit, in iudiciis sit necesse est, sententiam de capite civis Romani ferat, sit in eius exercitu signifer qui imperium iudiciorum tenere vult. hoc populus Romanus recusat, hoc ferre non potest; clamat permittitque vobis ut si istis hominibus delectemini, si ex eo genere splendorem ordini atque ornamentum curiae constituere velitis, habeatis sane istum vobiscum senatorem, etiam de vobis iu-

1 praeco . . . pronuntiat *Don. Ter. Hec. 612* 3 prolato Zu.
perlato cO¹ dilato β 4 a C. c ac O om. β 6 haruspis-
que β -cis O 10 minus populo β et p. O 14 tanta luxu-
ria atque desidia β -tae -riae a. -iae O¹; cf. 1, 34 p. 79, 1 ho-
minem singulari luxuria 15 cf. *Serv. Aen. 12, 352* Cicero: num-
quam adspiravit ad curiam (*propter* adspirare) 18 haec . . .
pertinent β hoc . . . pertinet O 20 illud illud β illud O¹
22 ex hoc iudicio si β si ex hoc i. O sese O se β 27 eo cO isto β
29 istum vobiscum (nob- O¹) cO¹ v. i. β etiam cO¹ istum β

dicem si vultis habeatis; de se homines, siqui extra
 istum ordinem sunt quibus ne reiciundi quidem ampli-
 32
 78
 7
 10
 15
 79
 21
 25
 sceleratum, tam nefarium nolunt iudicare. Etenim si
 illud est flagitiosum quod mihi omnium rerum turpis-
 simum maximeque nefarium videtur, ob rem iudican-
 dam pecuniam accipere, pretio habere addictam fidem
 et religionem, quanto illud flagitiosius improbius indi-
 gnus, eum a quo pecuniam ob absolvendum acceperis
 condemnare, ut ne praedonum quidem praetor in fide
 retinenda consuetudinem conservaret! Scelus est acci-
 pere ab reo: quanto magis ab accusatore, quanto etiam
 sceleratius ab utroque! fidem cum proposuisses ve-
 nalem in provincia, valuit apud te plus is qui pec-
 uniam maiorem dedit. concedo; forsitan aliquis ali-
 quando eiusmodi quippiam fecerit. cum vero fidem ac
 religionem tuam iam alteri addictam pecunia accepta
 habueris, post eandem adversario tradideris maiore
 pecunia, utrumque falles et trades cui voles et ei quem
 fefelleris ne pecuniam quidem reddes? quem mihi tu
 Bulbum, quem Staienum? quod umquam huiuscemodi
 monstrum aut prodigium audivimus aut vidimus, qui
 cum reo transigat, post cum accusatore decidat, ho-
 nestos homines qui causam norint ableget a consilio-
 que dimittat, ipse solus reum absolutum a quo pecu-
 niam acceperit, condemnet pecuniamque non reddat?
 hunc hominem in iudicum numero habebimus? hic al-
 teram decuriam senatoriam iudex obtinebit? hic de ca-

6 est c O est tam β est iam Or. 10 a quo . . . acceperas
Prisc. GL II 426, 11 (propter gerundium) 12 conservaret β -vet
 O¹ scelus . . . accusatore *Schem. dian. RL 74, 12* accipere ab
 reo β *Schem. dian.* ab reo a. O 13 pecuniam post reo add.
Schem. dian. magis O maius β 18 iam c O om. β pecunia
 accepta β a. p. O 19 post eandem β postea tandem O postea
 eandem *Mue.* adversario c O -riis β 20 et . . . voles β om.
 O 22 huiuscemodi O huiusmodi β 25 a c O¹ om. β
 28 hic . . . obtinebit *del. Pluyg. 1856 p. 368*

pite libero iudicabit? huic iudicialis tabella committetur? quam iste non modo cera, verum etiam sanguine si visum erit notabit.

Quid enim horum se negat fecisse? illud videlicet ³³
 unum quod necesse est pecuniam accepisse. quidni iste ⁸⁰
 neget? at eques Romanus qui Sopatrum defendit, qui ⁵
 omnibus eius consiliis rebusque interfuit, Q. Minucius,
 iuratus dicit pecuniam datam, iuratus dicit Timarchi-
 dem dixisse maiorem pecuniam ab accusatoribus dari.
 dicent hoc multi Siculi, dicent omnes Halicyenses, di- ¹⁰
 cet etiam praetextatus Sopatri filius, qui ab isto ho-
 mine crudelissimo patre innocentissimo pecuniaque pa-
 tria privatus est. Verum si de pecunia testibus planum ⁸¹
 facere non possem, illud negare posses aut nunc nega-
 bis, te consilio tuo dimisso viris primariis qui in con- ¹⁵
 silio C. Sacerdoti fuerant tibi que esse solebant, remotis
 de re iudicata iudicavisse? teque eum quem C. Sacer-
 dos adhibito consilio causa cognita absolvisset, eun-
 dem remoto consilio causa incognita condemnasse?
 cum haec confessus eris quae in foro palam Syracusis ²⁰
 in ore atque in oculis provinciae gesta sunt, negato
 tum sane si voles, te pecuniam accepisse; reperies
 credo aliquem, qui cum haec quae palam gesta sunt
 videat, quaerat quid tu occulte egeris, aut qui dubitet
 utrum malit meis testibus an tuis defensoribus credere. ²⁵

Dixi iam antea me non omnia istius quae in hoc ⁸²
 genere essent enumeraturum, sed electurum ea quae
 maxime excellerent. accipite nunc aliud eius facinus ³⁴
 nobile et multis locis saepe commemoratum et eius-
 modi ut in uno omnia maleficia inesse videantur. atten- ³⁰
 dite diligenter; invenietis enim id facinus natum a cu-

3 si visum β visus O si iussus *Hirschfelder, Herm. VIII 1873*
p. 471 si sui iuris *coni. Mue.* 9 pecuniam ab accusatoribus O
 ab a. p. β 14 posses ω potes *Ba. 1852 p. 198* 22 te β *om.*
 O¹ 26 antea β ante O 28 accipite . . . nobile *Non. 240, 1*
(propter accipere) 31 enim ut supra cO, post attendite β
id del. Ba. 1852 p. 198

piditate, auctum per stuprum, crudelitate perfectum at-
 83 que conclusum. Sthenius est, hic qui nobis adsidet,
 Thermitanus, antea multis propter summam virtutem
 summamque nobilitatem, nunc propter suam calami-
 5 tatem atque istius insignem iniuriam omnibus notus.
 huius hospitio Verres cum esset usus et cum apud
 eum non solum Thermis saepe numero fuisset, sed
 etiam habitasset, omnia domo eius abstulit, quae paulo
 magis animum cuiuspiam aut oculos possent commo-
 10 vere. etenim Sthenius ab adulescentia paulo studio-
 sius haec compararat: supellectilem ex aere elegantio-
 rem et Deliacam et Corinthiam, tabulas pictas, etiam
 argenti bene facti, prout Thermitani hominis facultates
 ferebant, satis. quae cum esset in Asia adulescens, stu-
 15 diose ut dixi compararat non tam suae delectationis
 causa quam ad invitationes adventusque nostrorum
 84 hominum, suorum amicorum atque hospitem. quae po-
 steaquam iste omnia abstulit alia rogando, alia po-
 scendo, alia sumendo, ferebat Sthenius ut poterat. an-
 20 gebatur tamen animi necessario, quod domum eius
 exornatam atque instructam fere iam iste reddiderat
 nudam atque inanem. verum tamen dolorem suum ne-
 mini impertiebat: praetoris iniurias tacite, hospitis pla-
 85 cide ferendas arbitrabatur. Interea iste cupiditate illa

15 dixi . . . ut putant (87 p. 181, 25) adest V

h

2 staenius (sic) . . . Thermitanus Arus. GL VII 452, 10 (propter
 adsidere) hic O Arus. is β 4 suam ω (quod recte opponi-
 tur notioni istius): summam J. J. Hartman, Mnem. XL 1912 p. 228

6 et [cum] apud eum cum Thermis . . . fuisset, [sed] etiam
 habitasset et abstulerat Ba. 1852 p. 198 7 non solum edd.
 non modo solum β solum O del. Mue. sed etiam habitasset
 β om. O 11 haec β hanc O comparat O 12 cf. Serv.
 Georg. 2, 464 Ephyreaque aera: Corinthia quae laudat et Ci-
 cero tabulas β et t. O 13 prout . . . ferebant Non. 303, 8
 (propter ferre) 17 suorum β om. cO¹ 20 tamen β om. VcO
 animi Vcβ omni O necessario VcO dolore n. β 21 atque
 β et VO¹ 24 iste cupiditate VO¹ c. i. β

sua nota atque apud omnes pervagata, cum signa quaedam pulcherrima atque antiquissima Thermis in publico posita vidisset adamavit; a Sthenio petere coepit ut ad ea tollenda operam suam profiteretur seque adiuuaret. Sthenius vero non solum negavit, sed etiam ostendit fieri id nullo modo posse, ut signa antiquissima, monumenta P. Africani, ex oppido Thermitanorum incolumi illa civitate imperioque populi Romani tollerentur.

Etenim ut simul Africani quoque humanitatem et aequitatem cognoscatis, oppidum Himeram Carthaginienses quondam ceperant, quod fuerat in primis Siciliae clarum et ornatum. Scipio qui hoc dignum populo Romano arbitraretur, bello confecto socios sua per nostram victoriam recuperare, Siculis omnibus Carthagine capta quae potuit restituenda curavit. Himera deleta quos civis belli calamitas reliquos fecerat, ii se Thermis conlocarant in isdem agri finibus nec longe ab oppido antiquo. hi se patrum fortunam ac dignitatem recuperare arbitrabantur, cum illa maiorum ornamenta in eorum oppido collocabantur. erant signa ex aere complura; in his eximia pulchritudine ipsa Himera in muliebrem figuram habitumque formata ex oppidi nomine et fluminis. erat etiam Stesichori poetae statua senilis incurva cum libro, summo ut putant artificio facta, qui fuit Himerae, sed et est et fuit tota Graecia summo propter ingenium honore et nomine. haec iste ad insaniam concupiverat. etiam quod paene

4 seque β O seseque V 5 negavit VO id n. β 10 africani VO p. afr. β quod displicet praesertim propter collocationem particulae quoque 10 et aequitatem (-te V) VO om. β
 14 arbitraretur β O -batur V 18 se O sese β nec V neque β O 19 hi β ii V et O ibi J.J.Hartman, Mnem. XL 1912 p. 386 fortunam ac β O -nas et V 23 formatam V ex ... fluminis del. Pluyg. 1856 p. 370, def. ten Brink, Phil. XI 1856 p. 590 26 qui cO ab eo qui β fuit himerae (sc. summo ... honore) ω f. Himeraeus Ba. 1852 p. 199 floruit Himerae Cob. 1854 p. 230 sed et cOP¹ sed P^c QH 27 graecia cO in gr. β 28 etiam ... quaedam est mire facta Don. Ter. Hec. 811 (propter etiam)

praeterii, capella quaedam est, ea quidem mire, ut etiam nos qui rudes harum rerum sumus, intellegere possumus, scite facta et venuste. haec et alia Scipio non neglegenter abiecerat, ut homo intellegens Verres 5 auferre posset, sed Thermitanis restituerat, non quo ipse hortos aut suburbanum aut locum omnino ubi ea poneret nullum haberet, sed quod si domum abstulisset, non diu Scipionis appellarentur, sed eorum ad quoscumque illius morte venissent. nunc iis locis po- 10 sita sunt ut mihi semper Scipionis fore videantur itaque dicantur.

36 Haec cum iste posceret agereturque ea res in se-
88 natu, Sthenius vehementissime restitit, multaque, ut in primis Siculorum in dicendo copiosus est, comme- 15 moravit: urbem relinquere Thermitanis esse honestius quam pati tolli ex urbe monumenta maiorum, spolia hostium, beneficia clarissimi viri, indicia societatis populi Romani atque amicitiae. commoti animi sunt omnium; repertus est nemo quin mori diceret satius esse. 20 itaque hoc adhuc oppidum Verres invenit prope solum in orbe terrarum, unde nihil eiusmodi rerum de publico per vim, nihil occulte, nihil imperio, nihil gratia, nihil pretio posset auferre. Verum hasce eius cupiditates exponam alio loco; nunc ad Sthenium revertar. 26 iratus iste vehementer Sthenio atque incensus hospitium ei renuntiat, domo eius emigrat atque adeo exit; nam iam ante emigrarat. eum autem statim inimicissimi Stheni domum suam invitant, ut animum eius in Sthenium inflammarent ementiendo aliquid et criminando. hi autem erant inimici Agathinus homo nobilis 30 et Dorotheus qui habebat in matrimonio Callidamam

1 ut etiam . . . venuste *Non. 404, 17 (propter scite)* 3 possimus *Non. cf. ad Sest. 92 p. 217, 6* 4 Verres *del. Ba. l. l.* 7 quod *cO om. β* 10 ita habeantur atque dicantur *Don. Ter. Andr. 809* 12 posceret *β* postea *p. O* 15 thermitanis *cO¹ -nos β* 19 quin *β* qui non *O* 23 verum *O v. tamen β* 25 atque *c et O β* 30 inimici *del. J. J. Hartman, Mnem. XL 1912 p. 386*

Agathini eius filiam. de qua iste audierat, itaque ad
 generum Agathini migrare maluit. una nox interces-
 serat, cum iste Dorotheum sic diligebat ut diceret om-
 nia inter eos esse communia, Agathinum ita observa-
 bat ut aliquem adfinem atque propinquum. contemnere 5
 etiam signum illud Himerae iam videbatur, quod eum
 multo magis figura et liniamenta hospitae delectabant. 37
 itaque hortari homines coepit ut aliquid Sthenio peri- 90
 culi crearent criminisque confingerent. dicebant se illi
 nihil habere quod dicerent. tum iste iis aperte osten- 10
 dit et confirmavit eos in Sthenium quicquid vellent,
 simulatque ad se detulissent, probaturos. itaque illi
 non procrastinant, Sthenium statim educunt, aiunt ab
 eo litteras publicas esse corruptas. Sthenius postulat
 ut cum secum sui cives agant de litteris publicis cor- 15
 ruptis eiusque rei legibus Thermitanorum actio sit se-
 natusque et populus Romanus Thermitanis, quod sem-
 per in amicitia fideque mansissent, urbem agros leges-
 que suas reddidisset Publiusque Rupilius postea leges
 ita Siculis ex senatus consulto de decem legatorum 20
 sententia dedisset ut cives inter se legibus suis agerent,
 idemque hoc haberet Verres ipse in edicto: ut de his
 omnibus causis se ad leges reiceret. iste homo omnium 91
 aequissimus atque a cupiditate omni remotissimus se
 cogniturum esse confirmat; paratum ad causam dicen- 25
 dam venire hora nona iubet. non erat obscurum quid
 homo improbus ac nefarius cogitaret. neque enim ipse
 satis occultarat, nec mulier tacere potuerat. intellectum
 est id istum agere ut cum Sthenium sine ullo argu-
 mento ac sine teste damnasset, tum homo nefarius de 30
 homine nobili atque id aetatis suoque hospite virginis

1 eius et 2 Agathini *del. Ba. 1852 p. 199* 3 ut ... com-
 munia *Arus. GL VII 452, 14 (propter commune est inter)*
 10 dicerent ω obicerent *coni. Mue. deleta clausula* is P
 11 vellent O vellent dicerent β 15 cum cO *om. β* 21 se
 O sese β 22 haberet O habuerit β 24 omni β *om. cO*
 28 potuerat O¹ poterat β

supplicium crudelissime sumeret. quod cum esset per-
 spicuum, de amicorum hospitemque suorum sententia
 Thermis Sthenius Romam profugit; hiemi fluctibusque
 sese committere maluit quam non istam communem
 38 Siculorum tempestatem calamitatemque vitaret. Iste
 92 homo certus et diligens ad horam nonam praesto est,
 Sthenium citari iubet. quem posteaquam videt non
 adesse, dolore ardere atque iracundia furere coepit,
 Venerios in domum Stheni mittere, equis circum agros
 10 eius villasque dimittere. itaque dum expectat quidnam
 sibi certi adferatur, ante horam tertiam noctis de foro
 non discedit. postridie mane descendit; Agathinum ad
 se vocat, iubet eum de litteris publicis in absentem
 Sthenium dicere. erat eiusmodi causa ut ille ne sine
 15 adversario quidem apud inimicum iudicem reperire
 93 posset quid diceret. itaque tantum verbo posuit, Sa-
 cerdote praetore Sthenium litteras publicas corrupisse.
 vix ille hoc dixerat, cum iste pronuntiat STHENIUM
 LITTERAS PUBLICAS CORRUPISSE VIDERI; et hoc prae-
 20 terea addit homo Venerius novo modo nullo exemplo:
 OB EAM REM HS D VENERI ERYCINAE DE STHENI BONIS
 <SE> EXACTURUM, bonaque eius statim coepit vendere;
 et vendidisset, si tantulum morae fuisset quominus
 94 ei pecunia illa numeraretur. Ea posteaquam numerata
 25 est, contentus hac iniquitate iste non fuit: palam de
 sella ac tribunali pronuntiat: SIQUIS ABSENTEM STHE-
 NIUM REI CAPITALIS REUM FACERE VELLE, SESE EIUS NO-
 MEN RECEPTURUM, et simul ut ad causam accederet no-
 menque deferret, Agathinum novum adfinem atque
 30 hospitem coepit hortari. tum ille clare omnibus audien-
 tibus sese id non esse facturum, neque se usque eo

5 vitaret O (cf. 3, 99. 4, 39 Mue. p. LII et Meusel ad Caes. Gall.
 7, 17, 7) vitare β 9 in β om. cO equis cO equites β
 10 dum cO cum β ecquidnam Koch 1868 p. 2 12 discedit O
 -cessit β 15 inimicum ω iniquum Ba. 1852 p. 199 16 quid
 ω quod Ba. l. l. 20 addit cO addidit β 22 add. Ha.
 23 si . . . fuisset om. P¹ 26 pronuntiat ut supra β, post pa-
 lam O 31 sese β se O

Sthenio esse inimicum ut eum rei capitalis affinem esse diceret. hic tum repente Pacilius quidam, homo egens et levis, accedit, ait, si liceret absentis nomen deferre, se velle. iste vero et licere et fieri solere, et se recepturum. itaque defertur. edicit statim ut Ka- 5
lendis Decembribus adsit Sthenius Syracusis. hic qui 95
Romam pervenisset satisque feliciter anni iam adverso tempore navigasset omniaque habuisset aequiora et placabiliora quam animum praetoris atque hospitis, rem ad amicos suos detulit, quae ut erat acerba atque 10
indigna, sic videbatur omnibus.

Itaque in senatu continuo Cn. Lentulus et L. Gellius 39
consules faciunt mentionem placere statui, si patribus conscriptis videretur, ne absentes homines in provin-
ciis rei fierent rerum capitalium; causam Stheni totam 15
et istius crudelitatem et iniquitatem senatum docent. aderat in senatu Verres pater istius et flens unum quemque senatorum rogabat ut filio suo parceret, neque tamen multum proficiebat; erat enim summa voluntas senatus. itaque sententiae dicebantur: CUM 20
STHENIUS ABSENS REUS FACTUS ESSET, DE ABSENTE IUDICIUM NULLUM FIERI PLACERE, ET SIQUOD ESSET FACTUM, ID RATUM ESSE NON PLACERE. eo die trans- 96
igi nihil potuit, quod et id temporis erat et ille pater istius invenerat homines qui dicendo tempus consu- 25
merent. postea senex Verres defensores atque hospites omnes Stheni convenit, rogat eos atque orat ne oppugnent filium suum, de Sthenio ne laborent; confirmat iis curaturum se esse nequid ei per filium suum noceretur; se homines certos eius rei causa in Siciliam et 30
terra et mari esse missurum. et erat spatium dierum fere xxx ante Kalendas Decembres, quo die iste ut

2 tum β om. O 10 atque β et O 12 l. gellius cO lucillus P lucillus QH 17 pater istius del. Ba. 1852 p. 200
18 senatorum O -rem β 21 absens reus P r. a. OQH; cf. Verr. pr. 13. 2, 94. 99. 109 22 nullum fieri β f. n. O 26 senex Verres del. Ba. 1852 p. 200 29 suum β om. O¹ 30 et terra β terra O 32 die cO om. β

97 Syracusis Sthenius adesset edixerat. commoventur amici Stheni, sperant fore ut patris litteris nuntiisque filius ab illo furore revocetur. in senatu postea causa non agitur. veniunt ad istum domestici nuntii litterasque a patre afferunt ante Kalendas Decembres, cum isti etiam tum de Sthenio in integro tota res esset, eodemque ei tempore de eadem re litterae complures a multis eius amicis ac necessariis adferuntur. hic iste qui prae cupiditate neque officii sui neque periculi neque pietatis neque humanitatis rationem habuisset umquam, neque in eo quod monebatur auctoritatem patris neque in eo quod rogabatur voluntatem anteponendam putavit libidini suae, mane Kalendis Decembribus, ut edixerat, Sthenium citari iubet. Si abs te istam rem parens tuus alicuius amici rogatu benignitate aut ambitione adductus petisset, gravissima tamen apud te voluntas patris esse debuisset: cum vero abs te tui capitis causa peteret hominesque certos domo misisset hique eo tempore ad te venissent, cum tibi in integro tota res esset, ne tum quidem te potuit si non pietatis, at salutis tuae ratio ad officium sanitatemque reducere? citat reum. non respondit; citat accusatorem — attendite quaeso iudices quanto opere istius amentiae fortuna ipsa adversata sit, et simul videte qui Stheni causam casus adiuverit —: citatus accusator M. Pacilius nescioquo casu non respondit, non adfuit. si praesens Sthenius reus esset factus, si manifesto in maleficio teneretur, tamen cum accusator non adesset, Sthenium condemnari non oporteret. etenim si posset reus absente accusatore damnari, non ego a Vibone Veliam parvulo navigio inter fugitivo-

3 post ea Ba. 1852 p. 200 4 litterasque β -ras O 6 in integro cO¹ integra β (falso ordine verborum); cf. v. 20 ei β om. O¹ 16 adductus cO¹ inductus β 22 citat ... accusatorem Non. 265, 28 (propter citare) 27 non adfuit del. Cob. 1854 p. 230 30 damnari β condemnari O¹; utitur hoc loco Cicero simplici verbo propter clausulam

rum ac praedonum ac tua tela venissem, quo tempore omnis illa mea festinatio fuit cum periculo capitis ob eam causam ne tu ex reis eximerere, si ego ad diem non adfuissem. Quod igitur tibi erat in tuo iudicio optatissimum, me cum citatus essem non adesse, cur 5 Sthenio non putasti prodesse oportere, cum eius accusator non affuisset? itaque fecit ut exitus principio simillimus reperiretur: quem absentem reum fecerat, eum absente accusatore condemnat.

Nuntiabatur illi primis illis temporibus, id quod pa- 41
ter quoque ad eum pluribus verbis scripserat, agi- 100
tatam rem esse in senatu; etiam in contione tribunum plebis de causa Stheni M. Palicanum esse questum; postremo me ipsum apud hoc collegium tribunorum plebis, cum eorum omnium edicto non liceret Romae 15 quemquam esse qui rei capitalis condemnatus esset, egisse causam Stheni, et cum rem ita exposuissem quemadmodum nunc apud vos, docuissemque hanc damnationem duci non oportere, decem tribunos plebis hoc statuuisse idque de omnium sententia pronuntiatum 20 esse: NON VIDERI STHENIUM IMPEDIRI EDICTO QUOMINUS EI ROMAE LICERET ESSE. Cum haec ad istum 101 afferrentur, pertimuit aliquando et commotus est; vertit stilum in tabulis suis, quo facto causam omnem evertit suam; nihil enim sibi reliqui fecit quod de- 25 fendi aliqua ratione posset. nam si ita defenderet: 'recipi nomen absentis licet; hoc fieri in provincia nulla lex vetat', mala et improba defensione, verum aliqua tamen uti videretur; postremo illo desperatissimo perfugio uti posset, se imprudentem fecisse, existimasse 30

14 ipsum . . . cum haec ac- (102 p. 188, 18) adest V

7 itaque β ita O¹ 10 illi ω isti Kay. 13 de VcO¹ om. β
15 liceret romae VO r. l. β 19 duci ω dici Kra. 1883
p. 114 23 pertimuit VcO timuit β 26 ut supra O recepi
(falso certe ordine verborum) 29 illo Vβ tamen illo ex illo
tamen O¹

id licere. quamquam haec perditissima defensio est, tamen aliquid dici videretur. tollit ex tabulis id quod erat, et facit coram esse delatum.

42 Hic videte in quot se laqueos induerit, quorum ex
102 nullo se umquam expediet. primum ipse in Sicilia saepe et palam de loco superiore dixerat et in sermone multis demonstraret licere nomen recipere absentis; se exemplo fecisse quod fecisset. haec eum dictitasse priore actione et Sex. Pompeius Chlorus dixit, de cuius
10 virtute antea commemoravi, et Cn. Pompeius Theodorus, homo et Cn. Pompei clarissimi viri iudicio plurimis maximisque in rebus probatissimus et omnium existimatione ornatissimus, et Posides Macro Solun-
tinus, homo summa nobilitate existimatione virtute, et
15 hac actione quam voletis multi dicent, et qui ex isto ipso audierunt viri primarii nostri ordinis et alii qui interfuerunt, cum absentis nomen reciperetur. Deinde Romae cum acta res in senatu, omnes istius amici, in his etiam pater eius hoc defendebat: licere fieri; saepe
20 esse factum; iste quod fecisset, aliorum exemplo institutoque fecisse. dicit praeterea testimonium tota Sicilia, quae in communibus postulatis civitatum omnium consulibus edidit, rogare atque orare patres conscriptos ut statuerent ne absentium nomina reciperentur. qua de re Cn. Lentulum patronum Siciliae,
25 clarissimum adulescentem dicere audistis, Siculos cum

18 *post cum haec ac- deficit V*

1 id β O haec V 3 et V β om. O esse delatum VO¹ (cf. 104 p. 189, 11) omnibus esse β 4 se laqueos VO l. se β

5 umquam VOP^c videri P¹Q iudices umquam Pet. expediet VO -diret β 6 et V β om. O fort. recte 7 demonstrarat β O idem d. V 8 exemplo β O e. multorum V quo additamento haud scio an debilitetur sententia fecisse VO f. id P id f. Q

13 possidens in agros alienenses O 14 virtute β v. ornatissimus VO (*repetitum ex v. 13*); poterat per se dici aut omni virtute ornatissimus aut summa ... ornatus 16 ipso β O om. V

18 acta res in senatu O haec ac ... V res esset acta in s. β senatu <est> Mue. omnes istius β eius i. O 20 iste cO¹ istum β

se causam quae sibi in senatu pro his agenda esset docerent, de Stheni calamitate questos esse, propterque hanc iniuriam quae Sthenio facta esset, eos statuisset ut hoc quod dico postularetur. quae cum ita essent, 104 tantane amentia praeditus atque audacia fuisti ut in 5 re tam clara, tam testata, tam abs te ipso pervulgata tabulas publicas corrumpere auderes? At quemadmodum corrupisti? nonne ita ut omnibus nobis tacentibus ipsae tuae te tabulae condemnare possent? cedo quaeso codicem, circumfer ostende. videtisne to- 10 tum hoc nomen, coram ubi facit delatum, esse in litura? quid fuit istic antea scriptum? quod mendum ista litura correxit? quid a nobis iudices expectatis argumenta huius criminis? nihil dicimus: tabulae sunt in medio quae se corruptas atque interlitas esse cla- 15 mant. ex his etiam tu rebus effugere te posse confidis, 105 cum te nos non opinione dubia, sed tuis vestigiis persequamur, quae tu in tabulis publicis expressa ac recentia reliquisti? is mihi etiam Sthenium litteras publicas corrupisse causa incognita iudicavit, qui de- 20 fendere non potuerit se non ipsius Stheni nomine litteras publicas corrupisse?

Videte porro aliam amentiam, videte ut dum ex- 43
pedire sese vult, induat. cognitorem ascribit Sthenio — 106
quem? cognatum aliquem aut propinquum? non. Ther- 25
mitanum aliquem, honestum hominem ac nobilem? ne

9 tuae te O tuae β 10 cedo cO om. β videtisne β ut detine O i. videtin totum hoc β h. t. Q 12 quod ... correxit *Eutych. GL V 473, 4* (propter mendum); quam mendam ista (quae mendosa *codd.*) denique litura *Non. 214, 3 testatus fem. menda. videtur Ciceronis testimonium ab initio ad priorem partem capituli pertinuisse quo mendum Nonius testatur ex Cic. Att. 2, 7, 5, ita ut menda ex Lucil. 87 solo probetur* 14 tabulae ... clamant *Prisc. GL II 490, 13* (propter interlitas) 16 his O istis β vix deterius 20 iudicabit *Hot.* 21 potuerit β potuit cO poterit *Pluyg. 1856 p. 371* ipsius cO ex i. β in i. *Lb.* 23 <videte ut dum> expedire se (sic) vult induat *Non. 296, 43* (propter expedire); cf. *AFleckeisen, Jahrb. LXXIII 1876 p. 682*

id quidem. At Siculum in quo aliquis splendor dignitasque esset? neminem. Quid igitur? civem Romanum. Cui hoc probari potest? cum esset Sthenius civitatis suae nobilissimus, amplissima cognatione, plurimis amicitiiis, cum praeterea tota Sicilia multum auctoritate et gratia posset, invenire neminem Siculum potuit qui pro se cognitor fieret? hoc probabis? An ipse civem Romanum maluit? cedo cui Siculo, cum is reus fieret, civis Romanus cognitor factus umquam sit. omnium praetorum litteras qui ante te fuerunt profer explica: si unum inveneris, ego hoc tibi quemadmodum in tabulis scriptum habes, ita gestum esse concedam. At credo, Sthenius hoc sibi amplum putavit, eligere ex civium Romanorum numero, ex amicorum atque hospitum suorum copia quem cognitorem daret. quem delegit? quis in tabulis scriptus est? C. CLAUDIUS C. F. PALATINA. non quaero quis hic sit Claudius, quam splendidus, quam honestus, quam idoneus, propter cuius auctoritatem et dignitatem Sthenius ab omnium Siculorum consuetudine discederet et civem Romanum cognitorem daret. nihil horum quaero; fortasse enim Sthenius non splendorem hominis, sed familiaritatem secutus est. quid? si omnium mortalium Sthenio nemo inimicior quam hic C. Claudius cum semper, tum in his ipsis rebus et temporibus fuit, si de litteris corruptis contra venit, si contra omni ratione pugnavit, utrum potius pro Sthenio inimicum cognitorem esse factum an te ad Stheni periculum inimici eius nomine abusum esse credemus?

Ac ne qui forte dubitet cuiusmodi hoc totum sit negotium, tametsi iam dudum omnibus istius improbitatem perspicuam esse confido, tamen paulum etiam

2 igitur β ergo O 3 fort. huc spectat Don. Ter. Eun. 376
hoc tu his probatis (propter constructionem); cf. 155 p. 212, 9

7 pro se β om. O 13 amplum O¹ a. esse β 23 mortaliū sthenio nemo inimicior β mortaliū rum stennio innocentior O 30 hoc O¹ om. β

attendite. videtis illum subcrispo capillo nigrum qui eo vultu nos intuetur, ut sibi ipse peracutus videatur esse, qui tabulas tenet, qui scribit, qui monet, qui proximus est. is est Claudius qui in Sicilia sequester istius, interpres, confector negotiorum, prope collega Timarchidi numerabatur, nunc obtinet eum locum ut vix Apronio illi de familiaritate concedere videatur, ei qui se non Timarchidi, sed ipsius Verris collegam et socium esse dicebat. Dubitate etiam, si potestis, quin eum iste potissimum ex omni numero delegerit cui hanc cognitoris falsi improbam personam imponeret, quem et huic inimicissimum et sibi amicissimum esse arbitraretur! hic vos dubitabitis iudices, tantam istius audaciam, tantam crudelitatem, tantam iniuriam vindicare? dubitabitis exemplum illorum sequi qui damnato Cn. Dolabella damnationem Philodami Opuntii resciderunt, quod is non absens reus factus esset, quae res iniquissima atque acerbissima est, sed cum ei legatio iam Romam a suis civibus esset data? quod illi iudices multo in leviori causa statuerunt aequitatem secuti, vos id statuere in gravissima causa, praesertim aliorum auctoritate iam confirmatum, dubitabitis?

At quem hominem C. Verres, tanta tam insigni iniuria adfecisti? quem hominem absentem de litteris corruptis causa incognita condemnasti? cuius absentis nomen recepisti? quem absentem non modo sine crimine et sine teste, verum etiam sine accusatore damnasti? quem hominem? di immortales! non dicam amicum tuum, quod apud homines clarissimum est, non hospitum, quod sanctissimum est; nihil enim minus libenter de Sthenio commemoro, nihil aliud in eo quod repre-

1 videtis . . . nigrum *Schem. dian. RL 72, 32* 2 ut . . . esse videatur *s. v. add. P^c* videatur esse *O e. v. β; cf. 61 p. 170, 23*

7 ei *Mue. et ω* 11 hanc *cO om. β* 12 amicissimum *cO¹ amicum β* 17 quod *ω* cum *Weid. 1885 p. 7* 22 dubitabitis *β -tatis cO* 24 quem . . . recepisti *cO om. β* (cuius absentis nomen recepisti *add. P^c*) 29 tuum *s. v. add. P^c*

hendi possit invenio, nisi quod homo frugalissimus
 atque integerrimus te hominem plenum stupri flagitii
 sceleris domum suam invitavit, nisi quod qui C. Mari
 Cn. Pompei C. Marcelli L. Sisennae tui defensoris ce-
 5 terorum virorum fortissimorum hospes fuisset atque
 esset, ad eum numerum clarissimorum hominum tuum
 111 quoque nomen adscripsit. quare de hospitio violato
 et de tuo isto scelere nefario nil queror: hoc dico non
 iis qui Sthenium norunt, hoc est nemini eorum qui in
 10 Sicilia fuerunt — nemo enim ignorat quo hic in civi-
 tate sua splendore, qua apud omnes Siculos dignitate
 atque existimatione sit —, sed ut illi quoque qui in ea
 provincia non fuerunt intellegere possint, in quo ho-
 mine tu statueris exemplum eiusmodi quod cum prop-
 15 ter iniquitatem rei, tum etiam propter hominis digni-
 tatem acerbum omnibus atque intolerandum videretur.
 46 estne Sthenius is qui omnes honores domi suae facillime
 112 cum adeptus esset, amplissime ac magnificentissime
 gessit, qui oppidum non maximum maximis ex pecunia
 20 sua locis communibus monumentisque decoravit, cuius
 de meritis in rem publicam Thermitanorum Siculosque
 universos fuit aenea tabula fixa Thermis in curia, in
 qua publice erat de huius beneficiis scriptum et in-
 cisum? quae tabula tum imperio tuo revolsa, nunc a
 25 me tamen deportata est, ut omnes huius honores inter
 113 suos et amplitudinem possent cognoscere. estne hic qui
 apud Cn. Pompeium clarissimum virum cum accusatus
 esset quod propter C. Mari familiaritatem et hospi-
 tium contra rem publicam sensisse eum inimici et
 30 accusatores eius dicerent, cumque magis invidioso cri-
 mine quam vero arcesseretur, ita a Cn. Pompeio abso-
 lutus est ut in eo ipso iudicio Pompeius hunc hospitio

18 *post ac magnificentissime usque ad 117 p. 194, 28 cupi-*
dissimumque exstat C

5 virorum cO *om. β* 7 adscripsit O -pserit β 8 nihil ω
 14 tu β *om. O* eiusmodi β huius m. O¹ 25 deportata C
 rep- β 30 cumque β cum quo C 31 a β *om. C*

suo dignissimum statueret? ita porro laudatus defensusque ab omnibus Siculis, ut idem Pompeius non ab homine solum, sed etiam a provincia tota se huius absolutione inire gratiam arbitraretur? postremo estne hic qui et animum in rem publicam habuit eiusmodi, 5 et tantum auctoritate apud suos civis potuit, ut perficeret in Sicilia solus te praetore, quod non modo Siculus nemo, sed ne Sicilia quidem tota potuisset, ut ex oppido Thermis nullum signum, nullum ornamentum, nihil ex sacro, nihil de publico attingeres, cum prae- 10 sertim et essent multa praeclara et tu omnia concupisses? Denique nunc vide quid inter te, cuius nomine 114 apud Siculos dies festi agitantur et praeclara illa Verria celebrantur, cui statuae Romae stant inauratae a communi Siciliae, quemadmodum inscriptum videmus, 15 datae — vide inquam quid inter te et hunc Siculum qui abs te est patrono Siciliae condemnatus, intersit. hunc civitates ex Sicilia permultae testimonio suo legationibusque ad eam rem missis publice laudant, te omnium Siculorum patronum una Mamertina civitas socia fur- 20 torum ac flagitiorum tuorum publice laudat, ita tamen novo more ut legati laedant, legatio laudet, ceterae quidem civitates publice litteris legationibus testimoniis accusant queruntur arguunt; si tu absolutus sis, se funditus eversas esse arbitrantur. 25

Hoc de homine ac de huius bonis etiam in Eryco 47 monte monumentum tuorum flagitiorum crudelitatis- 115

10 de publico . . . Venerl non de Sthe- (116 p. 194, 17) adest V

1 statueret C -rit β 10 nihil ex sacro β om. C 11 tu
ex tua C 12 vide Vβ videte C 13 agitantur VP aguntur
C 14 cui Cβ cuius V romae|estant V 15 siciliae V sicilia
Cβ; cf. 145 p. 207, 28. 154 p. 212, 9. 168 p. 219, 5 17 patrono
Vβ -nus C 19 laudant te Vβ laudante C 21 flagitiosorum
V publice laudat del. Pluyg. 1856 p. 371 22 legati laedant
Vβ om. C 25 se funditus eversas C se e. f. V funditus ever-
sas β funditus se eversas coni. Pet. at recte effertur se quod
opponitur pronomini tu 27 flagitiorum Cβ furtorum fl. V (ex
114 v. 21)

que posuisti, in quo Stheni Thermitani nomen adscriptum est. vidi argenteum Cupidinem cum lampade. quid tandem habuit argumenti aut rationis res, quam obrem in eo potissimum Sthenianum praemium poneretur? utrum hoc signum cupiditatis tuae an tropaeum necessitudinis atque hospitii an amoris indicium esse voluisti? faciunt hoc homines quos in summa nequitia non solum libido et voluptas, verum etiam ipsius nequitiae fama delectat, ut multis in locis notas ac
 116 vestigia suorum flagitiorum relinqui velint. ardebat
 11 amore illius hospitae, propter quam hospitii iura violarat. hoc non solum sciri tum, verum etiam commemorari semper volebat. itaque ex illa ipsa re quam accusante Agathino gesserat, Veneri potissimum deberi praemium statuit, quae illam totam accusationem iudiciumque conflarat. putarem te gratum in deos, si hoc donum Veneri non de Stheni bonis dedisses, sed de tuis; quod facere debuisti, praesertim cum tibi illo ipso anno a Chelidone venisset hereditas.
 117 Hic ego si hanc causam non omnium Siculorum
 21 rogatu recepissem, si hoc a me muneris non universa provincia poposcisset, si me animus atque amor in rem publicam existimatioque offensa nostri ordinis ac iudiciorum non hoc facere coegisset, atque haec una
 25 causa fuisset quod amicum atque hospitem meum Sthenium, quem ego in quaestura mea singulariter dilexissem, de quo optime existimassem, quem in provincia existimationis meae studiosissimum cupidissimumque cognossem, tam crudeliter scelerate nefarieque trac-

17 *post non de sthe- deficit V* 28 *post cupidissimumque deficit C*

^d

3 *qui V* 7 *hoc homines C homines (sed hoc s. v. add.) VP^e //homines /hoc QH* 9 *nequitiae Vβ -tia C delectat Vβ -tet C* 12 *sciri tum β scribunt V scriptum C* 14 *veneri potissimum Cβ hostissimum veneri V potissimum Veneri RKL.*
 15 *statui (eras. t) C* 16 *putarem Vβ -ram C gratum bis V si Vβ posse C* 17 *bonis β om. C dedisses β -se C*
 26 *singulariter β -lare C* 29 *cognossem β cognoscere O*

tasses — tamen digna causa videretur cur inimicitias hominis improbissimi susciperem, ut hospitis salutem fortunaeque defenderem. fecerunt hoc multi apud maiores nostros, fecit etiam nuper homo clarissimus Cn. Domitius qui M. Silanum consularem hominem accusavit propter Aegritomari Transalpini hospitis iniurias. putarem me idoneum qui exemplum sequer humanitatis atque officii proponeremque spem meis hospitibus ac necessariis, quo tutiorem sese vitam meo praesidio victuros esse arbitrarentur. cum vero in communibus iniuriis totius provinciae Stheni quoque causa contineatur multique uno tempore a me hospites atque amici publice privatimque defendantur, profecto vereri non debeo, nequis hoc quod facio non existimet me summi officii ratione impulsus coactumque susce-

Atque ut aliquando de rebus ab isto cognitis iudicisque et de iudiciis datis dicere desistamus, et quoniam facta istius in his generibus infinita sunt, nos modum aliquem et finem orationi nostrae criminibusque faciamus, pauca ex aliis generibus sumemus. auditis ob ius dicendum Q. Varium dicere procuratores suos isti centum et triginta milia nummum dedisse, meministis Q. Varii testimonium, remque hanc totam C. Sacerdotis hominis ornatissimi testimonio comprobari, scitis Cn. Sertium M. Modium equites Romanos, sescentos praeterea cives Romanos multosque Siculos dixisse se isti pecuniam ob ius dicendum dedisse. de quo crimine quid ego disputem, cum id totum positum sit in testibus? quid porro argumenter, qua de re dubitare nemo possit? an hoc dubitabit quisquam omnium quin is venalem in Sicilia iuris dictionem habuerit, qui Romae totum edictum atque omnia decreta vendiderit? et quin is ab Siculis ob decreta interponen-

6 hospitis β nominis O 15 coactumque *del. Zie. p. 194*
 18 de β *om.* O¹ 23 et β *om.* O¹ 24 vari β valerii cO¹
 28 se cO *om.* β 29 id cO *om.* β

da pecunias ceperit, qui M. Octavium Ligurem pe-
 120 cuniam ob ius dicendum poposcerit? quod enim iste
 praeterea genus pecuniae cogendae praeteriit? quod
 non ab omnibus aliis praeteritum excogitavit? ecquae
 5 res apud civitates Siculas expetitur in qua aut honos
 aliquis sit aut potestas aut procuratio, quin eam rem
 tu ad tuum quaestum nundinationemque hominum tra-
 49 duxeris? Dicta sunt priore actione et privatim et pu-
 blice testimonia, legati Centuripini Halaesini Catinen-
 10 ses Panhormitanique dixerunt, multarum praeterea ci-
 vitatum, iam vero privatim plurimi. quorum ex testi-
 moniis cognoscere potuistis tota Sicilia per triennium
 neminem ulla in civitate senatorem factum esse gratiis,
 neminem, ut leges eorum sunt, suffragiis, neminem nisi
 15 istius imperio aut litteris; atque in his omnibus sena-
 toribus cooptandis non modo suffragia nulla fuisse,
 sed ne genera quidem spectata esse ex quibus in eum
 ordinem cooptari liceret, neque census neque aetates
 121 neque cetera Siculorum iura valuisse. quicumque sena-
 20 tor voluerat fieri quamvis puer, quamvis indignus,
 quamvis ex eo loco ex quo non liceret, si is pretio
 apud istum idoneos vinceret, factum esse semper; non
 modo Siculorum nihil in hac re valuisse leges, sed ne
 ab senatu quidem populoque Romano datas. quas enim
 25 leges sociis amicisque dat is qui habet imperium a
 populo Romano, auctoritatem legum dandarum ab se-

9 testimonia . . . dandarum (121 v. 26) adest V

2 iste cO¹ est (in ras. P) β 4 ecquae res Ha. ecqua res
 β hec quaere O; ecquae Sex. Rosc. 92 Verr. 1, 63 β (qua α) Sest.
 64. 110; ecqua Verr. 4, 25 (-quae var.) 7 hominum ω omnem
 Cornelissen, Mnem. N. S. VI 1878 p. 308 20 voluerat ω -rit Naug.

22 idoneos vinceret Gar. idoneus vinceret (inveniret O) cO
 idone. esset vinceret V fieret idoneus vinceret β; quamvis non
 idoneus esset, si is pretio apud istum vinceret coni. Pet. fieret
 fortasse natum est ex infinitivo fieri post liceret collocato

26 ab senatu eae debent β abferiam ace O quod non expedio,
 nisi forte voce debent omissa feriam ace natum est ex senatu
 eae. eas aequum est coni. Mue. eas necesse est Pet. neutrum
 probabiliter

natu, eae debent et populi Romani et senatus ex-
istimari.

Halaesini pro multis ac magnis suis maiorumque 122
suorum in rem publicam nostram meritis atque bene-
ficiis suo iure nuper L. Licinio Q. Mucio consulibus, 5
cum haberent inter se controversias de senatu coop-
tando, leges ab senatu nostro petiverunt. decrevit se-
natus honorifico senatus consulto ut iis C. Claudius
Appi filius Pulcher praetor de senatu cooptando leges
conscriberet. C. Claudius adhibitis omnibus Marcellis 10
qui tum erant, de eorum sententia leges Halaesinis
dedit. in quibus multa sanxit de aetate hominum, ne-
qui minor xxx annis natus, de quaestu quem qui fe-
cisset ne legeretur, de censu, de ceteris rebus. quae
omnia ante istum praetorem et nostrorum magistra- 15
tuum auctoritate et Halaesinorum summa voluntate
valuerunt. ab isto et praeco qui voluit illum ordinem
pretio mercatus est et pueri annorum senum septe-
numque denu senatorium nomen nundinati sunt; et
quod Halaesini antiquissimi et fidelissimi socii atque 20
amici Romae impetrarant, ut apud se ne suffragiis qui-
dem fieri liceret, id pretio ut fieri posset effecit.

Agrigentini de senatu cooptando Scipionis leges an- 50
tiquas habent, in quibus et illa eadem sancta sunt et 123
hoc amplius. cum Agrigentinorum duo genera sint, 25
unum veterum, alterum colonorum quos T. Manlius
praetor ex senatus consulto de oppidis Siculorum de-
duxit Agrigentum, cautum est in Scipionis legibus ne
plures essent in senatu ex colonorum numero quam ex
vetere Agrigentinorum. iste qui omnia iura pretio exae- 30
quasset omniumque rerum dilectum atque discrimen
pecunia sustulisset, non modo illa quae erant aetatis

8 is O his β 12 nequi cβ iniqui O¹ 18 et pueri . . .
nundinati sunt *Prisc. GL II 307, 4* (propter gen. senum, septe-
num denu) 22 <iste> effecit *Pluug. 1880 p. 379* 26 t. β
l. cO¹ 29 in senatu cO om. β 30 vetere ω -rum *Hot. (item*
p. 198, 3); cf. Mue. p. LIV 31 delictum P

- ordinis quaestusque permiscuit, sed etiam in his duobus generibus civium novorum veterumque turbavit.
- 124 nam cum esset ex vetere numero quidam senator demortuus, et cum ex utroque genere par numerus reli-
- 5 quus esset, veterem cooptari necesse erat legibus, ut is amplior numerus esset. quae cum ita se res haberet, tamen ad istum emptum venerunt illum locum senatorium non solum veteres, verum etiam novi. fit ut pretio novus vincat litterasque a praetore adferat Agrig-
- 10 gentum. Agrigentini ad istum legatos mittunt qui eum leges doceant consuetudinemque omnium annorum demonstrent, ut iste intellegeret ei se illum locum vendidisse, cui ne commercium quidem esse oporteret. quorum oratione iste cum pretium iam accepisset, ne tan-
- 125 tulum quidem commotus est. Idem fecit Heracliae.
- 16 nam eo quoque colonos P. Rupilius deduxit legesque similes de cooptando senatu et de numero veterum ac novorum dedit. ibi non solum iste ut apud ceteros pecuniam accepit, sed etiam genera veterum ac novorum
- 51 numerumque permiscuit. Nolite expectare dum omnes
- 21 obeam oratione mea civitates: hoc uno complector omnia, neminem isto praetore senatorem fieri potuisse, nisi qui isti pecuniam dedisset.
- 126 Hoc idem transfero in magistratus curationes sacer-
- 25 dotia. quibus in rebus non solum hominum iura, sed etiam deorum immortalium religiones omnes repudiavit. Syracusis lex est de religione, quae in annos singulos Iovis sacerdotem sortito capi iubeat, quod apud
- 127 illos amplissimum sacerdotium putatur. cum suffragiis

5 ut is amplior . . . scriptum erat ut (127 p. 199, 10) adest V

6 haberet O -rent β 8 verum VO sed β 9 adferat ω auferat (*del.* Agrigentum) *tamquam ex O Pluyg. 1856 p. 371*

11 consuetudinumque V 12 illum locum β O l. i. V 13 ne β O neque V 14 ne . . . commotus est *Don. Ter. Ad. 163*

15 heracliae O -eae V 17 et VO ac β 21 complector V c O c. crimine β c. nomine s; complector omnia crimine *Pet. 1905 p. 421* 23 pecuniam isti *Zie. p. 194* 27 de om. V 28 sortito β O oratio V

tres ex tribus generibus creati sunt, res revocatur ad sortem. perfecerat iste imperio ut pro suffragio Theomnastus familiaris suus in tribus illis renunciaretur. in sorte cui imperare non potuerat, expectabant homines quidnam acturus esset. homo, id quod erat facillimum, primo vetat sortiri, iubet extra sortem Theomnastum renunciari. negant id Syracusani per religiones sacrorum ullo modo fieri posse, fas denique negant esse. iubet iste sibi legem recitari. recitatur. in qua scriptum erat ut quot essent renunciati, tot in hydriam sortes conicerentur; cuium nomen exisset, ut is haberet id sacerdotium. iste homo ingeniosus et peracutus: 'optime' inquit, 'nempe scriptum ita est: QUOT RENUNTIATI ERUNT. 'quot ergo' inquit 'sunt renunciati?' respondent: 'tres.' 'numquid igitur oportet nisi tres sortes conici, unam educi?' 'nihil.' conici iubet tres in quibus omnibus esset inscriptum nomen Theomnasti. fit clamor maximus, cum id universis indignum ac nefarium videretur. ita Iovis illud sacerdotium amplissimum per hanc rationem Theomnasto datur.

Cephaloedi mensis est certus, quo mense sacerdotem maximum creari oporteat. erat eius honoris cupidus Artemo quidam, Climachias cognomine, homo sane locuples et domi nobilis. sed is fieri nullo modo poterat, si Herodotus quidam adesset. ei locus ille atque honos in illum annum ita deberi putabatur ut ne Climachias quidem contra diceret. res ad istum defertur et istius more deciditur. toreumata sane nota et pretiosa auferuntur. Herodotus Romae erat; satis putabat se ad comitia tempore venturum, si pridie venisset. iste ne aut alio mense ac fas erat comitia haberentur aut Herodoto praesenti honos adimeretur — id quod

10 *post* scriptum erat ut *deest* V

3 familiaris suus Vβ -arissimus O 4 potuerat Vβ -ant O
 poterat 5 9 recitari VcO legi β 11 cuium c civium O¹
 cuius β 13 scriptum ita β i. s. O 14 inquit sunt cO s. i. β

iste non laborabat, Climachias minime volebat —, excogitat — dixi iam dudum, non est homo acutior quisquam nec fuit —, excogitat inquam quemadmodum mense illo legitimo comitia haberentur nec tamen
 129 Herodotus adesse posset. Est consuetudo Siculorum
 6 ceterorumque Graecorum, quod suos dies mensesque congruere volunt cum solis lunaeque ratione, ut nonnumquam siquid discrepet, eximant unum aliquem diem aut summum biduum ex mense, quos illi exaeresimos dies nominant. item nonnumquam uno die
 10 longiorem mensem faciunt aut biduo. quae cum iste cognosset novus astrologus qui non tam caeli rationem quam caelati argenti duceret, eximi iubet non diem ex mense, sed ex anno unum dimidiatumque
 15 mensem hoc modo ut quo die verbi causa esse deberet Idus Ianuarias, in eum diem Kalendas Martias proscribi iuberet. itaque fit omnibus recusantibus et plorantibus. dies is erat legitimus comitiis habendis.
 130 eo modo sacerdos Climachias renuntiatus est. Herodotus cum Roma revertitur, diebus ut ipse putabat
 20 xv ante comitia, offendit eum mensem qui consequitur mensem comitiale, comitiis iam abhinc diebus xxx factis. tum Cephaloeditani decrerunt intercalarium
 xxxv dies longum, ut reliqui menses in suam rationem reverterentur. hoc si Romae fieri posset, certe aliqua ratione expugnasset iste ut dies xxxv inter binos
 25 ludos tollerentur, per quos solos iudicium fieri potest.

5 cf. *Comm. Bern. Lucan. 10, 187* nam intercalantur dies sicut in Verrinis legimus, solis et lunae congruente ratione 11 faciunt ω -ant *con. Pet.* cum iste cO iste cum β 16 in eum diem *Wesenberg* in eo die cO eo die β is eo die *Pet.* 17 proscribi iuberet cO proscriberet β 18 plorantibus cO impl- β 24 roma β ab r. O¹ diebus cO dies β 21 qui consequitur mensem cO *om.* β 22 abhinc P ab me OQH (ex -inc) ante *Ha.* diebus XXX O XXX d. β 23 factis P¹O habitis P² s. v. QH decrerunt β fecerunt cO 24 XLV β XXXV cO; cf. v. 14 unum dimidiatumque mensem 26 inter binos ludos *Prisc. GL III 414, 10* (propter bini) 27 potest O¹ posset β

Iam vero censores quemadmodum isto praetore in Sicilia creati sint, operae pretium est cognoscere. ille enim est magistratus apud Siculos qui diligentissime mandatur a populo, propter hanc causam quod omnes Siculi ex censu quotannis tributa conferunt, in censu habendo potestas omnis aestumationis habendae summaeque faciundae censori permittitur. itaque et populus cui maximam fidem suarum rerum habeat, maxima cura deligit, et propter magnitudinem potestatis hic magistratus a populo summa ambitione contenditur. in ea re iste nihil obscure facere voluit, non in sortitione fallere neque dies de fastis eximere. nihil sane vafre nec malitiose facere conatus est. sed ut studia cupiditatesque honorum atque ambitiones ex omnibus civitatibus tollerentur, quae res evertendae reipublicae solent esse, ostendit sese in omnibus civitatibus censores esse facturum. tanto mercatu praetoris indicto concurritur undique ad istum Syracusas; flagrabat tota domus praetoria studio hominum et cupiditate. nec mirum omnibus comitiis tot civitatum unam in domum revocatis tantaque ambitione provinciae totius in uno cubiculo inclusa. exquisitis palam pretiis et licitationibus factis describebat censores binos in singulas civitates Timarchides. is suo labore suisque accessionibus huius negotii atque operis molestia consequebatur, ut ad istum sine ulla sollicitudine summa pecuniae referretur. iam hic Timarchides quantam pecuniam fecerit, plane adhuc cognoscere non potuistis; verum tamen priore actione quam varie, quam improbe praedatus esset, multorum testimoniis cognovistis.

- 2 sint β sunt O 4 <cum> omnes . . . conferant *Ba. 1852 p. 201 omnes . . . conferunt del. Kay.* 6 habendae *del. Kay.*
 7 faciundae β -endae cO 11 iste cO *om. β facere β om. cO¹* 14 omnibus civitatibus β hominibus civitatibusque O
 15 tollerentur O tolleret β 16 solent ω solerent *Ba. 1852 p. 201*
 18 tota domus O d. t. β 23 describebat *Mue. descr. ω*
 25 molestia cO -iam β 27 pecuniae cO -ia β Timarchides *del. Ba. l. l. hic pro adv. accipiens* 29 priore β in p. O
 30 testimoniis cO¹ ex t. β

54 Sed ne miremini qua ratione hic tantum apud istum
 134 libertus potuerit, exponam vobis breviter quid hominis
 sit, ut et istius nequitiam qui illum secum habuerit, eo
 praesertim numero ac loco, et calamitatem provinciae
 5 cognoscatis. in mulierum corruptelis et in omni eius-
 modi luxuria atque nequitia mirandum in modum re-
 periebam hunc Timarchidem ad istius flagitiosas libi-
 dines singularemque nequitiam natum atque aptum
 fuisse; investigare adire appellare corrumpere quidvis
 10 facere in eiusmodi rebus quamvis callide, quamvis
 audacter, quamvis impudenter; eundem mira quae-
 dam excogitare genera furandi. nam ipsum Verrem
 tantum avaritia semper hiantem atque imminente fuisse,
 ingenio et cogitatione nulla, ut quicquid sua sponte
 15 faciebat, item ut vos Romae cognovistis, eripere potius
 135 quam fallere videretur. haec vero huius erat ars et
 malitia miranda, quod acutissime tota provincia quid
 cuique accidisset, quid cuique opus esset, indagare et
 odorari solebat; omnium adversarios, omnium inimi-
 20 cos diligenter cognoscere colloqui attemptare; ex utra-
 que parte voluntates perspicere, facultates et copias;
 quibus opus esset, metum offerre, quibus expediret,
 spem ostendere; accusatorum et quadruplatorum quic-
 quid erat, habebat in potestate, quod cuique negotii
 25 conflari volebat, nullo labore faciebat; istius omnia
 decreta imperia litteras peritissime et callidissime ven-
 136 ditabat. Ac non solum erat administer istius cupidi-
 tatum, verum etiam ipse sui meminerat neque solum
 nummos, siqui isti exciderant, tollere solebat, ex qui-
 30 bus pecuniam maximam fecit, sed etiam voluptatum
 flagitiorumque istius ipse reliquias colligebat. Itaque

7 Timarchidem *del. Ba. l. l.* 17 acutissime β accuratissime
 cO quid . . . accidisset cO *om. β* 18 opus esset O necesse
 esset β indagare β -ri O 19 omnium adversarios cO *om. β*

21 parte O causa β parte causas et *RKL. an causas volup-*
tates <que> perspicere, facultates et copias*****? 25 con-
 flari β -re cO

in Sicilia non Athenionem qui nullum oppidum cepit, sed Timarchidem fugitivum omnibus oppidis per triennium scitote regnasse. in Timarchidi potestate sociorum populi Romani antiquissimorum atque amicissimorum liberos, matres familias, bona fortunasque omnes fuisse. Is igitur ut dico Timarchides in omnes civitates accepto pretio censores dimisit; comitia isto praetore censorum ne simulandi quidem causa fuerunt. 55

Iam hoc impudentissime. palam — licebat enim videlicet legibus — singulis censoribus denarii treceni ad statuum praetoris imperati sunt. censores cxxx facti sunt; pecuniam illam ob censuram contra leges clam dederunt; haec denarium xxxviii milia palam salvis legibus contulerunt in statuum. primum quo tantam pecuniam? deinde quamobrem censores ad statuum tibi conferebant? ordo aliqui censorum est, collegium, genus aliquod hominum? nam aut publice civitates istos honores habent aut [si] generatim homines, ut aratores, ut mercatores, ut navicularii; censores quidem qui magis quam aediles? ob beneficium? ergo hoc fatebere, abs te haec petita esse — nam empti non audebis dicere —, te eos magistratus hominibus beneficii, non rei publicae causa permisisse? hoc cum tute fateare, quisquam dubitabit quin tu istam apud populos provinciae totius invidiam atque offensionem non ambitionis neque beneficiorum collocandorum, sed pecuniae conciliandae causa susceperis? Itaque illi cen-

1 sed post Athenionem *transp.* EJKiehl, *Mnem.* V 1856 p. 449
 <in> omnibus *Ha.* 3 in ... fuisse *Prisc. GL II 247, 12* (propter *gen.* Timarchidi) 5 liberos ... omnes *Prisc. GL II 199, 6* (propter *gen.* familias) 6 Timarchides *del. Ba.* 1852 p. 201 10 denarii treceni *Mue. d. trecenti* β ·CCC· O 12 clam *om. P*¹ 13 denarium β *om. O*; cf. *Prisc. GL III 408, 16* denarius quoque decem librarum nummus per X perscriptam notatur: ✕. eorum pleraque in Verrinis Ciceronis licet invenire <in> antiquissimae scripturae emendatis codicibus 18 *del. s* sic *Mue.*; aut si homines, generatim *Pet.* 21 fatebere β -bare O empti β epta cO 23 permisisse β perimisse ex pervenisse O¹ 26 ambitionis <tollendae> *Pluyg.* 1856 p. 372

sores fecerunt idem quod in nostra re publica solent
 ii qui per largitionem magistratus adepti sunt: de-
 derunt operam ut ita potestatem gererent, ut illam la-
 cunam rei familiaris explerent. sic census habitus est
 5 te praetore, ut eo censu nullius civitatis res publica
 posset administrari. nam locupletissimi cuiusque cen-
 sum extenuarant, tenuissimi auxerant. itaque in tri-
 butis imperandis tantum oneris plebi imponebatur, ut
 etiamsi homines tacerent, res ipsa illum censum repu-
 56 diaret, id quod intellegi facillime potest. nam L. Me-
 11 tellus qui posteaquam ego inquirendi causa in Sici-
 liam veni, repente L. Laetili adventu istius non modo
 amicus, verum etiam cognatus factus est, is quod vide-
 bat istius censu stari nullo modo posse, eum censum
 15 observari iussit, qui viro fortissimio atque innocentis-
 simo Sex. Peducaeo praetore habitus esset. erant enim
 tum censores legibus facti delecti a suis civitatibus,
 quibus siquid commisissent, poenae legibus erant con-
 139 stitutae. te autem praetore quis censor aut legem me-
 20 tueret qua non tenebatur, quoniam creatus lege non
 erat, aut animadversionem tuam, cum id quod abs te
 emerat vendidisset? Teneat iam sane meos testes Me-
 tellus, cogat alios laudare, sicut in multis conatus est;
 modo haec faciat quae facit. quis enim umquam tanta
 25 a quoquam contumelia, quis tanta ignominia adfectus
 est? Quinto quoque anno Sicilia tota censetur. erat
 censa praetore Peducaeo; quintus annus cum in te
 praetorem incidisset, censa denuost. postero anno L.
 Metellus mentionem tui census fieri vetat, censores

2 adepti sunt . . . hi iudicent (140 p. 205, 7) adest V

6 posset Oβ -it V censum Vc O -us β 7 auxerant β hause-
 cO extenuarunt et auxerunt Zie. p. 194 9 homines β O om-
 nes V 10 potest O res (re β) ipsa p. Vβ 14 censu Vβ
 -sus cO 19 quis O qui β 21 cum β qui O qui cum V
 22 teneat nunc Metellus testes meos Sacerd. GL VI 453, 21
 meos β O eos V ut vid. 24 tantam V 26 erat Vβ e. enim
 O e. autem coni. Mue. 27 in te praetorem vulgo in te pop.
 ro. V te praetore (vel pr.) β O

dicit de integro sibi creari placere, interea Peducaeanum censum observari iubet. hoc si tuus inimicus fecisset, tamen si animo aequo provincia tulisset, inimici iudicium grave videretur. fecit amicus recens et cognatus voluntarius; aliter enim si provinciam retinere, si salvus ipse in provincia vellet esse, facere non potuit. Expectas etiam quid hi iudicent? si tibi magistratum abrogasset, minore ignominia te affecisset, quam cum ea quae in magistratu gessisti sustulit atque irrita iussit esse. neque in hac re sola fuit eiusmodi, sed antequam ego in Siciliam veni, in maximis rebus ac plurimis. nam et Heraclio Syracusanos tuos illos palaestritas bona restituere iussit et Epicrati Bidinos et pupillo Drepanitano A. Claudium, et nisi mature Laetilius in Siciliam cum litteris venisset, minus xxx diebus Metellus totam triennii praeturam tuam rescidisset.

Et quoniam de ea pecunia quam tibi ad statuum censores contulerunt dixi, non mihi praetermittendum videtur ne illud quidem genus pecuniae conciliatae quam tu a civitatibus statuarum nomine coegisti. video enim eius pecuniae summam esse pergrandem, ad HS CCIOO CCIOO; tantum conficietur ex testimoniis et litteris civitatum. et iste hoc concedit nec potest aliter dicere. quare cuiusmodi putamus esse illa quae negat, cum haec tam improba sunt quae fatetur? quid enim vis constitui? consumptam esse istam omnem pecuniam in statuis? fac ita esse; tamen hoc ferendum nullo modo est, tantam ab sociis pecuniam auferri, ut omnibus in angiporis praedonis improbissimi statua ponatur, qua

7 post iudicent deest V

2 fecisset VO tibi f. β 3 animo aequo Oβ equo a V
6 in provinciam V 12 syracusanos O¹ -no β 23 vices Gar.
-XX- LXI cO CXXX β tricies Zu. cf. 142 p. 206, 7. 165 p. 218, 4
conficietur cO -citur β et O¹ ac β 25 quare ... fateatur
Prisc. GL III 250, 6 (testatus fateatur) 26 sunt β sint Prisc.
cf. Mue. p. LVI fateatur Prisc. 29 ab β a O omnibus in β
in o. O 30 statua ponatur cO¹ statuae ponantur β

58 vix tuto transiri posse videatur. Verum ubi tandem aut
 142 in quibus statuis ista tanta pecunia consumpta est?
 'consumetur' inquires. scilicet expectemus legitimum
 illud quinquennium: si hoc intervallo non consumpse-
 5 rit, tum denique nomen eius de pecuniis repetundis
 statuarum nomine deferemus. Reus est maximis pluri-
 misque criminibus in iudicium vocatus; HS viciens ex
 hoc uno genere captum videmus. si condemnatus eris,
 non opinor id ages ut ista pecunia in quinquennio con-
 10 sumatur in statuis; sin absolutus eris, quis erit tam
 amens qui te ex tot tantisque criminibus elapsum post
 quinquennium statuarum nomine arcessat? ita si ne-
 que adhuc consumpta est ista pecunia et est perspi-
 cuum non consumptum iri, licet iam intellegamus in-
 15 ventam esse rationem, quare et iste HS viciens ex hoc
 uno genere conciliarit et ceperit, et ceteri si hoc a vobis
 erit comprobatum, quam volent magnas hoc nomine
 pecunias capere possint; ut iam videamur non a pe-
 cuniis capiundis homines absterrere, sed cum genera
 20 quaedam pecuniarum capiundarum conprobarimus,
 143 honesta nomina turpissimis rebus imponere. Etenim
 si C. Verres HS CCIOO populum verbi gratia Centuripi-
 num poposcisset eamque ab iis pecuniam abstulisset,
 non opinor esset dubium quin eum, cum id planum
 25 fieret, condemnari necesse esset. quid? si eundem po-
 pulum HS CC poposcit eaque coegit atque abstulit,
 num idcirco absolvetur quod ascriptum est eam pe-
 cuniam datam statuarum nomine? non opinor; nisi
 forte id agimus non ut magistratibus nostris moram

12 nomine accersat . . . magistratibus nostris (143 v. 29) adest V

1 transiri . . . videatur cO -re . . . -amur β 6 est ω es
 Pluyg. 1856 p. 373 8 captum O¹ capta β 12 arcessat β O
 accersat V 13 est ista pecunia VO¹ ista p. est β 14 con-
 sumtu V (voluit igitur consumptui) 15 ex hoc V om. β O

16 [et] ceperit Pluyg. 1856 p. 373 et ceteri si β O ne ceteris
 V 18 pecunis capiendis V 19 absterrere V β abstinere cO

20 capiundarum O -plend- β 22 CCIOO V XX O CXX mi-
 lia β C Zu.

accipiundi, sed ut sociis causam dandi afferre videamur.

Quodsiquem statuae magno opere delectant, et si quis earum honore aut gloria ducitur, is haec tamen constituat necesse est, primum averti pecuniam domum non placere, deinde ipsarum statuarum modum quendam esse oportere, deinde illud, certe ab invitis exigi non oportere. Ac de avertenda pecunia quaero abs te utrum ipsae civitates solitae sint statuas tibi faciundas locare, ei cui possent optima condicione locare, an aliquem curatorem praeficere qui statuis faciundis praeesset, an tibi an cui tu imperasses adnumerare pecuniam. nam si per eos statuae fiebant a quibus tibi iste honos habebatur, audio; sin Timarchidi pecunia numerabatur, desine quaeso simulare te, cum in manifestissimo furto teneare, gloriae studiosum ac monumentorum fuisse.

Quid vero? modum statuarum haberi nullum placet? atqui habeatur necesse est. etenim sic considerate. Syracusana civitas, ut eam potissimum nominem, dedit ipsi statuam — est honos — et patri — bella haec pietatis et quaestuosa simulatio — et filio — ferri hoc potest; hunc enim puerum non oderant; verum quotiens et quot nominibus a Syracusanis statuas auferes? ut in foro statuerent, abstulisti, ut in curia, coegisti, ut pecuniam conferrent in eas statuas quae Romae ponerentur, imperasti; ut idem darent homines aratorum nomine: dederunt; ut idem pro parte in commune Siciliae conferrent: etiam id contulerunt. Una civitas cum tot nominibus pecuniam contulerit idemque hoc civitates ceterae fecerint, nonne res ipsa vos admonet,

1 accipiundi O -iendi β afferre cO¹ auferre β 3 quodsiquem . . . ducitur Non. 283,6 (propter ducere) 8 ac β age cO¹ 9 faciundas β -iendas O 10 locare β om. O 11 an ω et Pluyg. Spec. emend. 1855 p.15 aut Mue. curatorem β procur- O¹ 12 an ω aut Lb. 16 in β om. O manifestissimo cO manifesto β 25 abstulisti β statuisti O 31 nonne O non β

ut putetis modum aliquem huic cupiditati constitui oportere? quid? si hoc voluntate sua nulla civitas fecit, si omnes imperio metu vi malo adductae tibi pecuniam statuarum nomine contulerunt, per deos immortales
 5 numcui dubium esse poterit quin etiamsi statuerit accipere ad statuas licere, idem tamen statuatur eripere
 146 certe non licere? Primum igitur in hanc rem testem totam Siciliam citabo, quae mihi una voce statuarum nomine magnam pecuniam per vim coactam esse de-
 10 monstrat. nam legationes omnium civitatum in postulatis communibus, quae fere omnia ex tuis iniuriis nata sunt, etiam hoc ediderunt: UT STATUAS NECUI NISI
 60 CUM IS DE PROVINCIA DECESSISSET POLLICERENTUR. tot praetores in Sicilia fuerunt, totiens apud maiores
 15 nostros Siculi senatum adierunt, totiens hac memoria: tamen huiusce novi postulati genus atque principium
 147 tua praetura attulit. quid enim tam novum non solum re, sed genere ipso postulandi? nam cetera quae sunt in isdem postulatis de iniuriis tuis, sunt nova, sed
 20 tamen non novo modoulantur. Rogant et orant Siculi patres conscriptos, ut nostri magistratus posthac decumas lege Hieronica vendant. tu primus contra vendideras. audio. Ne in cellam quod imperatur aestument. hoc quoque propter tuos ternos denarios nunc
 25 primum postulatur, sed genus ipsum postulandi non est novum. Ne absentis nomen recipiatur. ex Stheni calamitate et tua natum est iniuria. Cetera non colligam. sunt omnia Siculorum postulata eiusmodi ut crimina collecta in unum reum te esse videantur, quae
 30 tamen omnia novas iniurias habent, sed postulationum
 148 formulas usitatas. hoc postulatum de statu is ridiculum

1 ut putetis β om. O 3 tibi β om. O 7 cf. Don. Ter. Andr. 931 ut Cicero: testis est tota Sicilia; quamquam cf. Verr. 3, 149 9 magnam β om. O demonstrat β -et O 20 non O om. β novo β om. O 28 Siculorum postulata del. Kay. idem te et quae tamen v. 29; quibus demptis orationis perspicuitas minuitur 31 hoc . . . respiciat (sic) Prisc. GL III 250, 9 (testatus coniunctivum -iat)

esse videatur ei qui rem sententiamque non perspi-
 ciat. postulant enim non uti ne cogantur statuere; quid
 igitur? ut ipsis ne liceat. quid est hoc? petis a me,
 quod in tua potestate est, ut id tibi facere ne liceat;
 pete potius nequis te invitum polliceri aut facere co- 5
 gat. 'nihil egero' inquit, 'negabunt enim omnes se coe-
 gisse; si me salvum esse vis, mihi impone istam vim,
 ut omnino mihi ne liceat polliceri.' Ex tua praetura
 primum haec est nata postulatio; qua cum utuntur, hoc
 significant atque adeo aperte ostendunt, sese ad sta- 10
 tuas tuas pecuniam metu ac malo coactos invitissimos
 contulisse. quid? si hoc non dicant, tibi non necesse 149
 sit ipsi id confiteri? vide et perspice qua defensione
 sis usus: iam intelleges hoc tibi de statuis confiten-
 dum esse. mihi enim renuntiatur ita constitui a tuis pa- 61
 tronis hominibus ingeniosis causam tuam, et ita eos 16
 abs te institui et doceri, ut quisque ex provincia Si-
 cilia gravior homo atque honestior testimonium vehe-
 mentius dixerit, sicuti multi primarii viri multa dixe-
 runt, te statim hoc istis tuis defensoribus dicere: 'ini- 20
 micus est propterea quod arator est.' Itaque uno ge-
 nere opinor circumscribere habetis in animo genus
 hoc aratorum, quod eos infenso animo atque inimico
 venisse dicatis, quia fuerit in decumis iste vehementior.
 ergo aratores inimici omnes et adversarii; nemo est 25
 eorum quin perisse te cupiat? omnino praeclare te
 habes, cum is ordo atque id hominum genus quod op-
 timum atque honestissimum est, a quo uno et summa
 res publica et illa provincia maxime continetur, tibi
 est inimicissimum. Verum esto; alio loco de arato- 150
 rum animo et iniuriis videro; nunc quod mihi abs te 31

1 ei β om. O¹ Prisc. fort. recte 2 uti cO ut β 3 est
 hoc β enim O¹ 6 egero β rogo c ego rogo O¹ 11 tuas
 cO om. β 14 tibi β om. O¹ 15 renuntiatur mihi Don. Ter.
 Andr. 508 16 ita eos abs te β eos ita (cum signis transpo-
 nendi et voce ita deleta punctis subscriptis) abs te ita O
 19 sicuti O sicuti siculi β 25 adversarii β a. sunt O 26 quin
 β qui non O; cf. 88 p. 182, 19 29 resp. β rei p. O

datur, id accipio, eos tibi esse inimicissimos. nempe ita dicis: propter decumas. concedo; non quaero iure an iniuria sint inimici. quid ergo? illae quid sibi statuae equestres inauratae volunt quae populi Romani
 5 oculos animosque maxime offendunt, propter aedem Volcani? nam inscriptum esse video quandam ex his statuīs aratores dedisse. si honoris causa statuam dederunt, inimici non sunt; credamus testibus; tum enim honori tuo, nunc iam religioni suae consulunt. sin autem metu coacti dederunt, confiteare necesse est te in
 10 provincia pecunias statuarum nomine per vim ac metum coegisse. utrum tibi commodum est elige.
 62 Equidem libenter hoc iam crimen de statuīs relin-
 151 quam, ut mihi tu illud concedas quod tibi honestissimum est, aratores tibi ad statuam honoris tui causa voluntate sua contulisse. da mihi hoc: iam tibi maximam partem defensionis praecideris; non enim poteris aratores tibi iratos esse atque inimicos dicere. o causam singularem! o defensionem miseram ac perditam!
 20 nolle hoc accipere reum ab accusatore, et eum reum qui praetor in Sicilia fuerit, aratores ei statuam sua voluntate statuīsse, aratores de eo bene existimare, amicos esse, salvum esse cupere! metuit ne hoc vos
 152 existimetis; obruitur enim aratorum testimoniis. Utar
 25 eo quod datur. certe hoc vobis ita iudicandum est, eos qui isti inimicissimi sunt, ut ipse existimari vult, ad istius honores atque monumenta pecunias voluntate sua non contulisse. Atque ut hoc totum facillime intellegi possit, quem voles eorum testium quos pro-

29 voles . . . apertissime vobis (156 p. 213, 16) adest V

1 'nempe' ita dicis 'propter decumas' *Pluyg. 1856 p. 375*

2 dicis β ait dicis O 3 illae quid cO¹ illae β 6 inscriptum cO scriptum β 7 statuīs O statuam β cf. *Victor. RL 233, 18*: ita et in Verrinis Cicero: 'aut amicos' inquit 'confiteare Siculos. necesse est aut inimicos. si amici sunt, credamus testibus; si inimici sunt, inviti pecunias contulerunt' 11 pecunias O om. β 18 iratos β honestis cO (*e v. 14*) 23 esse β om. O¹

26 sunt O sint β

duxero, qui ex Sicilia testes sunt, sive togatum sive Siculum, rogato et eum qui tibi inimicissimus esse videbitur, qui se spoliatum abs te esse dicet, ecquid suo nomine in tuam statuam contulerit: neminem reperies qui neget; etenim omnes dederunt. quemquam igitur 153 putas dubitaturum quin is quem tibi inimicissimum 6 esse oporteat, qui abs te gravissimas iniurias acceperit, pecuniam statuæ nomine dederit vi atque imperio adductus, non officio ac voluntate? et huius ego pecuniae iudices quæ permagna est impudentissimeque 10 coacta ab invitis, non habui rationem neque habere potui, quantum ab aratoribus, quantum ab negotiatoribus, qui Syracusis, qui Agrigenti, qui Panhormi, qui Lilybaei negotiantur, esset coactum, quam iam intellegitis ipsius quoque confessione ab invitissimis coac- 15 tam esse.

Venio nunc ad civitates Siciliae de quibus facillime iudicium fieri voluntatis potest. an etiam Siculi inviti contulerunt? non est probabile. etenim sic C. Verrem praeturam in Sicilia gessisse constat ut cum utrisque 20 satis facere non posset, et Siculis et togatis, officii potius in socios quam ambitionis in civis rationem duxerit. Itaque eum non solum PATRONUM illius insulae, sed etiam SOTERA inscriptum vidi Syracusis. Hoc quantum est? ita magnum ut Latine uno verbo ex- 25 primi non possit. is est nimirum SOTER qui salutem dedit. huius nomine etiam dies festi agitantur, pulchra

1 ex cO e V in β sunt VO sint β togatum (rog- O¹) cO¹
 civem romanum Vβ 2 et eum ω etiam Ba. 1852 p. 202
 3 abs te cOβ om. V esse VO om. β 7 iniurias acceperit
 O acceperit P¹ acc. iniurias P^cQ 9 et βO om. V fort. recte
 10 impudentissimeque β -me O 12 ab βO a V 14 quam
 iam RSchoell, Phil. XXV 1867 p. 174 quoniam Vβ (quo servato
 cum venio nunc membrum coniunxit Mdv. 1828 p. 90) ut iam O et
 iam Mue. eam iam Pet. 15 coactam Vβ -um O 18 iudi-
 cium fieri Vβ f. i. O non male 23 illius VO¹ istius β
 24 vidi βO esse vidi V 25 magnum βO m. est V 27 Mart.
 Cap. 510 RL 473, 9 Cicero soterem salvatorem noluit nominare,
 sed ait: qui salutem dedit

illa Verria, non quasi Marcellia, sed pro Marcellis
 quae illi istius iussu sustulerunt. huius fornix in foro
 Syracusis est, in quo nudus filius stat, ipse autem
 ex equo nudatam ab se provinciam prospicit. huius
 5 statuae locis omnibus quae hoc demonstrare videan-
 tur, propemodum non minus multas statuas istum po-
 suisse Syracusis quam abstulisse; huic etiam Romae
 videmus in basi statuarum maximis litteris incisum:
 155 A COMMUNI SICILIAE DATAS. Quamobrem qui hoc probare
 10 potes cuiquam, tantos honores habitos esse ab invitis?
 64 hic tibi etiam multo magis quam paulo ante in ara-
 toribus videndum et considerandum est quid velis.
 magna res est utrum tibi Siculos publice privatimque
 amicos an inimicos existimari velis. si inimicos, quid
 15 te futurum est? quo confugies? ubi nitere? modo ara-
 torum honestissimorum hominum ac locupletissimo-
 rum et Siculorum et civium Romanorum maximum
 numerum abs te abalienasti: nunc de Siculis civitatibus
 quid ages? dices tibi Siculos esse amicos? qui poteris?
 20 qui quod nullo in homine antea fecerant, ut in eum
 publice testimonium dicerent, cum praesertim ex ea
 provincia condemnati sint complures qui ibi praetores
 fuerint, duo soli absoluti, hi nunc veniunt cum litteris,
 veniunt cum mandatis, veniunt cum testimoniis pu-
 25 blicis; qui si te publice laudarent, tamen id more potius
 suo quam merito tuo facere viderentur, hi cum de tuis
 factis publice conqueruntur, nonne hoc indicant, tan-

3 filiusque eius inpuber nudus stans sub fornice *Sacerd. GL VI 453, 18* 5 locis omnibus V β O omnibus locis c omnibus 5
 9 siciliae c O β -ia V; cf. 114 p. 193, 15 probare potes V p.
 potest O probari potest β; cf. ad 106 p. 190, 3 11 etiam ω
 iam Ba. 1852 p. 203 12 velis VO¹ vis β 16 hominum ac l.
 et om. β 17 maximum . . . abalienasti *Arus. GL VII 457, 16*
 (propter abalienare) 20 fecerant VO -runt β ut . . . dicerent
del. Ba. 1852 p. 202 22 qui ibi . . . fuerunt *del. Ba. l. l.*
 23 fuerint O -unt β; cf. *Mue. p. LVII*; qui . . . fuerint *del. Ba. l. l.*
 hi β O ii V nunc ω cum *Plugg. Spec. em. 1855 p. 17*
 25 publice laudarent β O l. p. V 26 hi β ii V et O 27 factis
om. P¹

tas esse iniurias ut multo maluerint de suo more de-
cedere quam de tuis moribus non dicere? Confitendum 156
est igitur tibi necessario Siculos inimicos esse qui qui-
dem in te gravissima postulata consulibus ediderint
et me ut hanc causam salutisque suae defensionem 5
susciperem obsecrarint, qui cum a praetore prohibe-
rentur, a quattuor quaestoribus impedirentur, omnium
minas atque omnia pericula prae salute sua levia
duxerint, qui priore actione ita testimonia graviter
vehementerque dixerint ut Artemonem Centuripinum 10
legatum et publice testem Q. Hortensius accusatorem,
non testem esse diceret. etenim ille cum propter vir-
tutem et fidem cum Androne homine honestissimo et
certissimo, tum etiam propter eloquentiam legatus a
suis civibus electus est, ut posset multas istius et varias 15
iniurias quam apertissime vobis planissimeque expli-
care.

Dixerunt Halaesini Catinenses Tyndaritani Hennen- 65
ses Herbitenses Agyrinenses Netini Segestani; nume-
rare omnes non est necesse. scitis quam multi et quam 20
multa priore actione dixerint. nunc et illi et reliqui di-
cent. omnes denique hoc in hac causa intellegent, hoc 157
animo esse Siculos ut si in istum animadversum non
sit, sibi relinquendas domos ac sedes suas et ex Si-
cilia decedendum atque adeo fugiendum esse arbi- 25
trentur. hos homines tu persuadebis ad honorem atque
amplitudinem tuam pecunias maximas voluntate sua
contulisse? credo qui te in tua civitate incolumem esse
nollent, hi monumenta tuae formae ac nominis in suis

16 *post vobis deest V*

3 est igitur O i. e. Vβ tibi necessario Vβ n. t. O 4 In VO
et in β ediderint cO -runt Vβ 6 obsecrarint V (*ut vid.*)
cO -runt β 9 duxerint c -runt Vβ O 10 dixerint c -runt Vβ O
11 Q. β O om. V 13 hominem V 19 netini O netinenses
β; cf. Plin. nat. 3, 91 (*quamquam ibi etiam Agyrini*) numerare
β et n. c enum- O; cf. sen. grat. 1 p. 2, 9 percensere nume-
rando 20 scitis β scis cO quam multi et om. cO¹ 21 [et]
quam Pluyg. 1856 p. 375 29 nolunt id. *ibid.*

civitatibus esse cupiebant. res declarabit ut cupierint. iam dudum enim mihi nimium tenuiter Siculorum erga te voluntatis argumenta colligere videor, utrum statuas voluerint tibi statuere an coacti sint.

- 158 De quo hoc homine auditum est umquam quod tibi
 6 accidit, ut eius in provincia statuae in locis publicis
 positae, partim etiam in aedibus sacris, per vim et per
 universam multitudinem deicerentur? tot homines in
 Asia nocentes, tot in Africa, tot in Hispania Gallia
 10 Sardinia, tot in ipsa Sicilia fuerunt: ecquo de homine
 hoc umquam audivistis? novum est iudices, in Siculis
 quidem et in omnibus Graecis monstri simile. non
 crederem hoc de statuīs, nisi iacentis revolsasque vi-
 dissem, propterea quod apud omnes Graecos hic mos
 15 est ut honorem hominibus habitum in monumentis
 eiusmodi nonnulla religione deorum consecrari arbi-
 159 trentur. Itaque Rhodii qui prope soli bellum illud su-
 perius cum Mithridate rege gesserint omnisque eius
 copias acerrimumque impetum moenibus litoribus
 20 classibusque suis exceperint, tamen cum ei regi ini-
 mīci praeter ceteros essent, statuam eius quae erat
 apud ipsos in celeberrimo urbis loco, ne tum quidem
 in ipsis urbis periculis attigerunt. ac forsitan vix con-
 venire videretur, quem ipsum hominem cuperent ever-
 25 tere, eius effigiem simulacrumque servare, sed tamen
 videbam, apud eos cum essem, et religionem esse
 quandam in his rebus a maioribus traditam, et hoc
 disputari, cum statua se eius habuisse temporis ra-

2 iam dudum enim . . . certe manifestum (183 p. 225, 16) *exstat C*

1 declarabit cO -avit β 3 utrum . . . coacti sint *del. Ba.*
 1852 p. 204; cf. Zie. p. 194 5 hoc C om. β 10 haec quo C
 11 audivistis C audiimus (*vel -ivimus*) β *vix deterius*
 17 rhodi C qui C cum β 18 gesserint Cβ -runt O 20 clas-
 sibus ex classi C exceperint ω -runt Zu. 22 ipsos β istos C
 23 ac C om. β *fort. recte* 24 hominem *del. Ba.* 1852 p. 190
 27 quandam β quandam C 28 disputari C -re β eius C
 non P vero QH§

tionem quo posita esset, cum homine eius quo gereret bellum atque hostis esset. Videtis igitur consuetudinem religionemque Graecorum, quae monumenta hostium in bello ipso soleat defendere, eam summa in pace praetoris populi Romani statu is praesidio non fuisse. Tauromenitani quorum est civitas foederata, homines quietissimi qui maxime ab iniuriis nostrorum magistratuum remoti consuerant esse praesidio foederis, hi tamen istius evertere statuam non dubitarunt. qua abiecta basim tamen in foro manere voluerunt, quod gravius in istum fore putabant, si scirent homines statuam eius a Tauromenitanis esse deiectam, quam si nullam umquam positam esse arbitrarentur. Tyndaritani deiecerunt in foro et eadem de causa equum inanem reliquerunt. Leontinis misera in civitate atque inani tamen istius in gymnasio statua deiecta est. Nam quid ego de Syracusanis loquar? quod non est proprium Syracusanorum, sed et illorum et commune conventus illius ac prope totius provinciae. quanta illuc multitudo, quanta vis hominum convenisse dicebatur tum cum statuae sunt istius deiectae et eversae! at quo loco! celeberrimo ac religiosissimo ante ipsum Serapim in primo aditu vestibuloque templi. quodnisi Metellus hoc tam graviter egisset atque illam rem imperio edictoque prohibuisset, vestigium statuarum istius in tota Sicilia nullum esset relictum.

Atque ego hoc non vereor nequid horum non modo impulsu, verum omnino adventu meo factum esse videatur. omnia ista ante facta sunt, non modo quam ego Siciliam, verum etiam quam iste Italiam attigit. dum ego in Sicilia sum, nulla statua deiecta est; postea-

4 soleat ex -ent C eam β ea C 5 praetoris p. r. β P. R. C
 8 consuerant C -everant β 9 hii C statum C dubitarunt CP -averunt QH 10 abiecta β ablecta C 11 quod β quid C 14 de C om. β 17 non β om. C 18 et commune C commune β conventus C 21 istius Jord. illius ω

67 quam illinc decessi, quae sint gesta cognoscite. Centuripinorum senatus decrevit populusque iussit ut quae statuae C. Verris ipsius et patris eius et filii essent, eas quaestores demoliendas locarent, dumque ea de-
 5 molitio fieret, senatores ne minus triginta adessent. videte gravitatem civitatis ac dignitatem: neque eas in urbe sua statuas esse voluerunt, quas inviti per vim atque imperium dedissent, neque eius hominis in quem ipsi cum gravissimo testimonio publice, quod num-
 10 quam antea, Romam mandata legatosque misissent. et id gravius esse putarunt si publico consilio quam
 162 si per vim multitudinis factum videretur. cum hoc consilio statuas Centuripini publice sustulissent, audit Metellus. graviter fert, evocat ad se Centuripinorum
 15 magistratus et decem primos, nisi restituissent statuas, vehementer minatur. illi ad senatum renuntiant; statuae quae istius causae nihil prodessent reponuntur, decreta Centuripinorum quae de statuīs erant facta. non tolluntur. Hic ego aliud alii concedo, Metello ho-
 20 mini sapienti prosus non possum ignoscere, siquid stulte facit. quid? ille hoc putabat Verri criminosum fore, si statuae eius essent deiectae, quod saepe vento aut aliquo casu fieri solet? non erat in hoc neque crimen ullum neque reprehensio. ex quo igitur crimen
 25 atque accusatio nascitur? ex hominum iudicio et vo-
 68 luntate. ego, si Metellus statuas Centuripinos reponere
 163 non coegisset, haec dicerem: videte iudices, quantum et quam acerbum dolorem sociorum atque amicorum animis inusserint istius iniuriae, cum Centuripinorum

1 decessi C discessi β cf. div. Caec. 2 p. 4, 8 Verr. 1, 52 p. 87, 15
 5, 7 posteaquam illinc M'. Acilius decessit sint C sunt β
 3 C. β om. C eius C om. β 4 demolitio β mol- C 5 ne minus
 triginta CQ XXX ne minus PH fort. recte 8 eius C om. β
 9 cum gravissimo ex congruissimo C publice β -co C 11 id
 β om. C 12 factum β f. esse C 14 centuripinorum magi-
 stratus C -pinum -tum β 16 minatur C his m. β 18 de-
 creta ... tolluntur C om. β 22 statua eius C e. statuae β
 essent β esset C 26 centuripinos reponere C r. c. β 29 in-
 *usserint (i eras.) C

amicissima ac fidelissima civitas, quae tantis officiis cum populo Romano coniuncta est ut non solum rem publicam nostram, sed etiam in quovis homine privato nomen ipsum Romanum semper dilexerit, ea publico consilio atque auctoritate iudicarit C. Verris statuas 5 esse in urbe sua non oportere. recitarem decreta Centuripinorum, laudarem illam civitatem, id quod verissime possem, commemorarem decem milia civium esse Centuripinorum fortissimorum fidelissimorumque sociorum; eos omnis hoc statuuisse: monumentum istius 10 in sua civitate nullum esse oportere. haec tum dicerem, 164 si statuas Metellus non reposuisset. Velim quaerere nunc ex ipso Metello quidnam sua vi et auctoritate mihi ex hac oratione praeciderit. eadem opinor omnia convenire. neque enim si maxime statuae deiectae 15 essent, eas ego vobis possem iacentis ostendere; hoc uno uterer: civitatem tam gravem iudicasse statuas C. Verris demoliendas. hoc mihi Metellus non eripuit; haec etiam addidit ut quererem, si mihi videretur, tam iniquo iure sociis atque amicis imperari, ut iis ne in 20 suis quidem beneficiis libero iudicio uti liceret; ut vos rogarem ut coniecturam faceretis, qualem in iis rebus in me L. Metellum fuisse putaretis, in quibus rebus obesse mihi posset, cum in hac re tam aperta cupiditate fuerit in qua nihil obfuit. Sed ego Metello non 25 irascor neque ei suam vacationem eripio, qua ille apud omnis utitur, ut nihil malitiose neque consulto fecisse videatur.

69

Iam igitur est ita perspicuum ut negare non possis, 165

1 ac β om. C 2 cum p. R. coniuncta est *Arus. GL VII 467, 18* (*propter* coniunctus cum) 4 romanum C -norum β dilexerit β dete- C 7 illam civitatem β illa decreta c. C (*ex v. 6*) illa decreta, <laudarem illam> c. *coni. Pet.* 8 milia om. C civium esse C e. c. β 11 civitate sua *Ba. 1852 p. 204* (*propter v. 6*) 16 eas ego β ego eas C 21 ut vos β vos C 22 iis ⊆ *Gru. his ω* 23 rebus β om. C 25 obfuit β offugit C 26 vacationem C vag- β purgationem *Naug.; cf. Cic. epist. ad Caes. iun. frg. 15* (*Non. 436, 19*) qua β quam C

nullam tibi statuam voluntate cuiusquam datam, nullam pecuniam statuarum nomine nisi vi expressam et coactam. quo quidem in crimine non illud solum intellegi volo, te ad statuas HS viciens coegisse, sed
 5 multo etiam illud magis, quod simul demonstratum est, quantum odium in te aratorum, quantum omnium Siculorum sit et fuerit. in quo quae vestra defensio
 166 futura sit, coniectura adsequi non queo. 'oderunt Siculi; togatorum enim causa multa feci.' — at hi quidem acerrimi inimici sunt. — 'inimicos habeo cives Romanos quod sociorum commoda ac iura defendi.' — at socii in hostium numero sese abs te habitos queruntur. — 'aratores inimici sunt propter decumas.' — quid? qui agros immunes liberosque arant cur oderunt?
 15 cur Halaesini, cur Centuripini, cur Segestani, cur Halicyenses? quod genus hominum, quem numerum, quem ordinem proferre possum qui te non oderit, sive civium Romanorum sive Siculorum? ut etiamsi causas cur te oderint non possim dicere, tamen illud dicendum putem, quem omnes mortales oderint, eum vobis
 20 quoque odio esse oportere. An hoc dicere audebis: utrum de te aratores, <utrum negotiatores,> utrum denique Siculi universi bene existiment aut quomodo existiment, ad rem id non pertinere? neque tu hoc dicere
 167 audebis, nec si cupias licebit; eripiunt enim tibi istam orationem [contemnendorum Siculorum atque arato-

9 causa multa . . . prodesse posset (169 p. 219, 20) adest V

4 viciens Gar. (cf. 141 p. 205, 23) ∞ ∞ C (natum ex CCICCC CCICCC) CXX· milia β 5 demonstratum C -andum β 6 est quantum β om. C in te C om. β 9 at hi β at hii C ali V, unde at ii Ha. 10 inimici C inimicissimique Vβ 11 ac β ad C 12 numero sese C numeros se V numeros β 14 arant Cβ erant V 15 Centuripini, <cur Panormitani> Pluyg. 1856 p. 376 ut omnes civitates liberae (3, 13) enumerarentur halycenses C 17 possum ex -em C¹ 18 causas VC causam (-a P) β 19 possim Cβ possum V 20 vobis quoque Cβ q. v. V nobis q. RKL. his q. Ba. 1852 p. 204 add. Gar. 23 existimant V¹ aut . . . existiment om. Vβ habet C aut vulgo an C 25 cupias C cupies Vβ enim C om. Vβ 26 del. Gru.

rum] statuae illae equestres quas tu paulo ante quam
ad urbem venires, poni inscribique iussisti, ut omnium
iniquorum tuorum animos accusatorumque tardares.
quis enim tibi molestus esset aut quis appellare te 168
auderet, cum videret statuas a negotiatoribus, ab ara- 5
toribus, a communi Siciliae positas? quod est aliud in
illa provincia genus hominum? nullum. Ergo ab uni-
versa provincia generatimque a singulis eius parti-
bus non solum diligitur, sed etiam ornatur. quis hunc
attingere audeat? potes igitur dicere nihil tibi obesse 10
oportere aratorum negotiatorum Siculorumque om-
nium testimonia, cum eorum nominibus in statuarum
inscriptione oppositis omnem te speraris invidiam at-
que infamiam tuam posse extinguere? an quorum tu
auctoritate statuas cohonestare tuas conatus es, eorum 15
ego dignitate accusationem meam comprobare non
potero?

Nisi forte quod apud publicanos gratosus fuisti, in 169
ea re spes te aliqua consolatur. quae gratia nequid
tibi prodesse posset, ego mea diligentia perfeci, ut 20
etiam obesse deberet, tu tua sapientia curasti. etenim
rem totam iudices breviter cognoscite. in scriptura 70
Siciliae pro magistro est quidam L. Carpinatius, qui
et sui quaestus causa, et fortasse quod sociorum inter-
esse arbitrabatur, bene penitus in istius familiarita- 25
tem sese dedit. is cum praetorem circum omnia fora
sectaretur neque ab eo umquam discederet, in eam iam
venerat consuetudinem in vendendis istius decretis et

20 post posset deficit V

3 iniquorum C inimicorum Vβ; cf. Verr. 5, 177 omnibus ini-
quissimis meis. Planc. 57 nostri iniqui 4 appellare te V ap-
pellaret C -are β 5 videret β om. C a V ab Cβ ab ara-
toribus VP om. CQ 6 siciliae Cβ -ia VC¹O; cf. 114 p. 193, 15
positas V om. Cβ 8 a Cβ ab VQH eius Vβ et eius
C <qui> non ... ornatur, Ba. 1852 p. 204 non male 10 potes
β -est VC 11 siculorumque Cβ -orum V 13 speraris VC
-abis β 14 tu auctoritate VC auct. tu β (efferuntur voces tu
et statuas, ego et accusationem) 27 iam β om. C 28 con-

iudiciis transigendisque negotiis, ut prope alter Timar-
 170 chides numeraretur. hoc erat etiam capitalior quod
 idem pecunias iis qui ab isto aliquid mercabantur,
 faenori dabat. ea autem faeneratio erat eiusmodi iu-
 5 dices, ut etiam is quaestus huic cederet. nam quas pe-
 cunias ferebat iis expensas quibuscum contrahebat,
 eas aut scribe istius aut Timarchidi aut etiam isti
 ipsi referebat acceptas. idem praeterea pecunias istius
 171 extraordinarias grandis suo nomine faenerabatur. hic
 10 primo Carpinatius, antequam in istius familiaritatem
 tantam pervenisset, aliquotiens ad socios litteras de
 istius iniuriis miserat. Canuleius vero qui in portu
 Syracusis operas dabat, furta quoque istius permulta
 nominatim ad socios perscripserat, ea quae sine por-
 15 torio Syracusis erant exportata; portum autem et scrip-
 turam eadem societas habebat. ita factum est ut essent
 permulta quae ex societatis litteris dicere in istum et
 172 proferre possemus. Verum accidit ut Carpinatius qui
 iam cum isto summa consuetudine, praeterea re ac
 20 ratione coniunctus esset, crebras postea litteras ad so-
 cios de istius summis officiis in rem communem bene-
 ficiisque mitteret. etenim cum iste omnia quaecumque
 Carpinatius postulabat, facere ac decernere solebat,
 tum ille etiam plura scribebat ad socios, ut si posset
 25 quae antea scripserat, ea plane extingueret. ad extre-
 mum vero cum iste iam decedebat, eiusmodi litteras ad
 eos misit: ut huic frequentes obviam prodirent gratias-

suetudinem C familiaritatem consuetudinemque β in β om. C
 fort. recte

3 iis ε his ω 4 eiusmodi β huius- C 5 hic quaestus
 isti Ba. 1852 p. 205 6 iis β is C his O 7 eas C (aea O) om.
 β isti ipsi C ipsi isti β 9 ferebatur C 10 primo β om. C
 Carpinatius del. Ba. l. l. 10 familiaritatem tantam C t. f. β
 11 pervenisset C -iret β 12 portu β -tis C 14 port<ori>
 um Cob. 1854 p. 230, sed cf. Mue. p. LXI 16 ita factum β id
 actum C 18 accidit β accedit C 24 ille etiam C e. i. β
 25 quae β ea quae C; de repetitione pronomini vix cogita-
 veris antea β ante C 27 gratiasque β gratias C

que agerent, facturos se siquid imperasset studiose pollicerentur. itaque socii fecerunt vetere instituto publicanorum, non quo istum ullo honore dignum arbitrantur, sed quod sua interesse putabant se memores gratosque existimari, gratias isti egerunt; Carpinatium 5 saepe ad se de eius officiis litteras misisse dixerunt. Iste cum respondisset ea se libenter fecisse operasque 71 Carpinati magno opere laudasset, dat amico suo cuidam 173 negotium, qui tum magister erat eius societatis, ut diligenter caveret atque prospiceret, nequid esset in 10 litteris sociorum quod contra caput suum aut existimationem valere posset. itaque ille multitudine sociorum remota decumanos convocat, rem defert. statuunt illi atque decernunt, ut eae litterae quibus existimatio C. Verris laederetur removerentur operaque 15 daretur ne ea res C. Verri fraudi esse posset. Si ostendo hoc decresse decumanos, si planum facio hoc decreto remotas esse litteras, quid exspectatis amplius? possumne magis rem iudicatam adferre, magis reum condemnatum in iudicium adducere? At quorum iudicio 20 condemnatum! nempe eorum quos ii qui severiora iudicia desiderant arbitrantur res iudicare oportere [publicanorum iudicio]; quos videlicet nunc populus iudices poscit, de quibus ut eos iudices habeamus, legem ab homine non nostri generis, non ex equestri 25 loco profecto, sed nobilissimo promulgatam videmus; decumani, hoc est principes et quasi senatores publicanorum, removendas de medio litteras censuerunt. Habeo ex iis qui adfuerunt quos producam, quibus hoc committam, homines honestissimos ac locupletissi- 30

1 se C esse β 8 magno opere C magnopere β 11 caput suum aut C suum caput atque β 14 eae C he β O
 17 decresse β decrevisse C 19 mage (*hoc testatus*) condemnatum hominem in iudicium adducere non posse *Serv. Aen. 10, 481* (in frumentaria *Serv. in Verrinis Serv. auct.*) 20 adducere. ad ducere ad quorum C 21 ii β hii C 22 arbitrantur res iudicare C -trentur res -ari β 23 *del. Ba. 1852 p. 205*
 24 ut ... habeamus *del. Mue.* 29 iis β his C

mos, ipsos principes equestris ordinis, quorum splendore vel maxime illius qui legem promulgavit, oratio et causa nititur. venient in medium, dicent quid statuerint. profecto si recte homines novi, non mentientur; 5 litteras enim communis de medio remove potuerunt, fidem suam et religionem remove non possunt. ergo equites Romani qui te suo iudicio condemnarunt, horum iudicio condemnari noluerunt; vos nunc utrum illorum iudicium an voluntatem sequi malitis considerate.

72 At vide quid te amicorum tuorum studium, quid
176 tuum consilium, quid sociorum voluntas adiuvet. dicam paulo promptius; neque enim iam vereor nequis hoc me magis accusatorie quam libere dixisse arbitretur. si istas litteras non decreto decumanorum magistri removissent, tantum possem in te dicere quantum in litteris invenissem. nunc decreto isto facto litterisque remotis tantum mihi licet dicere quantum possum, tantum iudici suspicari quantum velit. dico te 20 maximum pondus auri argenti eboris purpurae, plurimam vestem Melitensem, plurimam stragulam, multam Deliacam supellectilem, plurima vasa Corinthia, magnum numerum frumenti, vim mellis maximam Syracusis exportasse; his pro rebus quod portorium non esset datum, litteras ad socios misisse L. 25 Canuleium, qui in portu operas daret. Satisne magnum hoc crimen videtur? nullum opinor maius. qui defendet Hortensius? postulabit ut litteras Canulei proferam, crimen eiusmodi nisi litteris confirmetur, inane 30 esse dicet. clamabo litteras remotas esse de medio, decreto sociorum erepta mihi esse istius indicia ac monu-

1 ipsos *Gar.* istos ipsos C istos β 2 illius *Schue.* istius ω 3 nititur C nitetur β *meliore certe clausula* venient *edd.* veniunt ω 7 qui C *om.* β condemnarunt horum iudicio C *om.* β 8 vos β *om.* C 12 quid sociorum *om.* C 13 promptius C amplius β 18 possim *Ern.* 19 iudici β -ce C 21 plurimam stragulam β -ma -la C 25 L. β T. C 27 hoc crimen β *cr. h.* C 27 qui C quid β qui id *edd. praeter Pet.*

menta furtorum. Aut hoc contendat numquam esse factum aut omnia tela excipiat necesse est. negas esse factum. placet ista mihi defensio, descendo. aequa enim contentio, aequum certamen proponitur. producam testis, et producam pluris eodem tempore; quoniam tum cum actum est una fuerunt, nunc quoque una adsint; cum interrogabuntur, obligentur non solum iuris iurandi atque existimationis periculo, sed etiam communi inter se conscientia. Si planum fit hoc ita quem admodum dico esse factum, num poteris dicere Hortensi, nihil in istis fuisse litteris quod Verrem laederet? non modo id non dices, sed ne illud quidem tibi dicere licebit, tantum quantum ego dicam non fuisse. ergo hoc vestro consilio et gratia perfecistis, ut quemadmodum paulo ante dixi, et mihi summa facultas ad accusandum daretur, et iudici libera potestas ad credendum.

Quod cum ita sit, nihil fingam tamen. meminero me non sumpsisse quem accusarem, sed recepissee quos defenderem, vos ex me causam non a me prolatam, sed ad me delatam audire oportere, me Siculis satis esse facturum, si quae cognovi in Sicilia, quae accepi ab ipsis, diligenter exposuero, populo Romano, si nullius vim, nullius potentiam pertimuero, vobis, si facultatem vere atque honeste iudicandi fide et diligentia mea fecero, mihimet, si ne minimum quidem de meo curriculo vitae quod mihi semper propositum fuit decessero. Quapropter nihil est quod metuas, nequid in te confingam; etiam quod laetere, habes. multa enim quae scio abs te esse commissa, quod aut nimium turpia aut parum credibilia sunt, praetermittam. tantum

2 omnia β omnium C omnia mea Koch 1868 p. 2 3 ista mihi CP m. i. QHO 4 contentio CP¹ condicio P²QH
5 eodem β eo C 7 sint C β adsint O¹ 10 num (unum O¹) CO¹P non QH 11 istis β isti C 15 et C β om. O¹
16 et β om. C 17 credendum β cern- C 19 sumpsisse ω suscepisse Cob. 1854 p. 230 quos C quod β 23 nullius vim β om. C 30 abs β a C

agam de hoc toto nomine societatis ut eam scire possitis. quaeram decretumne sit. cum id invenero, quaeram remotaene sint litterae. cum id quoque constabit, vos iam hoc me tacito intellegetis: si illi qui hoc
 5 istius causa decreverunt [equites Romani], nunc idem in eum iudices essent, istum sine dubio condemnarent, de quo litteras eas quae istius furta indicarent, et ad se missas et suo decreto remotas scirent esse. quem igitur ab iis [equitibus Romanis] qui istius causa cupiunt omnia, qui ab eo benignissime tractati sunt, condemnari necesse esset, is a vobis iudices ulla via aut ratione absolvi potest?

181 Ac ne forte ea quae remota de medio atque erepta nobis sunt, omnia ita condita fuisse atque ita abdita
 15 latuisse videantur, ut haec diligentia quam ego a me exspectari maxime puto, nihil eorum investigare, nihil adsequi potuerit: quae consilio aliquo aut ratione inveniri potuerunt, inventa sunt iudices; manifestis in rebus hominem iam teneri videbitis. nam quod in
 20 publicanorum causis vel plurimum aetatis meae versor vehementerque illum ordinem observo, satis commode mihi videor eorum consuetudinem usu tractan-
 74 doque cognosse. Itaque ut hoc comperi, remotas esse
 182 litteras societatis, habui rationem eorum annorum per
 25 quos iste in Sicilia fuisset; dein quaesivi, quod erat inventu facillimum, qui per eos annos magistri illius societatis fuissent, apud quos tabulae fuissent. sciebam enim hanc magistrorum qui tabulas haberent, consuetudinem esse ut cum tabulas novo magistro tra-

1 nomine ω crimine *Cob. 1854 p. 230* ut . . . possitis *del. Kay.*
 eam β iam C possitis β possis C 2 quaeram . . . inven-
 nero *om. P¹* 4 iam hoc me β me iam hoc C 5 decreverunt
 Q *del. Ba. 1852 p. 205* 6 <si> essent *Ba. l. l.* 8 et suo β
 esse suo C 9 iis β his C *del. Ba. l. l.* 12 potest β po-
 tuit C poterit *Ha.* 14 condita β cognita C abdita β -te C
 15 haec C hac β 16 investigare β -ri C 19 teneri vi-
 debitis β v. t. C 25 dein C (domi O) deinde β 26 eos C
 eosdem β 27 apud C et a. β

derent, exempla litterarum ipsi habere non nollent. itaque ad L. Vibium equitem Romanum virum pri-
 marium, quem reperiēbam magistrum fuisse eo ipso
 anno, qui mihi maxime quaerendus erat, primum veni.
 sane homini praeter opinionem inproviso incidi. scru- 5
 tatus sum quae potui et quaesivi omnia. inveni duos
 solos libellos a L. Canuleio missos sociis ex portu
 Syracusis, in quibus erat scripta ratio mensum com-
 plurium rerum exportatarum istius nomine sine por-
 torio. itaque obsignavi statim. <non> erant haec ex 183
 eodem genere quod ego maxime genus ex sociorum 11
 litteris reperire cupiebam, verum tantum inveni iudice-
 ces, quod apud vos quasi exempli causa proferre pos-
 sem; sed tamen quicquid erit in his libellis, quan-
 tulumcumque videbitur esse, hoc quidem certe mani- 15
 festum erit; de ceteris ex hoc coniecturam facere de-
 bebitis. recita mihi quaeso hunc primum libellum,
 deinde illum alterum. LIBELLI CANULEIANI.

Non quaero unde cccc amphoras mellis habueris,
 unde tantum Melitensium, unde L triciniorum lectos, 20
 unde tot candelabra; non inquam iam quaero unde
 haec habueris, sed quo tantum tibi opus fuerit, id
 quaero. mitto de melle, sed tantumne Melitensium,
 quasi etiam amicorum uxores, tantum lectorum, quasi 75
 omnium istorum villas ornaturus esses? et cum haec 184
 paucorum mensum ratio in his libellis sit, facite ut
 vobis triennii totius veniat in mentem. Sic contendo, 27
 ex his parvis libellis apud unum magistrum socie-

15 *post* certe manifestum *deest* C

2 vibium β iullum C 3 magistrum β -stratum C 6 quae-
 sivi β quae vidi C 7 canilio C 8 mensum CP mensuum
 Q mensium O 10 *add. Pet.* <nec> *Hot.* erant haec Cβ erat
 O erat haec (sc. ratio) *Pet.* 11 eodem ω eo quidem *Ha. pro-*
babilitur 12 cupiebam β cupiam C 14 quantulumcumque
vulgo quantulumque β (*quod fortasse defendi potest*) quantulum
 C 20 tantum melitensium cO tantam melitensem vestem β
 23 mitto PH⁵ omitto O¹Q; *cf. Pis. 57* -ne β om. O 25 et
 O¹ om. β 28 parvis libellis β l. p. O

tatis repertis vos iam coniectura adsequi posse, cuiusmodi praedo iste in illa provincia fuerit, quam multas cupiditates, quam varias, quam infinitas habuerit, quantam pecuniam non solum numeratam, verum
 5 etiam in huiusmodi rebus positam confecerit. Quae
 185 vobis alio loco planius explicabuntur. nunc hoc attendite. his exportationibus quae recitatae sunt scribit HS LX socios perdidisse ex vicensima portorii Syracusis. pauculis igitur mensibus, ut hi pusilli et contempti
 10 libelli indicant, furta praetoris, quae essent HS CCC, ex uno oppido solo exportata sunt. cogitate nunc, cum illa Sicilia sit, hoc est insula, quae undique exitus maritimos habeat, quid ex ceteris locis exportatum putetis, quid Agrigento, quid Lilybaeo, quid Panhormo,
 15 quid Thermis, quid Halaesa, quid Catina, quid ex ceteris oppidis, quid vero Messana, quem iste sibi locum maxime tutum esse arbitrabatur, ubi animo semper soluto liberoque erat, quod sibi iste Mamertinos delegerat, ad quos omnia quae aut diligentius servanda
 20 aut occultius exportanda erant deportaret. his inventis libellis ceteri remoti et diligentius sunt reconditi; nos tamen ut omnes intellegant hoc nos sine cupiditate
 76 agere, his ipsis libellis contenti sumus.
 186 Nunc ad sociorum tabulas accepti et expensi, quas
 25 remove honeste nullo modo potuerunt, et ad amicum tuum Carpinatium revertemur. inspiciebamus Syracusis a Carpinatio confectas tabulas societatis, quae significabant multis nominibus eas homines versuram a Carpinatio fecisse qui pecunias Verri dedissent. quod
 30 erit vobis luce clarius iudices, tum cum eos ipsos produxero qui dederunt. intellegetis enim illa tempora per quae cum essent in periculo pretio sese redemerunt, cum societatis tabulis non solum consulibus,
 187 verum etiam mensibus convenire. cum haec maxime

5 huiusmodi P huiusmodi QH eiusmodi O 8 LX β
 DC cO¹ 10 ·∞·CC· O duodecies β 17 esse O om. β
 29 quod cO¹ om. β 34 haec β hoc O

cognosceremus et in manibus tabulas haberemus, repente aspicimus lituras eiusmodi quasi quaedam vulnera tabularum recentia. statim suspicione offensi ad ea ipsa nomina oculos animumque transtulimus. erant acceptae pecuniae C. VERRUCIO C. F., sic tamen ut usque ad alterum R litterae constarent integrae, reliquae omnes essent in litura; alterum tertium quartum, permulta erant eiusdemmodi nomina. cum manifesta res flagitiosa litura tabularum atque insignis turpitudine teneretur, quaerere incipimus de Carpinatio quisnam is esset Verrucius, quicum tantae pecuniae rationem haberet. haerere homo, versari rubere. quod lege excipiuntur tabulae publicanorum, quominus Romam deportentur, ut res quam maxime clara ac testata esse posset, in ius ad Metellum Carpinatium voco tabulasque societatis in forum defero. fit maximus concursus hominum, et quod erat Carpinati nota cum isto praetore societas ac faeneratio, summe expectabant omnes quidnam in tabulis teneretur. Rem ad Metellum defero, me tabulas perspexisse sociorum; in his tabulis magnam rationem C. Verruci permultis nominibus esse, meque hoc perspicere ex consulum mensumque ratione, hunc Verrucium neque ante adventum C. Verri neque post decessionem quicquam cum Carpinatio rationis habuisse; postulo ut mihi respondeat qui sit is

2 eiusmodi *del. Ern.* 5 c. O a c. β c. f. cO *om. β*
cf. Pomp. GL V 111, 11 legistis in Cicerone: 'ut usque ad alterum R.' litteram non declines. *Cledon. GL V 26, 33* litterae ipsae . . . neutri generis sunt, sicut Tullius dixit. *ib. 28, 17* omnes litterae generis sunt neutri . . . <ut> ait Cicero in Siciliensi: usque ad alterum r quos locos huc spectare vidit *LSchwabe, Phil. XXX 1870 p. 344. cf. etiam Anecd. Bob. GL VII 538, 10* 8 eiusdemmodi cO *om. β* manifesta ω -to post *Mue. Pet. quod displicet propter adi. insignis* 9 flagitiosa O tum fl. β cum fl. *Hot.* litura cO *om. β* quod probat *Mue. deleta voce* tabularum 10 incipimus β -cep- O 12 versari cO ave- (*vel adve-*) β 14 ac β et O 19 quidnam cO quid β 22 mensumque c (*mensum om. O*) -uumque β, *cf. 184 p. 225, 8*

Verrucius, mercator an negotiator an arator an pecuarius, in Sicilia sit an iam decesserit. clamare omnes ex conventu neminem umquam in Sicilia fuisse Verrucium. ego instare ut mihi responderet, quis esset, 5 ubi esset, unde esset; cur servos societatis qui tabulas conficeret, semper in Verruci nomine certo ex loco 189 mendosus esset. atque haec postulabam non quo illum cogi putarem oportere, ut ad ea mihi responderet invitatus, sed ut omnibus istius furta, illius flagitium, 10 utriusque audacia perspicua esse posset. itaque illum in iure metu conscientiaque peccati mutum atque exanimatum ac vix vivum relinquo, tabulas in foro summa hominum frequentia exscribo; adhibentur in scribendo ex conventu viri primarii, litterae lituraeque 15 omnes assimulatae et expressae de tabulis in libros 190 transferuntur. haec omnia summa cura et diligentia recognita et collata et ab hominibus honestissimis ob-signata sunt. Si Carpinatius mihi tum respondere noluit, responde tu mihi nunc Verres quem esse hunc 20 tuum paene gentilem Verrucium putes. fieri non potest ut quem video te praetore in Sicilia fuisse et quem ex ipsa ratione intellego locupletem fuisse, eum tu in tua provincia non cognoris. Atque adeo ne hoc aut longius aut obscurius esse possit, procedite in medium 25 atque explicate descriptionem imaginemque tabularum, 78 ut omnes mortales istius avaritiae non iam vestigia, 191 sed ipsa cubilia videre possint. liber explicetur. vide-

1 pecuarius . . . dilucide quod (191 p. 229, 9) adest V

1 an negotiator cO om. β 3 conventum V in VcO¹ ex β 4 quis (qui O) esset ubi VcO ubi e. quis β 6 conficeret O¹ -fecerit β semper βO om. V 7 haec β hoc O 8 ad V om. Oβ 13 adhibentur . . . primarii Arus. GL VII 450, 24 (propter adhibere) scribendo V Arus. exscr- βO 14 ex V et O de β; ex c. 70 p. 174, 31. 4, 70. 137. 5, 155; 2, 34 p. 157, 13 de conventu ac negotiatoribus 15 et V om. βO 19 tu mihi nunc O mihi nunc tu P nunc tu mihi H mihi nunc V quem es nunc tum paene V 23 cognoris Vβ cognoveris O¹ 25 atque VcO om. β 26 mortales βO om. V 27 liber explicetur (-catur β) cOβ om. V

tis Verrucium? videtis primas litteras integras? videtis extremam partem nominis, codam illam Verrinam tamquam in luto demersam esse in litura? sic habent se tabulae iudices ut videtis. quid expectatis, quid quaeritis amplius? tu ipse Verres quid sedes, quid moraris? nam aut exhibeas nobis Verrucium necesse est aut te Verrucium esse fateare.

Laudabantur oratores veteres Crassi illi et Antonii, quod crimina diluere dilucide, quod copiose reorum causas defendere solerent. nimirum illi non ingenio solum his patronis, sed fortuna etiā praestiterunt. nemo enim tum ita peccabat ut defensionis locum non relinqueret, nemo ita vivebat ut nulla eius vitae pars summae turpitudinis esset expers, nemo ita in manifesto peccatu tenebatur ut cum impudens fuisset in facto, tum impudentior videretur si negaret. Nunc vero quid faciat Hortensius? avaritiaene crimina frugalitatis laudibus deprecetur? at hominem flagitiosissimum libidinosissimum nequissimumque defendit. An ab hac eius infamia <ac> nequitia vestros animos in aliam partem fortitudinis commemoratione traducat? at homo inertior, ignavior, magis vir inter mulieres, im-

9 post dilucide quod deest V

1 primas litteras β O l. pr. V 2 Verrinam Mai. verrisnam V verris β O 5 quid sedes, Verres? quid exspectas? Don. Ter. Ad. 672 (propter sedere) 7 esse om. c 8 laudabantur Ern. laudantur β O -duntur V 9 diluere β O -rent V 10 solerent c O -ebant β nimirum ... praestiterunt Non. 371, 18 (propter praestare) 12 tum ita β ita tum O 14 in secundo (sc. in Verrem) ... 'manifesto peccatu' inquit (Cicero), non 'peccato'; hoc enim scriptum in uno atque in altero antiquissimae fidei libro Tironiano repperi Gell. 13, 21, 16 (ex Probo) 15 peccatu O Gell. -to β 16 nunc ... defendit Gell. 7, 16, 13 (propter deprecari) ex Probo (cf. J. Aistermann, De M. Valerio Probo 1910 p. 138) hinc Gloss. V 189, 17 17 quid faciet (sic) ... deprecetur Agroec. GL VII 115, 5 (propter deprecari) hortensius β Gell. Agroec. h. patronus O 20 eius β illius O¹ istius Mue. falso add. Mue. <libidine> Cob. 1854 p. 230; possis etiam nequitia<que>; an infami nequitiae? vestros β nostros O

pura inter viros muliercula proferri non potest. At mores commodi. quis contumacior, quis inhumanior, quis superbior? At haec sine cuiusquam malo. quis acerbior, quis insidiosior, quis crudelior umquam fuit? in
 5 hoc homine atque in eiusmodi causa quid facerent omnes Crassi et Antonii? tantum opinor Hortensi: ad causam non accederent neque in alterius impudentia sui pudoris existimationem amitterent. liberi enim ad causas solutique veniebant neque committebant ut si
 10 impudentes in defendendo esse noluissent, ingrati in deserendo existimarentur.

M. TULLI CICERONIS IN C. VERREM ACTIONIS SECUNDAE

LIBER III

De siglis et notis cf. quae ante l. II p. 139 notata sunt. cf. etiam p. 350.

1 Omnes qui alterum iudices, nullis impulsu inimici-
 1 tiis, nulla privatim laesi iniuria, nullo praemio adducti in iudicium rei publicae causa vocant, providere debent non solum quid oneris in praesentia tollant,
 5 sed quantum in omnem vitam negotii suscipere contentur. legem enim sibi ipsi dicunt innocentiae continentiae virtutumque omnium, qui ab altero rationem vitae reposcunt, atque eo magis si id ut ante dixi

7 causam cO¹ hanc c. β 9 neque committebant om. P¹
 10 noluissent PH vol- cO Q

Lib. III. De inscriptione v. praef. 1 omnes ... sed etiam
 (2 p. 231, 9) adest V

1 omnes ... iudices Serv. Georg. 3, 1; nullis ... inimicitiiis
 add. Serv. auct. 2 nullo ... adducti Victor. RL 289, 30
 5 sed VO¹E sed etiam β 6 dicunt VcOE indicunt β continentiae Vβ om. cOE

faciunt nulla re commoti alia nisi utilitate communi.
 nam qui sibi hoc sumpsit ut corrigat mores aliorum 2
 ac peccata reprehendat, quis huic ignoscat siqua in re
 ipse ab religione officii declinarit? quapropter hoc
 etiam magis ab omnibus eiusmodi civis laudandus ac 5
 diligendus est, quod non solum ab re publica civem in-
 probum removet, verum etiam se ipsum eiusmodi fore
 profitetur ac praestat, ut sibi non modo communi vo-
 luntate virtutis atque officii, sed etiam vi quadam ma-
 gis necessaria recte sit honesteque vivendum. Itaque 3
 hoc iudices ex homine clarissimo atque eloquentissi- 11
 mo L. Crasso saepe auditum est, cum se nullius rei tam
 paenitere diceret quam quod C. Carbonem umquam
 in iudicium vocavisset. minus enim liberas omnium
 rerum voluntates habebat et vitam suam pluribus 15
 quam vellet observari oculis arbitrabatur. atque ille
 his praesidiis ingenii fortunaeque munitus, tamen hac
 cura continebatur, quam sibi nondum confirmato con-
 silio, sed ineunte aetate susceperat. Quamquam minus
 etiam perspicitur eorum virtus et integritas qui ad 20
 hanc rem adulescentuli, quam qui iam firmata aetate
 descendunt. illi enim antequam potuerunt existimare
 quanto liberior vita sit eorum qui neminem accusarint,
 gloriae causa atque ostentationis accusant: nos qui
 iam et quid facere et quantulum dicere possemus 25
 ostendimus, nisi facile cupiditates nostras teneremus,

9 post sed etiam deest V

4 ab VβE a O¹ 6 quod OE qui β (de V non liquet)
 ab VβE a cO 9 vi E ut cβ in O 11 atque eloquentis-
 simo om. O¹ 18 confirmato consilio β cons. conf. O¹
 19 quamquam Ba. 1852 p. 207 quo ω (atque eo magis) quo Pet.
 (ubi languet etiam) quod W. J. Oudegeest, *De Eunuchi Teren-
 tianae exemplis graecis disputatio* 1906 p. 100 qua Hartman,
Mnem. N. S. XL 1912 p. 450 20 etiam ω certo Ba. l. l. per-
 spicitur β percisitur (pre- E) cOE praecipitur Hartman *deletis*
vocibus adulescentuli . . . aetate 25 quantulum ω quantum
coni. Mue. dicere cO om. E iudicare β (quod non convenit
 cum quantulum; cf. *orat.* 106 quantulumcumque dicebamus. de
orat. 1, 133, 135. 2, 13)

numquam ipsimet nobis praecideremus istam licentiam libertatemque vivendi.

2 Atque ego hoc plus oneris habeo quam qui ceteros
4 accusarunt — si onus est id appellandum, quod cum
5 laetitia feras ac voluptate —, verum tamen ego hoc
amplius suscepi quam ceteri, quod ita postulatur ab
hominibus, ut iis abstineant maxime vitiis, in quibus
alterum reprehenderint. furem aliquem aut rapacem
accusaris: vitanda tibi semper erit omnis avaritiae
10 suspicio; maleficum quempiam adduxeris aut crude-
lem: cavendum erit semper nequa in re asperior aut
inhumanior fuisse videare; corruptorem adulterum:
providendum diligenter nequod in vita vestigium libi-
dinis appareat; omnia postremo quae vindicaris in
15 altero, tibi ipsi vehementer fugienda sunt. etenim non
modo accusator, sed ne obiurgator quidem ferendus
est is qui quod in altero vitium reprehendit, in eo
5 ipse reprehenditur. Ego in uno homine omnia vitia
quae possunt in homine perditio nefarioque esse repre-
20 hendo; nullum esse dico indicium libidinis sceleris
audaciae, quod non in istius unius vita perspicere
possitis. ergo in isto reo legem hanc mihi iudices sta-
tuo, vivendum ita esse ut isti non modo factis dictis-
que omnibus, sed etiam oris oculorumque illa contu-
25 macia ac superbia quam videtis dissimillimus esse ac
semper fuisse videar. patior, non moleste fero iudices
eam vitam, quae mihi sua sponte antea iucunda fuerit,

3 ego hoc OE hoc ego β (*effertur* ego, non hoc) 5 vo-
luptate PH voluntate OQE 7 hominibus cO¹E omnibus β
iis ε his cOE ab his se β 8 reprehenderint cOE -runt β
12 inhumanior β immanior O¹ humanior E² 17 is β om. O¹E
18 reprehenditur cOE depr- β 21 istius unius cOE unius
istius β 22 ergo *Ern.* ego ω in βE om. O mihi iudices Oβ
i. m. E 24 *cf. Mar. Victor. de defin. p. 5, 20 Stangl:* est defi-
nitio inimicitiarum apud Tullium brevis ita collocata: 'an tu
maiores inimicitias putas esse quam contrarias hominum volun-
tates est dissimilia studia? . . . fidem ac religionem sanctissi-
mam . . . inimicus esse qui fana spoliavit omnia?' *cf. ib. p. 6, 7*
26 patior OQHE patiar P fero cO¹E om. β sua OE om. β

nunc iam mea lege et condicione necessariam quoque futuram.

Et in hoc homine saepe a me quaeris Hortensi, quibus inimicitiis aut qua iniuria adductus ad accusandum descenderim? mitto iam rationem officii mei necessitudinisque Siculorum, de ipsis tibi inimicitiis respondeo. an tu maiores ullas inimicitias putas esse quam contrarias hominum sententias ac dissimilitudines studiorum et voluntatum? fidem sanctissimam in vita qui putat, potest ei non inimicus esse qui quaestor consulem suum consiliis commissis, pecunia tradita, rebus omnibus creditis spoliare relinquere prodere oppugnare ausus sit? pudorem ac pudicitiam qui colit, potest animo aequo istius cotidiana adulteria, meretriciam disciplinam, domesticum lenocinium videre? qui religiones deorum immortalium retinere vult, ei qui fana spoliavit omnia, qui ex tensorum orbitis praedari sit ausus, inimicus non esse qui potest? qui iure aequo omnes putat esse oportere, is tibi non infestissimus sit, cum cogitet varietatem libidinemque decretorum tuorum? qui sociorum iniuriis provinciarumque incommodis doleat, is in te non expilatione Asiae, vexatione Pamphyliae, squalore et lacrimis Siciliae concitetur? qui civium Romanorum iura ac libertatem sanctam apud omnis haberi velit, is non tibi plus etiam quam inimicus esse debeat, cum tua verbera, cum securae, cum cruce ad civium Romanorum supplicia fixas recordetur? An siqua in re contra rem meam decresset aliquid iniuria, iure ei me inimicum esse arbitrarere: cum omnia contra omnium bonorum rem causam rationem utilitatem voluntatemque fecerit,

9 et vol. β ac vol. OE 16 retineri *coni.* Zu. 17 ex... ausus *Schol. Lucan. 1, 531 (propter tensa)* 25 haberi velit
cOE habere volt β 28 cf. *Mar. Victor. de defin. p. 4, 25 Stangl:*
at Cicero collectione utens dicit inimicum qui facit contra omnium rem voluntatem honorem dignitatem. cf. *ib. p. 6, 14*
29 decresset β decrevisset OE 30 arbitrarere *Hot. -arer* "

quaeris cur ei sim inimicus cui populus Romanus infestus est? qui praesertim plus etiam quam pars virilis postulat, pro voluntate populi Romani oneris ac
 4 muneris suscipere debeam. quid? illa quae leviora vi-
 5 dentur esse, non cuiusvis animum possunt movere, quod ad tuam ipsius amicitiam ceterorumque hominum magnorum atque nobilium faciliorem aditum istius habet nequitia et audacia quam cuiusquam nostrum virtus et integritas? odistis hominum novorum
 10 industriam, despicitis eorum frugalitatem, pudorem contemnit, ingenium vero et virtutem depressam ex-
 8 tinctamque cupitis, Verrem amatis? ita credo; si non virtute, non industria, non innocentia, non pudore, non pudicitia, at sermone, at litteris, at humanitate eius de-
 15 lectamini. nihil eorum est, contraque sunt omnia cum summo dedecore ac turpitudine, tum singulari stultitia atque inhumanitate oblita. huic homini sicuius domus patet, utrum ea patere an hiare ac poscere aliquid videtur? hunc vestri ianitores, hunc cubicularii
 20 diligunt, hunc liberti vestri, hunc servi ancillaeque amant, hic cum venit, extra ordinem vocatur, hic solus introducit, ceteri saepe frugalissimi homines excluduntur. Ex quo intellegi potest eos vobis esse carissimos qui ita vixerint ut sine vestro praesidio salvi
 9 esse non possint. quid? hoc cuiquam ferundum putas
 26 esse, nos ita vivere in pecunia tenui, ut prorsus nihil acquirere velimus, ut dignitatem nostram populi Romani beneficia non copiis, sed virtute tueamur, istum rebus omnibus undique ereptis impune eludentem circumfluere atque abundare? huius argento do-

2 est OE sit β 5 cuiusvis β cuivis O 6 quod ... integritas *Mart. Cap. 504 RL 471, 8* hominum magnorum cOE
Mart. Cap. omnium maiorum β 9 <quod> odistis ... cupitis.
Ba. 1852 p. 208 10 industriam cOE -as β 12 ita credo *om. O*
 24 vixerint O¹ -runt βE 25 putas s. v. P^o 29 istum ...
 et (sic) abundare *Mart. Cap. 504 RL 471, 11* 30 ornari argento
 dominia vestra *Non. 282, 1 (propter dominia)* dominia vestra

minia vestra, huius signis et tabulis forum comitium-
que ornari, praesertim cum vos vestro Marte his rebus
omnibus abundetis? Verrem esse qui vestras villas suis
manubiis ornet? Verrem esse qui cum L. Mummio cer-
tet, ut plures hic sociorum urbes quam ille hostium 5
spoliasset videatur, plures hic villas ornamentis fano-
rum quam ille fana spoliis hostium ornasse? et is erit
ob eam rem vobis carior ut ceteri libentius suo peri-
culo vestris cupiditatibus serviant?

Verum haec et dicentur alio loco et dicta sunt, nunc 5
proficiscemur ad reliqua, si pauca ante fuerimus a 10
vobis iudices deprecari. superiore omni oratione per- 12
attentos vestros animos habuimus. id fuit nobis gra-
tum admodum. sed multo erit gratius, si reliqua voletis
attendere, propterea quod in iis omnibus quae antea 15
dicta sunt, erat quaedam ex ipsa varietate ac novitate
rerum et criminum delectatio, nunc tractare causam
instituiamus frumentariam, quae magnitudine iniuriae
et re criminibus ceteris antecellet, iucunditatis in agen-
do et varietatis minus habebit. vestra autem auctori- 20
tate et prudentia dignissimum est iudices, in audiendi
diligentia non minus religioni tribuere quam voluptati.
In hac causa frumentaria cognoscenda haec vobis pro- 11
ponite iudices, vos de rebus fortunisque Siculorum
omnium, de civium Romanorum qui arant in Sicilia 25
bonis, de vectigalibus a maioribus traditis, de vita
victuque populi Romani cognituros. quae si magna
atque adeo maxima vobis videbuntur, quam varie et
quam copiose dicantur expectare nolite.

domina

cE Non. domum nostram O¹ (damna O¹ mg.) domos (-us P) ve-
stras β O² mg.

5 hic O¹E hic solus β 10 haec et cOE haec β 15 iis
Lb. his ω 16 ipsa O ils (vel his) β novitate β nobill- cO¹
19 et re cO fere P et fere QH⁵ rei vel vi coni. Mue.
antecellet O -it β 20 autem om. O 21 in audiendi diligen-
tia cO¹ in -do -iam β 22 voluptati β volunt- O¹ 25 om-
nium β om. O¹ 26 vita victuque β victu vitaeque O 28 vide-
buntur O¹ videntur β

Neminem vestrum praeterit iudices, omnem utilitatem opportunitatemque provinciae Siciliae, quae ad comoda populi Romani adiuncta sit, consistere in re frumentaria maxime. nam ceteris rebus adiuvamur
 12 ex illa provincia, hac vero alimur ac sustinemur. ea
 6 causa tripertita iudices erit in accusatione. primum enim de decumano, deinde de empto dicemus frumento, postremo de aestimato.

6 Inter Siciliam ceterasque provincias iudices, in agro-
 10 rum vectigalium ratione hoc interest, quod ceteris aut impositum vectigal est certum, quod stipendiarium dicitur, ut Hispanis et plerisque Poenorum quasi victoriae praemium ac poena belli, aut censoria locatio constituta est, ut Asiae lege Sempronia. Siciliae civi-
 15 tates sic in amicitiam fidemque accepimus, ut eodem iure essent quo fuissent, eadem condicione populo Ro-
 13 mano parerent qua suis antea paruissent. perpaucae Siciliae civitates sunt bello a maioribus nostris subactae. quarum ager cum esset publicus populi Romani
 20 factus, tamen illis est redditus. is ager a censoribus locari solet. foederatae civitates duae sunt, quarum decumae venire non soleant, Mamertina et Tauromenitana, quinque praeterea sine foedere immunes [civitates] ac liberae, Centuripina Halaesina Segestana Halicyensis Panhormitana. praeterea omnis ager Siciliae civitatum decumanus est itemque ante imperium populi Romani ipsorum Siculorum voluntate et institutis
 14 fuit. Videte nunc maiorum sapientiam qui cum Siciliam tam opportunum subsidium belli atque pacis ad
 30 rem publicam adiunxissent, tanta cura Siculos tueri ac retinere voluerunt, ut non modo eorum agris vectigal novum nullum imponent, sed ne legem quidem

4 nam cO in β 5 ac . . . causa tri- s. v. P^o ea O haec β
 7 enim β om. O 10 ratione cO -nes β 15 accepimus
 ω recep- s Ha. 17 antea β ante O¹ 18 sunt β superiori
 O¹ sunt superiore Mue. 21 duae sunt β s. d. O 23 civi-
 tates β om. O 28 maiorum sapientiam β s. m. O Siciliam
 del. Mue.

venditionis decumarum neve vendundi aut tempus aut locum commutarent, ut certo tempore anni, ut ibidem in Sicilia, denique ut lege Hieronica venderent. voluerunt eos in suis rebus ipsos interesse, eorumque animos non modo lege nova, sed ne nomine quidem legis 5 novo commoveri. itaque decumas lege Hieronica semper vendundas censuerunt, ut iis iucundior esset muneris illius functio, si eius regis qui Siculis carissimus fuit, non solum instituta commutato imperio, verum etiam nomen maneret. Hoc iure ante Verrem prae- 10 torem Siculi semper usi sunt. hic primus instituta omnium, consuetudinem a maioribus traditam, conditionem amicitiae, ius societatis convellere et commutare ausus est.

Qua in re primum illud reprehendo et accuso, cur 7 in re tam vetere, tam usitata quicquam novi feceris. ingenio aliquid adsecutus es? tot homines sapientissi- 17 mos et clarissimos, qui illam provinciam ante te tenuerunt, prudentia consilioque vicisti? est tuum, est ingenii diligentiaeque tuae; do hoc tibi et concedo. 20 scio te Romae cum praetor esses, edicto tuo possessiones hereditatum a liberis ad alienos, a primis heredibus ad secundos, a legibus ad libidinem tuam transulisse; scio te edicta superiorum omnium correxisse et possessiones hereditatum non secundum eos qui 25 proferrent, sed secundum eos qui dicerent testamentum factum, dedisse; easque res novas abs te prolatas et inventas magno tibi quaestui fuisse scio; eundemque te meminisse censorias quoque leges in sartis tectis exigendis tollere et commutare, ne is redimeret cuius 30 res esset, ne pupillo tutores propinquire consulerent, quominus fortunis omnibus everteretur; exiguam diem praefinire operi qua ceteros ab negotio excluderes,

1 neve β nomine nove O¹ nec (vel nomenve nec) Mue.
 3 in Sicilia del. Or. 6 novo β nove O novae Mue. itaque O. ita β 18 et clarissimos. c O om. β 20 do tibi hoc concedo tibi et remitto Schem. dian. RL 74, 16 (propter figuram)

ipse in tuo redemptore nullam certam diem observares.
 17 Quamobrem novam legem te in decumis statuisses non
 miror, hominem in edictis praetoriis, in censoriis legi-
 bus tam prudentem, tam exercitatum; non inquam
 5 miror te aliquid excogitasse, sed quod tua sponte in-
 iussu populi sine senatus auctoritate iura provinciae
 18 Siciliae mutaveris, id reprehendo, id accuso. L. Octavio
 et C. Cottae consulibus senatus permisit ut vini et
 olei decumas et frugum minutarum quas ante quae-
 10 stores in Sicilia vendere consueverant, Romae venderent
 legemque his rebus quam ipsis videretur dicerent. cum
 locatio fieret, publicani postularunt quasdem res ut
 ad legem adderent neque tamen a ceteris censoriis
 legibus recederent. contra dixit is qui casu tum Romae
 15 fuit, tuus hospes, Verres, hospes inquam et familiaris
 tuus, Sthenius hic Thermitanus. consules causam co-
 gnorunt. cum viros primarios atque amplissimos civi-
 tatis multos in consilium advocassent, de consilii sen-
 8 tentia pronuntiaverunt se lege Hieronica vendituros. itane
 19 vero? prudentissimi viri summa auctoritate praediti
 21 quibus senatus legum dicendarum in locandis vectiga-
 libus omnem potestatem permiserat populusque idem
 iusserat, Siculo uno recusante cum amplificatione vec-
 tigalium nomen Hieronicae legis mutare noluerunt:
 25 tu homo minimi consilii, nullius auctoritatis, iniussu
 populi ac senatus tota Sicilia recusante cum maximo
 detrimento atque adeo exitio vectigalium totam Hie-
 20 ronicam legem sustulisti? At quam legem corrigit iu-
 dices, atque adeo totam tollit! acutissime ac diligen-

3 praetoriis β pr. O¹ 7 mutaveris O mutaris β 9 olei et
 frugum minutarum *Serv. Aen. 1, 178* 9 ante O¹ ante te β
 11 dicerent cO¹ edi- β 14 is β om. O 16 cognorunt cO
 cognoverunt β 20 viri om. O¹ 22 populusque O populus-
 que romanus β; *ubi opponitur populus senatui, adiectivum*
Romanus non additur idem β om. O *fort. recte, quamquam*
clausula deteriore 27 totam β tum totam O¹ totam totam c
 tu totam *coni. Pet.* 29 atque . . . tollit *post sustulisti transp.*
Pluyg. 1857 p. 71 ac β et O

tissime scriptam, quae lex omnibus custodiis subiec-
tum aratorem decumano tradidit, ut neque in segeti-
bus neque in areis neque in horreis neque in admo-
vendo neque in exportando frumento grano uno posset
arator sine maxima poena fraudare decumanum. scrip- 5
ta lex ita diligenter est ut eum scripsisse appareat qui
alia vectigalia non haberet, ita acute ut Siculum, ita
severe ut tyrannum, qua lege Siculis tamen arare ex-
pediret. nam ita diligenter constituta sunt iura decu-
mano, ut tamen ab invito aratore plus decuma non 10
posset auferri.

Cum haec essent ita constituta, Verres tot annis at- 21
que adeo saeculis tot inventus est, qui haec non com-
mutaret, sed everteret, eaque quae iamdiu ad salutem
sociorum utilitatemque rei publicae composita com- 15
parataque essent, ad suos improbissimos quaestus con-
verteret; qui primum certos instituerit nomine decuma-
nos, re vera ministros ac satellites cupiditatum suarum.
per quos ostendam sic provinciam per triennium vexa-
tam atque vastatam, iudices, ut eam multis annis mul- 20
torum innocentia sapientiaque recreare nequeamus.
Eorum omnium qui decumani vocabantur princeps 9
erat Quintus ille Apronius quem videtis. de cuius in- 22
probitate singulari gravissimarum legationum queri-
monias audivistis. aspiciate iudices vultum hominis et 25
aspectum, et ex ea contumacia quam hic in perditis
rebus retinet, illos eius spiritus Siciliensis quos fuisse
putetis cogitate ac recordamini. hic est Apronius quem

2 ut neque . . . non solum 23 p. 240, 10 adest V

1 lex cO om. β 3 horreis neque Vβ horreis O admo-
vendo V amo- Oβ 4 exportando Vcβ asp- O dep- Plugg.
l. l. posset Oβ posse V possit Ern. 8 Siculi . . . expedient O
9 decumano VcO -ni β 11 posset (sc. ante Verrem) O¹
-it β 12 essent ita Oβ i. e. V 14 everteret βO vert- V
(prob. Ha.) eaque βO eamque V 15 utilitatemque VO
-tem β 16 suos Oβ vos V quaestus Oβ adque q. V
17 instituerit VO -ret β 20 vastanam V 22 omnium βO
om. V 25 audivistis O audistis β 28 cogitate ac β om. VO
aperonius V

in provincia tota Verres, cum undique nequissimos
homines conquisisset, cum ipse secum sui similes du-
xisset non parum multos, nequitia luxuria audacia
sui simillimum iudicavit. itaque istos inter se per-
5 brevi tempore non res, non ratio, non commen-
datio aliqua, sed studiorum turpitudine similitudine
23 coniunxit. Verris mores inprobos inpurosque nostis;
fingite vobis, si potestis, aliquem qui in omnibus isti
rebus par ad omnium flagitiorum nefarias libidines
10 esse possit: is erit Apronius ille qui ut ipse non solum
vita, sed etiam corpore atque ore significat, immensa
aliqua vorago est ac gurgis vitiorum turpitudinumque
omnium. hunc in omnibus stupris, hunc in fanorum
expilationibus, hunc in impuris conviviis principem ad-
15 hiebat, tantamque habet morum similitudo coniunc-
tionem atque concordiam, ut Apronius qui aliis in-
humanus ac barbarus, isti uni commodus ac disertus
videretur, ut quem omnes odissent neque videre vel-
lent, sine eo iste esse non posset, ut cum alii ne con-
20 viviis quidem isdem quibus Apronius, hic isdem etiam
poculis uteretur, postremo ut odor Aproni taeterrimus
oris et corporis, quem ut aiunt ne bestiae quidem ferre
possent, uni isti suavis et iucundus videretur. ille erat
in tribunali proximus, in cubiculo solus, in convivio
25 dominus, ac tum maxime cum accubante praetextato
10 praetoris filio saltare in convivio nudus coeperat. hunc,
24 uti dicere institui, principem Verres ad fortunas ara-
torum vexandas diripiendasque esse voluit, huius au-

10 *post non solum deest V* 28 *diripiendas ... neque ta-*
men (29 p. 243, 26) adest V

2 cum V et cum O β eduxisset *Pluyg. 1857 p. 72* 8 *ut supra*
V β (si p. vobis a. P) vobis aliquem si potestis O isti β istis
VO 10 esse O β sese V 11 etiam β om. cO 12 ac ς
aut ω et Ha. 19 <qui> cum et cum eo (*pro quibus Apronius*
hic) *Pluyg. 1857 p. 73* 21 ut . . . taeterrimus *Prob. GL IV 60, 8*
(propter taeter) 23 possunt *Pluyg. 1880 p. 380* 26 saltare
in convivio O in c. s. β nudus O om. β 27 ad cO ad ever-
tendas β

daciae nequitiae crudelitati fidelissimos socios optimosque civis scitote hoc praetore traditos iudices atque addictos fuisse novis institutis et edictis, tota Hieronica lege, quemadmodum antea dixi, reiecta ac repudiata.

5

Primum edictum iudices audite praeclarum: QUANTUM DECUMANUS EDIDISSET ARATOREM SIBI DECUMAE DARE OPORTERE, UT TANTUM ARATOR DECUMANO DARE COGERETUR. quomodo? — quantum poposcerit Apronius, dato. — quid est hoc? utrum praetoris institutum in socios an in hostis victos insani edictum atque imperium tyranni? — ego tantundem dabo quantum ille poposcerit? poscet omne quantum exaravero. — quid omne? plus immo etiam, inquit, si volet. — quid tum? quid censes? — aut dabis aut contra edictum fecisse damna-
bere. — per deos immortales, quid est hoc? veri enim simile non est. Sic mihi persuádeo iudices, tametsi omnia in istum hominem convenire putetis, tamen hoc vobis falsum videri. ego enim cum hoc tota Sicilia diceret, tamen adfirmare non auderem, si haec edicta non ex ipsius tabulis totidem verbis recitare possem, sicuti faciam. da quaeso scribae, recitet ex codice professionem. recita. EDICTUM DE PROFESSIONE. negat me recitare totum; nam id significare nutu videtur. quid praetereo? an illud ubi caves tamen Siculis et miseris respicis aratores? dicis enim te in decumanum, si plus abstulerit quam debitum sit, in octuplum iudicium daturum. nihil mihi placet praetermitti; recita hoc quoque quod postulat totum. recita. EDICTUM DE IUDICIO IN OCTUPLUM. Iudicio ut arator decumanum

25

30

4 antea Oβ ante V ac V et Oβ 6 iudices audite Vβ
au. i. O 12 tantundem dabo V tantundem (-um dem P) Oβ;
cf. 201 tantundem . . . quantum 16 enim simile VO s. e. β
18 in Oβ om. V 22 professionem . . . recita edictum de professione edd. -ne r. edictum de professionem V recita edictum de professione O om. in lac. β 28 daturum VO d. esse β
29 ut supra V (nisi quod iudiciis); recita om. O; recita . . . octuplum om. β suppl. P^cQ^c

persequatur? miserum atque inicum! ex agro homines
traducis in forum, ab aratro ad subsellia, ab usu re-
rum rusticarum ad insolitam litem atque iudicium?
11 cum omnibus in aliis vectigalibus, Asiae Macedoniae
27 Hispaniae Galliae Africae Sardiniae, ipsius Italiae quae
5 vectigalia sunt, cum in his inquam rebus omnibus pu-
blicanus petitor ac pignerator, non ereptor neque pos-
sessor soleat esse, tu de optimo, de iustissimo, de ho-
nestissimo genere hominum, hoc est de aratoribus, ea
10 iura constituebas quae omnibus aliis essent contraria?
utrum est aequius, decumanum petere an aratorem
repetere? iudicium integra re an perdita fieri? eum
qui manu quaesierit, an eum qui digito sit licitus pos-
sidere? quid? qui singulis iugis arant, qui ab opere
15 ipsi non recedunt, quo in numero magnus ante te prae-
torem numerus ac magna multitudo Siculorum fuit,
quid facient cum dederint Apronio quod poposcerit?
relinquent arationes, relinquent larem familiarem su-
um? venient Syracusas, ut te praetore videlicet aequo
20 iure Apronium delicias ac vitam tuam iudicio recu-
28 peratorio persequantur? Verum esto: reperietur aliqui
fortis et experiens arator, qui cum tantum dederit de-
cumano quantum ille deberi dixerit, iudicio repetat
et poenam octupli persequatur: expecto vim edicti,
25 severitatem praetoris; faveo aratori, cupio octupli
damnari Apronium. quid tandem postulat arator? nihil
nisi ex edicto iudicium in octuplum. quid Apronius?
non recusat. quid praetor? iubet recuperatores reicere.
decurias scribamus. quas decurias? 'de cohorte mea
30 reicies' inquit. quid? cohors ista quorum hominum
est? 'Volusi haruspici et Corneli medici et horum

2 rerum rusticarum Vβ rust. rer. O 5 ipsius Italiae om. O
6 omnibus Oβ om. V ac Vβ aut O¹ 13 sit licitus VQ
l. sit OPH 16 ac VO om. β non male 21 reperietur V
-ritur Oβ aliqui VO -quis β 24 expecto... Apronium Aquila
RL 35, 12 Mart. Cap. 536 RL 482, 21 25 octupli ω octuplo Mart.
Cap. opto codd. Aqu. 29 scribamus Vβ exscri- c O cohors
ista V l. c. Oβ

canum quos tribunal meum vides lambere'; nam de conventu nullum umquam iudicem nec recuperatorem dedit; iniquos decumanis esse aiebat omnis qui ullam agri glebam possiderent. veniendum erat ad eos contra Apronium qui nondum Aproniani convivii crapulam 5 exhalassent. o praeclarum et commemorandum iudicium! o severum edictum! o tutum perfugium aratorum!

Atque ut intellegatis cuiusmodi ista iudicia in octuplum, cuiusmodi istius de cohorte recuperatores existimati sint, sic attendite. ecquem putatis decumanum hac licentia permissa ut tantum ab aratore quantum poposcisset auferret, plus quam deberetur poposcisse? considerate cum vestris animis vosmet ipsi, ecquem putetis, praesertim cum id non solum avaritia, sed 15 etiam imprudentia accidere potuerit. multos necesse est. At ego omnis dico plus, ac multo plus quam decumam abstulisse. Cedo mihi unum ex triennio praeturae tuae qui octupli damnatus sit. damnatus? immo vero, in quem iudicium ex edicto tuo postulatum sit. 20 nemo erat videlicet aratorum qui iniuriam sibi factam queri posset, nemo decumanorum qui grano amplius sibi quam deberetur deberi professus esset. immo vero contra rapiebat et asportabat quantum a quoque volebat Apronius, omnibus autem locis aratores spoliati 25 ac vexati querebantur. neque tamen ullum iudicium reperietur. Quid est hoc? tot viri fortes honesti gratiosi, tot Siculi, tot equites Romani ab homine nequissimo ac turpissimo laesi poenam octupli sine ulla du-

26 *post tamen deest V*

3 esse aiebat omnes c esse aiebat omnes esse O aiebat omnis esse V omnes dicebat esse β 5 nondum VO n. etiam β 6 exalassent V 9 cuiusculiusmodi V 11 et quem V 11 putatis decumanum Vβ d. p. O 15 avaritia VcO sine a. β 17 dico om. P plus ac multo VcO om. β decumam VO -as β 19 immo vero Vβ nimio nec O 23 sibi quam Vβ quam sibi O 24 contra *del. Pluyg. 1880 p. 380* 27 tot cO om. Vβ 29 ac turpissimo β om. O

bitatione commissam non persequerentur? quae causa,
 quae ratio est? una illa iudices quam videtis; quod
 ultro etiam illudos se et irrisos ab iudicio discessuros
 videbant. Etenim quod esset iudicium, cum ex Verris
 5 turpissimo flagitiosissimoque comitatu tres recupera-
 torum nomine assedissent adseculae istius non a patre
 31 ei traditi, sed a meretricula commendati? ageret vide-
 licet causam arator, nihil sibi frumenti ab Apronio re-
 lictum, bona sua etiam direpta, se pulsatum verbera-
 10 tumque diceret; conferrent viri boni capita, de comis-
 satione loquerentur inter se ac de mulierculis siquas a
 praetore abeuntis possent deprehendere; res agi vi-
 deretur. surrexisset Apronius, nova dignitas publicani,
 non ut decumanus squaloris plenus ac pulveris, sed
 15 unguentis oblitus, vino vigiliisque languidus; omnia
 primo motu ac spiritu suo vini unguenti corporis odore
 complisset; dixisset haec quae volgo dicere solebat,
 non se decumas emisse, sed bona fortunasque ara-
 torum, non se decumanum esse Apronium, sed Verrem
 20 alterum dominum illorum ac tyrannum. quae cum di-
 xisset, illi viri optimi de cohorte istius recuperatores
 non de absolvendo Apronio deliberarent, sed quaere-
 rent equomodo petitem ipsum Apronio condem-
 nare possent.
 13 Hanc tu licentiam diripiendorum aratorum cum de-
 32 cumanis, hoc est cum Apronio permisisses, ut quan-
 tum vellet posceret, quantum poposcisset auferret, hoc
 27 tibi defensionis ad iudicium tuum comparabas, ha-
 buisse te edictum recuperatores daturum in octuplum?
 30 si mehercule ex omni copia conventus Syracusani,

3 irrisos cO irritos β 14 squaloris . . . pulveris *Serv. Aen.*
1, 215 (propter gen.) 15 unguentis O¹ *mg. ingentis O¹*
 21 viri optimi β optiliu O optimi viri *RKL. viri del. Ha. fort.*
recte 23 condemnare possent cOQ condemnarent P 29 da-
 tulum in octuplum β in o. d. O 30 mehercule β -les O; *tra-*
ditur -les Sex. Rosc. 58. 141. Dei. 17 omnibus libris, in Vaticano
Font. 36 Pis. 68 Phil. 12, 4 (his tribus locis -le in aliis codicibus),
cf. 46 p. 251, 14

splendidissimorum honestissimorumque hominum, faceres potestatem aratori non modo reiciendi, sed etiam sumendi recuperatores, tamen hoc novum genus iniuriae ferre nemo posset, te cum tuos omnes fructus publicano tradidisses et rem de manibus amisisses, tum 5 bona tua repetere ac persequi lite atque iudicio. cum 33 vero verbo iudicium sit in edicto, re quidem vera tuorum comitum hominum nequissimorum collusio cum decumanis sociis tuis atque adeo procuratoribus, tamen audes ullius mentionem iudicii facere? praesertim cum id non modo oratione mea, sed etiam re ipsa refellatur, quod in tantis incommodis aratorum iniuriisque decumanorum nullum ex isto praeclaro edicto non modo factum, sed ne postulatum quidem iudicium invenitur. 15

Erit tamen in aratores lenior quam videtur. nam 34 qui in decumanos octupli iudicium se daturum edixit, idem habuit in edicto se in aratorem in quadruplum daturum. quis hunc audet dicere aratoribus infestum aut inimicum fuisse? quanto lenior est quam in publicanum! edixit ut quod decumanus edidisset sibi dari oportere, id ab aratore magistratus Siculus exigeret. quid est reliqui iudicii quod in aratorem dari possit? 'non malum est' inquit 'esse istam formidinem, ut cum exactum sit ab aratore, tamen ne se commoveat, reliquus metus iudicii sit.' si iudicio vis a me exigere, remove Siculum magistratum; si hanc vim adhibes, quid opus est iudicio? quis porro erit quin malit decumanis tuis dare quod poposcerint, quam ab adseculis tuis quadrupli condemnari? 25 30

Illa vero praeclara est clausula edicti, quod omnium 14 controversiarum quae essent inter aratorem et decumanos 35

1 honestissimorumque hominum cO hominumque honestissimorum β 3 tamen β iam O 7 quidem vera β v. q. O; re quidem vera *Quinct.* 56 *Verr.* 3, 63. 5, 63 *Sest.* 15 12 quod ... invenitur cO cum ... invenitur β 23 est reliqui cβ r. est O possit O -et β 28 quin β qui O 30 quadrupli β -plo cO; cf. 28 p. 242, 24. 29 p. 243, 19

- manum, si uter velit, edicit se recuperatores daturum. primum quae potest esse controversia, cum is qui petere debet aufert, et cum is non quantum debetur, sed quantum commodum est aufert, ille autem unde ablatum est iudicio suum recuperare nullo modo potest? deinde in hoc homo luteus etiam callidus ac veterator esse vult quod ita scribit: SI UTER VOLET, RECUPERATORES DABO. quam lepide se furari putat! utrique facit potestatem, sed utrum ita scripserit 'si uter volet' an 'si decumanus volet' nihil interest; arator enim tuos istos recuperatores numquam volet.
- 36 Quid? illa cuiusmodi sunt quae ex tempore ab Apronio admonitus edixit? Q. Septicio honestissimo equite Romano resistente Apronio et affirmante se plus decuma non daturum, exoritur peculiare edictum repentinum: nequis frumentum de area tolleret ante quam cum decumano pactus esset. ferebat hanc quoque iniquitatem Septicius et imbri frumentum corrumpi in area patiebatur, cum illud edictum repente uberrimum et quaestuosissimum nascitur, ut ante Kalendas Sextilis omnes decumas ad aquam deportatas haberent. hoc edicto non Siculi — nam eos quidem superioribus edictis satis perdiderat atque afflixerat —, sed isti ipsi equites Romani qui suum ius retinere se contra Apronium posse erant arbitrati, splendidi homines et aliis praetoribus gratiosi, vincti Apronio traditi sunt. attendite enim cuiusmodi edicta sint. NE TOLLAT inquit EX AREA, NISI ERIT PACTUS. satis haec magna vis est ad inique paciscendum. malo enim plus dare quam non mature ex area tollere. At ista vis Septicium et nonnullos Septici similes non coercet qui ita dicunt: 'non tollam potius quam paciscar.' his hoc opponitur: 'de-

7 uter β uterque O volet PH velit OQ 10 decumanus
 volet β d. velit O 17 ferebat . . . patiebatur *Prisc. GL II*
 339, 5 (*propter abl. imbri*) 19 in area corrumpi *Prisc.* 32 non
 cO ne β 33 opponitur cO app- β

portatum habeas ante Kalendas Sextiles.' deportabo igitur. 'nisi pactus eris, non commovebis.' sic deportandi dies praestituta tollere cogebat ex area; prohibitio tollendi, nisi pactus esset, vim adhibebat pactioni, non voluntatem.

Iam vero illud non solum contra legem Hieronicam⁵ nec solum contra consuetudinem superiorum, sed etiam¹⁵ contra omnia iura Siculorum, quae habent a senatu populoque Romano nequis extra suum forum vadium promittere cogatur. statuit iste ut arator¹⁰ decumano quo vellet decumanus, vadimonium promitteret, ut hic quoque Apronio, cum ex Leontino usque Lilybaeum aliquem vadaretur, ex miseris aratoribus calumniandi quaestus accederet. Quamquam illa fuit ad calumniam singulari consilio¹⁵ reperta ratio quod edixerat ut aratores iugerationum suarum profiterentur. quae res cum ad pactiones iniquissimas magnam vim habuit, sicut ostendam, neque ad ullam utilitatem rei publicae pertinuit, tum vero ad calumnias in quas omnes inciderent quos vellet Apronius. ut enim quisque contra²⁰ voluntatem eius dixerat, ita in eum iudicium de professione iugerum postulabatur, cuius iudicii metu magnus a multis frumenti numerus ablati magnaeque pecuniae coactae sunt; non quo iugerum numerum²⁵ vere profiteri esset difficile aut amplius etiam profiteri — quid enim in eo periculi posset esse? —, sed causa erat iudicii postulandi quod ex edicto professus non esset. Iudicium autem quod fuerit isto praetore, si quae cohors et qui comitatus fuerit meministis, scire³⁰ debetis. quid igitur est quod ex hac iniquitate novorum edictorum intellegi velim iudices? iniuriamne factam sociis? at videtis. Auctoritatem superiorum repudiatam? non audebit negare. Apronium tantum isto prae-

3 prohibitio cO cohi- β 11 quo cO quod β 13 usque β usque ad O; cf. 4, 108 usque Hennam 19 ostendam neque cO -demus nec β 27 possit (sic) esse O esse posset β 34 apronium tantum O t. a. β

16 tore potuisse? confiteatur necesse est. Sed vos for-
 40 tasse quod vos lex commonet, id in hoc loco quaere-
 tis, numquas ex hisce rebus pecunias ceperit. docebo
 cepisse maximas omnesque eas iniquitates de quibus
 5 antea dixi, sui quaestus causa constituisse convincam,
 si prius illud propugnaculum quo contra omnes meos
 impetus usurum se putat, ex defensione eius deiecero.

'Magno' inquit 'decumas vendidi.' quid ais?
 an tu decumas homo audacissime atque amentissime
 10 vendidisti? tu partis eas quas te senatus populus-
 que Romanus voluit, an fructus integros atque adeo
 bona fortunasque aratorum omnis vendidisti? si palam
 praeco iussu tuo praedicasset non decumas frumenti,
 sed dimidias venire partis, et ita emptores accessis-
 15 sent, ut ad dimidias partis emendas, si pluris vendi-
 didisses tu dimidias quam ceteri decumas, cuinam mirum
 videretur? quid? si praeco decumas pronuntiavit, re
 vera, hoc est lege edicto condicione, plus etiam quam
 dimidia venierunt, tamen hoc tibi praeclarum puta-
 20 bis, te pluris quod non licebat, quam ceteros quod
 oportebat vendidisse? Pluris decumas vendidisti quam
 41 ceteri. quibus rebus id adsecutus es? Innocentia?
 aspice aedem Castoris; deinde si audes, fac mentionem
 innocentiae. Diligentia? codicis lituras tui contemplare
 25 in Stheni Thermitani nomine; deinde aude te dicere
 diligentem. Ingenio? qui testis interrogare priore ac-
 tione nolueris et iis tacitus os tuum praebere malueris,
 quamvis et te et patrōnos tuos ingeniosos esse dicito.

10 vendidisti ... caritatem (47 p. 251, 29) adest V

5 convincam β (meliorē clausula) vincam cO 8 magno ...
 vendidi Schem. dian. RL 74, 1 Mart. Cap. 457 RL 459, 27 ais β
 om. O 17 quid VO quid vero β pronuntiavit reveram V
 19 tamen<ne> coni. Mue. 21 decumas vendidisti cO v.
 (vendidi V) d. Vβ 24 tui Oβ tu V 25 aude te dicere Oβ
 d. te au. V 26 interrogare VO -ri β 27 nolueris Oβ vol- V
 et ... malueris om. β tacitus VcO -um 5 28 quamvis VQ
 quantumvis P

Qua re igitur id quod ais adsecutus es? magna est enim laus, si superiores consilio vicisti, posterioribus exemplum atque auctoritatem reliquisti. tibi fortasse idoneus fuit nemo quem imitarere; at te videlicet inventorem rerum optimarum ac principem imitabun-⁵ tur omnes. quis arator te praetore decumam dedit, ⁴² quis duas? quis non maximo se adfectum beneficio putavit, cum tribus decumis pro una defungeretur, praeter paucos qui propter societatem furtorum tuorum nihil omnino dederunt? Vide inter inopportunitatem tuam senatusque bonitatem quid intersit. senatus cum temporibus rei publicae cogitur, ut decernat, ut alterae decumae exigantur, ita decernit ut pro his decumis pecunia solvatur aratoribus, ut quod plus sumitur quam debetur, id emi, non auferri putetur: tu ¹⁵ cum tot decumas non senatus consulto, sed novis edictis tuis nefariisque institutis exigeres et eriperes, magnum te fecisse arbitrare, si pluris vendideris quam L. Hortensius pater istius Q. Hortensi, quam Cn. Pompeius, quam C. Marcellus, qui ab aequitate, ab lege, ²⁰ ab institutis non recesserunt?

An tibi unius anni aut biennii ratio fuit habenda, ⁴³ salus provinciae, commoda rei frumentariae, ratio rei publicae in posteritatem fuit negligenda? cum rem ita constitutam accepisses, ut et populo Romano satis frumenti ex Sicilia suppeditaretur et aratoribus tamen arare atque agros colere expediret, quid effecisti, quid adsecutus es? ut populo Romano nescioquid te praetore ad decumas accederet, deserendas arationes relinquendasque curasti. Successit tibi L. Metellus. tu in- ³⁰

1 est enim laus O enim est laus P enim laus est QH est laus V 4 quem imitarere Oβ quamitare V 8 cum ... defungeretur Arus. GL VII 467, 25 (propter defungi) 9 tuorum Oβ om. V 13 pro his decumis pecunia VO pec. pro his dec. β 14 quod V quo cOβ 15 id emi non om. O 18 arbitrare VO -trabare P -trabere QH 20 C. VO M. β 22 fuit habenda VO h. f. β 24 posteritatem VcO posterum β 28 te pr. VO te β 30 tu ... Metellus Arus. GL VII 492, 2 (propter quam)

nocentior quam Metellus, tu laudis et honoris cupidior? tibi enim consulatus quaerebatur, Metello paternus honos et avitus neglegebatur. multo minoris vendidit non modo quam tu, sed etiam quam qui ante te
 17 vendiderunt. Quaero, si ipse excogitare non potuerat
 6 quemadmodum quam plurimo venderet, ne tua quidem recentia proximi praetoris vestigia persequi poterat, ut tuis praeclaris abs te principe inventis et excogitatis edictis atque institutis uteretur? Ille vero tum se
 10 minime Metellum fore putavit, si te ulla in re imitatus esset; qui ab urbe Roma, quod nemo umquam post hominum memoriam fecit, cum sibi in provinciam proficiscendum putaret, litteras ad Siciliae civitates miserit, per quas hortatur et rogat ut arent, ut serant. in
 15 beneficio praetor hoc petit aliquanto ante adventum suum et simul ostendit se lege Hieronica venditurum, hoc est in omni ratione decumarum nihil istius simile facturum. atque haec non cupiditate aliqua scribit inductus, ut in alienam provinciam mittat litteras ante
 20 tempus, sed consilio, ne, si tempus sationis praeterisset, granum ex provincia Sicilia nullum haberemus.
 45 cognoscite Metelli litteras. Recita. EPISTULA L. METELLI.
 18 Hae litterae, iudices, L. Metelli quas audistis, hoc quantum est ex Sicilia frumenti hornotini exaraverunt;
 25 glebam commosset in agro decumano Siciliae nemo, si Metellus hanc epistulam non misisset. quid? Metello divinitus hoc venit in mentem an ab Siculis qui Romam frequentissimi convenerant, negotiatoribusque Siciliae doctus est? quorum quanti conventus
 30 ad Marcellos antiquissimos Siciliae patronos, quanti

3 negligitur *Pluyg.* 1880 p. 380 4 te OPH om. VQ
 5 potuerat VO poterat β 10 minime ω minus *Ba.* 1852 p. 209
 putavit V -abit O -asset β 13 siciliae civitates O β c. s. V
 15 praetor VO populi romani β 17 istius V isti O β
 19 mittat litteras O β l. m. V 21 ex cO de V in β 22 recita om. V
 24 quantumcumque frumenti . . . exaraverunt *Pomp. GL V 242, 5 (propter hornotinus)* Cicero dicit hornotinas fruges
Serv. GL IV 438, 16 27 ab O β a V 28 a negotiatoribus V

ad Cn. Pompeium tum consulem designatum ceterosque illius provinciae necessarios fieri soliti sint quis ignorat? quod quidem iudices nullo umquam de homine factum est, ut apsens accusaretur ab iis palam quorum in bona liberosque summum imperium potestatemque haberet. tanta vis erat iniuriarum, ut homines quidvis perpeti quam non de istius improbitate deplorare et conqueri mallent. quas litteras cum ad omnis civitates prope suppliciter misisset Metellus, tamen antiquum modum sationis nulla ex parte adsequi potuit. diffugerant enim permulti, id quod ostendam, nec solum arationes, sed etiam sedes suas patrias istius iniuriis exagitati reliquerant.

Non mehercule augendi criminis causa iudices dicam, sed quem ipse accepi oculis animoque sensum, hunc vere apud vos et ut potero planissime exponam. nam cum quadriennio post in Siciliam venissem, sic mihi adfecta visa est ut eae terrae solent in quibus bellum acerbum diuturnumque versatum est. quos ego campos antea collesque nitidissimos viridissimosque vidissem, hos ita vastatos nunc ac desertos videbam, ut ager ipse cultorem desiderare ac lugere dominum videretur. Herbitensis ager et Hennensis Murgentinus Assorinus Imacharensis Agyrinensis ita relictus erat ex maxima parte, ut non solum iugorum, sed etiam dominorum multitudinem quaereremus, Aetnensis vero ager qui solebat esse cultissimus, et quod caput est rei frumentariae, campus Leontinus cuius antea species haec erat ut cum opsitum vidisses, annonae cari-

29 post caritatem deest V

1 tum *Maius* tuum V om. Oβ tum ... designatum del. *Pluyg.* 1857 p. 74 3 iud. VO iudicium β 10 adsequi VcO exsequi β 13 relinquerant V 14 mehercule Vβ -les O; cf. ad 32 p. 244, 13 augendi criminis VO cr. au. β 15 ipse accepi VO a. i. β 18 eae VP hae QH esse O fort. recte 24 Imacharensis edd. macharensis ω 25 ex maxima parte ut Vβ ut ex m. p. O iugorum V iugerum Oβ 28 antea Oβ ante V 29 ut cum opsitum agrum Leontinum vidisses *Prisc. GL II* 534, 14 (propter opsitus)

tatem non vererere, sic erat deformis atque horridus, ut in uberrima Siciliae parte Siciliam quaereremus. labefactarat enim vehementer aratores iam superior
 19 annus, proximus vero funditus everterat. Tu mihi
 48 etiam audes mentionem facere decumarum? tu in tanta
 6 improbitate, in tanta acerbitate, in tot ac tantis iniuriis, cum in arationibus et in earum rerum iure provincia Sicilia consistat, eversis funditus aratoribus, relictis agris, cum in provincia tam locuplete ac referta non
 10 modo rem, sed ne spem quidem ullam reliquam cuiquam feceris, aliquid te populare putabis habere cum dices, te pluris quam ceteros decumas vendidisse? quasi vero aut populus Romanus hoc voluerit aut senatus hoc tibi mandaverit ut cum omnes aratorum for-
 15 tunas decumarum nomine eriperes, in posterum fructu illo commodoque rei frumentariae populum Romanum privares, deinde siquam partem tuae praedae ad summam decumarum addidisses, bene de re publica, bene de populo Romano meritus viderere.

20 Atque perinde loquor quasi in eo sit iniquitas eius reprehendenda quod propter gloriae cupiditatem, ut aliquos summa frumenti decumani vinceret, acerbior legem, duriora edicta interposuerit, omnium su-
 49 periorum auctoritatem repudiavit. magno tu decumas
 25 vendidisti. quid si doceo te non minus domum tuam avertisse quam Romam misisse decumarum nomine? quid habet populare oratio tua, cum ex provincia populi Romani aequam partem tu tibi sumpseris ac populo Romano miseris? quid? si duabus partibus do-

2 ut ... quaereremus *Serv. Aen. 7, 295* 5 in tanta improbitate cO om. β 6 ac O et β 9 in ... referta *Prisc. GL II 343, 21 (propter abl. locuplete vel -ti) tam om. Prisc. locuplete ω -ti Prisc.* 12 dices PH dicis OQ 14 hoc tibi β t. h. O 16 rei frumentariae β fr. rei O populum romanum β rem publicam O 18 addidisti, tibi ... videre *Pluyg. 1857 p. 75 gravius distinguens post privares bene de re publica cO om. β* 20 atque cO atque haec β 22 decumani β -mam O 27 oratio O ratio β 28 ac O atque β 29 quid ... misisse *Arus. GL VII 451, 9 (propter amplius)*

o eo te amplius frumenti abstulisse quam populo Romano misisse, tamenne putamus patronum tuum in hoc crimine cerviculam iactaturum et populo se ac coronae daturum? haec vos antea iudices audistis, verum fortasse ita audistis ut auctorem rumore habere-⁵ tis sermonemque hominum. cognoscite nunc innumerabilem pecuniam frumentario nomine ereptam, ut simul illam quoque eius vocem improbam agnoscatis, qui se uno quaestu decumarum omnia sua pericula redempturum esse dicebat.

Audivimus hoc iam diu iudices; nego quemquam¹⁰ esse vestrum quin saepe audierit socios istius fuisse²⁰ decumanos. nihil aliud arbitror falso in istum esse dictum ab iis qui male de isto existimarint, nisi hoc. nam socii putandi sunt quos inter res communicata¹⁵ est: ego rem totam fortunasque omnes aratorum istius fuisse dico; Apronium Veneriosque servos, quod isto praetore fuit novum genus publicanorum, ceterosque decumanos procuratores istius quaestus et administros rapinarum dico fuisse. — 'Quomodo hoc doces?' —²⁰ quomodo ex illa locatione columnarum docui istum⁵¹ esse praedatum; opinor ex eo maxime quod iniquam legem novamque dixisset. quis enim unquam conatus est iura omnia et consuetudinem omnium commutare cum vituperatione sine quaestu? pergam atque inse-²⁵ quar longius. iniqua lege vendebas, quo pluris venderes. cur addictis iam et venditis decumis, cum iam ad summam decumarum nihil, ad tuum quaestum

3 unde Ciceronem cerviculam illum iactaturum tradunt dixisse *Serv. auct. Aen. 11, 496* cerviculam . . . se accommodare (*vel -date*) *Don. Ter. Ad. 838 (propter dare)* ac coronae cO (*legit Don.*) ad coronam β 4 antea O ante β 6 hominum *ed. Ascens. omnium ω; cf. 1, 129. 4, 13 Clu. 85 Cat. 1, 23 Mur. 16 Balb. 56* 12 esse vestrum β v. e. O 14 existimarint β -runt O 16 fortunasque β -nas O omnes aratorum O a. o. β 19 administros cO ministros β 20 dico fuisse β f. d. cO 21 illa locatione O l. i. β 22 esse O om. β 25 atque β et O 27 addictis iam O i. a. β

multum posset accedere, subito atque ex tempore nova nascebantur edicta? nam ut vadimonium decumano quocumque is vellet promitteretur, ut ex area nisi pactus esset arator ne tolleretur, ut ante Kalendas Sextiles
 5 decumas deportatas haberet, haec omnia iam venditis decumis [anno tertio] te edixisse dico. quae si rei publicae causa faceres, in vendundo essent pronuntiata, quia tua causa faciebas, quod erat imprudentia praetermissum, id quaestu ac tempore admonitus re-
 52prehendisti. Illud vero cui probari potest, te sine tuo
 11 quaestu ac maximo quaestu tantam tuam infamiam, tantum capitis tui fortunarumque tuarum periculum neglexisse, ut cum totius Siciliae cotidie gemitus querimoniasque audires, cum ut ipse dixisti, reum te fore
 15 putares, cum huiusce iudicii discrimen ab opinione tua non abhorreret, paterere tamen aratores indignissimis iniuriis vexari ac diripi? profecto quamquam es singulari crudelitate et audacia, tamen abs te totam abalienari provinciam, tot homines honestissimos
 20 ac locupletissimos tibi inimicissimos fieri nolles, nisi hanc rationem et cogitationem salutis tuae pecuniae
 53 cupiditas ac praesens illa praeda superaret. etenim quoniam summam ac numerum iniuriarum vobis iudices, non possum expromere, singillatim autem de
 25 uniuscuiusque incommodo dicere infinitum est, genera ipsa iniuriarum quaeso cognoscite.
 21 Nympho est Centuripinus homo gnavus et industrius, experientissimus ac diligentissimus arator. is cum arationes magnas conductas haberet, quod ho-
 30 mines etiam locupletes, sicut ille est, in Sicilia facere

17 profecto . . . convivio (62 p. 259, 23) adest V

4 ut cO om. β 5 haberet O -ent β 6 del. Zie. 1894
 p. 271 19 abalienari Vc alienari Oβ 20 ac locupletissimos
 cO om. Vβ 23 ac VO et β 24 expromere cO exponere
 β 25 incommodo Oβ -di V unde -dis Maius 27 gnavus V
 navus β varius O 28 experientissimus ac diligentissimus Oβ
 et experientissimus V 30 etiam del. Koch 1868 p. 3

consuerunt, easque magna impensa magnoque instru-
 mento tueretur, tanta ab isto iniquitate oppressus est
 ut non modo arationes relinqueret, sed etiam ex Si-
 cilia profugeret Romamque una cum multis ab isto
 eiectis veniret. fecit ut decumanus Nymphonem ne- 5
 garet ex edicto illo praeclaro, quod nullam ad aliam
 rem nisi ad huiusmodi quaestus pertinebat, numerum
 iugerum professum esse. Nympho cum se vellet aequo 54
 iudicio defendere, dat iste viros optimos recuperatores,
 eundem illum medicum Cornelium — is est Artemi- 10
 dorus Pergaeus qui in sua patria dux isti quondam et
 magister ad spoliandum Dianae templum fuit — et
 haruspicem Volusium et Valerium praeconem. Nym-
 pho antequam plane constitit, condemnatur. quanti for-
 tasse quaeritis. nulla erat edicti poena certa: frumenti 15
 eius omnis quod in areis esset. sic Apronius decuma-
 nus non decumam debitam, non frumentum remotum
 atque celatum, sed tritici vii milia medimnum ex Nym-
 phonis arationibus edicti poena, non redemptionis ali- 19
 quo iure tollit.

Xenonis Menaeni nobilissimi hominis uxoris fundus 22
 erat colono locatus. colonus quod decumanorum in- 55
 iurias ferre non poterat, ex agro profugerat. Verres
 in Xenonem iudicium dabat illud suum damnatorium
 de iugerum professione. Xeno ad se pertinere negabat, 25
 fundum elocatum esse dicebat. dabat iste iudicium,
 SI PARERET IUGERA EIUS FUNDI PLURA ESSE QUAM CO-

5 fecit *corruptum esse censet Mue.* <hunc> [fecit ut] . . .
 negarat *Ba. 1852 p. 210* 6 illo VO om. β 8 vellet aequo
 O β ae. v. V 11 pergaeus V β pergens O isti V β istius O
 12 spoliandum VO desp- (exp- Q) β 13 volusium V c O
 volusianum β 14 constitit <in iudicio> *Kra. 1883 p. 114* con-
 demnaturum V 15 <nam> nulla *Pluyg. 1857 p. 76* 16 eius
 omnis β o. e. O 18 sed . . . tollit *Prisc. GL II 307, 7 (propter*
gen. medimnum) vii milia ω septies *Prisc.* 19 edicti . . . iure
om. Prisc. 21 Xenonis . . . locatus *Non. 340, 19 (propter lo-*
care) fundus . . . locatus *Arus. GL VII 490, 27 (propter dat.)*
 26 dabat O β dat V 27 pararet VP paret c O Q H

LONUS ESSET PROFESSUS, tum uti Xeno damnaretur. dicebat ille non modo se non arasse, id quod satis erat, sed nec dominum esse eius fundi nec locatorem, uxoris esse; eam ipsam suum negotium gerere, ipsam
 5 locavisse. defendebat Xenonem homo summo splendore et summa auctoritate praeditus M. Cossutius. iste nihilominus iudicium HS 1000 dabat. ille tametsi recuperatores de cohorte latronum sibi parari videbat, tamen iudicium se accepturum esse dicebat. tum iste
 10 magna voce Veneriis imperat ut Xeno audiret, dum res iudicetur, hominem adservent; cum iudicata sit, ad se ut adducant. et illud simul ait se non putare illum, si propter divitias poenam damnationis contemneret, etiam virgas contempturum. hac ille vi et hoc
 15 metu adductus tantum decumanis dedit quantum iste imperavit.
 23 Polemarchus est Murgentinus vir bonus atque honestus. ei cum pro iugeribus quinquaginta medimna
 56 dcc decumae imperarentur, quod recusabat, domum
 20 ad istum in ius eductus est, et cum iste etiam cubaret, in cubiculum introductus est, quod nisi mulieri et decumano patebat alii nemini. ibi cum pugnis et calcibus concisus esset, qui dcc medimnis decidere noluisset, mille promisit. Eubulidas est Grosphus Centuripinus,
 25 homo cum virtute et nobilitate domi suae, tum etiam pecunia princeps. huic homini iudices, honestissimae civitatis honestissimo non modo frumenti scitote, sed

1 uti OP ut VQH 2 se non arasse VO non arasse se β
 satis cβ satum V sat O 3 esse eius O eius esse Vβ
 4 uxoris VcO -rem β 7 nilominus V HS 1000 V HS LXXX
 (vel LXXX) β om. cO 9 se accepturum VO acc. se β
 tum . . . audiret *Prisc. GL II 220, 20 (propter nom. Xeno)*
 10 Veneriis magna voce *Prisc.* magna β *Prisc.* maxima cO
 11 iudicetur cO -caretur β adservent V ut a. (-arent P QH)
 Oβ 12 ait V dixit Oβ addidit *con. Mue.* 18 ei V is Oβ
 medimnae V 20 et . . . introductus est om. O 24 eubolidas V embullidas O Eubulida *con. Mue.* grosphus β grosphus V grasphus O 26 pecunia Oβ -iae V 27 honestissimae civitatis Oβ om. V

etiam vitae et sanguinis tantum relictum esse quantum Aproni lubido tulit. nam vi malo plagis adductus est, ut frumenti daret non quantum deberet, sed quantum cogeretur. Sostratus et Numenius et Nymphodorus 57 eiusdem civitatis cum ex agris tres fratres consortes 5 profugissent, quod iis plus frumenti imperabatur quam quantum exararant, hominibus coactis in eorum arationes Apronius venit, omne instrumentum diripuit, familiam abduxit, pecus abegit. postea quom ad eum Nymphodorus venisset Aetnam et oraret ut sibi sua 10 restituerentur, hominem corripit ac suspendi iussit in oleastro quodam, quae est arbor iudices, Aetnae in foro. tamdiu pependit in arbore socius amicusque populi Romani in sociorum urbe ac foro, colonus aratorque vester, quamdiu voluntas Aproni tulit. 15

Genera iam dudum innumerabilium iniuriarum iudices 58 singulis nominibus profero, infinitam multitudinem iniuriarum praetermitto. vos ante oculos animosque vestros tota Sicilia decumanorum hos impetus, aratorum direptiones, huius inopportunitatem, Aproni 20 regnum proponite. contempsit Siculos, non duxit homines nec ipsos ad persequendum vehementis fore et vos eorum iniurias leviter laturos existimavit. Esto: 24 59 falsam de illis habuit opinionem, malam de vobis: verum tamen cum de Siculis male mereretur, civis 25 Romanos coluit, iis indulxit, eorum voluntati et gratiae deditus fuit. iste civis Romanos? at nullis inimicior aut infestior fuit. mitto vincla, mitto carcerem,

1 etiam cO om. Vβ esse om. O 3 deberet Oβ vellet V
(non ... vellet s. v.) 4 cogeretur Oβ doceretur V 6 iis β
his VO quam s. v. V 8 omnem V 9 cum VO quam β
10 sua Oβ suas V 11 huc spectare videtur Non. 386, 19
suspensum dicitur alte ligatum. M. Tullius in Verrem (locus ipse
excidit) 15 vester Vβ noster O voluntas V 16 genera
Vβ summa O 21 siculos Vβ singulos O 22 vehementius V fores V
23 eorum iniurias Oβ i. e. V leniter O
24 falsa V 25 mereretur Vβ meretur O 27 at nullis Oβ
an ulli V 28 mitto ... carcerem om. O

mitto verbera, mitto secures, crucem denique illam
 praetermitto quam iste civibus Romanis testem hu-
 manitatis in eos ac benivolentiae suae voluit esse, mit-
 to inquam haec omnia atque in aliud dicendi tempus.
 5 reicio: de decumis, de civium Romanorum condicione
 in arationibus disputo. qui quemadmodum essent ac-
 cepti iudices, audistis ex ipsis; bona sibi erepta esse
 60 dixerunt. Verum haec quoniam eiusmodi causa fuit,
 ferenda sunt, nihil valuisse aequitatem, nihil consuetu-
 10 dinem. damna denique iudices, nulla tanta sunt quae
 non viri fortes ac magno et libero animo adfecti feren-
 da arbitrentur. quid si equitibus Romanis non obscuris
 neque ignotis, sed honestis et inlustribus manus ab
 Apronio isto praetore sine ulla dubitatione adfereban-
 15 tur? quid expectatis, quid amplius a me dicendum
 putatis? an id agendum ut eo celerius de isto transi-
 gamus, quo maturius ad Apronium possimus, id quod
 ego illi iam in Sicilia pollicitus sum, pervenire? qui
 C. Matrinium iudices, summa virtute hominem, summa
 20 industria, summa gratia, Leontinis in publico biduum
 tenuit. a Q. Apronio iudices, homine in dedecore nato,
 ad turpitudinem educato, ad Verris flagitia lubidines-
 que adcommoato, equitem Romanum scitote biduum
 cibo tectoque prohibitum, biduum Leontinis in foro
 25 custodiis Aproni retentum atque adservatum neque
 ante dimissum, quam ad condicionem eius depectus est.

3 ac om. O 7 esse Oβ om. V 8 dixerunt VO -re β
 eiusmodi VcO huiusmodi β causa fuit cO casus fuit V casus
 adfuit β 11 ac magno et Vβ magno ac O 12 arbitrentur
 Vβ -trarentur cO quid Oβ quod V 15 quid <quamne>
 amplius Pluyg. 1857 p. 77 amplius a me VO a me a. β
 16 agendum Oβ a. est V 17 possimus Oβ possim V 18 ego
 O om. Vβ illic O pervenire VcO venire β 19 summam V
 summa industria om. O 20 publico s. v. P^c 21 a Q. Mdv.
 Op.² p. 287 atque Oβ quo V 21 in dedecore Vβ indecore O
 22 educto O flagitia . . . accommodat (sic) Non. 244, 19
 25 custodiis Oβ in c. V; cf. 2, 12 p. 146, 8. 5, 77 26 condi-
 tionem VO -es β depectus (ex depactus P) β despectus V de-
 iectus cO

Nam quid ego de Q. Lollio iudices dicam, equite Romano spectato atque honesto? clara res est quam dicturus sum, tota Sicilia celeberrima atque notissima. qui cum araret in Aetnensi, cumque is ager Apronio cum ceteris agris esset traditus, equestri vetere illa auctoritate et gratia fretus adfirmavit se decumanis plus quam deberet non daturum. refertur eius sermo ad Apronium. enim vero iste ridere ac mirari Lollium nihil de Matrinio, nihil de ceteris rebus audisse. mittit ad hominem Venerios. hoc quoque attendite, apparitores a praetore adsignatos habuisse decumanum, si hoc mediocre argumentum videri potest, istum decumanorum nomine ad suos quaestus esse abusum. adducitur a Veneriis atque adeo adtrahitur Lollius, commodum cum Apronius a palaestra redisset et in tricinio quod in foro Aetnae straverat recubisset. statuitur Lollius in illo tempestivo gladiatorum convivio. Non mehercule haec quae loquor crederem iudices, tametsi volgo audieram, nisi mecum ipse senex cum mihi atque huic voluntati accusationis meae lacrumans gratias ageret, summa cum auctoritate esset locutus. statuitur ut dico eques Romanus annos prope LXXXX natus in Aproni convivio, cum interea Apronius caput atque os suum unguento confricaret. 'quid est Lolli?' inquit, 'tu nisi malo coactus recte facere nescis?' homo quid ageret, taceret responderet, quid faceret denique illa aetate et auctoritate praeditus nesciebat. Apronius interea cenam ac pocula poscebat. servi autem eius qui et moribus isdem essent quibus dominus et eodem genere ac loco nati, praeter

23 post convivio deest V

1 lilio O iudices dicam V β d. i. O 5 vetere O β vere V
 9 rebus del. Pluyg. Spec. em. 1855 p. 22 deleta clausula 12 hoc
 Vc O om. β decumanarum O 14 commodum Lb. comodo
 O -de β postmodum V (vocabulo Liviano) 15 a O e V β
 18 mehercule V β mehercle O 24 confricaret O per β quid
 est . . . taceret om. P¹Q 30 praeter oculos Lolli ferebant
 Non. 529, 15 (propter praeter)

oculos Lolli haec omnia ferebant. ridere convivae, caccinnare ipse Apronius, nisi forte existimatis eum in vino ac lustris non risisse qui nunc in periculo atque exitio suo risum tenere non possit. Ne multa, iudices: 5 his contumeliis scitote Q. Lollium coactum ad Aproni leges condicionesque venisse. Lollius aetate et morbo 63 impeditus ad testimonium dicendum venire non potuit. quid opus est Lollio? nemo hoc nescit, nemo tuorum amicorum, nemo abs te productus, nemo abs te interrogatus nunc se primum hoc dicet audire. M. Lollius 10 filius eius adulescens lectissimus praesto est; huius verba audietis. nam Q. Lollius eius filius qui Calidum accusavit, adulescens et bonus et fortis et in primis disertus, cum his iniuriis contumeliisque commotus in 15 Siciliam esset profectus, in itinere occisus est. cuius mortis causam fugitivi sustinent, re quidem vera nemo in Sicilia dubitat quin eo sit occisus quod habere clausa non potuerit sua consilia de Verre. iste porro non dubitabat quin is qui alium antea studio adductus accusasset, sibi advenienti praesto esset futurus, cum 20 esset parentis iniuriis et domestico dolore commotus. 26 Iamne intellegitis iudices, quae pestis, quae immanitas in vestra antiquissima fidelissima proximaque provincia versata sit? iam videtis quam ob causam Sicilia 25 tot hominum antea furta rapinas iniquitates ignominiasque perpessa, hoc non potuerit novum ac singulare atque incredibile genus iniuriarum contumeliarumque perferre? iam omnes intellegunt cur universa provin-

3 ac β atque O lustris s. lucro ω lustris Mue. luxu edd. ludo Pet. venere Koch 1868 p. 3 5 his β istis O 8 quid . . . interrogatus Non. 373, 7 (propter producere) nemo . . . nescit om. Non. 10 hoc cβ om. O dicet β diceret O 11 filius eius β e. f. O 12 eius β eiusdem O 13 et in β ac in O 14 iniuriis contumeliisque β contumeliis iniuriisque O; cf. 64 v. 27 19 alium β alii cum O antea O ante β 21 et domestico add. P^o 22 iam Pluyg. 1857 p. 177 deleta interrogandi nota post sit et perferre 25 antea furta β f. a. O 28 perferre cO ferre β

cia defensorem suae salutis eum quaesiverit cuius iste fidei diligentiae perseverantiae nulla ratione eripi possit. Tot iudiciis interfuistis, tot homines nocentes et improbos accusatos et vestra et superiorum memoria scitis esse: ecquem vidistis, ecquem audistis in tantis 5 furtis, in tam apertis, in tanta audacia, in tanta impudentia esse versatum? Apronius stipatores Venerios 65 secum habebat, ducebat eos circum civitates, publice sibi convivia parari, sterni triclinia, et in foro sterni iubebat; eo vocari homines honestissimos non solum 10 Siculos, sed etiam equites Romanos, ut quicum vivere nemo umquam nisi turpis impurusque voluisset, ad eius convivium spectatissimi atque honestissimi viri tenerentur. Haec tu omnium mortalium profligatissime ac perditissime cum scires, cum audires cotidie, cum 15 videres, si sine tuo quaestu maximo fierent, cum tanto periculo tuo fieri paterere atque concederes? tantum apud te quaestus Aproni, tantum eius sermo inquinatissimus et blanditiae flagitiosae valuerunt ut numquam animum tuum cura tuarum fortunarum cogitatioque tangeret? Cernitis iudices quod et quantum incendium decumanorum impetu non solum per agros, sed etiam per reliquas fortunas aratorum, neque solum per bona, sed etiam per iura libertatis et civitatis isto praetore pervaserit. videtis pendere alios ex arbore, 25 pulsari autem alios et verberari, porro alios in publico custodiri, destitui alios in convivio, condemnari alios a medico et praecone praetoris; bona tamen interea ni-

2 possit ω -et Ern. 4 vestra β nostra O 5 ecquem audistis β om. O 6 in tanta impudentia cO om. β in alterum et tertium del. Mue. 7 esse versatum β om. O 9 parari ω app- Mue. 9 sterni... iubebat Serv. Aen. 1, 698 10 eo vocari O evocari β eo evocari Mue. 11 quicum cO quocum β vivere cO inire convivium β convivari Mdv. 1884 p. 116 17 periculo tuo β t. p. O 19 numquam... tangeret Non. 408, 22 (propter tangere) 20 tuum animum Non. tuarum fortunarum β Non. item O¹ ex f. t. 23 neque cO non β 26 autem alios et O alios autem et β alios <alios> autem [et] Pet.

hilominus eorum omnium ex agris auferri ac diripi. quid est hoc? populi Romani imperium, populi Romani leges, iudicia <in> socios fidelis, provinciam suburbanam? nonne omnia potius eiusmodi sunt quae si
 5 Athenio vicisset, in Sicilia non fecisset? non, inquam iudices, esset ullam partem istius nequitiae fugitivorum insolentia consecuta.

- 27 Privatum hoc modo; quid? publice civitates tractatae quemadmodum sunt? audistis permulta iudices,
 67 testimonia civitatum et reliquarum audietis. ac primum
 11 de Agyrinensi populo fideli et inlustri breviter cognoscite. Agyrinensis est in primis honesta Siciliae civitas hominum ante hunc praetorem locupletium summorumque aratorum. eius agri decumas cum emisset
 15 idem Apronius, Agyrium venit. qui cum apparitoribus eo cum vi ac minis venisset, poscere pecuniam grandem coepit, ut accepto lucro discederet. nolle se negoti quicquam habere dicebat, sed accepta pecunia velle quam primum aliam civitatem occupare. Sunt
 20 omnes Siculi non contemnendi, si per nostros magistratus liceat, sed homines satis fortes, sed plane frugi ac sobrii, et in primis haec civitas de qua loquor iudices.
 68 itaque homini improbissimo respondent Agyrinenses sese decumas ei quemadmodum deberent da-

7 insolentia ... virgiste (70 p. 264, 29) adest V

2 populi romani β pretor O populi romani β pr. O praetoriae Pet. 3 add. Ha. socios O om. β provinciam suburbanam <Mue.> (<in> p. s. Ha.) -ia -na ω socios ... suburbana del. Pet. 4 sunt β om. O 5 athenio β a. rex fugitivorum cO 8 privati et [publice] Ba. 1852 p. 210 12 agyrinensis est β -ses O 13 locupletium O β -tum V 16 eo cum vi ac minis β vi ac minis eo O eo et cum agminis V eo et cum vi ac minis Ha. eo et vi ac minis Pet. locus vix sanus necdum sanatus 19 velle cO om. β aliam civitatem occupare O a. c. occurrere β in a. c. occurrere V in a. c. incurrere Pluyg. 1880 p. 381 21 homines β omnes VO satis fortes sed V et satis fortes (f. s. O) et O β 23 improbissimo V cO imprimis improbissimo β (imprimis e v. 22 repetitum) 24 sese O β se V

tituros, lucrum, cum ille magno praesertim emisset, non
 addituros. Apronius certiore facit istum quia res
 erat. statim tamquam coniuratio aliqua Agyri contra 28
 rem publicam facta aut legatus praetoris pulsatus es-
 set, ita Agyrio magistratus et quinque primi accitu 5
 istius evocantur. veniunt Syracusas; praesto est Apro-
 nius; ait eos ipsos qui venissent contra edictum prae-
 toris fecisse. quaerebant quid. respondebat se ad re-
 ciperatores esse dicturum. iste aequissimus homo for-
 midinem illam suam miseris Agyrinensibus iniciebat; 10
 reciperatores se de cohorte sua daturum minabatur.
 Agyrinenses viri fortissimi iudicio se passuros esse
 dicebant. ingerebat iste Artemidorum Cornelium me- 69
 dicum et Tlepoleum Cornelium pictorem et huius-
 cemodi reciperatores, quorum civis Romanus nemo 15
 erat, sed Graeci sacrilegi iam pridem improbi, repente
 Cornelii. videbant Agyrinenses, quicquid ad eos reci-
 peratores Apronius attulisset, illum perfacile proba-
 turum; condemnari cum istius invidia infamiaque ma-
 lebant quam ad eius condiciones pactionesque acce- 20
 dere. quaerebant quae in verba reciperatores daret.
 respondebat: SI PARERET ADVERSUS EDICTUM FECISSE;
 qua in re, in iudicio dicturum esse aiebat. iniquissimis
 verbis, improbissimis reciperatoribus conflictari male-
 bant quam quicquam cum isto sua voluntate deci- 25
 dere. submittebat iste Timarchidem, qui moneret eos
 si saperent ut transigerent. pernegabant. 'quid ergo?

1 cum Oβ om. V magno praesertim Vβ pr. m. O 2 ad-
 dituros Oβ audituros V quia Vβ quoniam O 3 erat VO erat
 quid rei esset β 8 respondebat Oβ -bant V 9 dicturum Oβ
 dictum V forldinem V 12 iudicio VO -ium β; cf. 2, 60 p. 170, 4

13 artemidorum (-dolorum V) cornelium medicum et tlepole-
 mum (.T. lepodemum O) cornellum pictorem VO artemidorum
 medicum cornelium pictorem et tlepolemum β 14 huiuscemodi
 V huiusmodi β eiusmodi O 21 darent respondebant V

22 si pareret (separet O) c Oβ si paret V adversus Oβ -um V

23 qua in re β in qua re V qua re c O quam in rem Ba.
 1852 p. 211 quae? Mdv. 1828 p. 91 aiebat Vc O dicebat β

in singulos HS quinquagenis milibus damnari mavultis? malle dicebant. tum iste clare omnibus audientibus: 'qui damnatus erit' inquit 'virgis ad necem caedetur.' hic illi flentes rogare atque orare
 5 coeperunt, ut sibi suas segetes fructusque omnes arationesque vacuas Apronio tradere liceret, ut ipsi sine ignominia molestiaque discederent.
 70 Hac lege iudices decumas vendidit Verres. dicat licet Hortensius si volet magno Verrem decumas vendidisse. haec condicio fuit isto praetore aratorum, ut
 29 secum praeclare agi arbitrarentur, si vacuos agros Apronio tradere liceret. multas enim cruces propositas effugere cupiebant. quantum Apronius edidisset deberi, tantum ex edicto dandum erat. etiamne si plus
 11 edidisset quam quantum natum esset? etiam. quomodo? magistratus ex istius edicto exigere debebant. at arator repetere poterat. poterat, verum Artemidoro recipatore. quid si minus dedisset arator quam poposcisset Apronius? iudicium in aratorem in quadru-
 15 plum. ex quo iudicum numero? ex cohorte praetoria praeclara hominum honestissimorum. quid amplius? minus te iugerum professum esse dico; recipatores reice quod adversus edictum feceris. ex quo numero? ex eadem cohorte. quid erit extremum? si damnatus
 20 eris, atque adeo cum damnatus eris — nam dubitatio damnationis illis recipatoribus quae poterat esse? —, virgis te ad necem caedi necesse erit. His legibus,

27 post virgis te deest V

1 quinquagenis milibus β DCC V L O damnari Oβ d. septu
 V 2 malle Oβ damnari V 5 sibi suas Vβ suas sibi O
 8 dicat licet Vβ l. d. O 9 decumas VcO om. β 13 edidisset Oβ edixisset V (item 15) 14 ex Oβ om. V 15 quomodo Oβ quando V quoniam coni. Ha. 16 istius VcO ipsius β at arator repetere VO ab aratore petere β 17 poterat poterat V poterat Oβ verum Oβ vero V 18 dedisset (edid-O) arator VO a. d. β 22 minus . . . dico Prisc. GL II 307, 9 (propter gen. iugerum) 23 adversus O -ums V -um β 25 atque . . . eris V om. Oβ dubitatio V 27 te Vβ om. O

his condicionibus erit quisquam tam stultus qui decumas venisse arbitretur, qui aratori novem partes reliquas factas esse existimet, qui non intellegat istum sibi quaestui praedaeque habuisse bona possessiones fortunasque aratorum? virgarum metu Agyrinenses 5 quod imperatum esset facturos se esse dixerunt.

Accipite nunc quid imperarit, et dissimulate si potestis vos intellegere ipsum praetorem, id quod tota Sicilia perspexit, redemptorem decumarum atque adeo aratorum dominum ac regem fuisse. imperat Agyrinensibus ut decumas ipsi publice accipiant, Apronio lucrum dent. si magno emerat, quoniam tu es qui pretia diligentissime exquisisti, qui ut ais magno vendidisti, quare putabas emptori lucrum addi oportere? esto, putabas: quamobrem imperabas ut adderent? 15 quid est aliud capere conciliare pecunias, in quo te lex tenet, si hoc non est, vi atque imperio cogere invitos lucrum dare alteri, hoc est pecuniam dare? age, quid tum? Apronio deliciis praetoris lucelli aliquid 72 iussi sunt dare. putatote Apronio datum, si Apronium lucellum ac non praetoria praeda vobis videbitur. imperas ut decumas accipiant, Apronio dent lucritritici medimnum xxxiii. quid est hoc? una civitas ex uno agro plebis Romanae prope menstrua cibaria praetoris imperio donare Apronio cogitur. tu magno 25 decumas vendidisti, cum tantum lucri decumano sit datum? profecto, si pretium exquisisses diligenter, tum cum vendebas, x medimnum potius addidissent

2 venisse β novisse O 5 fortunasque O -nas β 7 quid β quod O 8 id quod . . . perspexit O et quod . . . perspexerit β 12 emerat β -ant O 13 pretia diligentissime O d. pr. β 16 capere O c. et β; cf. 218 de pecunia capta conciliata; aliter 91 pecuniae per vim atque iniuriam tuam captae et conciliatae 18 age β om. O 19 tum β tamen O apronio O si a. β 20 putatote O putate β 22 lucri O lucrum O 23 medimnum Hot. medimna β modium (vel me-) O est hoc β hoc est O; paululum interest ita ut hoc ordine quid hoc est? efferatur quid, illo quid est hoc? demonstrativum; exempla composuit Mue. p. LXXI

quam HS \overline{DC} postea. magna praeda videtur. Audite
 reliqua et diligenter attendite, quo, minus miremini
 Siculos re necessaria coactos auxilium a patronis, ab
 consulibus, ab senatu, ab legibus, ab iudiciis petivisse.
 73 ut probaret Apronius hoc triticum quod ei dabatur,
 6 imperat Agyrinensibus Verres ut in medimna singula
 31 dentur Apronio HS. quid est hoc? tanto numero fru-
 menti lucri nomine imperato et expresso nummi prae-
 terea exiguntur ut probetur frumentum? an poterat
 10 non modo Apronius, sed quivis, exercitui si metiundum
 esset, improbare Siculum frumentum, quod illi ex area
 si vellet admetiri licebat? frumenti tantus numerus
 imperio tuo datur et cogitur. non est satis: nummi
 praeterea imperantur. dantur. parum est. pro decumis
 15 hordei alia pecunia cogitur: iubes HS \overline{XXX} lucri dari.
 ita ab una civitate vi minis imperio iniuriaque prae-
 toris eripiuntur tritici medimnum \overline{XXXIII} et praeterea
 HS \overline{LX} . At haec obscura sunt, aut si omnes homines
 velint, obscura esse possunt: quae tu palam egisti,
 20 in conventu imperasti, omnibus inspectantibus coe-
 gisti! qua de re Agyrinenses magistratus et quinque
 primi quos tu tui quaestus causa evocaras, acta et im-
 peria tua domum ad senatum suum renuntiaverunt.
 quorum renuntiatio legibus illorum litteris publicis
 25 mandata est, quorum legati homines nobilissimi Ro-
 74 mae sunt qui hoc idem pro testimonio dixerunt. co-
 gnoscite Agyrinensium publicas litteras deinde testi-
 monium publicum civitatis. <recita. LITTERAE PUBLICAE
 TESTIMONIUM PUBLICUM.> Animadvertistis in hoc te-
 30 stimonio iudices, Apollodorum cui Pyragro cogno-

3 ab consulibus cO consulibus β 7 HS (*i. sestertii sin-*
guli) β om. O 8 lucri cO in l. β expresso nummi β ex-
 pers omnium O 9 exiguntur O -gentur (*vel -gantur*) β
 10 metiundum β -iendum cO 12 admetiri β metiri O
 14 dantur parum est β parum O 17 medimnum ς -na β
 O N O 18 \overline{LX} β L O at β ad O aut... possunt quae ω num
 ... possunt, quae *Pet.* 28 *add. Hot. om. cum lac. β ; sine lac. O*
 30 pyragro c peragno O perrhagi β *ut vid. cognomen β nomen O*

men est principem suae civitatis lacrimantem testari
ac dicere numquam post populi Romani nomen ab
Siculis auditum et cognitum Agyrinenses contra quem-
quam infimum civem Romanum dixisse aut fecisse
quippiam, qui nunc contra praetorem populi Romani 5
magnis iniuriis et magno dolore publice testimonium
dicere cogerentur. uni mehercule huic civitati Verres
obsistere tua defensio non potest: tanta auctoritas est
in eorum hominum fidelitate, tantus dolor in iniuria,
tanta religio in testimonio. verum non una te sed uni- 10
versae similibus adflictae iniuriis et incommodis civi-
tates legationibus ac testimoniis publicis persequuntur. 32

Etenim deinceps videamus Herbitensis civitas ho- 75
nesta et antea copiosa quemadmodum spoliata ab isto
ac vexata sit. at quorum hominum! summorum ara- 15
torum, remotissimorum a foro iudiciis controversiis,
quibus parcere et consulere homo impurissime et quod
genus hominum studiosissime conservare debuisti.
Primo anno venierunt eius agri decumae tritici mo-
dium XVIII. Atidius istius item minister in decumis 20
cum emisset et praefecti nomine cum venisset Her-
bitam cum Veneriis locusque ei publice quo dever-
teretur datus esset, coguntur Herbitenses ei lucri dare
tritici modium CCIOO CCIOO CCIOO IOO CIOCIO DCCC cum

9 tantus dolor ... ventum (78 p. 270, 6) adest V

8 defensio non potest O -lone non potes (potest P) β, cf.
Clu. 48 quae ... defensio huic uni crimini potuit obsistere
10 te Vβ te tantum cO 11 iniuriis et V om. Oβ civitates
VO om. β 17 et quod Oβ quod V fort. recte 19 cf. *Arus.*
GL VII 465, 4 dimidio plaris id est duplo, Cic. frument. de de-
cumis Herbitensium per triennium, cum primo anno venditas
dicat tritici modiis XVIII milibus, secundo tritici modiis XXV
milibus DCCC, anno tertio supra iacente Aeschione venditas
dicit medimnis VIII (III cod.) milibus centum, id est modiis
XLVIII (VII cod.) milibus DC (ducentis cod.); duplo summa anni
proximi, addicitur medimnis VIII milibus C dimidio fere plaris
quam superiore anno modium Zu. mod. *Arus.* N. O me V
medimna β 20 Atidius cOβ alfidius V Istius item Vβ item
istius cO 23 ei lucri dare Vβ l. d. ei O 24 modium Zu.

decumae venissent tritici modium XVIII. atque hoc tantum lucri coguntur dare publice tum cum iam privatim aratores ex agris spoliati atque exagitati de-
 76 cumanorum iniuriis profugissent. Anno secundo cum
 5 emisset Apronius decumas tritici modium CCIOO CCIOO IOO DCCC et ipse Herbitam cum illa sua praedonum copia manumque venisset, populus publice coactus est ei conferre lucri tritici modium CCIOO CCIOO CIO et accessionis HS CIO CIO. de accessione dubito an Apronio
 10 ipsi data sit merces operae atque inpudentiae: de tritici quidem numero tanto quis potest dubitare quin ad istum praedonem frumentarium sicut Agyrinense
 33 frumentum pervenerit? Anno tertio vero in hoc agro consuetudine usus est regia. solere aiunt reges barbaros Persarum ac Syrorum plures uxores habere, his autem uxoribus civitates attribuire hoc modo: haec civitas mulieri in redimiculum praebeat, haec in collum, haec in crinis. ita populos habent universos non solum conscios libidinis suae, verum etiam administros.
 77 eandem istius qui se regem Siculorum esse dicebat,
 21 licentiam libidinemque fuisse cognoscite.

Aeschrionis Syracusani uxor est Pipa, cuius nomen istius nequitia tota Sicilia pervulgatum est. de qua muliere versus plurimi supra tribunal et supra praetoris caput scribebantur. hic Aeschrio Pipae vir adum-

ῶ (ῶ O) cO M V modios β XXXVIII. d. CCC O XXXVII millia
 β CCIOO CCIOO CCIOO ∞∞ CIOO V cum . . . XVIII del. Kra.
 1883 p. 114

2 iam cOβ om. V 3 privatim (-ti V) Vβ -ti cO 5 modium β M V om. O CCIOO CCIOO IOO DCCC V XXV. d. CCC O XXV milibus β; numerum firmat Arus. 6 sua VcO om. β

8 modium c N O M V modios β CCIOO CCIOO CIO V XXI cOβ (vel XXVI) ∞∞ Oβ II V 11 numero quidem O 15 his Oβ is V iis RKL. 17 mulieri in Hot. mulierem V -ri Oβ 18 crinis Vβ scrinis O 20 sic | oculorum V 22 pipa ω Hippa Zie. 1904 p. 195 23 pervulgatum Oβ pervagatum et pervulgatum V pervagatum Mue.; cf. 129

bratus in Herbitensibus decumis novus instituitur publicanus. Herbitenses cum viderent, si ad Aeschrionem pretium resedisset, se ad arbitrium lubidinosissimae mulieris spoliatum iri, liciti sunt usque adeo quoad se efficere posse arbitrabantur. supra adiecit Aeschrio; 5 neque enim metuebat ne praetore Verre decumana mulier damno adfici posset. addicitur medimnum 100 C10 C10 C10 C, dimidio fere plurius quam superiore anno. aratores funditus evertabantur, et eo magis quod iam superioribus annis afflicti erant ac paene perdit. 10 intellexit iste ita magno venisse ut amplius ab Herbitensibus exprimi non posset, demit de capite medimna DC, iubet in tabulas pro medimnum 100 C10 C10 C10 C referri 100 C10 C10 D.

Hordei decumas eiusdem agri Docimus emerat. hic 34
est Docimus ad quem iste deduxerat Tertiam, Isidori 78
mimi filiam vi abductam ab Rhodio tibicine. huius 16
Tertiae plus etiam quam Pipae, plus quam ceterarum
ac prope dicam tantum apud istum in Siciliensi prae-
tura auctoritas potuit quantum in urbana Chelidonis. 20
veniunt Herbitam duo praetoris aemuli non molesti,

3 resedisset VO redisset β se om. O 4 mulieris Oβ -ri
V liciti ex polliciti V adeo V eo Oβ 5 supra adiecit Vβ
supralecit O; cf. Arus. l. l. 6 metuebat Oβ -bant V 7 ad-
dicitur . . . anno cf. ad 267, 19 med. VIII C cO medimnis C10 C10
β medimnis VIII milibus C Arus. 100 VIII C10 C10 C10 CD
(sic) V 8 dimidio Oβ Arus. Prisc. D nimio V plurius di-
midio Prisc. GL III 348, 12 (propter plurius) 9 et eo Oβ
adeo V 10 perditintellexistis | te ita V 11 venisse Vβ ven-
didisse O 12 medimna DC β med. DC O med. V; an me-
dimna C10? 13 med. V medimnis Oβ 1000 (sic) C10 C10 C10 D
V VIII C Oβ 14 referri Oβ referre det V 100 C10 C10 (sic)
V VII D β VII O 15 emerat . . . docimus s. v. add. P^o 16 de-
cimus et hic et infra O 15 hic Oβ hic hic V 16 dedu-
xerat Oβ add- V tertiamimisidorimi V; unde: Tertiam mimi
Isidori RSchoell, Philol. XXV 1867 p. 175 17 per vim ac do-
lum abductam . . . tibicine Don. Ter. Eun. 172 (propter abducere)
19 prope dicam Oβ pro decimam V 20 urbanam V
21 praetoris aemuli Oβ pretores simul V molesti Vβ om. O

muliercularum deterrumarum improbissimi cognitores, incipiunt postulare poscere minari. non poterant tamen cum cuperent Apronium imitari. Siculi Siculos non tam pertimescebant. cum omni ratione tamen illi calumniarentur, promittunt Herbitenses vadimonium Syracusas. eo posteaquam ventum est, coguntur Aeschri-
 5 oni, hoc est Pipae, tantum dare quantum erat de capite demptum, tritici modium $\overline{\text{III}}$ DC mulierculae publicanae noluit ex decumis nimium lucri dare, ne forte
 10 ab nocturno suo quaestu animum ad vectigalia redimenda transferret. transactum putabant Herbitenses, cum iste: 'quid? de hordeo' inquit 'et de Docimo amiculo meo quid cogitatis?' atque hoc agebat in cubiculo iudices atque in lecto suo. negabant illi
 15 quicquam sibi esse mandatum. 'non audio; numerate HS $\overline{\text{XII}}$.' quid facerent miseri aut quid recusarent? praesertim cum in lecto decumanae mulieris vestigia viderent recentia quibus illum inflammari ad perseverandum intellegebant. ita civitas una sociorum
 20 atque amicorum duabus deterrimis mulierculis Verre praetore vectigalis fuit.

Atque ego nunc eum frumenti numerum et eas pecunias publice decumanis ab Herbitensibus datas esse dico. quo illi frumento et quibus pecuniis tamen ab
 25 decumanorum iniuriis cives suos non redemerunt. perditis enim iam et direptis aratorum bonis haec decumanis merces dabatur, ut aliquando ex eorum agris
 80 atque ex urbibus abirent. itaque cum Philinus Herbitensis homo disertus et prudens et domi nobilis, de

6 post ventum deest V

1 deterrumarum (-rim β) V β teterrimarum cO 2 incipiunt ... minari Agroec. GL VII 125, 16 (hinc Beda GL VII 285, 7)

3 apronium imitari V β miliari a. O unde imitari Apronium Jord. 4 tam O β om. V omnia V tamen illi V β i. t. O

8 modios ω quod servari potest 12 et de cO et β 13 amiculo β avunculo O atque ... iudices β om. O 15 numerate

β -are O $\overline{\text{XII}}$ cO $\overline{\text{XV}}$ β 17 lecto O lectulo β 22 pecunias publice O pu. pec. β 26 iam cO om. β

calamitate aratorum et de fuga et de reliquorum paucitate publice diceret, animadvertistis gemitum iudices populi Romani, cuius frequentia huic causae numquam defuit. qua de paucitate aratorum alio loco dicam.

Nunc illud quod praeterii non omnino relinquen- 35
dum videtur. nam per deos immortales! quod de ca- 6
pite iste dempsit, quo tandem modo vobis non modo
ferendum, verum etiam audiendum videtur? unus ad- 81
huc fuit post Romam conditam — di immortales faxint
ne sit alter! — cui res publica totam se traderet tem- 10
poribus et malis coacta domesticis L. Sulla. hic tan-
tum potuit ut nemo illo invito nec bona nec patriam
nec vitam retinere posset, tantum animi habuit ad
audaciam ut dicere in contione non dubitaret bona
civium Romanorum cum venderet, se praedam suam 15
vendere. eius omnes res gestas non solum obtinemus,
verum etiam propter maiorum incommodorum et ca-
lamitatum metum publica auctoritate defendimus:
unum hoc aliquot senatus consultis reprehensum de-
cretumque est ut quibus ille de capite dempsisset, ii 20
pecunias in aerarium referrent. statuit senatus hoc ne
illi quidem esse licitum cui concesserat omnia, a po-
pulo factarum quaesitarumque rerum summas im-
minuere. illum viris fortissimis iudicarunt patres con- 82
scripti remittere de summa non potuisse, te mulieri 25
deterrimae recte remisisse senatores iudicabunt? ille
de quo legem populus Romanus iusserat ut ipsius vo-
luntas ei posset esse pro lege, tamen in hoc uno genere
veterum religione legum reprehenditur, tu qui omni-
bus legibus implicatus tenebare, libidinem tuam tibi 30
pro lege esse voluisti? in illo reprehenditur quod ex
ea pecunia remiserit quam ipse quaesierat, tibi con-

2 gemitum iudices β i. g. O 7 iste cO ipsi β 19 se-
natus consultis (-us *plurique*) β c. s. O 22 a om. P quod pro-
bat Mdv. 1884 p. 116 pactarum pro fact- corrigens populo ω
ipso Hot. 25 mulieri β -ris O 27 legem cO lege β
30 tuam tibi O tibi tuam β 32 concedetur β -datur O

cedetur qui de capite vectigalium populi Romani remisisti?

³⁶ Atque in hoc genere audaciae multo etiam impudentius in decumis Acestensium versatus est. quas cum ⁸³ addixisset eidem illi Docimo, hoc est Tertiae, tritici modium \bar{v} et accessionem adscripsisset HS MD coegit Acestenses a Docimo tantidem publice accipere. id quod ex Acestensium publico testimonio cognoscite. <recita. TESTIMONIUM PUBLICUM> Audistis quanti decimas acceperit a Docimo civitas, tritici modium \bar{v} et accessione. Cognoscite nunc quanti se vendidisse rettulerit. LEX DECUMIS VENDUNDIS GAIUS VERRE PRAETORE. Hoc nominis videtis tritici modium CIO CIO CIO de capite esse dempta, quae cum de populi Romani victu, de vectigalium nervis, de sanguine detraxisset aerari, Tertiae mimae condonavit. utrum impudentius ab sociis apstulit an turpius meretrici dedit an improbius populo Romano ademit an audacius tabulas publicas commutavit? ex horum severitate te ulla vis eripiet aut ulla largitio? non eripiet. sed si eripuerit, non intellegis haec quae iam dudum loquor, ad aliam quaestionem atque ad peculatus iudicium pertinere? itaque hoc mihi reservabo genus totum integrum: ad illam quam institui causam frumenti ac decumarum revertar.

Qui cum agros maximos et feracissimos per se ipsum, hoc est per Apronium Verrem alterum, depopularetur, ad minores civitates habebat alios quos tamquam canes immitteret, nequam homines et improbos

14 de populis ... Tissenses (86 p. 274, 7) adest V

4 Acestensium Gar. sege- β ethe- O (item v. 7 et 8) addixisset β addux- O tertiae cO om. β 6 mod. ω 7 tantidem Mdv. 1884 p. 116 tantundem ω 9 add. man. rec. in P in lac. om. OQH videtis cO vidistis β 10 mod. O modios β 11 accessione Mdv. 1884 p. 116 -nem ω 13 ∞ ∞ β VIII O 19 commutavit V β -bat O 20 eripiet ... eripiet V β eripiat ... eripit O 23 totum integrum VO i. t. β 24 causa V 26 et VO ac β ipsum O β pulsum V 28 civitatis V

quibus aut frumentum aut pecuniam publice coge-
 dari. Aulus Valentius est in Sicilia interpres, quo iste 37
 interprete non ad linguam Graecam, sed ad furta et
 flagitia uti solebat. fit hic interpres homo levis atque
 egens repente decumanus, emit agri Liparensis miseri 5
 atque ieiuni decumas tritici medimnis DC. Liparenses
 vocantur. ipsi accipere decumas et numerare Valentio
 coguntur lucri HS XXX. per deos immortales! utrum
 tibi sumes ad defensionem tantone minoris te decumas
 vendidisse, ut ad medimna DC HS XXX lucri statim 10
 sua voluntate civitas adderet, hoc est tritici medim-
 num II, an cum magno decumas vendidisses, te expres-
 sisse ab invitis Liparensibus hanc pecuniam? Sed 85
 quid ego ex te quaero quid defensurus sis, potius quam
 cognoscam ex ipsa civitate quid gestum sit? recita 15
 testimonium publicum Liparensium, deinde quemad-
 modum nummi Valentio sint dati. TESTIMONIUM PUBLI-
 CUM. QUO MODO SOLUTUM SIT, EX LITTERIS PUBLICIS.
 Etiamne haec tam parva civitas, tam procul a manibus
 tuis atque a conspectu remota, seiuncta a Sicilia, in 20
 insula inculta tenuique posita, cumulata aliis tuis ma-
 ioribus iniuriis, in hoc quoque frumentario genere prae-
 dae tibi et quaestui fuit? quam tu totam insulam cui-
 dam tuorum sodalium sicut aliquod munusculum con-
 donaras, ab hac etiam haec frumentaria lucra tam- 25
 quam a mediterraneis exigebantur? itaque qui tot an-
 nis agellos suos ante te praetorem redimere a piratis
 solebant, idem se ipsos a te pretio imposito redemerunt.

1 cogeant V 3 inprete V 6 tritici Oβ om. V med. VPQ
 mod' OH 7 vocantur Oβ -atur V 8 XXX milia β XXX VO
 10 vendidisse Vβ -et O 15 recita . . . Liparensium om. V
spatio vacuo trium versuum 17 nummi Oβ numina V
valeno vel -letio V testimonium . . . publicis om. Oβ (in non-
nullis codd. lacuna relicta) 20 atque a Vβ atque O in in-
 sula Vβ in insicula cO 21 tenuique Oβ tenuitquae in loco
 V aliis Oβ ais V 23 tu Oβ tum V 26 tot annis ω quot-
 annis Mdv. 1884 p. 117 27 ante te praetorem β te praetore VO
 piratis V cO privatis β 28 a te Oβ ab te V; *fuitne* abs te?

38 Quid vero? a Tissensibus perparva ac tenui civi-
 86 tate, sed aratoribus laboriosissimis frugalissimisque
 hominibus, nonne plus lucri nomine eripitur quam
 quantum omnino frumenti exararant? ad quos tu de-
 5 cumanum Diognetum Venerium misisti, novum genus
 publicani. cur hoc auctore non Romae quoque servi
 publici ad vectigalia accedunt? anno secundo Tissen-
 ses HS XXI lucri dare coguntur inviti, tertio anno XII
 modium tritici lucri Diogneto Venerio dare coacti
 10 sunt. hic Diognetus qui ex publicis vectigalibus tanta
 lucra facit, vicarium nullum habet, nihil omnino pec-
 culii. Vos etiam nunc dubitate si potestis, utrum tan-
 tum numerum tritici Venerius apparitor istius sibi ac-
 87 ceperit an huic exegerit. atque haec ex publico Tissen-
 15 sium testimonio cognoscite. TESTIMONIUM PUBLICUM
 TISSENSIUM. Obscure iudices praetor ipse decumanus
 est, cum eius apparitores frumentum a civitatibus exi-
 gant, pecunias imperent, aliquanto plus ipsi lucri au-
 ferant quam quantum populo Romano decumarum
 20 nomine daturi sunt! haec aequitas in tuo imperio fuit,
 haec praetoris dignitas, ut servos Venerios Siculorum
 dominos esse velles; hic dilectus, hoc discrimen te
 praetore fuit, ut aratores in servorum numero essent,
 39 servi in publicanorum.
 88 Quid? Amestratini miseri impositis ita magnis de-
 cumis ut ipsis reliqui nihil fieret, nonne tamen nume-

7 post Tissenses deest V

1 vero VcO ergo β a tissensibus Oβ atheniensibus V
 perparva Oβ perparum V ac Vβ et O 2 sed VcO et β
 laboriosissimis V 3 eripitur Oβ eripatur V, unde eripiebatur
 Ha. 4 omnino frumenti VO fr. o. β 5 diognitum O
 6 quoque VcO om. β 7 ad Vβ ac O accedunt cO -ant
 Vβ 8 XII mod. O HSXX (vel HSMM) modium β (e v. 8?)
 9 dingtonito O 12 dubitate β -are O 15 testimonium ...
 Tisensium om. O in lac. 18 imperent β -ant O lucri cO
 om. β 20 sunt β sint O haec β om. O 21 praetoris ω
 praetoria conī. Mue. tunc haud scio an scribendum dignitas
 praetoria 25 miseri β om. O

rare pecunias coacti sunt? addicuntur decumae M. Caesio, cum adessent legati Amestratini. statim cogitur Heraclius legatus numerare HS xxii. quid hoc est? quae est ista praeda, quae vis, quae direptio sociorum? si erat Heraclio ab senatu mandatum ut emeret, emis-⁵ set; si non erat, qui poterat sua sponte pecuniam numerare? Caesio renuntiat se dedisse. cognoscite re-⁸⁹ nuntiationem ex litteris publicis. recita ex litteris publicis. LITTERAE PUBLICAE. Quo senatus consulto erat hoc legato permissum? nullo. cur fecit? coactus est.¹⁰ quis hoc dicit? tota civitas. recita testimonium publicum. TESTIMONIUM PUBLICUM. Ab hac eadem civitate anno secundo simili ratione extortam esse pecuniam et Sexto Vennonio datam ex eodem testimonio cognovistis. at Amestratinos homines tenuis, cum eorum de-¹⁵ cumas medimnis DCCC vendidisses Bariobali Venerio — cognoscite nomina publicanorum —, cogis eos plus lucri addere quam quanti venierant, cum magno venissent. dant Bariobali medimna DCCCL, HS MD. profecto numquam iste tam amens fuisset ut ex agro populi²⁰ Romani plus frumenti servo Venerio quam populo Romano tribui pateretur nisi omnis ea praeda servi nomine ad istum ipsum perveniret. Petrini cum eorum⁹⁰ decumae magno addictae essent, tamen invitissimi P. Naevio Turpioni homini improbissimo qui iniuriarum²⁵ Sacerdote praetore damnatus est, HS lii dare coacti sunt. itane dissolute decumas vendidisti ut cum esset medimnum HS xv, venissent autem decumae medimnum iii, hoc est HS xxxv, lucri decumano HS lii darentur? At permagno decumas eius agri vendidisti.³⁰ videlicet gloriatur non Turpioni lucrum datum esse, sed Petrinis pecuniam ereptam.

8 recita ex litteris publicis O om. β litterae publicae β om.
 O in lac. 11 recita . . . PUBLICUM om. O 14 vennonio β
 mimo cO 16 medimna β mod. O DCCCL cO DCCC β
 baricali (b sscr.) O 20 ex β om. O 23 perveniret β -nerit
 O 26 lii cO VII β

40 Quid? Halicyenses quorum incolae decumas dant,
 91 ipsi agros immunes habent, nonne huic eidem Turpioni, cum decumae c med. venissent, HS \overline{xv} dare coacti sunt? si id quod maxime vis posses probare,
 5 haec ad decumanos lucra venisse, nihil te attigisse, tamen hae pecuniae per vim atque iniuriam tuam captae et conciliatae tibi fraudi ac damnationi esse deberent. cum vero hoc nemini persuadere possis, te tam amentem fuisse ut Apronium ac Turpionem servos
 10 homines tuo liberumque tuorum periculo divites fieri velles, dubitaturum quemquam existimas quin illis
 92 emissariis haec tibi omnis pecunia quaesita sit? Segestam item ad immunem civitatem Venerius Symmachus decumanus immittitur. is ab isto litteras
 15 affert, ut sibi contra omnia senatus consulta, contra omnia iura contraque legem Rupiliam extra forum vadimonium promittant aratores. audite litteras quas ad Segestanos miserit. LITTERAE C. VERRIS. Hic Venerius quemadmodum aratores eluserit, ex una pactione
 20 hominis honesti gratiosique cognoscite. in eodem enim
 93 genere sunt cetera. Diocles est Panhormitanus Phimes cognomine homo illustris ac nobilis. arabat is agrum conductum in Segestano; nam commercium in eo agro nemini est. conductum habebat HS sex milibus. pro
 25 decuma cum pulsatus a Venerio esset, decedit HS \overline{xvi} et <medimnis> DCLIII. id ex tabulis ipsius cognoscite. NOMEN DIOCLIS PANHORMITANI. Huic eidem Symmacho C. Annaeus Brocchus senator homo eo splendore, ea virtute qua omnes existimatis, nummos praeter frumentum coactus est dare. Venerione servo te
 30 praetore talis vir senator populi Romani quaestui fuit?
 41 Hunc ordinem si dignitate antecellere non existi-
 94

7 et β esset O *del. Mue. cl. 71 p 265, 16. 218* 9 ac β et O

15 contra omnia iura *om. OP (habet c) cf. act. pr. 13*

20 enim β *om. O* 22 arabat c O arator β 24 pro decuma β *om. c O* 25 decedit c O dedit β 26 *add. vulgo* tabulis ipsius β i. t. O

mabas, ne hoc quidem sciebas iudicare? antea cum
equester ordo iudicaret, improbi et rapaces magistra-
tus in provinciis inserviebant publicanis, ornabant eos
qui in operis erant, quemcumque equitem Romanum
in provincia viderant, beneficiis ac liberalitate prose- 5
quebantur. neque tantum illa res nocentibus proderat
quantum obfuit multis, cum aliquid contra utilitatem
eius ordinis voluntatemque fecissent. retinebatur hoc
tum nescioquomodo quasi communi consilio ab illis
diligenter, ut qui unum equitem Romanum contumelia 10
dignum putasset, ab universo ordine malo dignus iu-
dicaretur. tu sic ordinem senatorium despexisti, sic 95
ad iniurias libidinesque tuas omnia coaequasti, sic
habuisti statutum cum animo ac deliberatum, omnes
qui habitarent in Sicilia aut qui Siciliam te praetore 15
attigissent, iudices reicere, ut illud non cogitares ta-
men, ad eiusdem ordinis homines te iudices esse ven-
turum? in quibus si ex ipsorum domestico incommodo
nullus dolor insideret, tamen esset illa cogitatio, in
alterius iniuria sese despectos dignitatemque ordinis 20
contemptam et abiectam. quod mehercule iudices mihi
non mediocriter ferendum videtur. habet enim quen-
dam aculeum contumelia, quem pati pudentes ac viri
boni difficillime possunt. spoliasti Siculos: solent enim 96
muti esse in iniuriis suis; vexasti negotiatores: inviti 25
enim Romam raroque decedunt; equites Romanos ad
Aproni iniurias dedisti: quid enim iam nocere possunt
quibus non licet iudicare? quid? cum senatores sum-
mis iniuriis afficis, quid aliud dicis nisi hoc: 'cedo
mihi etiam istum senatorem, ut hoc amplissimum no- 30
men senatorium non modo ad invidiam imperitorum,

4 qui cO quicumque β 5 viderant ω -bant Ba. 1852 p. 212
13 iniurias libidinesque β libidines iniuriasque O 15 ha-
bitarent β haberent cO agerent coni. Pet. 20 sese β se O
25 muti esse in iniuriis suis cO multi esse iniuriis suis graves
β 28 quid β qui O 30 senatorem et senatorium del. Ba.
1852 p. 212 senatorem ... nomen om. O

sed etiam ad contumeliam improborum natum esse
 97 videatur? Neque hoc in uno fecit Annaeo, sed in om-
 nibus senatoribus, ut ordinis nomen non tantum ad
 honorem quantum ad ignominiam valeret. in C. Cassio
 5 clarissimo et fortissimo viro, cum is eo ipso tempore
 primo istius anno consul esset, tanta improbitate usus
 est ut cum eius uxor femina primaria paternas ha-
 beret arationes in Leontino, frumentum omne decuma-
 nos auferre iusserit. hunc tu in hac causa testem Ver-
 10 res habebis, quoniam iudicem ne haberes providisti.
 98 Vos autem iudices putare debetis, esse quiddam nobis
 inter nos commune atque coniunctum. multa sunt im-
 posita huic ordini munera, multi labores, multa peri-
 cula non solum legum ac iudiciorum, sed etiam ru-
 15 morum ac temporum. sic est hic ordo quasi proposi-
 tus atque editus in altum ut ab omnibus ventis invidiae
 circumflari posse videatur. in hac tam misera et ini-
 qua condicione vitae ne hoc quidem retinebimus iu-
 dices, ut magistratibus nostris in obtinendo iure no-
 20 stro ne contemptissimi ac despicatissimi esse videa-
 mur?

42 Thermitani miserunt qui decumas emerent agri sui.
 99 magni sua putabant interesse publice potius quamvis
 magno emi quam in aliquem istius emissarium inci-
 25 derent. appositus erat Venuleius quidam qui emeret.
 is liceri non destitit. illi quoad videbatur ferri aliquo
 modo posse, contenderunt. postremo liceri destiterunt.
 addicitur Venuleio tritici medimnum viii milibus. le-
 gatus Posidorus renuntiat. cum omnibus hoc intole-
 30 randum videretur, tamen Venuleio dantur ne accedat,
 tritici mod. vii et praeterea HS ii. ex quo facile ap-
 paret quae merces decumani, quae praetoris praeda

5 et fortissimo β om. O 6 istius β isti O 7 haberet ara-
 tiones β a. h. O 8 decumanos cO in decumas β 15 quasi
 β qua O 17 et β atque O iniqua cO indigna β 20 despi-
 catissimi cO despectissimi β 24 incidere β -ret O unde
 -rent Ha. cl. 2, 91. 4, 39 probabiliter 29 posidorus β (i. Πο-
 σείδωρος) pharsidorus O 32 praeda esse videatur β e. v. pr. O

esse videatur. cedo Thermitanorum mihi litteras et
 testimonium. TABULAE THERMITANORUM ET TESTIMO-
 NIUM. Imacharenses iam omni frumento ablato, iam 100
 omnibus iniuriis tuis exinanitos tributum facere mi-
 seros ac perditos coegisti, ut Apronio darent HS XX. 5
 recita et decretum de tributis et publicum testimonium.
 SENATUS CONSULTUM DE TRIBUTO CONFERUNDO. TESTI-
 MONIUM IMACHARENSIUM. Hennenses cum decumae venis-
 sent agri Hennensis med. viiicc, Apronio coacti sunt
 dare tritici modium xviii et HS iii milia. Quaeso 10
 attendite quantus numerus frumenti cogatur ex omni
 agro decumano. nam per omnes civitates quae de-
 cumas debent, percurrit oratio mea, et in hoc genere
 nunc iudices versor, non in quo singillatim aratores
 eversi bonis omnibus sint, sed quae publice decumanis 15
 lucra data sint, ut aliquando ex eorum agris atque
 urbibus expleti atque saturati cum hoc cumulo quae-
 stus decederent. Calactinis quam ob rem imperasti 43
 anno tertio ut decumas agri sui quas Calactae dare 101
 consueverant, Amestrati M. Caesio decumano darent? 20
 quod neque ante te praetorem illi fecerant neque tu
 ipse hoc ita statueras antea per biennium. Theo-
 mnastus Syracusanus in agrum Mutycensem cur abs
 te immissus est? qui aratores ita vexavit ut illi in
 alteras decumas, id quod in aliis quoque civitatibus 25
 ostendam, triticum emere necessario propter inopiam
 cogerentur. iam vero ex Hyblensium pactionibus in- 102
 tellegetis, quae factae sunt cum decumano Cn. Sergio,
 sexiens tanto quam quantum satum sit ablatum esse
 ab aratoribus. recita sationes et pactiones ex litteris 30
 publicis. cognoscite pactiones Menaenorum cum Ve-
 nerio servo. cognoscite item professiones sationum et

6 recita et O recita β 10 mod. c β modios O 14 non
 in quo O in quo non β 15 eversi β -sis O 20 consue-
 verant β -runt O M. β N. O 28 factae cO pactae (partae
 Q) β 29 tanto quam O tantum quam β tantum *Pet.*; cf. 3, 225
 et *Mue. p. LXXV*

- pactiones Menaenorum. patiemini iudices, ab sociis, ab aratoribus populi Romani, ab eis qui vobis laborant, vobis serunt, qui ita plebem Romanam ab sese ali volunt ut sibi ac liberis suis tantum supersit quo ipsi
 5 ali possint, ab his per summam iniuriam, per acerbissimas contumelias plus aliquanto ablatum esse quam natum sit?
- 103 Sentio iudices moderandum mihi iam esse orationi meae fugiendamque vestram satietatem. non versabor
 10 in uno genere diutius et ita cetera de oratione mea tollam ut in causa tamen relinquam. audietis Agri- gentinorum fortissimorum virorum, diligentissimorum aratorum querimonias, cognoscetis Entellinorum ho- minum summi laboris summaeque industriae dolorem
 15 et iniurias, Heracliensium Gelensium Soluntinorum incommoda proferentur, Catinensium locupletissimo- rum hominum amicissimorumque agros vexatos ab Apronio cognoscetis, Tyndaritanam nobilissimam civi- tatem, Cephaloeditanam Haluntinam Apolloniensem
 20 Enguinam Capitinam perditas esse hac iniquitate decumarum intellegetis, Inensibus Murgentinis Assorinis Helorinis Ietinis nihil omnino relictum, Citarinos Scherinos parvarum civitatum homines omnino abiec- tos esse ac perditos, omnes denique agros decumanos.
 25 per triennium populo Romano ex parte decuma, C. Verri ex omni reliquo vectigalis fuisse, et plerisque

1 a β ab V 2 eis O his β 3 serunt *Lallemandus* ser-
 viunt ω; cf. 121 p. 290, 21 7 sit β om. O est *Ha.* 8 mihi iam
 β i. m. O; *effertur moderandum et iam, interponitur sine ac-*
centu mihi 13 aratorum O om. β, unde *diligentissimorumque*
Or. cognoscetis c O c. iudices β 15 gelensium c O om. β
 19 apolloniensem β -nensem O 20 Enguinam Zu. *eggu-*
mem O *egginam ut vid. β an servavit graecam scribendi for-*
mam duplici -g-? sicut Plin. nat. 3, 91 21 Inensibus *Gar.*
mensibus O om. β 22 elorinis β florinis O Ietinis *Grae.*
letinis ω Citarinos *Barbarus* (cf. *Plin. l. l.*) giniturinos O *cira-*
tarinos vel sim. β 23 Scherinos Zu. *gescherinos* O *acheri-*
nos ut vid. β quod tuetur Huelsen P. W. I 218; cf. Plin. l. l. ubi
sescherini codd.

aratoribus nihil omnino superfuisse. sicui quid autem aut relictum aut remissum sit, id fuisse tantum quantum ex eo quo istius avaritia contenta fuit redundarit.

Duarum mihi civitatum reliquos feci agros iudices, fere optimos ac nobilissimos, Aetnensem et Leontinum. horum ego agrorum missos faciam quaestus triennii: unum annum eligam, quo facilius id quod institui explicare possim. sumam annum tertium, quod et recentissimus est et ab isto ita administratus ut cum se certe decessurum videret, non laboraret, si aratorem in Sicilia nullum omnino esset relicturus. agri Aetnensis et Leontini decumas agemus. attendite iudices diligenter. agri sunt feraces, annus tertius, decumanus Apronius. de Aetnensibus perpauca dicam; dixerunt enim ipsi priore actione publice. memoria tenetis Artemidorum Aetnensem legationis eius principem publice dicere Apronium venisse Aetnam cum Veneriis, vocasse ad se magistratus, imperasse ut in medio foro sibi lecti sternerentur, cotidie solitum esse non modo in publico, sed etiam de publico convivari; cum eius convivii symphonia caneret maximisque poculis ministraretur, retineri solitos esse aratores, atque ab eis non modo per iniuriam, sed etiam per contumeliam tantum exprimi frumenti quantum Apronius imperasset. Audistis haec iudices; quae nunc ego omnia praetereo et relinquo. nihil de luxuria Aproni loquor, nihil de insolentia, nihil de permissa ab isto licentia, nihil de singulari nequitia ac turpitudine: tantum de quaestu ac lucro dicam unius agri et unius anni, quo facilius vos coniecturam de triennio et de

1 superfuisse β semper fuisse O autem β om. O Pet.
 3 redundavit β -ret O 5 aetnensem et leontinum (sc. agrum)
 cO -sium et -norum β 6 triennii unum β triennium O
 7 quo β quod O 11 in sicilia nullum O n. in s. β 16 eius
 β om. O 18 magistratus O -tum β medio foro sibi O f. s.
 m. β 21 eius ω eis s Mue. 22 retineri cO -re β 27 ni-
 hil de permissa . . . licentia β om. O 29 agri . . . anni β
 anni . . . agri O

tota Sicilia facere possitis. Sed mihi Aetnensium brevis est ratio. ipsi enim venerunt, ipsi publicas litteras deportarunt; docuerunt vos quid lucelli fecerit homo non malus, familiaris praetoris Apronius. id quaeso ex
 5 ipsorum testimonio cognoscite. <recita. TESTIMONIUM
 45 AETNENSIIUM>. quid ais? dic, dic quaeso clarius, ut populus Romanus de suis vectigalibus, de suis aratoribus, de suis sociis atque amicis audiat. \bar{L} MED. HS \bar{L} . per deos immortales! unus ager uno anno tre-
 40 centa milia modium tritici et praeterea HS \bar{L} lucri dat Apronio! tantone minoris decumae venierunt quam fuerunt, an cum satis magno venissent, hic tantus tamen frumenti pecuniaeque numerus ab aratoribus per vim ablatus est? utrum enim horum dixeris, in eo
 107 culpa et crimen haerebit. nam illud quidem non dices, 16 — quod utinam dicas! — ad Apronium non pervenisse tantum. ita te non modo publicis tenebo, sed etiam privatis aratorum pactionibus ac litteris, ut intellegas non te diligentiores in faciundis fuisse furtis quam
 20 me in deprehendendis. hoc tu feres? hoc quisquam defendet? hoc hi si aliter de te statuere voluerint, sustinebunt? Uno adventu ex uno agro Q. Apronium praeter eam quam dixi pecuniam numeratam ccc mi-
 108 lia modium tritici lucri nomine sustulisse? quid? hoc 25 Aetnenses soli dicunt? immo etiam Centuripini qui agri Aetnensis multo maximam partem possident. quorum legatis hominibus nobilissimis Androni et Artemoni senatus ea mandata dedit quae publice ad civitatem ipsorum pertinebant; de iis iniuriis quas cives
 30 Centuripini non in suis, sed in aliorum finibus acceperunt, senatus et populus Centuripinus legatos noluit mittere: ipsi aratores Centuripini, qui numerus est in Sicilia maximus hominum honestissimorum et locu-

2 ratio O oratio β 3 deportarunt β deportaverunt O
 5 add. ς 8 med. O medimna β 19 fuisse furtis O furtis
 fuisse β vix deterius 20 deprehendendis vulgo repr- ω
 25 immo β in uno O 30 acceperunt β -rant O

pletissimorum, tres legatos cives suos delegerunt, ut eorum testimonio non unius agri, sed prope totius Siciliae calamitates cognosceretis. arant enim tota Sicilia fere Centuripini, et hoc in te graviores certioresque testes sunt, quod ceterae civitates suis solum in- 5 commodis commoventur, Centuripini quod in omnium fere finibus possessiones habent, etiam ceterarum civitatum damna ac detrimenta senserunt.

Verum uti dixi ratio certa est Aetnensium et pu- 46 blicis et privatis litteris consignata. meae diligentiae 109 pensum magis in Leontino agro est exigendum propter 11 hanc causam quod ipsi Leontini publice non sane multum me adjuverunt. neque enim eos isto praetore hae decumanorum iniuriae laeserunt, potius etiam iudices, adjuverunt. mirum fortasse hoc vobis aut incredibile 15 videatur, in tantis aratorum incommodis Leontinos, qui principes rei frumentariae fuerint, expertis incommodorum atque iniuriarum fuisse. hoc causae est iudices, quod in agro Leontino praeter unam Mnasistrati familiam glebam Leontinorum possidet nemo. itaque 20 Mnasistrati hominis honestissimi atque optimi viri testimonium iudices, audistis: ceteros Leontinos quibus non modo Apronius in agris, sed ne tempestas quidem ulla nocere potuit, expectare nolite. etenim non modo incommodi nihil ceperunt, sed etiam in 25 Apronianis illis rapinis in quaestu sunt compendioque versati.

Quapropter quoniam Leontina civitas me atque le- 110 gatio propter eam quam dixi causam defecit, mihimet ineunda ratio et via reperiunda est qua ad Aproni 30 quaestum sive adeo qua ad istius ingentem immanem-

4 graviores certioresque β gravioresque O certiores gravioresque Ha. *parum probabiliter* 6 quod in ω qui in *Benedictus* quoniam id Ha. 9 uti cO ut β 11 propter hanc ... non sa- om. O 12 multum me O me m. β 13 hae β hec O Mue. 15 aut β autem O unde aut etiam RKL. 22 audistis cO audietis β 28 leontina civitas me β me c. l. O; *praeplacere*: L. me c.

que praedam possim pervenire. Agri Leontini decumae tertio anno venierunt tritici medimnum $\overline{\text{xxxvi}}$, hoc est tritici modium cc et xvi milibus. magno, iudices magno; neque enim hoc possum negare. itaque necesse est aut damnum aut certe non magnum lucrum fecisse decumanos. hoc enim solet usu venire iis qui magno redemerunt. quid si ostendo in hac una emptio-
 111 ne lucri fieri tritici mod. c? quid si cc? quid si ccc? quid si cccc milia? dubitatis etiam cui ista tanta
 10 praeda quaesita sit? Iniquum me esse quispiam dicet, qui ex lucri magnitudine coniecturam capiam furti atque praedae. quid? si doceo iudices, eos qui $\overline{\text{cccc}}$ modium lucri faciunt, damnum facturos fuisse, si tua iniquitas, si tui ex cohorte recuperatores non inter-
 15 cederent, numquis poterit in tanto lucro tantaque iniquitate dubitare quin propter improbitatem tuam magnos quaestus feceris, propter magnitudinem quaestus improbus esse volueris?

47 Quomodo igitur hoc assequar iudices, ut sciam quan-
 112 tum lucri factum sit? non ex Aproni tabulis quas
 20 ego cum conquirerem non inveni, et cum in ius ipsum eduxi, expressi ut conficere tabulas se negaret. si mentiebatur, quamobrem removebat, si hae tabulae nihil tibi erant offuturæ? si omnino nullas confecerat lit-
 25 teras, ne id quidem satis significat illum non suum negotium gessisse? ea est enim ratio decumanorum ut sine plurimis litteris confici non possit. singula enim nomina aratorum et cum singulis pactiones decumanorum litteris persequi et conficere necesse est. Iugera
 30 professi sunt omnes aratores imperio atque instituto

2 venierunt β veneunt O 6 decumanos O -num β
 9 quid si CCC cO om. β 11 capiam cO faciam β 12 quid
 ... faciunt *Prisc. GL II 307, 15 (propter gen. modium)* 16 im-
 probitatem cO iniquitatem β tuam O tam β tuam tam
 Lb. 19 iudices β om. O quantum lucri O lucri quantum β
fort. recte 22 tabulas se β se t. O 26 decumanorum ω
 decumarum *J. J. Hartman, Mnem. N. S. XL 1912 p. 388* 30 omnes
 aratores O a. o. β

tuo. non opinor quemquam minus esse professum
 quam quantum arasset, cum tot cruces, tot supplicia,
 tot ex cohorte recuperatores proponerentur. in iugero
 Leontini agri medimnum fere tritici seritur perpetua
 atque aequabili satione. ager efficit cum octavo, bene 5
 ut agatur, verum ut omnes di adiuvent, cum decumo.
 quod siquando accidit, tum fit ut tantum decumae sit
 quantum severis, hoc est ut quot iugera sint sata, toti-
 dem medimna decumae debeantur. hoc cum ita esset, 113
 primum illud dico, pluribus milibus medimnum ve- 10
 nisse decumas agri Leontini quam quot milia iugerum
 sata essent in agro Leontino. quodsi fieri non poterat
 ut plus quam decem medimna ex iugero exararent,
 medimnum <autem> ex iugero decumano dari oportebat,
 cum ager, id quod perraro evenit, cum decumo 15
 extulisset, quae erat ratio decumanis, siquidem decumae
 ac non bona venibant aratorum, ut pluribus aliquanto
 medimnis decumas emerent, quam iugera erant
 sata? in Leontino iugerum subscriptio ac professio
 non est plus $\overline{\text{xxx}}$: decumae $\overline{\text{xxxvi}}$ medimnum ve- 20
 nierunt. Erravit an potius insanivit Apronius? immo 48
 tum insanisset, si aratoribus id quod deberent licitum
 esset, et non quod Apronius imperasset necesse fuisset
 dare.

Si ostendo minus tribus medimnis in iugerum ne- 114
 minem dedisse decumae, concedes opinor, ut cum de- 26
 cumo fructus arationis perceptus sit, neminem minus
 tribus decumis dedisse. atque hoc in beneficii loco

2 supplicia cO iudicia β 3 in . . . seritur *Prisc. GL II 307, 11 (propter vocem iugerum)* iugero ω iugerum *Prisc. fort. non spernendum; oppositum est* exarare ex iugero 5 efficit ω effert *Hartman, l. l.* 7 tum β tamen O 10 milibus β mille O medimnum β modium cO¹ 12 essent O erant β 13 ut plus . . . exararent *Arus. Mess. GL VII 473, 4 (propter exarare ex)* exararent cO *Arus.* ararent β 14 add. ς oportebat O poterit β 16 extulisset β -ent O 17 venibant *Lb.* veniebant ω 21 an β aut O 22 id O *om.* β 25 ostendo β -dam O 26 decumo cO -mano β 28 atque ω atqui *Hot.*

petitum est ab Apronio ut in iugera singula ternis
 medimnis decidere liceret. nam cum a multis qua-
 terna, etiam quina exigerentur, multis autem non modo
 granum nullum, sed ne paleae quidem ex omni fructu
 5 atque ex annuo labore relinquerentur, tum aratores
 Centuripini, qui numerus in agro Leontino maximus
 est, unum in locum convenerunt, hominem suae civi-
 tatis in primis honestum ac nobilem, Andronem Cen-
 turipinum, legarunt ad Apronium, eundem quem hoc
 10 tempore ad hoc iudicium legatum et testem Centuri-
 pina civitas misit, ut is apud eum causam aratorum
 ageret ab eoque peteret ut ab aratoribus Centuripinis
 ne amplius in iugera singula quam terna medimna
 115 exigeret. hoc vix ab Apronio in summo beneficio pro
 15 iis qui etiam tum incolumes erant impetratum est. id
 cum impetrabatur, hoc videlicet impetrabatur ut pro
 singulis decumis ternas decumas dare liceret. quodsi
 tua res non ageretur, a te potius postularent ne am-
 plius quam singulas, quam ab Apronio ut ne plus
 20 quam ternas decumas darent. nunc ut hoc tempore
 ea quae regie seu potius tyrannice statuit in aratores
 Apronius, praetermittam neque eos appellem a quibus
 omne frumentum eripuit et quibus nihil non modo de
 fructu, sed ne de bonis quidem suis reliqui fecit, ex
 25 hisce ternis medimnis, quod beneficii gratiaeque cau-
 sa concessit, quid lucri fiat cognoscite.
 49 Professio est agri Leontini ad iugerum $\overline{\text{xxx}}$. haec
 116 sunt ad tritici medimnum $\overline{\text{xc}}$ id est mod. $\overline{\text{dxxxx}}$. de-
 ductis tritici mod. $\overline{\text{ccxvi}}$, quanti decumae venierunt,
 30 reliqua sunt tritici $\overline{\text{cccxxiii}}$. adde totius summae
 $\overline{\text{dxxxx}}$ milium mod. tres quinquagesimas: fit tritici
 mod. $\overline{\text{xxxii cccc}}$ — ab omnibus enim ternae praeterea
 quinquagesimae exigebantur — sunt haec iam ad $\overline{\text{ccclx}}$
 mod. tritici. at ego $\overline{\text{cccc}}$ lucri facta esse dixeram;

4 nullum cO ullum β 14 in β om. O 15 iis ς his ω
 27 $\overline{\text{xxx}}$ β $\overline{\text{xxxx}}$ O 28 mod. O tritici mod. β deductis
 β -us O 29 $\overline{\text{ccxvi}}$... sunt tritici om. O

non enim duco in hac ratione eos quibus ternis medimnis non est licitum decidere. verum ut hac ipsa ratione summam mei promissi compleam, ad singula medimna multi HS binos, multi HS singulos semis accessionis cogeantur dare, qui minimum, singulos 5 nummos. minimum ut sequamur, quoniam $\overline{\text{xc}}$ med. duximus, accedant eo novo pessimoque exemplo HS $\overline{\text{LXXX}}$. Hic mihi etiam dicere audebit magno se de- 117 cumas vendidisse, cum ex eodem agro dimidio ipse plus abstulerit quam populo Romano miserit? $\overline{\text{ccxvi}}$ 10 agri Leontini decumas vendidisti. si ex lege, magno; si ut lex esset libido tua, [parvo] si ut quae dimidiaessent decumae vocarentur, parvo vendidisti. multo enim pluris fructus annui Siciliae venire potuerunt, si id te senatus aut populus Romanus facere voluisset. 15 etenim decumae saepe tanti venierunt, cum lege Hieronica venirent, quanti nunc lege Verria venierunt. cedo mihi C. Norbani decumas venditas. C. NORBANI DECUMAE VENDITAE AGRI LEONTINI. Atqui tum neque iudicium de modo iugerum dabatur, neque erat Artemidorus 20 Cornelius recuperator, neque ab aratore magistratus Siculus tantum exigebat quantum decumanus ediderat, nec beneficium petebatur a decumano ut in iugera singula ternis medimnis decidere liceret, nec nummorum accessionem cgebatur arator dare nec ternas quin- 25 quagesimas frumenti addere, et tamen populo Romano magnus frumenti numerus mittebatur.

Quid vero istae sibi quinquagesimae, quid porro 50 nummorum accessiones volunt? quo id iure atque adeo 118 quo id potius more fecisti? nummos dabat arator. quo- 30.

4 binos . . . singulos semis cO duo . . . quinque β 11 agri
leontini decumas O d. a. l. β vendidisti β -disse O -di coni.
Ha. ut essent verba Verris 12 del. Mdv.; an parvo <vendl-
disti> . . . [parvo vendidisti]? 16 decumae saepe β s. d. O
20 modo ω numero Plugg. 1857 p. 77 erat O enim erat β
22 exigebat β -bant O 23 a β ab O In β om. O 25 co-
gebatur β -bantur O 30 id β om. O potius suspectum Er-
nestio, del. J. J. Hartman, Mnem. N. S. XL 1912 p. 380 more ς ore ω

modo aut unde? qui si largissimus esse vellet, cum-
 latioire mensura uteretur, ut antea solebant facere in
 decumis, cum aequa lege et condicione venibant, is
 nummum dabat? unde? de frumento? quasi habuis-
 5 set te praetore quod venderet. de vivo igitur aliquid
 erat resecandum, ut esset unde Apronio ad illos fruc-
 tus arationum hoc corollarium nummorum adderetur.
 Iam id porro utrum libentes an inviti dabant? liben-
 tes? amabant credo Apronium. inviti? qua re nisi vi
 10 et malo cogeabantur? Iam iste homo amentissimus in
 vendundis decumis nummorum faciebat accessiones
 ad singulas decumas, neque multum; bina aut terna
 milia nummum addebat. fiunt per triennium HS for-
 tasse D milia. hoc neque exemplo cuiusquam neque
 15 ullo iure fecit neque eam pecuniam rettulit, neque hoc
 parvum crimen quemadmodum defensurus sit, homo
 quisquam umquam excogitabit.

119 Quod cum ita sit, audes dicere te magno decumas
 vendidisse, cum sit perspicuum te bona fortunasque
 20 aratorum non populi Romani, sed tui quaestus causa
 vendidisse? ut siqui vilicus ex eo fundo qui sestertia
 dena meritasset, excisis arboribus ac venditis, demptis
 tegulis, instrumento, pecore abalienato, domino xx
 milia nummum pro x miserit, sibi alia praeterea cen-
 25 tum confecerit, primo dominus ignarus incommodi sui
 gaudeat vilicoque delectetur quod tanto plus sibi mer-
 cedis ex fundo reffectum sit, deinde cum audierit eas
 res, quibus fundi fructus et cultura continetur, amotas
 et venditas, summo supplicio vilicum afficiat et se-
 30 cum male actum putet: item populus Romanus cum
 audit pluris decumas vendidisse C. Verrem quam in-
 nocentissimum hominem cui iste successit C. Sacerdo-

3 venibant β -iebat O 5 vivo β vino O aliquid erat O
 e. a. β 13 nummum cO om. β fortasse ·D· milia β ·D· m.
 f. O 15 ullo iure β i. u. O 17 excogitabit Ern. -avit ω
 26 plus sibi O plus β 27 reffectum β receptum O
 31 et 32 C. β om. O

tem, putat se bonum in arationibus fructibusque suis habuisse custodem ac vilicum; cum senserit istum omne instrumentum aratorum, omnia subsidia vectigalium vendidisse, omnem spem posteritatis avaritia sua sustulisse, arationes et agros vectigales vastasse atque exinanisse, ipsum maximos quaestus praedasque fecisse, intellet secum actum esse pessime, istum autem summo supplicio dignum existimabit.

Unde ergo hoc intellegi potest? ex hoc maxime quod ager decumanus provinciae Siciliae propter istius avaritiam desertus est. neque id solum accidit uti minus multis iugis ararent, siqui in agris remanserunt, sed etiam ut permulti locupletes homines, magni et gnavi aratores, agros latos ac fertiles desererent totasque arationes derelinquerent. id adeo sciri facillime potest ex litteris publicis civitatum, propterea quod lege Hieronica numerus aratorum quotannis apud magistratus publice subscribitur. recita tandem quot acceperit aratores agri Leontini Verres. — LXXXIII — quot anno tertio profiteantur — XXXII. — duo et quinquaginta aratores ita video deiectos ut his ne vicarii quidem successerint. Quot aratores adveniente te fuerunt agri Mutycensis? videamus ex litteris publicis. — CLXXXVII — quid anno tertio? — LXXXVI — centum et unum aratores unus ager istius iniuria desiderat, atque adeo nostra res publica, quoniam illa populi Romani vectigalia sunt, hunc tot patrum familias numerum desiderat et respicit. Ager Herbitensis primo anno habuit aratores CCLII, tertio CXX; hinc CXXXII patres familias extorres profugerunt. Agyrinensis ager, quorum hominum, quam honesto-

1 arationibus β -toribus O 3 instrumentum β frumentum
O 4 omnem β custodem o. O 5 vectigales vastasse β vecti-
vasse O¹ vacuasse O *mg.* 7 actum esse β e. a. O 11 uti
cO uti hae β ut ei *Ha.* uti ei *Kay.* 12 ararent cO arent β
14 navi β ignavi O latos ω laetos *anon. in mg. edit.*
anni 1584 derelinquerent β reli- O 21 deiectos ω electos
Lb. his ω iis *Bai.* 24 quid ω quot *Lb.* 26 nostra β om. O

- rum, quam locupletium! ccl aratores habuit primo anno praeturae tuae. quid tertio anno? — Lxxx, quemadmodum legatos Agyrinensis recitare ex litteris.
- 52 publicis audistis. pro di immortales! si ex provincia
121 tota clxx aratores eiecisses, possesne severis iudici-
6 bus salvus esse? unus ager Agyrinensis clxx aratori-
bus inanior cum sit, vos coniecturam totius provinciae nonne facietis? Atque hoc peraeque in omni agro decumano reperietis. quibus aliquid tamen reliqui fuerit
- 10 ex magno patrimonio, eos in agris minore instrumen-
to, minus multis iugis remansisse, quod metuebant, si discessissent, ne reliquas fortunas omnes amitterent. quibus autem iste nihil reliqui quod perderent fecerat, eos plane non solum ex agris, verum etiam ex civitati-
- 15 bus suis profugisse. illi ipsi qui remanserant vix decuma pars aratorum, relicturi agros omnes erant, nisi ad eos Metellus Roma litteras misisset se decumas lege Hieronica venditurum, et nisi ab iis hoc petivisset ut sererent quam plurimum. quod illi semper sua causa
- 20 fecerant, cum eos nemo rogaret, quam diu intellegebant sese sibi et populo Romano, non Verri et Apronio serere impendere laborare.
- 122 Iam vero iudices si Siculorum fortunas negligitis, si quemadmodum socii populi Romani a magistrati-
- 25 bus nostris tractentur non laboratis, at vos communem populi Romani causam suscipite atque defendite. eiectos aratores esse dico, agros vectigalis vexatos atque exinanitos a Verre, populatam vastatamque provinciam. haec omnia doceo litteris civitatum, ostendo
- 30 testimoniis et publicis honestissimarum civitatum et
53 privatis primariorum virorum: quid voltis amplius?

3 litteris publicis O p. l. β 4 an audivistis? 5 aratores
O om. β 11 iugis cO locis β 12 discessissent O recess-
β decess- Mue. 14 etiam O om. β 17 se cO om. β
19 sua β sui cO; cf. Sex. Rosc. 149 div. Caec. 21 Verr. 4, 91 Sest.
23 Rab. Post. 33 al. 26 romani om. O 28 vastatamque O
vex- β 29 doceo O β docebo c ostendo β -dam cO 31 vol-
tis (vel vu-) β multis O

num expectatis dum L. Metellus, is qui multos in istum
 testis imperio et potestate deterruit, idem absens de
 istius scelere improbitate audacia testimonium dicat?
 non opinor. At is optime qui successit isti, potuit co-
 gnoscere. ita est; verum amicitia impeditur. At debet 5
 vos certiores facere quo pacto se habeat provincia.
 debet; verum tamen non cogitur. numquis in Verrem 123
 L. Metelli testimonium requirit? nemo. numquis postu-
 lat? non opinor. quid? si testimonio L. Metelli ac
 litteris haec omnia vera esse docebo quid dicetis? 10
 utrum L. Metellum falsum scribere an amicum laeden-
 di esse cupidum, an praetorem quemadmodum pro-
 vincia adflicta sit nescire? recita litteras L. Metelli
 quas ad Cn. Pompeium et M. Crassum consules, quas
 ad M. Mummiū praetorem, quas ad quaestores ur- 15
 banos misit. EPISTULA L. METELLI. DECUMAS FRUMENTI
 LEGE HIERONICA VENDIDI. Cum scribit se lege Hieronica
 vendidisse, quid scribit? ita se vendidisse ut omnes
 praeter Verrem. cum scribit se lege Hieronica vendi-
 disse, quid scribit? se per istum erepta Siculis ma- 20
 iorum nostrorum beneficia, ius ipsorum, condicionem
 societatis amicitiae foederum reddidisse. dicit quanti 124
 cuiusque agri decumas vendiderit; deinde quid scribit?
 recita de epistula reliqua. SUMMA VI DATA EST A ME
 OPERA UT QUAM PLURIMO DECUMAS VENDEREM. Cur igi- 25
 tur Metelle non ita magno vendidisti? quia desertas
 arationes, inanis agros, provinciam miseram perditam-
 que offendisti. quid? id ipsum quod satum est, qua

4 isti (ēisti Q) β et isti O 8 requirit O -ret β 9 quid
 si β qui si O testimonio ... utrum om. O 10 docebo ω do-
 ceo Ern. 11 L. O om. β 13 afflicta cO adfecta β
 15 urbanos cO urbis β 18 <scribit> ita eqs. del. cum scribit
 ... vendidisse quid v. 19 Ha. 19 se lege ... scribit om. O
 20 istum β ipsum O 24 recita ... reliqua add. s; om. in lac.
 ω summa vi (immani O) cO summa β a me opera cO o. a
 me β 27 provinciam miseram perditamque β perditam prov.
 miseramque O 28 offendisti O offendi β quid id β quid O

ratione quisquam qui sereret inventus est? recita. literas ait se misisse et confirmasse, suam se interposuisse auctoritatem; tantum quod aratoribus Metellus obsides non dedit se in nulla re Verris similem
 5 futurum. At quid est tandem in quo se elaborasse dicit? recita. UT ARATORES QUI RELIQUI ERANT QUAM PLURIMUM SERERENT. qui reliqui? quid hoc est 'reliqui'? quo ex bello, qua ex vastitate? quae enim in Sicilia tanta clades aut quod bellum tam diuturnum,
 10 tam calamitosum te praetore versatum est, ut is qui tibi successerit, reliquos aratores collegisse et recreasse videatur?
 54 Cum bellis Carthaginiensibus Sicilia vexata est, et
 125 post nostra patrumque memoria cum bis in ea provincia magnae fugitivorum copiae versatae sunt, tamen aratorum interitio facta nulla est. tum sementi prohibita aut messe amissa fructus annuus interibat; tamen incolumis numerus manebat dominorum atque aratorum. tum qui M. Laevino aut P. Rupilio aut M'.
 20 Aquilio praetores in eam provinciam successerant, aratores reliquos non colligebant. tantone plus Verres cum Apronio provinciae Siciliae calamitatis importavit quam aut Hasdrubal cum Poenorum exercitu aut Athenio cum fugitivorum maximis copiis, ut temporibus illis simulatque hostis superatus esset, ager araretur omnis neque aratori praetor per litteras supplicaret neque eum praesens oraret ut quam plurimum sereret: nunc autem ne post abitum quidem huius

1 sereret β ferret O recita *om. in lac.* β 2 <praesentem> confirmasse *cod. Hotomani cl. 293, 15 probabiliter* se O *om.* β

3 tantum quod β tantummodo O; *cf. 1, 116 p. 118, 15* 4 in nulla re β ire O Verris *Ha. verri ω* 5 at β an O 6 dicit O -at β elaborasse *Mue. lab- ω* ut ... sererent qui *om.* O

7 qua β *om.* O 8 quae enim O quatenus β 10 te praetore β tempore O tibi β ibi O 14 nostra ... memoria O -am ... -am β cum ... nulla est *Non. 209, 11 (propter interitio)* ea ω eadem *Non.* 17 <tametsi> fructus *Koch 1868 p. 3*

18 tamen ... manebat *om.* O <at> tamen *Plugg. 1857 p. 78*

19 tum β tamen O M': m. *vel p. ω* 23 asdrubal O

importunissimae pestis quisquam reperiretur qui sua voluntate araret, pauci essent reliqui qui L. Metelli auctoritate in agros atque ad suum larem familiarem redirent?

His te litteris homo audacissime atque amentissi- 126
me, iugulatum esse non sentis? non vides, cum is qui 6
tibi successit aratores reliquos appellet, hoc eum di-
serte scribere, reliquos hos esse non ex bello neque ex
aliqua eiusmodi calamitate, sed ex tuo scelere impor-
tunitate avaritia crudelitate? recita cetera. TAMEN PRO 10
EO UT TEMPORIS DIFFICULTAS ARATORUMQUE PENURIA
TULIT. 'aratorum' inquit 'penuria.' Si ego accusator
totiens de re eadem dicerem, vereor ne animos vestros
offenderem iudices. clamat Metellus: NISI LITTERAS
MISISSEM, non est satis NISI PRAESENS CONFIRMASSEM 15
ne id quidem satis est RELIQUOS inquit ARATORES.
reliquos? prope lugubri verbo calamitatem provin- 55
ciae Siciliae significat addit: ARATORUM PENURIA. 127
expectate etiam iudices, expectate si potestis, auctori-
tatem accusationis meae. dico aratores istius avaritia 20
eiectos, scribit Metellus reliquos ab se esse confirma-
tos; dico agros relictos arationesque esse desertas,
scribit Metellus aratorum esse penuriam. hoc cum scri-
bit, illud ostendit, deiectos, fortunis omnibus expulsos
esse populi Romani socios atque amicos. quibus siqua 25
calamitas propter istum salvis vectigalibus nostris ac-
cidisset, animum advertere tamen in eum vos oport-
teret, praesertim cum ea lege iudicaretis quae socio-
rum causa esset constituta. cum vero perditis proflig-
atisque sociis vectigalia populi Romani sint diminuta, 30

1 reperiretur β -rietur O 3 familiarem β om. O 5 homo
β om. O 7 hoc β haec O 9 eiusmodi O huiusmodi β
10 recita cetera P² in lac. tamen . . . tulit om. O in lac.
13 de re eadem β eadem de re O 17 prope β -que O
calamitatem β -tes O 18 siciliae β om. O fort. recte; cf. 2,
136. 5, 39 19 expectate c O om. β 24 deiectos s delectos
β deletos O 27 oporteret O -ebat β 28 ea β ex O

res frumentaria commeatus copiae salus urbis atque exercituum nostrorum in posteritatem istius avaritia interierit, saltem populi Romani commoda respicite, 128 si sociis fidelissimis prospicere non laboratis. Atque 5 ut intellegatis ab isto prae lucro praedaque praesenti nec vectigalium nec posteritatis habitam esse rationem, cognocite quid ad extremum scribat Metellus. [DE EPISTULA METELLI.] IN RELIQUUM TAMEN TEMPUS VECTIGALIBUS PROSPEXI. in reliquum tempus vectigalibus ait 10 se prospexisse. non scriberet se vectigalibus prospexisse, nisi hoc vellet ostendere, te vectigalia perdidisse. quid enim erat quod vectigalibus prospiceret Metellus in decumis et in tota re frumentaria, si iste non vectigalia populi Romani quaestu suo pervertis- 15 set? atque ipse Metellus qui vectigalibus prospicit, qui reliquos aratores colligit, quid assequitur nisi hoc ut arent, siqui possunt quibus aratrum saltem aliquod satelles istius Apronius reliquum fecit, qui tamen in agris spe atque expectatione Metelli reman- 20 serunt? quid? ceteri Siculi, quid? ille maximus numerus aratorum qui non modo ex agris eiecti sunt, sed etiam ex civitatibus suis, ex provincia denique bonis fortunisque omnibus ereptis profugerunt, qua ratione ii revocabuntur? quot praetorum innocentia 25 sapientiaque opus est ut illa aratorum multitudo aliquando in suis agris ac sedibus collocetur?

Ac ne miremini tantam multitudinem profugisse, 56 quantam ex litteris publicis aratorumque professioni- 129 bus cognovistis, scitote tantam acerbitatem istius, tantum scelus in aratores fuisse — incredibile dictu est 30 iudices, sed et factum et tota Sicilia pervulgatum —, ut

1 copiae β copia O 7 del. P^c om. O 8 in ... prospexi
in lac. om. O 9 se ait Zie. 1904 p. 195 13 tota β om. O
26 sedibus β sedilibus O 27 tantam β tandem O 30 dictu
est β est d. O 31 et tota β tota O <est> et tota conl. Mue.
pervulgatum β pervagatum O; cf. 77 p. 268, 23. 4, 64 ut β
om. O

homines propter iniurias licentiamque decumanorum mortem sibi ipsi consciverint. Centuripinum Dioclem hominem locupletem suspendisse se constat, quo die sit ei nuntiatum Apronium decumas redemisse. Tyracinum principem civitatis eadem ratione mortem optetisse dixit apud vos homo nobilissimus Archonidas Helorinus, cum audisset tantum decumanum professum esse ex edicto istius sibi deberi quantum ille bonis suis omnibus efficere non posset. haec tu tametsi omnium hominum dissolutissimus crudelissimusque semper fuisti, tamen numquam perpeterere, propterea quod ille gemitus luctusque provinciae ad tui capitis periculum pertinebat; non, inquam, perpeterere ut homines iniuriae tuae remedium morte ac suspendio quaererent, nisi ea res ad quaestum et ad praedam tuam pertineret.

Quid? illud perpeterere? attendite iudices; omnibus enim nervis mihi contendendum est atque in hoc elaborandum ut omnes intellegant, quam improbam, quam manifestam, quam confessam rem pecunia redimere conetur. grave crimen est hoc et vehemens et post hominum memoriam iudiciaque de pecuniis repetundis constituta gravissimum, praetorem socios habuisse decumanos. non hoc nunc primum audit privatus de inimico, reus ab accusatore: iam antea in sella sedens praetor cum provinciam Siciliam optineret, cum ab omnibus non solum, id quod commune est, propter imperium, sed etiam, id quod istius praecipuum est, propter crudelitatem metueretur, miliens audivit, cum eius animum ad persequendum non neg-

13 periculum ... enim decu- (130 p. 296, 2) adest V

4 Tyracinum Zu. tiraclnum O dyrrachnum β 5 principem O primum β 7 Helorinus Zu. florinus ω Elorinus Or. decumanum O -arum β 12 ille cO illi β 13 pertinebat V cO -bant β 17 perpeterere β paterere O pertinere V 18 nervis mihi Vβ m. n. O 19 elaborandum VP labor- QHO 24 hoc ut supra Vβ, post audit c audit ex -divlt V 25 antea Oβ ante V

legentia tardaret, sed conscientia sceleris avaritiaeque
 suae refrenaret. loquebantur enim decumani palam et
 praeter ceteros is qui apud istum plurimum poterat
 maximosque agros populabatur Apronius, perparvum
 5 ex illis magnis lucris ad se pervenire, praetorem esse
 131 socium. hoc cum palam decumani tota provincia lo-
 querentur tuumque nomen in re tam turpi nefariaque
 interponerent, nihilne tibi venit in mentem existima-
 tionis tuae consulere, nihil denique capiti ac fortunis
 10 tuis providere? cum tui nominis terror in auribus ani-
 misque aratorum versaretur, cum decumani aratoribus
 ad pactiones faciendas non suam vim, sed tuum scelus
 ac nomen opponerent. Ecquod iudicium Romae tam
 dissolutum, tam perditum, tam nummarium fore pu-
 15 tasti quo ex iudicio te ulla Salus servare posset? cum
 planum fieret decumis contra instituta leges consuetu-
 dinemque omnium venditis in aratorum bonis fortunis-
 que diripiendis decumanos dictitasse tuas esse partes,
 tuam rem, tuam praedam, idque te tacuisse et cum
 20 dissimulare non posses, potuisse tamen perpeti et per-
 ferre, quod magnitudo lucri obscuraret periculi magni-
 tudinem plusque aliquanto apud te pecuniae cupidi-
 tas quam iudicii metus posset.

132 Esto, cetera negare non potes; ne illud quidem tibi
 25 reliqui fecisti ut hoc posses dicere, nihil te eorum
 audisse, nihil ad tuas aures de infamia tua pervenisse?
 querebantur cum luctu et gemitu aratores: tu id ne-
 sciebas? fremebat tota provincia: nemo id tibi renun-
 tiabat? Romae querimoniae de tuis iniuriis conven-
 30 tusque habebantur: ignorabas haec? ignorabas haec
 omnia? Quid? cum palam Syracusis te audiente ma-

2 post enim decu- deest V

2 refrenaret V c O frenaret β

14 nummarium β immane O 10 terror . . . animis- om. O
 16 leges c O legis β 18 dic-

titasse β se dictasse O 19 tuam ante praedam om. O

25 reliqui c -quum O β; cf. 1, 2. 2, 101. 3, 88. 115 al. te eorum

O eorum te β 30 prius ignorabas haec om. O

ximo conventu L. Rubrius Q. Apronium sponsione
 laccessivit: NI APRONIUS DICTITARET TE SIBI IN DE-
 CUMIS ESSE SOCIUM, haec te vox non perculit, non
 perturbavit, non ut capiti et fortunis tuis prospiceret
 excitavit? tacuisti, sedasti etiam litis illorum et sponsio 5
 illa ne fieret laborasti. pro di immortales! hoc aut 58
 innocens homo perpeti potuisset aut quamvis nocens,
 qui modo iudicia Romae fore putaret, non aliqua simu-
 latione existimationi se hominum venditasset? quid 133
 est hoc? sponsio fit de capite ac fortunis tuis, tu sedes 10
 et quiescis, non persequeris, non perseveras, non per-
 quiris cui dixerit Apronius, quis audierit, unde hoc
 natum, quemadmodum prolatum sit? Si tibi aliquis
 ad aurem accessisset et dixisset Apronium dictitare
 te sibi esse socium, commoveri te oportuit, evocare 15
 Apronium, nec illum ante tibi satis facere quam tu
 omnium existimationi satis fecisses. cum vero in foro
 celeberrimo tanta frequentia hoc verbo ac simulatione
 Apronio, re vera tibi obiectum esset, tu umquam tan-
 tam plagam tacitus accipere potuisses, nisi hoc ita 20
 statuisses, in re tam manifesta quicquid dixisses, te
 deterius esse facturum? Quaestores legatos praefec- 134
 tos tribunos suos multi missos fecerunt et de provincia
 decedere iusserunt, quod illorum culpa se minus com-
 mode audire arbitrarentur aut quod peccare ipsos ali- 25
 qua in re iudicarent: tu Apronium hominem vix li-
 berum contaminatum perditum flagitiosum, qui non
 modo animum integrum, sed ne animam quidem
 puram conservare potuisset, eum in tanto tuo dede-
 core profecto ne verbo quidem graviore appellasses, 30

1 L. c O P β 2 ni (vel ne) β in O dictitaret β dictaret
 O 5 sedasti . . . illorum *Prisc. GL II 362, 1 (propter acc. litis)*
 11 et β om. O non perseveras non requiris β om. O
 12 cui . . . apronius β cum . . . apronium O 14 dictitare (dic-
 tare Q) β distinctare O 15 evocare O vo- β 16 satis fa-
 cere β om. O 18 hoc β ac O 19 umquam β inquam O
 21 tam β om. O dixisses β -et O 30 <non> ne *Mdv. 1884*
p. 117

neque apud te tam sancta religio societatis fuisset ut tui capitis periculum neglegeres, nisi rem tam notam esse omnibus et tam manifestam videres.

- 135 Cum eodem Apronio postea P. Scandilius eques Romanus quem vos omnes nostis, eandem sponsonem de societate fecit quam Rubrius facere voluerat. instituit oppressit non remisit; facta est sponsio HS \bar{v} ; coepit Scandilius recipitatores aut iudicem postulare.
- 59 Satisne vobis praetori improbo circumdati cancelli videntur in sua provincia, immo vero in sella ac tribunali, ut aut de suo capite iudicium fieri patiatur praesens ac sedens aut confiteatur se omnibus iudiciis convinci necesse esse? sponsio est: NI TE APRONIUS SOCIUM IN DECUMIS ESSE DICAT; provincia tua est, ades, abs te 15 iudicium postulatur; quid facis, quid decernis? recipitatores dicis te daturum. bene agis; tametsi qui tantis erunt cervicibus recipitatores qui audeant in provincia, cum praetor adsit, non solum contra voluntatem eius, sed etiam contra fortunas iudicare? Verum 136 esto, manifesta res est, nemo est quin hoc se audisse liquido diceret. locupletissimus quisque ac certissimus testis esset; nemo erat Sicilia tota quin sciret decumas esse praetoris, nemo quin audisset id Apronium dictitasse. praeterea conventus honestus Syracusis, multi 25 equites Romani viri primarii, ex qua copia recipitatores reici oporteret, qui aliter iudicare nullo modo possent. instat Scandilius poscere recipitatores. tum iste homo innocens qui illam suspicionem levare atque 60 ab sese remove cuperet, recipitatores dicit se de cohorte sua daturum. pro deum hominumque fidem! 137 quem ego accuso? in quo meam industriam ac diligen-

1 neque ω atque *E. Lohsee 1890 p. 5* 6 instituit β instituit O 9 Cicero circumdatos Verri cancellos ait *Don. Ter. Hec. 702* 14 dicat ω dictitet *coni. Mue.* 20 nemo est O n. esset β hoc se audisse β audisse se O 21 ac O *om. \beta*
 22 quin sciret cO qui nesciret β quin cO qui non β
 23 id O ita β 28 levare ... remove β cavere ab esse nemo vere O

tiam spectari volo? quid est quod ego dicendo aut cogitando efficere aut assequi debeam? teneo, teneo inquam, in mediis vectigalibus populi Romani, in ipsis fructibus provinciae Siciliae furem manifesto avertentem rem frumentariam omnem, pecuniam maximam, teneo inquam ita ut negare non possit. Nam quid hic dicet? sponsio facta est cum cognitore tuo Apronio de fortunis tuis omnibus, ni socium te sibi in decumis esse dictitaret. expectant omnes quantae tibi ea res curae sit, quemadmodum hominum existimationi te atque innocentiam tuam probari velis. hic tu medicum et haruspicem et praeconem tuum recipi-
peratores dabis aut etiam illum ipsum quem tu in cohorte tua Cassianum iudicem habebas siqua res maior esset, Papirium Potamonem hominem severum ex veteri illa equestri disciplina? Scandilius postulare de conventu recipi-
peratores. tum iste negat se de existimatione sua cuiquam nisi suis commissurum. negotiatores sibi putant esse turpe id forum sibi iniquo eierare ubi negotientur; praetor provinciam suam sibi totam inquam eierat. impudentiam singularem! hic postulat se Romae absolvi, qui in sua provincia iudicarit absolvi se nullo modo posse, qui plus existimet apud lectissimos senatores pecuniam quam apud tres negotiatores metum valere! Scandilius vero negat sese apud Artemidorum recipiatorem verbum esse

21 totam . . . aratorum (144 p. 302, 11) adest V

2 teneo inquam cO om. β 3 in ipsis β invisio O 4 avertentem β averrentem cO 5 omnem β om. O 8 ni β nisi O 10 tibi β om. O 11 innocentiam β elegantiam O 13 etiam illum β i. e. O 19 sibi O om. β iniquo iueme eiurare O

20 eierare vulgo eiurare Oβ 21 eierat V eiurat β eniurat O impudentiam VO o imp- β hic Oβ id V is Jord. falso pronomine; poterat iste; sed hic pronomine opponitur Verres praesens Scandilio 22 iudicarit Zu. -aret O -avit Vβ 23 absolvi se V se a. Oβ 24 apud V (item 24 et 26) <L> lectissimos Pluyg. 1857 p. 79 falsa collocatione senatores Vβ om. O 26 sese Oβ se V

facturum et tamen auget atque onerat te bonis conditionibus, si tu uti velis: si ex provincia Sicilia tota statuas idoneum iudicem aut recipiatorem nullum posse reperiri, postulat abs te ut Romam rem reicias.
 139 hic enimvero tu exclamas hominem improbum qui potest
 6 stulet ibi de tua existimatione iudicium fieri ubi te invidiosum esse intellegat. negas te Romam reiecturum, negas de conventu recipiatores daturum, cohortem tuam proponis. Scandilius rem se totam relicturum
 10 dicit et suo tempore esse rediturum. quid? tu ibi tum quid facis? Scandilium cogis — quid? sponsionem acceptam facere? impudenter tollis expectatum existimationis tuae iudicium; non facis. quid ergo? Apronio permittis ut quos velit de cohorte sumat recipiatores?
 140 indignum uni potius ex iniquis sumundi quam utrique ex aequis reiciundi fieri potestatem. neutrum facis eorum. quid ergo? estne aliquid quod improbius fieri possit? est; cogit enim Scandilium quinque illa milia nummum dare atque adnumerare Apronio.
 20 Quid potuit elegantius facere praetor cupidus existimationis bonae, qui ab sese omnem suspicionem
 61 propulsare, qui se eripere ex infamia cuperet? adductus erat in sermonem invidiam vituperationem; dictitabat homo improbus atque impurus Apronius socium
 25 esse praetorem; venerat res in iudicium atque discrimen; potestas erat isti homini integro atque innocenti data, ut in Apronium cum animum advertisset, sese

2 tu OP om. VQ 3 idoneum iudicem Vβ alium iud. idon. O (*i. varia lectio* al. iudicem idoneum) 4 repperiri V rem VcO om. β 5 hic Vβ et O exclamas Vβ clamas O 6 ibi β tibi VO 7 intelligat cO -legit V -ligeat β 9 tuam Oβ om. V 10 tum β tunc V tamen O 13 tuae Vβ om. O 14 cohorte Vβ c. sua O 15 summundi V -endi β sismūdi O 16 utrique Vc utrisque Oβ reiciundi Vβ eic-O 17 ergo ex ego V estne VcO est β 18 possit Vc -et O potest β 21 sese β se VO 23 in (*sic*) invidiam atque discrimen (*om. vituperationem ... iudicium*) β 24 homo Vβ imo O socium VOβ s. sibi Lb. mg. (c?) 25 atque Oβ atque in V 27 animum advertisset V animad- Oβ

gravissima levaret infamia. quid excogitat poenae, quid animadversionis in Apronium? cogit Scandilium Apronio ob singularem improbitatem atque audaciam praedicationemque nefariae societatis HS 100 mercedis ac praemii nomine dare. Quid interfuit homo 141 audacissime utrum hoc decerneres an id quod Apronius dictitabat, tute de te profiterere ac dictitares? quem hominem siqui pudor in te atque adeo siqui metus fuisset, sine supplicio dimittere non debuisti, hunc abs te sine praemio discedere noluisti? omnia simul 10 intellegere potestis iudices ex hoc uno crimine Scandiliano, primum hoc non esse Romae natum de societate decumarum, non ab accusatore fictum, non ut solemus interdum in defensionibus dicere, crimen domesticum ac vernaculum, non ex tempore periculi tui 15 constitutum, sed vetus, agitatum iam et te praetore iactatum et non ab inimicis Romae compositum, sed Romam ex provincia deportatum. Simul illud intellegi 142 potest istius in Apronium studium, Aproni de isto non modo confessio, verum etiam commemoratio. eodem 20 accedit quod hoc quoque intellegere potestis, istum statuisset in provincia sua existimationis suae iudicium extra cohortem suam committendum fuisse nemini.

Ecquis est iudex cui non ab initio decumani criminis persuasum sit istum in aratorum bona fortune 62 nasque impetum fecisse? quis hoc non ex eo statim iudicavit quod ostendi istum decumas nova lege atque adeo nulla lege contra omnium consuetudinem atque instituta vendidisse? Verum ut istos ego iudices tam 143 severos, tam diligentes, tam religiosos non habeam, 30

4 100 V \bar{v} vel V O β 5 nomine V om. c O β 6 id V β
 om. O 7 tute c O ut tute V tu β profiterere O β conf- V
 9 hunc β una O nunc V 11 potestis V c O potuistis β
 ex hoc om. O hoc om. c 13 fictum V β ficturum O 16 et te
 O β om. V 18 ex V O de β deportatum V c adp- O exp- β
 illut V 21 <ex> hoc Lb. 22 sua V β om. O 24 est
 <vestrum> iudices Pluyg. 1857 p. 80 26 <ec> quis Pluyg. 27 iudi-
 cavit V O -abit β 29 ut O β om. V 30 habeam V c O haberem β

ecquis est ex iniuriarum magnitudine, improbitate de-
 cretorum, iudiciorum iniquitate qui hoc non iam du-
 dum statuerit et iudicarit? etiam sane sit aliquis disso-
 lutior in iudicando, legum officii rei publicae sociorum
 5 atque amicorum neglegentior: quid? is possitne de
 istius improbitate dubitare, cum tanta lucra facta, tam
 iniquas pactiones vi et metu expressas cognoverit, tanta
 praemia civitates vi atque imperio, virgarum ac
 mortis metu non modo Apronio atque eius similibus,
 144 verum etiam Veneriis servis dare coactas? quodsi quis
 11 sociorum incommodis minus commovetur, siquem ara-
 torum fugae calamitates exilia suspendia denique non
 permovent, non possum dubitare quin is tamen cum
 vastatam Siciliam, relictos agros ex civitatum litteris
 15 et ex epistula L. Metelli cognoverit, statuatur fieri non
 posse ut de isto non severissime iudicetur. Erit etiam
 aliquis qui haec omnia dissimulare ac neglegere pos-
 sit: attuli sponsiones ipso praesente factas de decu-
 marum societate ab ipso prohibitas iudicari; quid est
 20 quod possit quisquam manifestius hoc desiderare?
 Non dubito quin vobis satis fecerim, iudices. verum
 tamen progrediar longius, non mehercule quo magis
 vobis hoc persuadeatur quam iam persuasum esse con-
 fido, sed ut ille aliquando impudentiae suae finem fa-
 25 ciat, aliquando desinat ea se putare emere, quae ipse
 semper habuit venalia, fidem ius iurandum veritatem
 officium religionem, desinant amici eius ea dictitare
 quae detrimento maculae invidiae infamiae nobis om-
 145 nibus esse possint. At qui amici! o miserum, o invi-

11 *post aratorum deest V*

3 et Vβ ac O aliquis Oβ -qui V 6 cum VO dum β
 7 tanta V tum t. β cum t. O 10 verum etiam Vβ om. O
 -quis Oβ -qui V 15 ex O om. β 16 etiam aliquis β a.
 e. O 20 quod β hoc quod O 22 mehercule β mehercle O
 magis vobis β v. m. O; *recte efferuntur voces magis et hoc*
 23 iam β om. O 25 putare ω putare <posse> *Victorius*
postulare Mue.; cf. Jord. ad h. l. 27 ea dictitare β om. O
 29 miserum o β miserūt O

diosum offensumque paucorum culpa atque indigni-
tate ordinem senatorium! Albam Aemilium sedentem
in faucibus macelli loqui palam vicisse Verrem, emp-
tos habere iudices, alium HS $\overline{\text{CCCC}}$, alium HS $\overline{\text{D}}$, quem
minimo, $\overline{\text{CCC}}$! atque ei cum responsum esset fieri 5
non posse, multos testes esse dicturos, me praeterea
causae non defuturum, 'licet hercules' inquit 'omnes
omnia dicant, in illo nisi ita res manifesta erit allata ut
responderi nihil possit, vicimus.' bene agis Alba; ad 146
tuam veniam condicionem. nihil putas valere in iu- 10
diciis coniecturam, nihil suspicionem, nihil anteactae
vitae existimationem, nihil virorum bonorum testimo-
nia, nihil civitatum auctoritates ac litteras: <res> mani-
festas quaeris. non quaero iudices Cassianos, veterem
iudiciorum severitatem non requiro, vestram in hac re 15
fidem dignitatem religionem in iudicando non implo-
ro: Albam habebo iudicem, eum hominem qui se ipse
scurram improbissimum existimari vult, qui a scurris
semper potius gladiator quam scurra appellatus est.
afferam rem eiusmodi in decumis ut Alba fateatur 20
istum in re frumentaria et in bonis aratorum aperte
palamque esse praedatum.

Decumas agri Leontini magno dicis te vendidisse. 63
ostendi iam illud initio, non existimandum magno ven- 147
didisse eum qui verbo decumas vendiderit, re et con- 25
dicione et lege et edicto et licentia decumanorum de-
cumas aratoribus nullas reliquas fecerit. etiam illud
ostendi vendidisse alios magno decumas agri Leontini
ceterorumque agrorum, et lege Hieronica vendidisse
et pluris etiam quam te vendidisse, nec aratorem quem- 30

1 offensumque β -sorumque O 4 quem β quem ad O
quem autem *conl. Mue.* 7 hercules β hercle O 8 ita ut
supra β , post erit O; *accentu efferuntur voces ita et manifesta*
9 vicimus *cf. Liv. 21, 43, 2* 13 litteras <res> *Lb. litteras O*
testimonia litteras β 15 hac re O hac β 17 habeo β ha-
beo O 18 qui β *om. O cum Pet. (ut servetur sit v. 19)*
19 semper potius O p. s. β est *Ha. sit ω* 23 dicis te c O
dicit se β 28 magno β *om. O* 29 et β ex O

quam esse questum; nec enim fuit quod quisquam queri posset, cum lege aequissime scripta venderent, neque illud umquam aratoris interfuit quanti decumae venirent. non enim ita est ut si magno venierint, plus arator debeat, si parvo, minus. ut frumenta nata sunt, ita decumae veneunt. aratoris autem interest ita se frumenta habere ut decumae quam plurimo venire possint. dum arator ne plus decuma det, expedit ei decumam esse quam maximam. Verum hoc ut opinor esse vis caput defensionis tuae, magno te decumas vendidisse, atque aliorum quidem agrorum pro portione magno decumas vendidisse, agri vero Leontini qui plurimum efficit tritici mod. CCXVI. si doceo pluris aliquanto potuisse te vendere neque iis voluisse addicere qui contra Apronium licerentur, et Apronio multo minoris quam aliis potueris vendere tradidisse, si hoc doceo, poteritne te ipse Alba tuus antiquissimus non solum amicus, verum etiam amator absolute?

64 Dico equitem Romanum hominem in primis honestum Q. Minucium, cum sui similibus ad decumas agri Leontini tritici mod. non cō nec cōcō nec cōcōcōcō, sed ad unas unius agri decumas tritici modium triginta voluisse addere — ei potestatem emendi non esse factam, ne res abiret ab Apronio. negare hoc, nisi forte omnia negare constituisti, nullo modo potes; palam res gesta est maximo conventu Syracusis; testis est tota provincia, propterea quod undique ad emendas decumas solent eo convenire. quod sive fateris sive

2 venderent β -ret O 4 venierint β venit O 6 veneunt
 β venerunt O 8 decuma β -mam O 9 hoc ut opinor β
 ut o. hoc O 11 atque ... vendidisse c s om. O β 12 vero
 β om. O 13 CCXVI O CCXII vel CCXV β 14 te ut supra
 β (potuisset evendere P), post voluisse O 16 vendere c O
 om. β. non male 17 ipse β iste c O 21 sui similibus β suis
 milibus O 22 ut supra (nisi quod non pro priore nec) β
 non X nec ·XX· nec ·XXX· O 23 ei O et ei β 26 omnia
 negare O n. o. β 27 cf. ad 2, 146 p. 208, 7

convinceris, quot et quam manifestis in rebus teneare non vides? Primum tuam rem illam et praedam fuisse; nam ni ita esset, cur tu Apronium malebas, quem omnes tuum procuratorem esse in decumis, tuum negotium agere loquebantur, quam Minucium decumas agri 5 Leontini sumere? Deinde immensum atque infinitum lucrum esse factum; nam si $\overline{\text{xxx}}$ tu commotus non esses, certe hoc idem lucri Minucius Apronio libenter dedisset, si ille accipere voluisset. quantam igitur illi 150 spem praedae propositam arbitramur fuisse, qui tantum praesens lucrum nulla opera insumpta contempserit atque despexerit? Deinde ipse Minucius numquam tanti habere voluisset, si decumas tu lege Hieronica venderes. sed quia tuis novis edictis et iniquissimis institutis plus aliquanto se quam decumas ablaturum 15 videbat, idcirco longius progressus est. At Apronio semper plus etiam multo abs te permissum est quam quod edixeras. quantum igitur quaestum putamus factum esse per eum cui quidvis licitum sit, cum tantum lucri voluerit addere is cui si decumas emisset, idem 20 non liceret? Postremo illa quidem certe tibi praecisa 151 defensio est, in qua tu semper omnia tua furta atque flagitia latere posse arbitratus es, magno te decumas vendidisse, plebi Romanae consuluisse, annonae propexisse. non potest hoc dicere is qui negare non potest se unius agri decumas xxx milibus modium minoris quam potuerit vendidisse, ut etiamsi tibi hoc concedam, Minucio te ideo non tradidisse quod iam addixisses Apronio — aiunt enim te ita dictitare, quod ego exspecto cupioque te illud defendere — verum ut 30 ita sit, tamen non potes hoc quasi praeclarum aliquid

1 manifestis O maximis β in β om. cO; cf. Mue. p. LXXX
 3 ni O nisi β 4 esse in decumis tuum negotium agere
 cO in decumis negotium β 7 xxx cO $\overline{\text{xxx}}$ m tritici β
 tu O om. β 8 esses β es O 13 tanti β om. O 22 defensio est β est d. O 26 milibus vulgo milia cO om. β
 28 te ideo O i. te β 30 illud β ita O ita illud c?

praedicare, magno te decumas vendidisse, cum fuisset
65 fateare qui multo pluris voluerit emere.

152 Tenetur igitur iam iudices, et manifesto tenetur
avaritia cupiditas hominis, scelus improbitas audacia.
5 quid? si haec quae dico ipsius amici defensoresque
iudicarunt, quid vultis amplius? adventu L. Metelli
praetoris cum omnes eius comites iste sibi suo illo
panchresto medicamento amicos reddidisset, aditum
est ad Metellum; eductus est Apronius, eduxit vir
10 primarius C. Gallus senator, postulavit ab L. Metello
ut ex edicto suo iudicium daret in Apronium QUOD
PER VIM ET METUM APSTULISSET, quam formulam Oc-
tavianam et Romae Metellus habuerat et habebat in
provincia; non impetrat, cum hoc diceret ei Metellus,
15 praeiudicium se de capite C. Verris per hoc iudicium
nolle fieri. tota Metelli cohors hominum non ingra-
torum aderat Apronio; C. Gallus homo vestri ordinis
a suo familiarissimo L. Metello iudicium ex edicto
153 non potest impetrare. Non reprehendo Metellum; pe-
20 percit homini amico et quemadmodum ipsum dicere
audivi necessario; non reprehendo inquam Metellum,
sed hoc miror quomodo de quo homine praeiudicium
noluerit fieri per reciperatores, de hoc ipse non modo
praeiudicarit, verum gravissime ac vehementissime iu-
25 dicarit. primum enim si Apronium absolutum iri pu-
taret, nihil erat quod ullum praeiudicium vereretur.
deinde si condemnato Apronio coniunctam cum eo

3 tenetur . . . videtis ut (157 p. 310, 9) adest V

1 praedicare Naug. praedicere β praestare O 2 voluerit
O -int β 5 quid Vβ qui O 6 vultis (mu- O) amplius Oβ
amplius vultis V; cf. 3, 122 Sex. Rosc. 122. 145 Clu. 35 Mil. 35.
accentu efferuntur voces quid et amplius, non vultis 8 red-
didisset VcO redemisset β 10 ab VcO a β 12 et V aut
Oβ; cf. 153 p. 307, 5 13 et habebat Vβ habebat O 14 ei
V om. Oβ 15 se Vβ a se cO iudicium Oβ iugium V
16 ingratorum Oβ ignot- V 17 vestri Vβ nostri cO 23 ipse
VcO ipso β 24 iudicarit Oβ -ret V 25 absolutui V
putaret Oβ -bant V -bat Maius, cf. Mue. p. LXXXI 26 illum O
27 coniuncta V

Verris causam omnes erant existumaturi, Metellus quidem certe iam hoc iudicabat, eorum rem causamque esse coniunctam, qui statueret Apronio condemnato de isto praeiudicium futurum. et simul una res utriusque rei est argumento, et aratores vi et metu coactos Apronio multo plus quam debuerint dedisse, et Apronium istius rem suo nomine egisse, cum L. Metellus statuerit non posse Apronium condemnari, quin simul de istius scelere atque improbitate iudicaretur.

Venio nunc ad epistulam Timarchidi liberti istius et accensi. de qua cum dixero, totum hoc crimen decumanum peroraro. haec epistula est iudices, quam nos Syracusis in aedibus Aproni cum litteras conquiremus invenimus. missa est ut ipsa significat ex itinere, cum Verres iam de provincia decessisset, Timarchidi manu scripta. recita. EPISTULA TIMARCHIDI. <TIMARCHIDES> VERRIS ACCENSUS <APRONIO> SALUTEM DICIT. Iam hoc quidem non reprehendo quod adscribit 'accensus'. cur enim hoc sibi scribae soli sumant: 'L. PAPIRIUS SCRIBA'? volo ego hoc esse commune accensorum licitorum viatorum. FAC DILIGENTIAM ADHIBEAS QUOD AD PRAETORIS EXISTIMATIONEM ATTINET. commendat Apronio Verrem et hortatur ut inimicis eius resistat. bono praesidio munitur existimatio tua, siquidem in Aproni constituitur diligentia atque auctoritate. HABES VIRTUTEM ELOQUENTIAM. quam copiose laudatur Apronius a

1 verri O 3 statueret O -rit β -rat V 4 praeludicium
β -cio VO utrique Vβ utrisque O 10 timarchidi cO -dis
Vβ 11 accensi Oβ accedensi V 12 peroraro cO -abo Vβ;
cf. Quinct. 36 p. 16, 23 14 invenimus Vβ om. O *ut supra* Oβ
ut missa est ipse significant V 15 timarchidi cO -dis Vβ
16 recita epistula timarchidi V om. O *et in lac. β add. Zu.*
17 *add. vulgo* salutem dicit Oβ om. V *unde Ha. del.* Apro-
nio . . . dicit 18 quod asscribit cO quod adscripsit β cum
scribat V 19 hoc sibi V sibi hoc Oβ sumant Vβ assu-
mant O papirius V² 20 hoc esse V esse hoc β esse O
23 ortatur V 24 mlnitur V 26 eloquentiam O atque e. β
eloquentem V *quod frustra commendat Ha.* quam Oβ qua V

Timarchide, quam magnifice! cui ego illum non putem placere oportere, qui tanto opere Timarchidi probatus sit? HABES SUMPTUM UNDE FACIAS. necesse est, siquid redundarit de vestro frumentario quaestu, ad
 5 illum potissimum per quem agebatis defluxisse. SCRIBAS APPARITORES RECENTIS ARRIPE; CUM L. VOLTEIO QUI PLURIMUM POTEST, CAEDE CONCIDE. videte quam valde malitiae suae confidat Timarchides, qui etiam Apronio inprobitatis praecepta det. Iam hoc 'caede concide'!
 10 nonne vobis verba domo patroni depromere videtur ad omne genus nequitiae accommodata? VOLO MI FRATER FRATERCULO TUO CREDAS. Consorti quidem in lucris atque furtis, gemino et simillimo nequitia impro-
 67 bitate audacia. IN COHORTE CARUS HABEBERE. quid est
 15 hoc 'in cohorte'? quo pertinet? Apronium doces? quid? in vestram cohortem te monitore an sua sponte pervenerat? QUOD CUIQUE OPUS EST OPPONE. qua inpudentia putatis eum in dominatione fuisse qui in fuga tam improbus sit? ait omnia pecunia effici posse; dare profundero
 20 oportere, si velis vincere. non hoc mihi tam molestum est Apronio suadere Timarchidem, quam quod hoc idem patrono suo praecipit. TE POSTULANTE OMNES VINCERE SO-
 156 LENT. Verre quidem praetore, non Sacerdote, non Peducaeo, non hoc ipso Metello. SCIS METELLUM SAPIENTEM
 25 ESSE. hoc vero ferri iam non potest, inrideri viri optimi L. Metelli ingenium et contemni ac despici a fugitivo Timarchide. SI VOLTEIUM HABEBIS, OMNIA LUDIBUNDUS

1 timarchide V cui β cur O 2 tantopere O 3 sumtum V 4 siquit V quod Oβ redundarit Vc -ret Oβ 7 plurimum Oβ primum pl. V caede Oβ cedere V 10 nonne c neu O non Vβ vobis Vβ nobis O 11 mi frater cO mi V mihi β 13 furtis Oβ in f. V 14 habebere cO habere β haberis V 17 quod cuique O quodcumque β quod quidquid V est VO sit β erit coni. Mue. oppone ω appone s 18 eum Vβ om. O dominationes V 20 oportere Oβ -res V 21 hoc idem V hoc id O hoc quidem β 22 praecipit om. O 23 verrem V paeduceo V 24 hoc Oβ ii hoc V 25 hoc Vβ nec O iam Oβ om. V 26 et contemni Vβ om. O 27 voltium et hic et alibi O omnia ... conficiens (sic) Serv. auct. ecl. 6, 58

CONFICIES. hic vehementer errat Timarchides, qui aut Volteium pecunia corrumpi putet posse, aut Metellum unius arbitrato gerere praeturam, sed errat domestica coniectura. quia multos et per se et per alios multa ludibundos apud Verrem effecisse vidit, ad omnis eos-
dem patere aditus arbitratur. facilius vos efficiebatis ludibundi quae volebatis a Verre, quod multa eius ludorum genera noratis. INCULCATUM EST METELLO ET VOLTEIO TE ARATORES EVERTISSE. quis istuc Apronio attribuebat, cum aratorem aliquem everterat, aut Timarchidi, cum ob iudicandum aut decernendum aut imperandum aliquid aut remittendum pecuniam acceperat, aut Sextio lictori, cum aliquem innocentem securi percusserat? nemo; omnes enim ei tum attribuebant quem nunc condemnari volunt. OBTUDERUNT
EIUS AURES TE SOCIUM PRAETORIS FUISSE. videsne hoc quam clarum sit et fuerit, cum etiam Timarchides hoc metuat? concedesne non hoc crimen nos in te confingere, sed iam pridem ad crimen aliquam defensionem libertum quaerere? libertus et accensus tuus et tibi ac liberis tuis omnibus in rebus coniunctus ac proximus ad Apronium scribit, volgo esse ab omnibus ita demonstratum Metello, tibi Apronium socium in decumis fuisse. FAC SCIAT IMPROBITATEM ARATORUM;

1 conficies Vc O *Serv. auct.* perficies β 2 pecunia (-iam V) corrumpi Vβ c. p. O posse Oβ -et V 3 arbitratum O errat β erat VO 4 domestica coniectura O c. d. Vβ et per se O per se Vβ multa om. O 5 ludibundos O lubidinosi V ludibundos libidinosi (-us libinosi P) β vidit Vβ -et O 7 ludibundi quae volebatis Oβ om. V 8 inculcatum est Vβ -catis O 9 avertisse et averterat v. 10 O 10 attribuebat an-rat V, *dubium* 12 aliquid V 13 lictori Vβ om. O 14 nemo omnes enim ei tum V n. o. ei tunc β nec (*vel nunc*) in omnes tamen O (*quamquam dubitatur de eius lectione*) 15 condemnari V 16 eius Oβ om. V videsne Oβ vides V 18 concedesne Vβ -disne O non ut supra Oβ, post te V conficere O 23 socium in decumis O in decumis socium β; *effertur collocatione notio socius aut antecedens notioni in decumis aut in fine membri posita, cf. 132 p. 297, 3. 135 p. 298, 13. 137 p. 299, 8* 24 fac ... volent P³ in lac

IPSI SUDABUNT SI DI VOLUNT. quod istuc per deos immortalis aut qua de causa excitatum esse dicamus in aratores tam infestum odium atque tantum? quantam iniuriam fecerunt Verri aratores ut eos etiam libertus et accensus eius tam irato animo ac litteris insequatur?

68 Neque ego huius fugitivi vobis iudices, epistulam recitasset nisi uti ex ea totius familiae praecepta et instituta et disciplinam cognosceretis. videtis ut mo-
 10 neat Apronium, quibus rebus ac muneribus se insinuet in familiaritatem Metelli, Volteium corrumpat, scribas accensumque pretio deleniat. ea praecipit quae vidit, ea monet alienum hominem quae domi didicit ipse. verum in hoc errat uno quod existimat easdem vias
 158 ad omnium familiaritates esse munitas. Quamquam
 16 merito sum iratus Metello, tamen haec quae vera sunt dicam. Apronius ipsum Metellum non pretio ut Verrem, non convivio, non muliere, non sermone impuro atque improbo posset corrumpere, quibus rebus non
 20 sensim atque moderate ad istius amicitiam adrepserat, sed brevi tempore totum hominem totamque eius praeturae possederat: cohortem autem Metelli quam vocat quid erat quod corrumpere, ex qua recuperatores in
 159 aratorem nulli dabantur? nam quod scribit Metelli

9 post videtis ut deest V

1 suadebunt O di volunt (dolunt V) Vc di volent OP^c
 istuc ex -um V 3 quantam Vβ tantam O quam tantam 5
 5 accessus V ac VcO aut β 7 vobis iudices epistulam
 O i. v. e. V i. e. v. β; solet ferme pronomen personale antecedere, non sequi vocativum iudices; cf. e. g. Sex. Rosc. 1. 6. 7 (bis) 9. 12. 82. 127. 129 div. Caec. 1. 14 Verr. 1, 2. 23. 138. 2, 50. 69. 109. 180. 186. 3, 10. 11 (bis) 49. 53. 98. 144. 163. 196 (aliter Verr. pr. 16. 32. 1, 15. 2, 183. 3, 169) 8 si V uti O ut Vβ, delere vult Jord. totius Vβ potius O 10 se cO om. β 12 accensumque β -susque O -sosque Mue. probabiliter deliniat P 17 ut Verrem del. Pluyg. 1857 p. 81 18 impuro cO incauto β 20 ad ... adrepserat Arus. GL VII 457, 17 (propter adrepo) 23 in aratorem cO om. β

filium puerum esse, vehementer errat; non enim ad omnes praetorum filios idem aditus sunt. o Timarchide, Metelli est filius in provincia non puer, sed adulescens bonus ac pudens, dignus illo loco ac nomine; vester ille puer praetextatus in provincia quem- 5
admodum fuisset [non] dicerem, si pueri esse illam culpam ac non patris existumarem. Tune cum te ac tuam vitam nosses, in Siciliam tecum grandem praetextatum filium ducebas, ut etiamsi natura puerum a paternis vitiis atque a generis similitudine abduceret, 10
consuetudo tamen eum et disciplina degenerare non sineret? fac enim fuisse in eo C. Laeli aut M. Catonis materiem atque indolem: quid ex eo boni sperari atque effici potest qui in patris luxurie sic vixerit, ut nul- 15
lum umquam pudicum neque sobrium convivium viderit, qui in epulis cotidianis adulta aetate per triennium inter impudicas mulieres et intemperantes viros versatus sit, nihil umquam audierit a patre quo pudentior aut melior esset, nihil umquam patrem agere viderit quod cum imitatus esset, non, id quod tur- 20
pissimum est, patris similis putaretur?

Quibus in rebus non solum filio Verres, verum etiam 69
rei publicae fecisti iniuriam. suscepas enim liberos 161
non solum tibi, sed etiam patriae, qui non modo tibi voluptati, sed etiam qui aliquando usui rei publicae 25
possent esse. eos instituere atque erudire ad maiorum instituta, ad civitatis disciplinam, non ad tua flagitia neque ad tuas turpitudines debuisti. esset ex inerti et improbo et impuro parente navus et pudens et pro-

2 o timarchide (-di O) Oβ os Timarchidi *Mdv. Nord. tidskr. f. filol. III 1877/8 p. 142 et 1884 p. 118* 4 bonus ac pudens *edd.*
p. ac b. β b. ac prudens O 5 ille β iste O 6 *del. Pluyg.*
1857 p. 81 12 eo cO isto β C. β Gn. O aut cO om. β
18 pudentior β pru- O 19 agere β facere cO 22 verres
cO om. β verum β sed O 23 fecisti β fecisse O 24 non
modo ... qui om. O 26 possent esse O e. p. β 27. ad O
atque β atque ad *Lb.* ad tua flagitia neque cO om. β
28 ex cO om. β 29 et improbo O atque i. β parente β

bus filius, haberet aliquid abs te res publica muneris. Nunc pro te Verrem substituisti alterum civitati, nisi forte hoc deterio-rem, si fieri potest, quod tu eiusmodi evasisti non in hominis luxuriosi, sed tantum in furis
 162 ac divisoris disciplina educatus. quid isto fore festi-
 6 vius arbitramur, si est tuus natura filius, consuetudine discipulus, voluntate similis? quem ego iudices quamvis bonum fortemque facile paterer evadere. non enim me inimicitiae commovent, siquae mihi cum isto fu-
 10 turae sunt. nam si in omnibus rebus innocens fuero meique similis, quid mihi istius inimicitiae nocebunt? sin aliqua in re Verris similis fuero, non magis mihi deerit inimicus quam Verri defuit. Etenim iudices eiusmodi res publica debet esse et erit veritate iudiciorum
 15 constituta, ut inimicus neque deesse nocenti possit neque obesse innocenti. quapropter nulla res est quamobrem ego istum nolim ex paternis probris ac vitiis emergere. id quod tametsi isti difficile est, tamen haud scio an fieri possit, praesertim si ut nunc fit, custodes
 20 amicorum eum sectabuntur, quoniam pater tam negle-
 163 gens ac dissolutus est. Verum huc longius quam voluntas fuit ab epistula Timarchidi digressa est oratio mea, qua recitata conclusurum me esse crimen decumanum dixeram. ex quo intellexistis innumerabilem frum-
 25 menti numerum per triennium aversum a re publica esse ereptumque aratoribus.

70 Sequitur ut de frumento empto vos iudices doceam, maximo atque impudentissimo furto. de quo dum certa

-ti O navus β natus O pudens et probus β impudens et improbus O

1 abs te respublica β r. p. abs te O 3 deterio-rem ω -or est ε si om. O 5 ac β atque O 6 si O qui β 15 deesse nocenti OP n. d. QH 18 est β om. O 19 si ut ε ut si β si cui O si sicut Ha. 21 huc β hoc O 22 fuit β om. O

23 decumanum Lb. -arum ω; cf. 154 p. 307, 11. 178 p. 322, 7
 25 a re p. β id rei p. O ab re p. RKL. 26 ereptumque cO abr- β 27 vos iudices doceam β nos i. videamus O (ubi nos abundat)

et pauca et magna dicam breviter attendite. Frumentum emere in Sicilia debuit Verres ex senatus consulto et ex lege Terentia et Cassia frumentaria. emundi duo genera fuerunt, unum decumanum, alterum quod praeterea civitatibus aequaliter esset distributum. illius 5 decumani tantum quantum ex primis decumis fuisset, huius imperati in annos singulos tritici modium DCCC; pretium autem constitutum decumano in modios singulos HS III, imperato HS III s. ita in frumentum imperatum HS duodetriciens in annos singulos Verri 10 decernebatur, quod aratoribus solveret, in alteras decumas fere ad nonagiens. sic per triennium ad hanc frumenti emptionem Siciliensem prope centiens et viciens erogatum est.

Hanc pecuniam tantam datam tibi ex aerario inopi 164 atque exhausto, datam ad frumentum, hoc est ad necessitatem salutis et vitae, datam ut Siculis aratoribus quibus tanta onera res publica imponeret solveretur, abs te sic laceratam esse dico ut possim illud probare, si velim, omnem te hanc pecuniam domum tuam aver- 20 tisse. etenim sic hanc rem totam administrasti, ut hoc quod dico probari aequissimo iudici possit. Sed ego habebo rationem auctoritatis meae, meminero quo animo, quo consilio ad causam publicam accesserim. non agam tecum accusatorie, nihil fingam, nihil cuiquam 25 probari volo me dicente quod non ante mihimet ipsi probatum sit. in hac pecunia publica iudices, haec 165

2 emere in sicilia β in s. e. O 3 emundi β emendi O
 4 decumanum Zu. -arum cO ceterarum -arum β certarum decumarum s *probabiliter* decumanum <imperatum> *Pluyg. 1857 p. 81* 7 annos β nos O DCCC milia β CCC O 9 III O
 ternos β III S Zu. IIII β m O 10 duodetricies β duo de dritianus O 12 fere O ferme β nonagiens O -ies β 13 centies β tricentiens O 14 vices Lb. tricies (vel -ens) ω
 15 hanc . . . exhausto *Prisc. GL II 341, 10* tibi om. *Prisc.*
 16 exhausto (ex inekh- Q) β *Prisc.* inhausto O 17 et β ac O
 ut siculis β ut s. ut O 20 velim β vellem O pecuniam
 . . . sic hanc om. O 21 administrasti β -ari O 23 habeo
 β habeo O animo β a. et O 26 volo cO velim β

insunt tria genera furtorum: primum cum posita esset pecunia apud eas societates unde erat attributa binis centesimis faeneratus est, deinde permultis civitatibus pro frumento nihil solvit omnino, postremo sicui civitati solvit, tantum detraxit quantum commodum fuit, nulli quod debitum est reddidit.

71 Ac primum hoc ex te quaero, tu cui publicani ex Carpinati litteris gratias egerunt, pecunia publica ex aerario erogata, ex vectigalibus populi Romani ad emendum frumentum attributa fueritne tibi quaestui, pensitaritne tibi binas centesimas. credo te negaturum; 10 turpis enim est et periculosa confessio. mihi autem hoc perarduum est demonstrare. quibus enim testibus? publicanis? tractati honorifice sunt: tacebunt. litteris 15 eorum? decreto decumanorum remotae sunt. quo me igitur vertam? rem tam improbam, crimen tantae audaciae tantaeque inpudentiae propter inopiam testium ac litterarum praetermittam? non faciam iudices, utar teste — quo? P. Vettio Chilone homine equestris ordi- 20 nis honestissimo atque ornatissimo, qui isti ita et amicus et necessarius est, ut etiamsi vir bonus non esset, tamen quod contra istum diceret grave videretur, ita vir bonus est ut etiamsi inimicissimus isti esset, tamen eius testimonio credi oporteret.

167 Admiratur et expectat quidnam Vettius dicturus sit. 26 nihil dicet ex tempore, nihil ex sua voluntate, nihil cum utrumvis licuisse videatur. misit litteras in Siciliam ad Carpinatium, cum esset magister scripturae et sex publicorum quas ego Syracusis apud Carpina- 30 tium in litterarum allatarum libris, Romae in littera-

1 furtorum β fructuum O cum posita esset pecunia cO eam cum posita esset β 4 postremo . . . fuit Non. 288, 5 (propter detrachere) 6 reddidit β reddit O 7 ac β hanc O tu del. Ern. est anacoluthon 10 frumentum inter fuerit et ne O 11 pensitaritne β -retne O 14 publicanis cO -ni β litteris cO litterae β 19 vectio ω 20 ita cO om. β 25 vectius ω 27 litteras in siciliam O in s. l. β 30 allatarum . . . litterarum β om. cO

rum missarum apud magistratum L. Tullium familiarem tuum inveni; quibus ex litteris impudentiam faeneratoris quaeso cognoscite. LITTERAE MISSAE P. VETTI P. SERVILI C. ANTISTI MAGISTRORUM. Praesto se tibi ait futurum Vettius et observatum quemadmodum rationes ad aerarium referas, ut si hanc ex faenore pecuniam populo non rettuleris, reddas societati. possumus hoc teste, possumus P. Servili et C. Antisti magistrorum litteris, primorum hominum atque honestissimorum, possumus auctoritate societatis cuius litteris utimur, quod dicimus optinere, an aliqua firmiora aut graviora quaerenda sunt? Vettius tuus familiarissimus, Vettius tuus affinis, cuius sororem habes in matrimonio [tuaе uxoris frater], Vettius frater tui quaestoris, testatur litteris impudentissimum tuum furtum certissimumque peculatum. nam quo alio nomine pecuniae publicae faeneratio est appellanda? recita reliqua. scribam tuum dicit Verres, huius perscriptorem faenerationis fuisse, ei quoque magistri minantur in litteris, et casu [scribae] tum duo magistri fuerunt cum Vettio. binas centesimas ab sese ablatas ferendum non putant, et recte non putant. quis enim hoc fecit umquam, quis denique conatus est facere aut posse fieri cogitavit, ut cum senatus usura publicanos saepe iuvisset, magistratus a publicanis pecuniam pro usura auderet auferre? certe huic homini spes nulla salutis esset, si publicani, hoc est si equites Romani iudi-

23 -nique ... iussit (173 p. 319, 10) adest V

1 L. cO om. β tullium β pulum O 2 impudentissimam faenerationem Pluyg. 1857 p. 82 3 faenerationis Or. litterae ... magistrorum om. O 5 (pars in lac.) 4 P. Zu. L. codd. (cf. v. 8) Antistii Ursinus (cf. v. 9) antistitis codd. 5 se tibi ait β ait se tibi O 9 literis cO om. β 13 cuius ... frater del. Pluyg. 1880 p. 382 14 del. RKL. uxoris frater O fr. u. β 15 testatur literis cO om. β 17 recita reliqua P² in lac. om. O β 20 del. Ern. 21 sese O se β 22 et recte non putant om. OP¹ 23 posse fieri V β f. p. O 24 usura publicanos VO p. u. β 25 usura VO -ris β 27 hoc ... Romani del. Pluyg. l. l.

169 carent: minor esse nunc iudices, vobis disceptantibus debet, et tanto minor quanto est honestius alienis iniuriis quam re sua commoveri.

Quid ad haec respondere cogitas? utrum factum ne-
 5 gabis an tibi hoc licitum esse defendes? negare qui potes? an ut tanta auctoritate litterarum, tot testibus publicanis convincare? licuisse vero qui? si hercule te tuam pecuniam praetorem in provincia faeneratum docerem, tamen effugere non posses. sed publicam, sed
 10 ob frumentum decretam, sed a publicanis faenore acceptam, hoc licuisse cuiquam probabis? quo non modo ceteri, sed tu ipse nihil audacius improbiusque fecisti. non mehercule hoc quod omnibus singulare videtur, de quo mihi deinceps dicendum est, possum iudices
 15 dicere audacius esse aut inpudentius, quod permultis civitatibus pro frumento nihil solvit omnino. maior haec praeda fortasse, sed illa inpudentia certe
 170 non minor. et quoniam de illa faeneratione satis dictum est, nunc de hac tota pecunia aversa quaeso cognoscite.

73 Siciliae civitates multae sunt iudices ornatae atque honestae. ex quibus in primis numeranda est civitas Halaesina. nullam enim reperietis aut officiis fideliorum aut copiis locupletiore aut auctoritate gravio-
 25 rem. huic iste in annos singulos cum sexagena milia tritici modium imperavisset, pro tricio nummos apostulit quanti erat in Sicilia triticum, quos de publico nummos acceperat, retinuit omnis. Obstipui iudices,

1 esse VcO esse cura β 3 re sua β res sua V re O
 7 publicanis *del. Zie. p. 196* convincare Oβ -cere V si hercule V si mehercule β hercle O 8 tuam pecuniam Vβ p. t. cO
 praetorem VcO non populi romani (*vel p. 1*) β 9 set V
 10 faenore acceptam *om. O* acceptam V -to β 12 ceteri β
 ceteri V ceteris O tu VcO *om. β* 13 mehercule Vβ -les O
 omnibus Vβ in o. O 17 fortasse VO f. est β 19 pecunia *om. O* 23 nulla ... repperietis V 25 sexagena cO
 LX V *idem vel* sexaginta β m. tritici V tritici milia Oβ
 27 quanti Oβ -tum V 28 obstipui Vcβ obstupui O

cum hoc mihi primum Halaesae demonstravit in senatu
Halaesinorum homo summo ingenio, summa pruden-
tia, summa auctoritate praeditus, Halaesinus Aeneas,
cui senatus dederat publicam causam, ut mihi fratri-
que meo gratias ageret, et simul qui nos ea quae ad 5
iudicium pertinerent doceret. demonstravit hanc istius 171
consuetudinem ac rationem fuisse: quod omnis fru-
menti copia decumarum nomine penes istum esset re-
ducta, solitum esse istum pecuniam cogere a civitati-
bus, frumentum improbare, quantum frumenti esset 10
Romam mittendum, tantum de suo quaestu ac de sua
copia frumenti mittere. posco rationes, inspicio litteras,
video frumenti granum Halaesinos quibus sexagena
milia modium imperata erant nullum dedisse, pecu-
niam Volcacio Timarchidi scribae dedisse, reperio ge- 15
nus huiusmodi iudices praedae, ut praetor qui frumen-
tum emere debeat, non emat, sed vendat, pecunias
quas civitatibus distribuere debeat, eas omnes avertat
atque auferat. non mihi iam furtum, sed monstrum
ac prodigium videbatur civitatum frumentum impro- 20
bare, suum probare, cum suum probasset, pretium ei
frumento constituere, quod constituisset, id a civitati-
bus auferre, quod a populo Romano accepisset, tenere. 74
Quot voltis esse in uno furto peccatorum gradus? 172
ut si singulis insistere velim, progredi iste non possit. 25

4 publicam VO -ce β causam del. Ern. 6 demonstravit V
-strat Oβ 7 ac rationem Oβ om. V quod VO quod cum
β cum Or. omnis <fere> Pluyg. 1857 p. 82 8 copia Oβ pe-
cunla V 9 cogere Vβ congregare O 10 frumenti esset
romam Oβ esset frumentum roma V 12 rationes Oβ -nem
V 13 sexagena cO LX V idem vel sexaginta β 14 inperata
V 15 volcatio timarchidi Oβ t. et v. V scribae ω vide ne
Mevi nomen aut expulsum sit aut exciderit repperio V
16 huiusmodi VO huiuscemodi β frumen (in fine versus) V
17 debeat VO debebat β (item v. 18) 20 improbare Vβ
-asse O 21 suum probare cO om. Vβ cum suum (suum
frumentum V) probasset VcO om. β 23 auferre Oβ auferet
V auferre et RKL. 24 quod VO 25 si Vβ om. O possit
VcO -et β

inprobas frumentum Siculorum. quid? ipse quod mit-
tis? peculiarem habes aliquam Siciliam quae tibi ex
alio genere frumentum subpeditare possit? cum sena-
tus decernit ut ematur in Sicilia frumentum, aut cum
5 populus iubet, hoc ut opinor intellegit, ex Sicilia Sicu-
lum frumentum apportari oportere. tu cum civitatum
Siciliae vulgo omne frumentum inprobas, num ex
Aegypto aut Syria frumentum Romam missurus es?
inprobas Halaesinum Thermitanum Cephaloeditanum
10 Amestratinum Tyndaritanum Herbitense, multarum
praeterea civitatum! quid accidit tandem, ut horum
populorum agri frumentum eiusmodi te praetore fer-
rent, quod numquam antea, ut neque tibi neque populo
Romano posset probari, praesertim cum ex isdem agris
15 eiusdem anni frumentum ex decumis Romam mancipēs
advexissent? quid acciderat ut ex eodem horreo de-
cumanum probaretur, emptum inprobaretur? dubium-
ne est quin ista omnis inprobatio cogendae pecuniae
173 causa nata sit? Esto, inprobas Halaesinum, habes ab
20 alio populo quod probes: eme illud quod placet, mis-
sos fac eos quorum frumentum inprobasti. Sed ab his
quos repudias, exigis tantum pecuniae quantum ad
eum numerum frumenti satis sit, quem ei civitati im-
peras emendum. in medimna singula video ex litteris
25 publicis tibi Halaesinos HS quinos denos dedisse.
ostendam ex tabulis locupletissimorum aratorum

1 inprobas Vβ -ba O quod Oβ quem (-em *dubia*) V
4 -lia frumentum *om.* V 6 apportari Vβ -re O 7 num Oβ
nunc V aut VO aut ex β 8 roma V missurus es O m. esses
V mittis β 9 thermitanum cephaloeditanum Oβ c. th. V
11 accidit Vβ -ce- O 12 te praetore Vβ tempore O 13 quod
numquam antea Vβ *om.* O ut *Lb.* aut O quod ex quae V *om.*
β 14 posset Oβ -int V 16 advexissent VO addux- β
acciderat Vβ -ebat O 17 dubiumne Oβ dubium V 19 in-
probas Vβ -bes O 20 eme Vβ me O 21 his Oβ aliis V
22 quos Oβ quod V 23 frumenti Oβ -tum V ei cO *om.*
Vβ 24 emendum (sem- O) V cO *om.* β medimna singula Vβ
-nis -lis O litteris Oβ libris V 25 quinos Vβ quos O

eodem tempore neminem in Sicilia pluris frumentum vendidisse.

Quae est ergo ista ratio aut quae potius amentia frumentum inprobare id quod ex eo loco sit ex quo senatus et populus Romanus emi voluerit, et ex eo acervo ex quo partem tu idem decumarum nomine probaris, deinde a civitatibus pecuniam ad emendum frumentum cogere, cum ex aerario acceperis? utrum enim te lex Terentia Siculorum pecunia frumentum emere an populi Romani pecunia frumentum a Siculis emere iussit? Iam vero ab isto omnem illam ex aerario pecuniam quam his oportuit civitatibus pro frumento dari, lucri factam videtis. accipis enim HS XV pro medimno — tanti enim est illo tempore medimnum —, retines HS XXI — tanti enim est frumentum Siciliense ex lege aestimatum —: quid interest utrum hoc feceris an frumentum non inprobaris, sed frumento probato et accepto pecuniam publicam tenueris omnem neque quicquam ulli dissolveris civitati? cum aestimatio legis eiusmodi sit ut ceteris temporibus tolerabilis Siculis, te praetore etiam grata esse debuerit. est enim modius lege HS IIS aestimatus, fuit autem te praetore, ut tu in multis epistulis ad amicos tuos gloriaris, HS II. Sed fuerit HS IIS, quoniam tantum a civitatibus in modios singulos exegisti: cum si solveres Siculis tantum quantum populus Romanus iusserat, aratoribus fieri gratissimum posset, tu non modo eos accipere quod oportebat noluisti, sed etiam dare quod non de-

11 post iussit deest V

3 potius Vβ p. ista O 4 ex eo Vβ eo O <et> ex eo
coni. Pet. locos V 5 emi Oβ emere V et ex VcO ex β
8 enim VcO om. β 9 emere VcO emere a siculis β
13 accipis β accepisse O 14 enim est β etiam O est enim
Ha. 15 HS om. O XXI cO XXII vel XXV β frumentum β
-ti O 17 frumentum β fr. siciliense cO 22 III S Zu. IIII β
III O 23 II β IIS c NS O 24 fuerit β evertit O IIS Zu.
III β IIS c mS O tantum O tu t. β; ferrem tantum tu 25 si
β om. O 26 quantum O qu. te β; placeret te ante iusserat

- 175 bebant coegisti? Atque haec ita gesta esse iudices cognoscite ex litteris publicis civitatum et ex testimoniis publicis, in quibus nihil fictum, nihil ad tempus accommodatum intellegetis. omnia quae dicimus
 5 rationibus populorum non interpositis neque perturbatis neque repentinis, sed certis institutis ordine relata atque confecta sunt. recita. RATIONES HALAESINORUM. cui pecuniam datam dicit? dic etiam clarus. VOLCACIO TIMARCHIDI MEVIO.
- 76 Quid est Verres? ne illam quidem tibi defensionem
 11 reliquam fecisti, mancipes in istis rebus esse versatos, mancipes frumentum improbasse, mancipes pretio cum civitatibus decidisse, et eosdem abs te illarum civitatum nomine pecunias abstulisse, deinde ipsos sibi frumen-
 15 tum coemisse, nihil haec ad te pertinere? Mala mehercule ac misera defensio praetorem hoc dicere: 'ego frumentum neque attigi neque inspexi, mancipibus potestatem probandi improbandique permisi. mancipes a civitatibus pecunias extorserunt, ego autem quam
 176 pecuniam populis dare debui mancipibus dedi!' mala
 21 est haec quidem ut dixi defensio ac potius perdita maximorum peccatorum, huius autem et iniquitatis et inertiae confessio, non defensio criminis. sed tamen hac ipsa tibi, si uti cupias, non licet; vetat te Volca-
 25 cius tuae tuorumque deliciae mentionem mancipis fa-

2 cognoscite . . . vidimus (177 p. 321, 12) adest V

2 ex litteris Vβ et ex l. cO civitatum V et Oβ om. V
 3 fictum Oβ a te fictum V unde a me f. RKL., adfictum Ha. 4 accommodatum V 7 recita rationes halaesinorum VP^c (in lac.) om. O; recita rationem halaesinorum Q; unde fort. scribendum: recita rationem Halaesinorum: RATIONES HALAESINORUM 9 maevio V uicino O menio vel m(a)evio β 10 quidem tibi Vβ t. q. O 12 pretio cum civitatibus Vβ cum c. pr. O 15 haec ad te Vβ ad te haec O 17 inspexi cO aspexi Vβ 21 defensio β om. V cO ac potius . . . defensio om. β 22 autem et β autem V cO del. Lohsee 1890 p. 6 23 confessio non O 5 confessione V (quod probat Mdv. 1884 p. 118 del. defensio v. 21 et add. <e>maximorum) confession (i. -io ñ) c 25 mancipiis V

cere. Timarchides autem columen familiae vestrae premit fauces defensionis tuae, cui simul et Volcacio pecunia a civitate numerata est. iam vero scriba tuus anulo aureo suo quem ex his rebus invenit, ista te ratione uti non sinet. quid igitur est relicuum nisi uti 5 fateare te Romam frumentum emptum Siculorum pecunia misisse, publicam pecuniam domum tuam convertisse?

O consuetudo peccandi, quantam habes iucunditatem improbis et audacibus, cum poena afuit et licentia consecuta est! iste in hoc genere peculatus non nunc 177 primum invenitur, sed nunc demum tenetur. vidimus huic ab aerario pecuniam numerari quaestori ad sumpsum exercitus consularis, vidimus paucis post mensibus et exercitum et consulem spoliatum: illa omnis pecunia latuit in illa caligine ac tenebris quae totam rem publicam tum occupant. iterum gessit hereditariam quaesturam, cum a Dolabella magnam pecuniam avertit, sed eius rationem cum damnatione Dolabellae permiscuit. commissa est pecunia tanta praetori; non re- 20 perietis hominem timide nec leviter haec improbissima lucra ligurrientem; devorare omnem pecuniam publicam non dubitavit. Ita serpit illud insitum natura malum consuetudine peccandi libera, finem ut audaciae statuere ipse non possit. tenetur igitur aliquando 178 et in rebus cum maximis tum manifestis tenetur, atque 26 in eam fraudem mihi videtur divinitus incidisse, non

14 post vidimus deest V

3 civitate Oβ -tibus V 4 his Oβ is V unde iis RKL.
5 relicum V reliquum Oβ; cf. vol. VII p. XLVII uti Oβ ut V
6 pecuniam V 7 pecuniam Vβ om. O 12 sed ... tenetur
s. v. P^o 14 ut supra β mensibus post paucis et consulem et
exercitum O 15 pecunia β om. O 17 occupant cO occupaverant β fort. recte, cf. vol. VII p. LIII sq. 18 a cO om. β
23 dubitavit β -abit O natura O in n. β 24 ut audaciae
β au. ut O 26 et in rebus cum maximis tum β itineribus quam
maxime istum O (i. quom maximeis tum) 27 mihi videtur β
videtur mihi videtur O

solum ut eas poenas quas proxume meruisset solveret, sed ut illa etiam scelera eius in Carbonem et in Dolabellam vindicarentur.

- 77 Etenim nova quoque alia res iudices, extitit in hoc
 5 crimine quae tollat omnem dubitationem superioris illius decumani criminis. nam ut illud missum faciam, permultos aratores in alteras decumas et in haec octingenta milia modium, quod emptum populo Romano darent, non habuisse et a tuo procuratore, hoc est ab
 10 Apronio, emisse, ex quo intellegi potest nihil te aratoribus reliqui fecisse; ut hoc praeteream quod inmultorum est testimoniis positum, potest illo quicquam esse certius, in tua potestate atque in tuis horreis omne frumentum Siciliae per triennium atque omnis fructus
 179 agri decumani fuisse? cum enim a civitatibus pro
 16 frumento pecuniam exigebas, unde erat frumentum quod Romam mitteres, si tu id non omne clausum et compressum possidebas? ita in eo frumento primus tibi ille quaestus erat ipsum frumentum quod erat
 20 ereptum ab aratoribus, alter quod frumentum improbissime per triennium partum non semel, sed bis, neque uno, sed duobus pretiis unum et idem frumentum vendidisti, semel civitatibus HS XV in medimnum, iterum populo Romano, a quo HS XXI in medimna pro
 25 eodem illo frumento abstulisti.
- 180 At enim frumentum Centuripinorum et Agrigentinorum et nonnullorum fortasse praeterea probasti et his populis pecuniam dissolvisti. sint sane aliquae civitates in eo numero quarum frumentum improbare no-

2 carbonem et in *om.* O 4 iudicanda *ex iud.* P^c extitit β existit O 6 decumani *ex decuma* P^c 7 et *alterum* β *om.* O 8 milia *om.* O 9 ab apronio emisse β amisso O 10 nihil te β in hisce O 11 in β *om.* O 12 positum ω expositum (*om.* in) *edd.* 15 decumani β -num O a β *om.* O 16 pecuniam β -ias O 17 non omne β o. n. O 19 ipsum frumentum O ipsius -ti β 20 frumentum cO id fr. β 21 per triennium cO *om.* β 23 in medimnum . . . XXI *om.* O 28 sane cO *om.* β 29 nolueris β vol- O

lueris: quid tandem? his civitatibus omnisne pecunia quae pro frumento debita est dissoluta est? unum mihi reperi non populum, sed aratorem; vide quaere circumspice, siquis est forte ex ea provincia in qua tu triennium praefuisti, qui te nolit perisse; unum inquam da mihi ex illis aratoribus qui tibi ad statuas pecunias contulerunt, qui sibi dicat omne esse pro frumento quod oportuerit solutum. confirmo iudices, neminem esse dicturum.

Ex omni pecunia quam aratoribus solvere debuisti, certis nominibus deductiones fieri solebant, primum pro spectatione et collybo, deinde pro nescioquo cerario. haec omnia iudices, non rerum certarum, sed furtorum improbissimorum sunt vocabula. nam collybus esse qui potest, cum utuntur omnes uno genere nummorum? cerarium vero — quid? quomodo hoc nomen ad rationes magistratus, quomodo ad pecuniam publicam allatum est? nam illud genus tertium deductionis erat eiusmodi quasi non modo liceret, sed etiam oporteret, nec solum oporteret, sed plane necesse esset. scribae nomine de tota pecunia binae quinquagesimae detrahebantur. quis tibi hoc concessit, quae lex, quae senatus auctoritas, quae porro aequitas ut tantam pecuniam scriba tuus auferret sive de aratorum bonis sive de populi Romani vectigalibus? nam si potest ista pecunia sine aratorum iniuria detrahi, populus Romanus habeat in tantis praesertim aerarii angustiiis; sin autem et populus Romanus voluit et aequum est ita solvi aratoribus, tuus apparitor parva

2 debita es<se>t Ba. 1852 p. 212 4 est forte O f. est β
 5 inquam da mihi β mihi da inquam O 6 statuas pecunias O
 -am -am β 7 omne β omnes O 10 aratoribus β -orem O
 13 haec β ac O 14 collibus O 16 quid cO quid vo-
 cas β 17 rationes β -nem O 20 plane β quasi (del. O¹)
 pl. O 21 nomine β omnes O 22 tibi hoc β h. t. O 24 au-
 ferret β averret O averreret c 27 habebat O in β om. O;
 cf. Balb. 61 in angustiiis aerari. de orat. 1, 3 28 .r. O id β
 fort. recte 29 est ita O ita est β

populi mercede conductus de aratorum bonis praedabitur? Et in hac causa scribarum ordinem in me concitabit Hortensius et eorum commoda a me labefactari atque oppugnari iura dicet? quasi vero hoc scribis
 5 ullo exemplo sit aut ullo iure concessum. quid ego vetera repetam aut quid eorum scribarum mentionem faciam quos constat sanctissimos homines atque innocentissimos fuisse? non me fugit iudices, vetera exempla pro fictis fabulis iam audiri atque haberi. in his
 10 temporibus vorsabor miseris ac perditis. nuper Hortensi, quaestor fuisti. quid tui scribae fecerint tu potes dicere: ego de meis hoc dico, cum in eadem ista Sicilia pro frumento pecuniam civitatibus solverem et mecum duos frugalissimos homines scribas haberem L.
 15 Mamilium et L. Sergium, non modo istas duas quinquagesimas, sed omnino nummum nullum cuiquam
 79 esse deductum. dicerem hoc mihi totum esse adtribuendum iudices, si illi umquam hoc a me postulas-
 183 sent, si umquam omnino cogitassent. quamobrem enim
 20 scriba deducat, ac non potius mulio qui advexerit, tabellarius cuius adventu certiores facti petiverunt, praeco qui adire iussit, viator aut Venerius qui fiscum sustulit? quae pars operae aut opportunitatis in scriba est, cur ei non modo merces tanta detur, sed cur

4 -nari iura ... praedonum (186 p. 326, 26) adest V

1 populi mercede O m. p. β; illa collocatione non solum clausula incisi melior fit, sed etiam magis effertur notio parva disiuncta a suo substantivo 4 scribis Oβ -it V 5 sit aut ullo iure Vβ aut ullo iure sit O deleta clausula ego β ergo VO 6 vetera Oβ revera V quid Vβ qui O 8 me fugit Oβ praeterit V 10 vorsabor Vβ non savor O 12 ista Oβ ista pr. (i. proprium) V 15 mamilium β manlium O 17 deductum Oβ decum vel dictum V mihi totum VO t. m. β 18 ut supra Vβ (sed possent V pro postulassent) fullium quam cogitassent et hoc a me postulassent O 19 umquam omnino (omni V) Vβ o. u. O 20 ac (et O) non potius mulio cOβ non mulio plus V unde non mulio potius RKL. advexerit Vcβ advexit O 21 tabellarius Oβ non t. V fort. recte petiverunt del. Ern. 23 operae Oβ -ris V 24 cur ei (cui rei β) non modo merces Vβ cur merces ei (ei merces O) non cO

cum eo tantae pecuniae partitio fiat? ordo est honestus. quis negat aut quid ea res ad hanc rem pertinet? est vero honestus quod eorum hominum fidei tabulae publicae periculaque magistratuum committuntur. Itaque ex his scribis qui digni sunt illo ordine, 5 patribus familias, viris bonis atque honestis percontamini, quid sibi istae quinquagesimae velint: iam omnibus intellegetis novam rem totam atque indignam videri. ad eos me scribas revoca si placet, noli hos 184 colligere qui nummulis corrogatis de nepotum donis 10 ac de scaenicorum corollariis, cum decuriam emerunt. ex primo ordine explosorum in secundum ordinem civitatis se venisse dicunt. eos scribas tecum disceptatores huius criminis habebo qui istos scribas esse moleste ferunt. Tametsi cum in eo ordine videamus esse 15 multos non idoneos, qui ordo industriae propositus est et dignitati, mirabimur turpis aliquos ibi esse quo cuivis pretio licet pervenire? Tu ex pecunia publica 80 HS terdecies scribam tuum permissu tuo cum abstulisse fateare, reliquam tibi ullam defensionem putas 20 esse? hoc quemquam ferre posse, hoc quemquam denique nunc tuorum advocatorum animo aequo audire arbitrare, qua in civitate C. Catoni consulari homini

3 hominum fidei Oβ h. f. hominum V 5 itaque ... percontamini Prisc. GL II 199, 11 (familiis testatus) 6 familias O -lis Vβ Prisc. vetus error subesse videtur. nec enim forma dativi explicari potest. ac legitur pater (mater) familias ubique praeter Sex. Rosc. 120 patris familiae rusticani (ubi fortasse -as scribendum) Att. 7, 14, 2 patribus familiarum; Phil. 3, 31 ex D matres familias recipiendum percontamini β -cunct- V -cunt- O 7 omnibus VO omnes β 8 novam rem Vβ r. n. O indigna V 10 colligere Oβ corrigere V donis 5 bonis ω 11 corollaris V 12 explosorum Oβ expilosoporum V 13 se venisse Oβ eve- V disceptatores Oβ -rem V 14 esse moleste ferunt Oβ m. f. e. V 15 cum Oβ id cum V 16 multos non idoneos Vβ non multos idoneos O 17 mirabimur Oβ quid m. V (cf. Sex. Rosc. 131) turpis aliquos ibi (in eo β) esse cOβ turbis esse aliquos V 18 pretio licet VO l. pr. β 19 permissu β -um VO 20 ullam Vβ om. O 21 quemquam ferre VO f. qu. β hoc ... denique s. v. P³

clarissimo viro HS VIII lis aestimata sit, in eadem civitate apparitori tuo esse concessum, ut HS terdecies uno nomine auferret?

- 185 Hinc ille est anulus aureus quo tu istum in contione donasti. quae tua donatio singulari impudentia
 5 nova Siculis omnibus, mihi vero etiam incredibilis videbatur. saepe enim nostri imperatores superatis
 hostibus, optime re publica gesta scribas suos anulis aureis in contione donarunt, tu vero quibus rebus
 10 gestis, quo hoste superato contionem donandi causa advocare ausus es? neque enim solum scribam tuum anulo, sed etiam virum fortissimum ac tui dissimillimum Q. Rubrium, excellentem virtute auctoritate copiis, corona et phaleris et torque donasti, M. Cossutium
 15 sanctissimum virum atque honestissimum, M. Castricium summo splendore ingenio gratia praeditum. quid haec sibi horum trium civium Romanorum dona voverunt? Siculos praeterea potentissimos nobilissimosque donasti, qui non quemadmodum sperasti tardiores
 20 fuerunt, sed ornatiores tuo iudicio ad testimonia dicunda venerunt. quibus ex hostium spoliis, de qua victoria, qua ex praeda aut manubiis haec abs te donatio constituta est? an quod te praetore paucorum adventu myoparonum classis pulcherrima, Siciliae praesidium propugnaculumque provinciae, piratarum manibus incensa est? an quod ager Syracusanus praedonum incendiis te praetore vastatus est? an quod

26 post praedonum deest V

5 singulari impudentia O s. i. praedita VP^cQH s. i. donata P¹; singulari impudentia omnibus, nova Siculis, mihi vero coni. Mue. parum probabiliter 6 etiam om. V fort. recte 7 imp. V seperatis V 8 scriba suis V 13 rubrium V rubrum cβ excellentem VcO -ti β 14 paleris V 15 castricium V vel hoc vel crastitium β crassitium O 17 trium β ternum O om. V fort. recte 18 potentissimos nobilissimosque β potentissimosque VO 19 qui non Vβ quoniam O 20 fuerunt del. Pluyg. 1857 p. 83 20 dicunda β dicenda VO 22 aut Vβ ac O 26 an β om. VO; unde Ha. delet an etiam v. 27. p. 327, 1.2

forum Syracusanum nauarchorum sanguine redundavit? an quod in portu Syracusano piraticus myoparo navigavit? nihil possum reperiri, quam ob rem te in istam amentiam incidisse arbitrer, nisi forte id egisti ut hominibus ne oblivisci quidem rerum tuarum male 5 gestarum liceret.

Anulo est aureo scriba donatus, et ad eam dona- 187 tionem contio est advocata. quod erat os tuum, cum videbas in contione eos homines quorum ex bonis istum anulo aureo donabas, qui ipsi anulos aureos 10 posuerant liberisque suis detraxerant, ut esset unde scriba tuus hoc tuum munus ac beneficium tueretur? quae porro praefatio tuae donationis fuit? illa scilicet vetus atque imperatoria: QUANDOQUE TU QUIDEM IN PROELIO, IN BELLO, IN RE MILITARI? cuius ne mentio 15 quidem te praetore ulla factast; an illa: QUANDOQUE TU NULLA UMQUAM MIHI IN CUPIDITATE AC TURPITUDINE DEFUISTI OMNIBUSQUE IN ISDEM FLAGITIIS MECUM ET IN LEGATIONE ET IN PRAETURA ET HIC IN SICILIA VERSATUS ES, OB EAS RES TE QUONIAM RE LOCUPLETAVI, 20 HOC ANULO AUREO DONO? vera haec fuisset oratio: neque enim iste anulus aureus abs te datus istum virum fortem, sed hominem locupletem esse declarat. Ita eundem anulum ab alio datum testem virtutis duceremus, abs te donatum comitem pecuniae iudicamus. 25

Dictum iudices, est de decumano frumento, dictum 81 de empto, extremum relicuum est de aestumato. quod 188 cum magnitudine pecuniae, tum iniuriae genere quemvis debet commovere, tum vero eo magis quod ad hoc crimen non ingeniosa aliqua defensio, sed impro- 30

3 te β om. O 5 male gestarum β om. O edd. 7 est β om. O 9 in contione β om. O 10 istum anulo aureo donabas cO iste anulus aureus donabatur β 13 praefatio tuae β tua pr. O pr. tua *con. Jord.* 14 quando[que] (*item v. 16*) *Pluyg. 1880 p. 382* quidem β quid O, unde TU — quid? IN *Pluyg. 1857 p. 83* 16 est β sis O 19 et hic β ut hic O 20 eas O hasce β vix deterius te quoniam re O quoniam te β 12 reliquum O et relictum β 29 tum c tu V tamen O

bissima confessio comparatur. nam cum ex senatus
 consulto et ex legibus frumentum in cellam ei sumere
 liceret idque frumentum senatus ita aestumasset:
 quaternis HS tritici modium, binis hordei, iste <hor-
 5 dei> numero ad summam tritici adiecto tritici modios
 singulos cum aratoribus ternis denariis aestimavit. non
 est in hoc crimen Hortensi, ne forte ad hoc meditere
 multos saepe viros bonos et fortes et innocentes cum
 aratoribus et cum civitatibus frumentum in cellam
 10 quod sumi oporteret aestimasse et pecuniam pro fru-
 mento abstulisse. scio quid soleat fieri, scio quid liceat.
 nihil quod antea fuerit in consuetudine bonorum, nunc
 189 in istius facto reprehenditur; hoc reprehendo quod
 cum in Sicilia HS binis tritici modius esset, ut istius
 15 epistula ad te missa declarat, summum HS ternis, id
 quod et testimoniis omnium et tabulis aratorum pla-
 num factum antea est, tum iste pro tritici modiis sin-
 82 gulis ternos ab aratoribus denarios exegit. hoc crimen
 est, ut intellegas non ex aestimatione neque ex ternis
 20 denariis pendere crimen, sed ex coniectione annonae
 atque aestimationis.

Etenim haec aestimatio nata est initio iudices, non
 ex praetorum aut consulum, sed ex civitatum et ara-
 torum commodo. nemo enim fuit initio tam impudens
 25 qui cum frumentum deberetur, pecuniam posceret.
 certe hoc ab aratore primum est profectum aut ab ea
 civitate cui imperabatur. cum aut frumentum vendi-
 disset aut servare vellet aut in eum locum quo im-
 perabatur portare nollet, petivit in beneficii loco et

1 senatus consulto O sicilia β 4 quaternis HS β ·N·S· IIII
 O iste β om. O add. RKL. (ante iste Pluyg. 1857 p. 84) 6 ter-
 nis denariis O (favente clausula) d. t. β 8 saepe β om. O
 et fortes β fortes O 9 frumentum β -ti cO quod fortasse
 pendet ex quod 14 binis O II vel duobus β 15 summum
 β om. O 16 omnium cO omnibus β fort. recte 18 ternos ab
 aratoribus denarios β d. t. ab a. O 20 coniectione O -iunc- β
 22 etenim β enim O 23 civitatum et aratorum β a. et c.
 O 26 certe β ratione O 28 imperabatur O i. frumentum β

gratiae ut sibi pro frumento quanti frumentum esset dare liceret. ex huiusmodi principio atque ex liberalitate et accommodatione magistratum consuetudo aestimationis introducta est. Secuti sunt avariores magistratus, qui tamen in avaritia sua non solum viam quaestus invenerunt, verum etiam exitum ac rationem defensionis. instituerunt semper in ultima ac difficillima ad portandum loca frumentum imperare, ut vecturae difficultate ad quam vellent aestimationem pervenirent. in hoc genere facilius est existimatio quam reprehensio, ideo quod eum qui hoc facit avarum possumus existumare, crimen in eo constituere non tam facile possumus, quod videtur concedendum magistratibus nostris esse ut iis quo loco velint frumentum accipere liceat. itaque hoc est quod multi fortasse fecerunt, sed ita multi ut ii quos innocentissimos meminimus aut audivimus non fecerint.

Quaero nunc abs te Hortensi: cum utrisne tandem istius factum conlaturus es? cum iis credo qui benignitate adducti per beneficium et gratiam civitatibus concesserunt, ut nummos pro frumento darent. ita credo petisse ab isto aratores ut cum HS ternis tritici modium vendere non possent, pro singulis modiis ternos denarios dare liceret. an tu quoniam hoc non audes dicere, illuc confugies, vecturae difficultate ad ductos ternos denarios dare maluisse? cuius vecturae?

17 -nimus aut . . . atque in mea (193 p. 331, 2) adest V

1 gratiae ut β gratia aut O 4 aestimationis β exist- O
secuti . . . magistratus β om. O 8 ad portandum loca O loca
O loca ad portandum β ad portandum del. Pluyg. Spec. em. 1855
p. 28; notio utique necessaria 12 eo O eum β 14 velint β
vellent O 16 innocentissimos O β; in c omisum esse dicitur
17 audivimus V audimus β vidimus c O; fort. audimus (i. -iimus)
perfectum est qua forma clausula melior fit fecerint β -runt
VO 18 nunc abs (a β) te O β abs te nunc V utrisne (uirisne P)
V β utris O 19 is V 21 ita O β hoc V 22 HS O β ex V

23 pro singulis mod. V β per singulos mod. O 24 ternos
denarios V ternos β denarios III O an tu quoniam hoc V β
antequam cum hoc O; cum etiam ex c testantur

quo ex loco in quem locum ne portarent? Philomelio
 Ephesum? video quid inter annonam interesse soleat,
 video quot dierum via sit, video Philomeliensibus ex-
 pedire, quanti Ephesi sit frumentum, dare potius in
 5 Phrygia quam Ephesum portare aut ad emendum fru-
 192 mentum Ephesum pecuniam et legatos mittere. In Si-
 cilia vero quid eiusmodist? Henna mediterranea est
 maxime. coge ut ad aquam tibi, id quod summi iuris
 est, frumentum Hennenses admetiantur vel Phintiam
 10 vel Halaesam vel Catinam, loca inter se maxime di-
 versa, eodem die quo iusseris deportabunt. tametsi ne
 vectura quidem est opus. nam totus quaestus hic iu-
 dices, aestumationis ex annonae natus est varietate.
 hoc enim magistratus in provincia adsequi potest uti
 15 ibi accipiat ubi est carissimum. ideo valet ista ratio
 aestumationis in Asia, valet in Hispania, valet in iis
 provinciis in quibus unum pretium frumento esse non
 solet. in Sicilia vero quid cuiusquam intererat quo
 loco daret? neque enim portandum erat, et quo quis-
 20 que vehere iussus esset, ibi tantidem frumentum eme-
 193 ret quanti domi vendidisset. Quamobrem si vis Hor-
 tensi, docere aliquid ab isto simile in aestumatione
 atque a ceteris esse factum, doceas oportebit aliquo
 in loco Siciliae praetore Verre ternis denariis tritici
 25 modium fuisse.

84 Vide quam tibi defensionem patefecerim, quam ini-
 quam in socios, quam remotam ab utilitate rei publi-

1 philomelio (*vel* -leo) Oβ -lo V 2 annonam Oβ -na V
 3 quod V video *add.* O¹ *mg.* philomeliensibus V -melens-
 β -metens- O 5 phrygia V aut ad emendum Oβ ad aman-
 dum V 7 eiusmodi est Vβ e. sit O 8 coge Vβ cogis O
 quot summi Oβ quot sumi V 9 ethenses O admetiantur V
 met- Oβ 10 maxima V 11 eodem Oβ eo V 12 hic Oβ
 hoc V 13 existumationis V 14 uti V ut Oβ 15 accipiat
 Oβ -ant V 16 iis *Lb.* his ω 20 vehere Oβ venerius (*vel*
-ri) V tantidem β tanti V tantum O 21 si vis . . . docere
 VcO siquid (-quis Q) . . . docere vis β 23 oportebit cO oport-
 teret ex -tere P -tet QH 24 denaris V

cae, quam seiunctam a voluntate ac sententia legis. tu cum tibi ego frumentum in meis agris atque in mea civitate, denique in iis locis in quibus versaris rem geris, provinciam administras, paratus sim dare, angulum mihi aliquem eligas provinciae reconditum ac derelictum? iubeas ibi me metiri quo portare non expediat, ubi emere non possim? Improbum facinus iudices non ferendum, nemini lege concessum, sed fortasse adhuc in nullo etiam vindicatum! tamen ego hoc quod ferri nego posse, Verri iudices, concedo et largior. si ullo in loco eius provinciae frumentum tanti fuit quanti iste aestimavit, hoc crimen in istum reum valere oportere non arbitror. Verum enim vero cum esset HS binis aut etiam ternis quibusvis in locis provinciae, duodenos sestertios exegisti. si mihi tecum neque de annona neque de aestumatione tua potest esse controversia, quid sedes, quid expectas, quid defendis? utrum tibi pecuniae captae conciliatae videntur adversus leges, adversus rem publicam cum maxima sociorum iniuria, an vero id recte ordine e re publica sine cuiusquam iniuria factum esse defendis?

Cum tibi senatus ex aerario pecuniam prompsisset et singulos tibi denarios adnumerasset quos tu pro singulis modiis aratoribus solveres, quid facere debuisti? si quod L. Piso ille Frugi qui legem de pe-

2 post atque in mea deest V 22 cum tibi ... hoc quid
196 p. 332, 15 adest V

3 denique O d. cum β versaris O es versaris β 5 re-
conditum O reditum β 7 possim Lb. possum ω 9 ego hoc
β hoc ego O 10 ferri β fieri O verri iudices β velut O
14 esset <modius> Lb. -vis β om. O 17 defendis cO -des
β 18 captae Mue. (cf. 91 p. 276, 6) coactae cO om. β
19 adversum leges moresque maiorum Cledon. GL V 76, 22
quod huc spectare coniecit Keilius re incerta 20 recte β
ratione O 21 defendis cO -des β 22 prompsisset β pro-
misisset (sed prior i puncto deleta V) VO 23 adnumerasset
Vβ num- O 24 modis V solveres Oβ persolveres V quod
praeter sententiam et usum dicendi damnatur etiam clausula
25 L. del. Ba. 1852 p. 212 pecunis V

cuniis repetundis primus tulit, cum emissas quanti esset, quod superaret pecuniae rettulisses; si ut ambitiosi homines aut benigni, cum pluris senatus aestumasset quam quanti esset annona, ex senatus aestumatione, non ex annonae ratione solvisses; sin ut plerique faciunt, in quo erat aliqui quaestus, sed is honestus atque concessus, frumentum quoniam vilius erat ne emissas, sumpsisses id nummorum quod tibi senatus cellae nomine concesserat.

85 Hoc vero quid est? quam habet rationem non quaero
 11 aequitatis, sed ipsius improbitatis atque inpudentiae?
 neque enim est fere quicquam quod homines palam
 facere audeant in magistratu quamvis improbe, quin
 eius facti si non bonam, at aliquam rationem adferre
 196 soleant. hoc quid est? venit praetor. 'frumentum' in-
 16 quit 'me abs te emere oportet.' — 'optume.' — 'de-
 nario modium.' — 'benigne ac liberaliter; nam ego
 ternis HS non possum vendere.' — 'mihi frumentum
 non opus est, nummos volo.' — 'nam sperabam, inquit
 20 arator, me ad denarios perventurum, sed si ita ne-
 cesse est, quanti frumentum sit considera.' — 'video
 esse binis HS.' — 'quid ergo a me tibi nummorum
 dari potest, cum senatus tibi quaternos HS dederit?'
 Quid poscit? attendite et vos quaeso iudices simul
 197 aequitatem praetoris attendite. 'quaternos HS quod
 26 mihi senatus decrevit et ex aerario dedit, ego habebō
 et in cistam transferam de fisco.' quid postea? quid?

15 *post hoc quid deest V*

1 emisset et retulisset O 4 quam Oβ quanti V 5 ra-
 tiones V 6 erat VO etiam e. β alique tus V 12 enim est
 Oβ enim V, unde est enim coni. Ha. 13 facere Oβ fecere
 V mag. (sic) V improbe VO -bi β 14 si non bonam at β
 sin bonam aut V summarum ad O 16 denario modium O m.
 d. β 17 ac β fac O 18 ternis cO tribus β HS β denariis ex
 decumis O² frumentum cO -to β 19 nam Naug. non β
 om. O fort. recte sperabam cOQ speraveram P 20 necesse
 β om. O 23 HS cO nummos β 24 poscit O possit β iu-
 dices simul O s. i. β 27 in cistam β huic istam O postea
 Oβ praeterea O¹

‘pro singulis modiis quos tibi impero, tu mihi octonos
 HS dato.’ — ‘qua ratione? — ‘quid quaeris rationem?
 non tantam rationem res habet quantam utilitatem
 atque praedam.’ — ‘dic, dic’ inquit ille ‘planius. sena-
 tus te voluit mihi nummos, me tibi frumentum dare: tu
 eos nummos quos mihi senatus dare voluit, ipse
 habebis; a me cui singulos denarios a te dari oportuit,
 binos auferes et huic praedae ac direptioni cellae no-
 men impones?’ Haec deerat iniuria et haec calamitas
 aratoribus te praetore, qua reliquis fortunis omnibus
 everterentur. nam quid esse reliqui poterat ei qui per
 hanc iniuriam non modo fructum omnem amitteret, sed
 etiam prope omne instrumentum vendere cogeretur;
 quonam se verteret? ex quo fructu nummos quos tibi
 daret inveniret? decumarum nomine tantum erat abla-
 tum quantum voluntas tulerat Aproni, pro alteris de-
 cumis emptoque frumento aut nihil datum aut tantum
 quantum reliqui scribae fecerant, aut ultro etiam, id
 quod didicistis, ablatum. Cogantur etiam nummi ab ara-
 tore? quomodo, quo iure, quo exemplo? nam cum fruc-
 tus diripiebantur aratorum atque omni lacerabantur
 iniuria, videbatur id perdere arator quod aratro ipse
 quaesisset, in quo elaborasset, quod agri segetesque
 extulissent. quibus iniuriis gravissimis tamen illud
 erat misero solacium, quod id perdere videbatur, quod
 alio praetore eodem ex agro reparare posset. nummos
 vero ut det arator quos non exarat, quos non aratro

27 ut daret ... qui aderant (204 p.336, 27) adest V

4 dic dic cO dic β 6 dare ω dari *Hot. probabiliter*
 7 habebis β habes O denarios a te dari β dare denarios O
 8 auferes c -fers Oβ ac β om. O 9 impones c -nis Oβ
 haec ... iniuria Oβ hoc ... iniuriae c 12 amitteret O -ere
 β 13 omne β om. O 14 quonam se verteret O quo enim se
 verteret non habebat β; *fort.* non habebat *aliquo modo reti-*
nendum 17 aut tantum O om. β 18 scribae fecerant cO
 scriba fecerat β 20 modo ω more *Ruhnken, Mnem. III 1854*
p.230 21 omni β omnia O 22 aratro β arato O 25 erat
 β om. O misero *Pluyg. 1880 p.382* -rum ω 27 det *Lb.* da-
 ret ω quos ... exarat om. β exarat cO exararat V

ac manu quaerit, boves et aratrum ipsum atque omne instrumentum vendat necesse est. non enim debetis hoc cogitare: habet idem in nummis, habet in urbanis praediis. nam cum aratori aliquid imponitur, non hominis, siquae sunt praeterea facultates, sed arationis ipsius vis ac ratio consideranda est, quid ea sustinere, quid pati, quid efficere possit ac debeat. quamquam illi quoque homines sunt ab isto omni ratione exinaniti ac perdit, tamen hoc vobis est statuendum quid aratorem ipsum arationis nomine muneris in rem publicam fungi ac sustinere velitis. Imponitis decumas, patiuntur. alteras, temporibus vestris serviendum putant. emptum praeterea, dabunt, si voletis. haec quam sint gravia et quid his rebus detractis possit ad dominos puri ac reliqui pervenire, credo vos ex vestris impensis, ex vestris rebus rusticis coniectura adsequi posse. addite nunc eodem istius edicta instituta iniurias, addite Aproni Veneriorumque servorum in agro decumano regna ac rapinas. Quamquam haec omitto, de cella loquor. placet vobis in cellam magistratibus vestris frumentum Siculos gratis dare? quid hoc indignius, quid iniquius? atque hoc scitote aratoribus hoc praetore optandum ac petendum fuisse.

1 omne instrumentum Vβ omnia -ta O 3 habet (alterum) cO
 habet idem β cui lectioni favet spatium in V 4 praedis VO
 aratoribus coni. Pet. quod pugnat cum sing. hominis aliquid
 cO onus aliquod β ius aliquod V munus aliquod Rkl. proba-
 biliter hominis VcO -es β 7 quamquam Oβ quam V
 8 quoque homines sunt V q. s. h. β (quod ferri potest) h.
 q. s. O 9 post vobis in V vestigia quinque litterarum 10 rem
 p. OPH re p. Q; de V dubitatur 11 decimas O 13 emp-
 tum (sc. imponitis) V demptum O dent emptum β 15 ex ve-
 stris impensis V om. Oβ 17 addite ... iniurias om. V insti-
 titas O 20 placet VO placetne P placet nunc QH cella O
 vestris cO nostris Vβ fort. recte 21 gratis dare Oβ d.
 gr. V 22 pro quid iniquius in V iteratur quid hoc indignius
 23 atque ω atqui Victorius 23 hoc β verre VcO; utitur
 pronomine hic quia Verres praetor eis opponitur qui ante eum
 in Sicilia fuere praetores, cf. 5, 125 atque expetendum Pluyg.
 1857 p. 84

Sositheus est Entellinus homo cum primis prudens 87
et domi nobilis, cuius verba audietis, qui ad hoc iu-
diciū legatus publice cum Artemone et Menisco
primariis viris missus est. is cum in senatu Entellino
multa mecum de istius iniuriis ageret, hoc dixit: si 5
hoc de cella atque hac aestumatione concederetur,
velle Siculos senatu polliceri frumentum in cellam
gratis, ne posthac tantas pecunias magistratibus nostris
decerneremus. Perspicere vos certo scio, Siculis quanto 201
opere hoc expediat non aequitate condicionis, sed ad 10
minima malorum eligenda. nam qui <cum> mille mo-
dium Verri suae partis in cellam gratis dedisset, duo
milia nummum aut summum tria dedisset, idem nunc
pro eodem numero frumenti HS VIII dare coactus est.
hoc arator adsequi per triennium certe fructu suo non 15
potuit, vendiderit instrumentum necesse est. Quodsi
hoc munus et hoc vectigal aratio tolerare, hoc est Si-
cilia ferre ac pati potest, populo Romano ferat potius
quam nostris magistratibus. magna est enim pecunia,
magnum praeclarumque vectigal, si modo id salva 20
provincia, si sine iniuria sociorum percipere possumus.
nihil detraho magistratibus, tantundem detur in cellam,
quantum semper datum est: quod praeterea Verres
imperat, id si facere non possunt recusent; si possunt,
populi Romani potius hoc sit vectigal quam praeda 25
praetoris. Deinde cur in uno genere solo frumenti 202

1 Sositheus β Sosistheus V sisicheus O primis VcO pr. civi-
tatis β quod non quadrat ad domi nobilis 2 audietis cO au-
distis β; V non legitur qui ad Vβ atque O 4 is Oβ his V
6 existimatione O 7 senatu O -tui Vβ 8 posthac VO
post haec β 9 certo Vβ certe O 10 aequitate condicionis
V ad aequitatem condicionis O ad aequitatis condicionem β
11 add. Mue. <si> Pluyg. 1857 p. 85 14 eodem Vβ eo cO
17 et hoc VcO et β aratio Vβ -tor O sicia V 18 potest
Vβ posse O ferat Oβ fecerat V ut vid. 19 nostris (-tri^s V)
magistratibus Vβ -tri -tus cO est enim V enim O est β
20 id Vβ om. O 21 si sine Oβ si|ne V possumus VO pos-
sitis β; an possumus? 22 cella O 26 in (om. O) uno Oβ
in isto V

ista aestumatio constituatur, si est aequa et ferenda?
 debet populo Romano Sicilia decumas; det pro sin-
 gulis modiis tritici ternos denarios, sibi habeat frumen-
 tum. data tibi pecunia est Verres, una qua frumentum
 5 tibi emeris in cellam, altera qua frumentum emeris
 a civitatibus quod Romam mitteres. tibi datam pe-
 cuniam domi retines et praeterea pecuniam perma-
 gniam tuo nomine aufers. fac idem in eo frumento quod
 ad populum Romanum pertinet; exige eadem aestu-
 10 matione pecuniam a civitatibus et refer quam acce-
 pisti: iam refertius erit aerarium populi Romani quam
 203 umquam fuit. 'At enim istam rem in publico frumento
 Sicilia non ferret, hanc rem in meo frumento tulit.'
 proinde quasi aut aequior sit ista aestimatio in tuo
 15 quam in populi Romani commodo aut ea res quam
 ego dico, et ea quam tu fecisti, inter se genere iniuriae,
 non magnitudine pecuniae differat.

Verum istam ipsam cellam ferre nullo modo pos-
 sunt; ut omnia remittantur, ut omnibus iniuriis et cala-
 20 mitatibus quas te praetore tulerunt, in posterum li-
 berentur, istam se cellam atque istam aestumationem
 88 negant ullo modo ferre posse. multa Sosippus Agri-
 204 gentinus apud Cn. Pompeium consulem nuper, homo
 disertissimus et omni doctrina atque virtute ornatissi-
 25 mus, pro tota Sicilia de aratorum miseriis graviter et
 copiose dixisse ac deplorassee dicitur. ex quibus hoc iis
 qui aderant — nam magno conventu acta res est —

27 *post* aderant *deest* V

1 constituatur VO -tuitur β constituatur? si . . . ferenda,
 debet (<quoniam> debet Koch 1868 p. 4) edd. ante Muc. 2 det
 Vβ debet O 3 modiis tritici (m. trit. sic V) VO tr. m. β
 denarios Vβ X cO 4 tibi . . . frumentum om. O pecunia est
 β est p. V 5 emeris (item eod. v.) O 8 aufers Vβ auferres O
 eo Vβ om. O 10 et Oβ om. V 12 rem Vβ rem quam
 cO 13 ferret VO feret β 15 populi r. Vβ publico O
 19 camitatibus V 21 se Oβ om. V 22 Sosippus V sotiis
 O sophocles β agrigentinis O 23 aput V 24 atque O
 et Vβ 26 iis VPH his OQ

indignissimum videbatur, qua in re senatus optime ac benignissime cum aratoribus egisset, large liberaliterque aestimasset, in ea re praedari praetorem, bonis everti aratores, et id non modo fieri, sed ita fieri quasi liceat concessumque sit.

Quid ad haec Hortensius? falsum esse crimen? hoc numquam dicet. Non magnam hac ratione pecuniam captam? ne id quidem dicet. Non iniuriam factam Siculis atque aratoribus? qui poterit dicere? quid igitur dicet? Fecisse alios. quid est hoc? utrum crimini defensio an comitatus exilio quaeritur? tu in hac re publica atque in hac hominum libidine et ut adhuc habuit se status iudiciorum, etiam licentia non ex iure, non ex aequitate, non ex lege, non ex eo quod oportuerit, non ex eo quod licuerit, sed ex eo quod aliqui fecerit, id quod reprehenditur recte factum esse defendes? Fecerunt alii quidem alia quam multa! cur in hoc uno crimine isto genere defensionis uteris? sunt quaedam omnino in te singularia quae in nullum hominem alium dici neque convenire possint, quaedam tibi cum multis communia. ergo ut omittam tuos peculatus, ut ob ius dicendum pecunias acceptas, ut eiusmodi cetera quae forsitan alii quoque etiam fecerint, illud in quo te gravissime accusavi, quod ob iudicandam rem pecuniam accepisses, eadem ista ratione defendes, fecisse alios? ut ego adsentiar orationi, defensionem tamen non probabo. potius enim te damnato ceteris an-

15 non ex eo quod licuerit... hominum auctori- (209 p. 339, 10) adest V

3 bonis... non et sed... fieri om. O 10 crimini β his crimen O unde his criminis Ha. 11 an β ac O 13 non ex iure... aequitate β om. O 14 non ex eo quod oportuerit cO om. β 15 set V 17 alii quidem O alii. quid Vc(?) aliqui β; fecerunt alii. quid? alii quam multa Mdv. 1884 p. 119 alii quidem aliquam vel aliqui aliquando Pet. 18 uno. O β om. V 22 dicendum V β -di O 23 etiam ω iam Wesenberg itidem vel antea coni. Mue. fecerint V hoc vel -runt β -rit O 24 gravissime O β -mum V 26 ut β et V (ut vid.) O

gustior locus improbitatis defendendae relinquetur, quam te absoluto alii quod audacissime fecerunt recte fecisse existimentur.

89 Lugent omnes provinciae, queruntur omnes populi
207 liberi, regna denique etiam omnia de nostris cupiditatibus et iniuriis expostulant; locus intra Oceanum iam nullus est neque tam longinquus neque tam reconditus quo non per haec tempora nostrorum hominum libido iniquitasque pervaserit. sustinere iam
10 populus Romanus omnium nationum non vim, non arma, non bellum, sed luctus lacrimas querimonias non potest. in eiusmodi re ac moribus si is qui erit adductus in iudicium, cum manifestis in flagitiis tenebitur, alios eadem fecisse dicet, illi exempla non deerunt,
15 rei publicae salus deerit, si improborum exemplis improbi iudicio ac periculo liberabuntur. placent vobis hominum mores, placet ita geri magistratus ut geruntur, placet socios sic tractari quod restat, ut per haec tempora tractatos videtis? cur haec a me opera consumitur? quid sedetis? cur non in media oratione mea consurgitis atque disceditis? vultis autem istorum audaciam ac libidines aliqua ex parte resecare? desinite dubitare utrum sit utilius propter multos improbos unum parcere an unius improbi supplicio multorum improbitatem coercere.

1 relinquetur β linquetur O relinquitur 5 Mue. 2 alii quod Oβ ali quid V recte Vβ ratione O 4 populi liberi O l. p. β; *quamquam sequi solet substantivum, ut adiectivum efferatur, tamen hoc loco post omnes substantivum accentu caret* 5 etiam V lam H in PQ om. O 6 locus ... pervaserit Gell. 12, 13, 17 (propter intra) 7 neque ... neque om. O 10 vim Oβ vi V 11 luctus O -um Vβ; de plurali cf. prov. cons. 32 p. 350, 9 magnis populi Romanī luctibus funeribusque 12 re <publica> Koch 1868 p. 4 si ls Oβ suis V 13 in Vβ om. c O; cf. 149 p. 305, 1 16 vobis Vβ nobis O 19 a me opera consumitur Vβ o. a me consumuntur O 20 mea Vβ om. O 21 audaciam V -ias Oβ; pluralis exstat Catil. 2, 10 Sulla 76 Att. 9, 7, 5 post alios plurales 22 ac Vβ atque O 24 improbi ... multorum om. O supplicio V

Tametsi quae ista sunt exempla multorum? nam 90
 cum in causa tanta, cum in crimine maximo dici a 209
 defensore coeptum est factitatum esse aliquid, expectant ii qui audiunt exempla ex vetere memoria, ex monumentis ac litteris plena dignitatis, plena anti- 5
 quitatis. haec enim plurimum solent et auctoritatis habere ad probandum et iucunditatis ad audiendum. Africanos mihi et Catones et Laelios commemorabis et eos idem fecisse dices? quamvis res mihi non placeat, tamen contra hominum auctoritatem pugnare non 10
 potero. An cum eos non poteris, proferes hos recentis, Q. Catulum patrem C. Marium Q. Scaevolam M. Scaurum Q. Metellum? qui omnes provincias habuerunt et frumentum cellae nomine imperaverunt. magna est hominum auctoritas et tanta ut etiam delicti 15
 suspicionem tegere possit. Non habes ne ex his qui- 210
 dem hominibus qui nuper fuerunt ullum auctorem istius aestimationis. quo me igitur <reicis> aut ad quae exempla revocas? ab illis hominibus, qui tum versati sunt in re publica cum et optimi mores erant et ho- 20
 minum existimatio gravis habebatur et iudicia severa fiebant, ad hanc hominum libidinem ac licentiam me abducis et in quos aliquid exempli populus Romanus statui putat oportere, ab iis tu defensionis exempla quaeris? Non fugio ne hos quidem mores, dum modo 25
 ex his ea quae probat populus Romanus exempla, non ea quae condemnat sequamur. non circumspiciam, non quaeram foris. habeo iudices tecum principes civitatis P. Servilium et Q. Catulum. qui tanta auctoritate

15 post auctori- deest V

1 ista V β om. O 2 causa tanta V β antea causa O in crimine maximo dici a V β morumve m. decio O 4 ex V β om. O 9 idem fecisse V β f. l. O res mihi O β mihi res V 10 pugnare O β inp- V 18 aestimationis β exist- O add. Mue. in O lac. IV litt. aut O atque β 18 quae β quae me O 19 tum β tamen O 21 et iudicia ... fiebant s. v. P^c 23 abducis β add- O 24 iis tu β istis O 26 his ω iis Mue. 28 foris β fortis O

sunt, tantis rebus gestis ut in illo antiquissimorum
clarissimorumque hominum de quibus antea dixi nu-
211 mero reponantur. exempla quaerimus et ea non anti-
qua. modo uterque horum exercitum habuit. Quaere
5 Hortensi, quoniam te recentia exempla delectant quid
fecerint. itane vero? Q. Catulus frumento est usus, pe-
cuniam non coegit; P. Servilius quinquennium exer-
citu cum praesset et ista ratione innumerabilem pe-
cuniam facere cum posset, non statuit sibi quicquam
10 licere quod non patrem suum, non avum Q. Metellum
clarissimum hominem facere vidisset: C. Verres re-
perietur qui quicquid expediat, id licere dicat? quod
nemo nisi improbus fecerit, id aliorum exemplo se fe-
cisse defendat?

91 At in Sicilia factitatum est. quae est ista condicio
16 Siciliae? cur quae optimo iure propter vetustatem
fidelitatem propinquitatem esse debet, huic praecipua
212 lex iniuriae definitur? sed in ista ipsa Sicilia non
quaeram exemplum foris, hoc ipso ex consilio utar
20 exemplis. C. Marcelle te appello. Siciliae provinciae
cum esses pro consule praefuisti: numquae in tuo
imperio pecuniae cellae nomine coactae sunt? neque
ego hoc in tua laude pono, alia sunt tua facta atque
consilia summa laude digna quibus illam tu provin-
25 ciam adflictam et perditam erexisti atque recreasti.
nam hoc de cella ne Lepidus quidem fecerat cui tu
successisti. Quae sunt tibi igitur exempla in Sicilia
cellae, si hoc crimen non modo Marcelli facto, sed ne

25 adflictam ... in illo (214 p. 342, 8) adest V

2 clarissimorumque cO et clarissimorum β 4 horum β eo-
rum O non deterius 8 ratione innumerabile- om. O 9 cum
cO om. β 10 non β om. O Q. β om. O 11 clarissimum
hominem cO om. β unde del. Ha. 12 quicquid O quod β
13 id β ad O se β om. O 17 propinquitatem β -emque O
praecipua ω -pue Hot. 18 ista ipsa β ipsa ista O 19 ipso
β prisco O 21 in β om. O 24 summa β suprema O 25 cf.
Paneg. V 4, 4 p. 191, 12 Bs. fil. 26 ne VO ante β 27 igitur
Vβ qui O in sicilia P ex sicilia V siciliae O om. QH

Lepidi quidem potes defendere? an me ad M. Antoni 213
 aestumationem frumenti exactionemque pecuniae re-
 vocaturus es? 'ita' inquit 'ad Antoni'. hoc enim mihi
 significasse et adnuisse visus est. ex omnibus igitur
 populi Romani praetoribus consulibus imperatoribus 5
 M. Antonium delegisti et eius unum improbissimum
 factum quod imitarere! et hic utrum mihi difficile
 est dicere an his existimare ita se in isto infinito im-
 perio M. Antonium gessisse ut multo isti perniciosius
 sit dicere se in re improbissima voluisse M. Antonium 10
 imitari, quam si posset defendere nihil in vita se M.
 Antoni simile fecisse? Homines in iudiciis ad crimen
 defendendum non quid fecerit quispiam proferre so-
 lent, sed quid probarit. Antonium cum multa contra
 sociorum salutem, multa contra utilitatem provincia- 15
 rum et faceret et cogitaret, in mediis eius iniuriis et
 cupiditatibus mors oppressit. tu mihi quasi omnia
 eius facta atque consilia senatus populus iudices con-
 probarint, ita M. Antoni exemplo istius audaciam de-
 fendis?

At idem fecit Sacerdos. hominem innocentem et sum- 20
 ma prudentia praeditum nominas. sed tum idem fe- 214
 cisse erit existumandus, si eodem consilio fecerit. nam
 genus aestimationis ipsum a me numquam est re-
 prehensum, sed eius aequitas aratorum commodo et 25
 voluntate perpenditur. non potest reprehendi ulla

3 antoni V m. antonii (-ium O) Oβ 4 omnibus VO -busne
 β populi romani praetoribus consulibus β pro consulibus O
 praetoribus cos. V 7 imitarere Vβ imitare O 8 an his β
 om. V ex his O 10 m. V om. Oβ antonium imitari ex l. a.
 O¹ 11 posset VcO possit β 12 antoni V -nio Oβ ho-
 mines Vβ -nis O 13 quid Oβ at quis V 14 probarit V
 -rint Oβ contra sociorum Vβ s. c. O 15 utilitatem VcOP¹
 volunt- P^cQH 16 eius iniuriis Vβ i. e. O 17 omnia eius O
 e. o. Vβ 18 populus VO populusque romanus β; idem in
 c fuisse dicitur 21 at Oβ ad V 22 sed ... fecisti Mart.
 Cap. 487 RL 467, 16 tum Vβ tamen O tu Mart. Cap. eris
 et fecisti idem 23 fecerit Oβ feceritis V 26 ulla VOβ illa
 c (?)

aestumatio quae aratori non modo incommoda non est, sed etiam grata est. Sacerdos ut in provinciam venit, frumentum in cellam imperavit. cum esset ante novum tritici modius denariis v, petierunt ab eo civitates ut aestumaret. remissior aliquanto eius fuit aestimatio quam annona; nam aestimavit denariis III. Vides eandem aestimationem propter temporis dissimilitudinem in illo laudis causam habere, in te criminis, in illo beneficii, in te iniuriae. eodem tempore praetor Antonius III denariis aestimavit post messem summa in vilitate, cum aratores frumentum dare gratis mallent, et aiebat se tantidem aestimasse quanti Sacerdotem, neque mentiebatur, sed eadem ista aestimatione alter sublevarat aratores, alter everterat. quod nisi omnis frumenti ratio ex temporibus esset et ex annona, non ex numero neque ex summa consideranda, numquam tam grati hi sesquimodii Q. Hortensi, fuissent, quos tu cum ad mensurae tam exiguam rationem populo Romano in capita discripsisses, gratissimum omnibus fecisti. caritas enim annonae faciebat ut istuc quod re parvum videtur, tempore magnum videretur. idem istuc si in vilitate populo Romano largiri voluisses, derisum tuum beneficium esset atque contemptum.

93 Noli igitur dicere istum idem fecisse quod Sacerdotem, quoniam non eodem tempore neque simili fecit

8 post in illo deest V

1 aestimatio O β existumacio V 4 denariis (vel HS) v β denaris num. V V XV (i. X. V) O petierunt V -iverunt O β; cf. praef. vol. VII p. LIII sq. 6 annonam V annonae cO aestimavit O β -atio V denaris III V X. III cO 9 tempore β om. O III denariis β X. III O; recte hic in medio membro numerus antecedit, sicut supra in fine sequitur 11 vilitate β util- O mallent cO malebant β fort. recte 13 ista β om. O 14 quodnisi β quia nisi O 15 et ex O et β 19 discripsisses Mue. de- ω 20 faciebat β facit O istuc β istud O 21 parvum β parum O tempore . . . videretur om. O 22 si β om. O vilitate β om. O 26 eodem O eo β simili β -le O annona cO anno β

annona. dicito potius, quoniam habes auctorem idoneum, quod Antonius uno adventu et vix menstruis cibariis fecerit, id istum per triennium fecisse, et istius innocentiam M. Antoni facto atque auctoritate defendito. Nam de Sex. quidem Peducaeo fortissimo atque 5 innocentissimo viro quid dicetis? de quo quis umquam arator questus est? aut quis non ad hoc tempus innocentissimam omnium diligentissimamque praeturam illius hominis existimat? biennium provinciam 10 obtinuit. cum alter annus in vilitate, alter in summa caritate fuerit, num aut in vilitate nummum arator quisquam dedit aut in caritate de aestimatione frumenti questus est? At uberiora cibaria facta sunt caritate. credo; neque id est novum neque reprehendendum. modo C. Sentium vidimus, hominem vetere 217 illa ac singulari innocentia praeditum, propter caritatem frumenti quae fuerat in Macedonia permagnam 16 ex cibariis pecuniam deportare. quamobrem non ego invideo commodis tuis, siquae ad te lege venerunt, iniuriam queror, improbitatem coarguo, avaritiam in 20 crimen et in iudicium voco.

Quodsi suspensiones inicere velitis ad pluris homines et ad pluris provincias crimen hoc pertinere, non ego istam vestram defensionem pertimescam, sed me omnium provinciarum defensorem esse profitebor. Etenim 25 hoc dico, et magna voce dico: 'ubicumque hoc factum est, improbe factum est. quicumque hoc fecit, supplicio dignus est.' nam per deos immortales! videte iudices et prospicite animis quid futurum sit. multi magnas pecunias ab invitis civitatibus atque ab invitis ara- 30

2 et β ex O 9 biennium cO -io β; cf. 2, 49 p. 164, 18
 10 recte dist. RKL. ante eum obtinuit, cum . . . fuerit 15 sentium β sentinum O 18 deportare ω re- Victorius 19 siquae O siqua β 20 iniuriam queror β -ia quero O coarguo cO arguo β 22 velitis O voletis β 23 et β om. O fort. recte 24 vestram defensionem O d. v. β 27 improbe factum est om. O hoc β om. O quod probat Mue. probarem, si scriptum esset: qui fecit 30 civitatibus . . . invitis om. O

toribus ista ratione cellae nomine coegerunt — omnino ego neminem video praeter istum, sed do hoc vobis et concedo, esse multos —, in hoc homine rem adductam in iudicium videtis. quid facere potestis? utrum
 5 cum iudices sitis de pecunia capta conciliata, tantam pecuniam captam neglegere, an cum lex sociorum causa rogata sit, sociorum querimonias non audire?
 219 Verum hoc quoque vobis remitto: neglegite praeterita si voltis. sed ne reliquas spes turbetis atque omnes
 10 provincias evertatis, id providete ne avaritiae quae antehac occultis itineribus atque angustis uti solebat, auctoritate vestra viam patefaciatis illustrem atque latam. nam si hoc probatis et si licere pecunias isto
 15 improbissimus fecit, posthac nemo nisi stultissimus non faciet. improbi sunt qui pecunias contra leges cogunt, stulti qui quod licere iudicatum est praeter-
 220 mittunt. Deinde iudices videte quam infinitam sitis hominibus licentiam pecuniarum eripiendarum daturi.
 20 si ternos denarios qui coegit, erit absolutus, quaternos quinos denos denique aut videnos coget alius. quae erit reprehensio? in quo primum iniuriae gradu resistere incipiet severitas iudicis? quotus erit iste denarius qui non sit ferundus, et in quo primum aestu-
 25 mationis iniquitas atque improbitas reprehendatur? non enim a vobis summa, sed genus aestimationis erit conprobatum, neque hoc potestis iudicare, ternis denariis aestimare licere, denis non licere. ubi enim

23 quotus ... aestumavit tanti (225 p. 348, 8) adest V

2 video ... homine rem om. O 5 iudices sitis β s. i. O

6 sociorum ... sit om. O 9 reliquas spes β reper O 13 proba-
 (bi)tis et iudica-
 (bi)tis Ba. 1852 p. 212 16 improbi ... inter-
 mittunt del. Rau sunt ... leges ut supra β cum pecunias col-
 ligis O 18 sitis ... daturi β istis ... daturi sitis O 20 ter-
 nos denarios β ... III O coegit ω coegerit Mue. 21 quinos
 cO om. β 23 incipiet β -pit O quotus Vβ cuius O iste
 Vβ isto O 24 primum ex -us V¹ 27 ternis β tribus V tuis
 O 28 denis non licere VcO om. β

semel ab annonae ratione et ab aratorum voluntate
res ad praetorum libidinem translata est, non est iam
in lege neque in officio, sed in voluntate hominum at-
que avaritia positus modus aestimandi. quapropter si 95
vos semel in iudicando finem aequitatis et legis 5
transieritis, scitote vos nullum ceteris in aestimando
finem improbitatis et avaritiae reliquisse.

Videte igitur quam multa simul a vobis postulen- 221
tur. absolvite eum qui se fateatur maximas pecunias
cum summa sociorum iniuria cepisse. non est satis. 10
sunt alii quoque complures qui idem fecerint. absol-
vite etiam illos siqui sunt, ut uno iudicio quam pluri-
mos improbos liberetis. ne id quidem satis est. facite
ut ceteris posthac idem liceat. licebit. adhuc parum
est. permittite ut liceat quanti quisque velit, tanti aestu- 15
mare. permissum est; stultissimus quisque posthac
minimo aestumabit. Videtis iam profecto iudices, hac
aestimatione a vobis comprobata neque modum post-
hac avaritiae cuiusquam neque poenam improbitatis
futuram. Quamobrem quid agis Hortensi? consul es 222
designatus, provinciam sortiturus es; de aestimatione 21
frumenti cum dices, sic te audiemus quasi id quod
ab isto recte factum esse defendes, te facturum pro-

1 ab Oβ de V annonae Vβ omni O ab Oβ om. V
aratorum Vβ instrumentorum O 2 praetorum V -ris Oβ
3 neque Vβ que O 4 positus ... iudicando *ut supra* Vβ po-
tius extimari istum quia si vos semel iudicando O 5 aequi-
tatis ... finem om. O 7 improbitatis VO -ti β 8 igitur quam
Vβ iniuriam O 10 sociorum Vβ satietate O coepisse V
11 sunt Vβ om. O qui idem Vβ idem qui O *non male* fe-
cerint absolvite Vβ solvitis O 12 sunt Vβ et s. O 13 im-
probos VcO impios β 14 posthac Vβ post qui O adhuc V
idem vel -hoc β hoc O 15 permittite Vβ mitte O quanti
Vβ questus O aestumare (agere O) ... minimo VO om. β
16 est O (V *non legitur*) esto iam *Ha.* si id erit *RKL.* erit *coni.*
Mue. sed cf. Mue. p. XC posthac V pro ac O minimo V
nummo O 17 *ut supra* Vβ hanc extimationem ... comproba-
tam neque modo pro hac avaritia cuius O 20 quamobrem
VO quas ob res β es designatus β designato O 21 sortiturus
es P -tus es QH sortiri O sortiēre *Mue.* 23 defendes V -dis Oβ

fiteare, et quasi quod isti licitum esse dices, vehe-
 menter cupias tibi licere. atqui si id licebit, nihil est
 quod putetis quemquam posthac commissurum, ut de
 pecuniis repetundis condemnari possit. quantam enim
 5 quisque concupierit pecuniam, tantam licebat per cel-
 lae nomen aestimationis magnitudine consequatur.
 96 At enim est quiddam quod etiamsi palam in de-
 223 fendendo non dicet Hortensius, tamen ita dicet ut vos
 id suspicari et cogitare possitis, pertinere hoc ad com-
 10 modum senatorium, pertinere ad utilitatem eorum qui
 iudicent, qui in provinciis cum potestate aut legatione
 se futuros aliquando arbitrentur. praeclaros vero exi-
 stumas iudices nos habere, quos alienis peccatis con-
 cessuros putes, quo facilius ipsis peccare liceat. ergo
 15 id volumus populum Romanum, id provincias, id so-
 cios nationesque exteras existumare, si senatores iu-
 dicent, hoc certe unum genus infinitae pecuniae per
 summam iniuriam cogendae nullo modo posse repre-
 hendi? quod si itast, quid possumus contra illum prae-
 20 torem dicere qui cotidie templum tenet, qui rem pu-
 blicam sistere negat posse, nisi ad equestrem ordinem
 224 iudicia referantur? quodsi ille hoc unum agitare coe-
 perit, esse aliquod genus cogendi pecunias senatorium,
 25 commune et iam prope concessum ordini, quo genere

1 dices Vβ -is O vehementer Vβ immane c tu mane O
 2 cupias tibi licere *suppl. in lac.* P^c cupies O atqui Oβ om.
 V 3 commissur et pecunis V 4 condemnari Vβ -mnamini
 O 5 concupierit Vβ cup- O 6 consequatur V -quetur O
 7 quidam V 8 non dicet V non dicit β non dicat O
 11 aut V aut cum β atque O; cf. 4, 9 12 vero VcO viros β
 existumas . . . peccatis Vβ existimatis id vos habere quos
 mali eius pecuniis O 14 peccare β errare ex recreare V²
 pertinere O 15 volumus Vβ quod O id socios Oβ |socios
 V 17 unum Oβ iudice|unum V 18 reprehendi ω deprehendi
 Kra. 1883 p. 114 reprehendendi quod (ex quid) V 19 ita est
 Vβ i. sit O 21 sistere negat posse Vβ subsistere (sic c) posse
 non negat O nisi VcO ni β 22 coeperit Vβ -at O ali-
 quod V 23 cogendi pecunias O -dae -iae Vβ (*expectarem tunc*
 p. c.) senatorium VO -orum β 25 etiam ex aut P^c prope
 Vβ placeat O quo Vβ quique O

ab sociis maxima pecunia per summam iniuriam auferatur, neque id ullo modo senatoriis iudiciis reprehendi posse, idque dum equester ordo iudicarit, numquam esse commissum, quis obsistet? quis erit tam cupidus vestri, tam fautor ordinis qui de transferendis iudiciis possit recusare? 5

Atque utinam posset aliqua ratione hoc crimen 97 quamvis falsa, modo humana atque usitata defendere: minore periculo vestro, minore periculo provinciarum omnium iudicaretis. negaret hac aestimatione se usum, 10 vos id credidissetis: homini credidisse, non factum conprobasse videremini. Nullo modo negare potest, urgetur a tota Sicilia, nemo est ex tanto numero aratorum a quo pecunia cellae nomine non sit exacta. vellem etiam hoc posset dicere, nihil ad se istam ra- 225 tionem pertinere, per quaestores rem frumentariam 16 esse administratam. ne id quidem ei licet dicere, propterea quod ipsius litterae recitantur ad civitates de ternis denariis missae. Quae est igitur defensio? 'feci, quod arguis; coegi pecunias maximas cellae nomine, 20 sed hoc mihi licuit, vobis si prospicitis, licebit.' Periculosum provinciis genus iniuriae confirmari iudicio, perniciosum nostro ordini populum Romanum existumare non posse eos homines qui ipsi legibus teneantur, leges in iudicando religiose defendere. Atque isto 25

1 ab Oβ a V auferatur Vβ averratur c avertantur O; cf. 181 p. 323, 24 2 id ullo cO illud β ullo V ut vid. senatorils Vβ superioris O 3 ludicarit O -avit V -aret β 5 vestri Vβ vestrum cO 9 vestro ... periculo om. O 11 vos ... factum VcO (nisi quod hominl V -nibus cO et quaedam menda in O) 1d vos credidisse hominum factum β 12 conprobasse Vβ pro- O videremlni Vβ videamini O 13 urgetur a tota Vβ urgeri ait O 15 dicere Vβ om. O 17 quidem ei β qu. eum O quidēi V liceret P² 18 lpsius litterae recltantur Vβ ipse l. recipiantur O 19 ternis Oβ tribus V denaris V 20 coegl Vβ cepl O 22 confirmari Vβ -are O 23 nostro ordini Vβ vestro ordineque O; paulo aliter comparatus videtur locus 152 p. 306, 17 existumare Vβ agere V 25 religiose Vβ -one O atque Vβ quo in O

praetore iudices non solum aestimandi frumenti modus non fuit, sed ne imperandi quidem. neque enim id quod debebatur, sed quantum commodum fuit imperavit. Summam faciam vobis ex litteris publicis ac
 5 testimoniis civitatum frumenti in cellam imperati: reperietis quinquens tanta iudices amplius istum quam quantum in cellam sumere ei licitum sit, civitatibus imperasse. quid ad hanc inpudentiam addi potest, si et aestumavit tanti ut homines ferre non possent, et
 10 tanto plus quam erat ei concessum legibus imperavit?
 226 Quapropter cognita tota re frumentaria iudices iam facillime perspicere potestis amissam esse populo Romano Siciliam fructuosissimam atque opportunissimam provinciam, nisi eam vos istius damnatione re-
 15 ciperatis. quid est enim Sicilia, si agri cultionem sustuleris et si aratorum numerum ac nomen extinxeris? quid autem potest esse in calamitate residui quod non ad miseros aratores isto praetore per summam iniuriam ignominiamque pervenerit? quibus cum decumas
 20 dare deberent, vix ipsis decumae relictas sunt, cum pecunia deberetur, soluta non est, cum optima aestimatione senatus frumentum eos in cellam dare voluisset, etiam instrumenta agrorum vendere coacti sunt.
 98 Dixi iam antea iudices, ut has omnes iniurias tollatis,
 227

9 post tanti deest V

1 iudices Vβ iudicio O 2 inperandi V 3 debebatur β debetur cO dabitur V 3 fuit s. v. P^c 4 literis publicis O p. l. Vβ; cf. 120 p. 289, 16 5 testimoniis V reperietis (repp- V) Vβ estis O 6 tanta V tanto Oβ; cf. Havet, Arch. f. lat. Lex. XI 1900 p. 579, F. Leo ib. XII 1902 p. 99 6 quam quantum Oβ quantum V 7 sumere ei Ha. sumere et O s. V ei s. β 8 potest Oβ potes V 9 et (prius) Oβ om. V 10 plus β preter O 11 quapropter β nec O tota re β re tota O 12 potestis β poteritis O 13 atque ... provinciam om. O 14 recuperatis β recliatis O recupera<ri>tis Kay. 15 si O si ei β agri ... numerum β agricultorum sustuleris numerum O 17 residui β reliqui O 18 per summam β suo O 20 ipsis β ut his O 22 cellam β a O 24 antea β ante O

tamen ipsam rationem arandi spe magis et iucunditate quadam quam fructu atque emolumento teneri. etenim ad incertum casum et eventum certus quotannis labor et certus sumptus impenditur. annona porro pretium nisi in calamitate fructuum non habet. si autem ubertas in percipiendis fructibus fuit, consequitur vilitas in vendundis, ut aut male vendendum intellegas, si bene processit, aut male perceptos fructus, si recte licet vendere. totae autem res rusticae eiusmodi sunt ut eas non ratio neque labor, sed res incertissimae, venti tempestatesque, moderentur. Hinc cum unae decumae lege et consuetudine detrahantur, alterae novis institutis propter annonae rationem imperentur, ematur praeterea frumentum quotannis publice, postremo etiam in cellam magistratibus et legatis imperetur, quid aut quantum praeterea est quod aut liberum possit habere ille arator ac dominus in potestate suorum fructuum aut in ipsis fructibus solutum? quodsi haec ferunt omnia, si potius vobis ac rei publicae quam sibi et suis commodis opera sumptu labore deserviunt, etiamne haec nova debent edicta et imperia praetorum et Aproni dominationem et Veneriorum servorum furta rapinasque perferre, etiamne frumentum pro empto gratis dare, etiamne in cellam cum cupiant gratis dare, ultro pecuniam grandem addere, etiamne haec tot detrimenta atque damna cum maximis iniuriis contumeliisque perferre? Itaque haec iudices quae pati nullo modo potuerunt, non pertu-

28 -lo modo ... revertantur (p. 350, 6) adest V

2 quam fructu β fructuum O 4 annona β -nae O 5 fructum
 O 7 ut aut β ita ut O vendendum intellegas β vendant O
 8 si β quodsi O aut ... perceptos β ut ... peremptos O
 9 rusticae eiusmodi β huiusmodi r. O 11 venti tempestatesque β ventus tempestasque O 12 cum unae β commune O consuetudine cO conditione β detrahantur ... imperentur β -hantur ... -antur O 13 alterae β age O 14 publice β -cum O 19 ferunt O ferentur β omnia β om. O vobis β nobis O 23 perferre β ferre O; illud commendatur clausula 24 etiamne ... dare om. O 26 addere cO dare β

lerunt. arationes omnes tota Sicilia desertas atque a dominis relictas esse cognoscitis. neque quicquam aliud agitur hoc iudicio nisi uti antiquissimi socii et fidelissimi Siculi, coloni populi Romani atque aratores vestra severitate et diligentia me duce atque auctore in agros atque in sedes suas revertantur.

1 omnes V c O om. β 3 uti O ut V β et fidelissimi VO
fidelissimique β 4 Siculi del. Pluyg. 1857 p. 85 5 atque
auctore O β et au. V IN · C · VERREM · III · INCIP · LIB · III · FE-
LICITER subscribit V

Palimpsestus Vaticanus (V) continet libri III:

1 p. 230, 1 omnes ... 2 p. 231, 9 sed etiam. 20 p. 239, 2 ubi neque ... 23 p. 240, 10 non solum. 24 p. 240, 28 diripiendas ... 29 p. 243, 26 neque tamen. 40 p. 248, 10 vendidisti ... 47 p. 251, 29 caritatem. 52 p. 254, 27 profecto ... 62 p. 259, 23 convivio. 66 p. 262, 7 insolentia ... 70 p. 264, 29 virgis te. 74 p. 267, 9 tantus dolor ... 78 p. 270, 6 ventum. 83 p. 272, 14 de populi ... 86 p. 274, 7 Tissenses. 129 p. 295, 13 periculum ... 130 p. 296, 2 eius decu-. 137 p. 299, 21 totam ... 144 p. 302, 11 aratorum. 152 p. 306, 3 tenetur ... 157 p. 310, 9 videtis ut. 168 p. 395, 23 -nique ... 173 p. 319, 10 iussit. 175 p. 320, 2 cognoscite ... 177 p. 321, 12 vidimus. 182 p. 324, 4 -nari iura ... 186 p. 326, 26 praedonum. 190 p. 329, 17 -nimus aut ... 193 p. 331, 2 atque in mea. 195 p. 336, 22 cum tibi ... 196 p. 332, 15 hoc quid. 199 p. 333, 27 ut daret ... 204 p. 336, 27 qui aderant. 205 p. 337, 19 non ex eo ... 209 p. 339, 10 auctori-. 212 p. 340, 25 adflictam ... 214 p. 342, 8 in illo. 220 p. 344, 23 quotus erit ... 225 p. 348, 8 aestumavit tanti. 228 p. 349, 28 -lo modo ... 228 p. 350, 6 revertantur.

PA 6104 .C56 fasc. 12 1923

Cicero, Marcus Tullius.

In C. Verrem actionis secundae

010101 000

0 1163 0234794 7

TRENT UNIVERSITY

PA6104 .C56 fasc.12 1923

Cicero, Marcus Tullius

In C. Verrem actionis

secundae, libri I-III.

DATE

78147
ISSUED TO

78147

